

te para esta unidad.

- * Video didáctico sobre los contenidos de la unidad

- * Diapositivas y fotografías de los núcleos urbanos costeros más importantes de la comarca, y de los diversos tipos de costa y de sus accidentes más característicos.

- * Serie de diapositivas y fotografías de las aves más características de la costa de la comarca.

b) RECURSOS NECESARIOS:

- * Proyector de diapositivas.
- * Televisor y magnetoscopio.
- * Plano de la costa de la comarca.
- * Mapa de la isla de Mallorca, con las bahías más importantes debidamente señaladas.

c) OTROS MEDIOS:

- * Bibliografía específica para escolares sobre las costas y las aves marítimas:
 - Mayol, J. Els aucells de les Balears, Ed. Moll, Palma 1978.
 - Janer, G; Rayó, M. Aucells esquius, Ed. Moll, Palma 1980.

- 2.- Discriminar como acciones negativas aquellas que son perjudiciales para la vida y las migraciones de las aves.

c) MOTRICES:

- 1.- Reconocer algunos signos convencionales en los mapas.
- 2.- Utilizar y ordenar datos obtenidos mediante la observación directa e indirecta.
- 3.- Utilizar esquemas y guiones para describir las características de algunas aves y compararlas entre si.
- 4.- Clasificar las diversas aves estudiadas mediante procedimientos sencillos (sedentarias, migratorias estivales o migratorias invernales).
- 5.- Actuar con un cierto orden en la obtención de datos mediante lectura en libros especializados y adaptados al nivel de los escolares.

10.- "LES ORONELLES, LES FALCIES I ELS CABOTS"

I.- OBJETIVOS GENERALES:

- 1.- Conocer las aves de la localidad y del entorno, sus costumbres y su adaptación al medio.

II.- OBJETIVOS ESPECIFICOS:

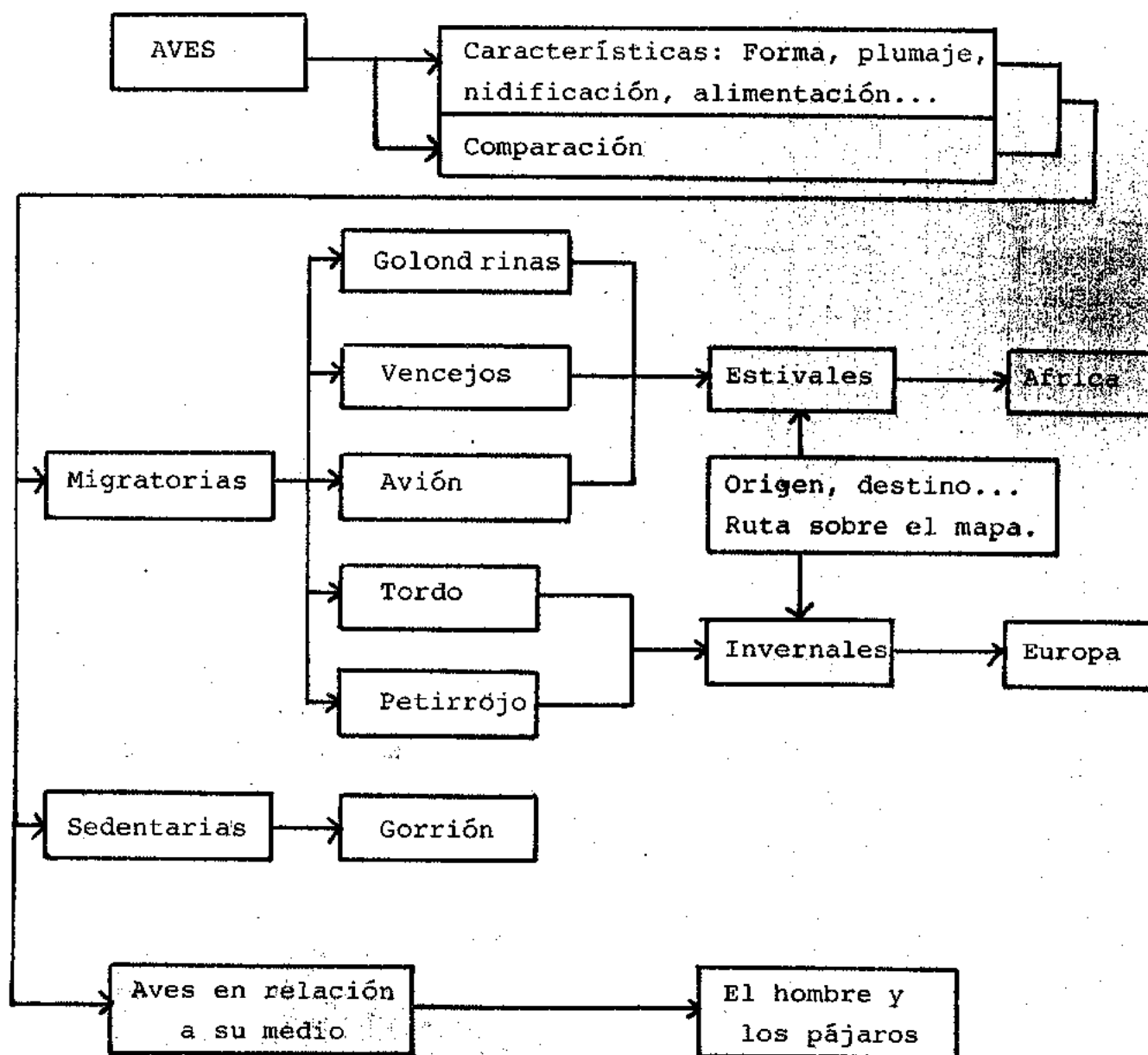
a) COGNOSCITIVOS:

- 1.- Reconocer las características (forma, plumaje, desplazamiento, nidificación...) de las aves que son propias de la localidad y del entorno.
- 2.- Relacionar las migraciones de las aves con los factores climáticos y con la situación de España entre Europa y Africa.
- 3.- Clasificar algunas aves según sea sedentarias, migratorias estivales o migratorias invernales.
- 4.- Explicar las adaptaciones de las aves al medio.

b) AFECTIVOS:

- 1.- Apreiciar las adaptaciones de las aves al medio (nidificación, migraciones...) y sus aportaciones a la vida del hombre y al medio.

III.- ESTRUCTURA DE LOS CONTENIDOS:

IV.- JUSTIFICACION DIDACTICA Y PROPUESTA DE ACTUACION:

La llegada de las golondrinas, vencejos y aviones se produce a mediados de mayo o principios de junio. Su llegada es, en la localidad de Artà, fácilmente perceptible. Poco a poco los nidos que hay en algunas de las calles del pueblo se van llenando y, día a día, el canto de estos pájaros se oye con mayor intensidad... Este acontecimiento puede no sólo motivar sino, además, entusiasmar a los escolares... ¿De dónde vienen las golondrinas? ¿Porqué se van? ¿Qué comen? ¿Cómo son sus nidos?... Se trata, pues, de aprovechar el "libro" del entorno y ayudar a nuestros alumnos en su interpretación.

Quizá la fecha de llegada de estos pájaros sea ya un poco extremada como para poder trabajar en este tema con la profundidad deseada. Por ello, se propone iniciarlo antes de su llegada. Esto, por una parte, nos proporciona más tiempo y, por otra, posibilita que la clase organice "la bienvenida". Es decir; que los alumnos esten atentos, observen, se enteren bien del día en que llegan las primeras golondrinas, los primeros vencejos y los primeros aviones...

Para poder comenzar la unidad antes de la llegada de los pájaros se ha elaborado un programa de video que no pretende otra cosa sino recordar a los niños como son las calles del pueblo con las golondrinas, los aviones y los vencejos.

V.- RECURSOS Y MEDIOS DIDACTICOS:

a) MEDIOS DIDACTICOS:

- * Cuaderno individual de fichas de trabajo para los escolares, de 12 páginas, elaborado específicamente para esta unidad.
- * Programa de video sobre la presencia de pájaros en las calles de la localidad (golondrinas, aviones y vencejos), elaborado específicamente para esta unidad.
- * Serie de diapositivas y fotografías sobre los pájaros objeto de estudio en la unidad.

b) RECURSOS NECESARIOS:

- * Televisor y magnetoscopio.
- * Proyector de diapositivas.

c) OTROS MEDIOS:

- * Bibliografía específica sobre los pájaros:
 - Mayol, J. o.c.
 - Janer, G.; Rayó, M. o.c.

11.- "LES FESTES DEL POBLE"

I.- OBJETIVOS GENERALES:

- 1.- Conocer las fiestas patronales y populares de la propia localidad y la importancia de las tradiciones, canciones y folklore que las conforman.
- 2.- Valorar el patrimonio cultural de la localidad y la función social de las personas y grupos sociales en la comunidad local.

II.- OBJETIVOS ESPECIFICOS:

a) COGNOSCITIVOS:

- 1.- Indicar cuales son las celebraciones festivas, patronales y populares, de la propia localidad, ordenandolas según el ciclo y calendario anual.
- 2.- Reconocer las canciones e instrumentos musicales propios de cada tipo de celebración festiva.
- 3.- Describir las características y actos populares más significativos de cada una de las fiestas patronales y populares.
- 4.- Relacionar las fiestas patronales y populares con las tradiciones y costumbres y con el patrimonio

cultural de la localidad.

5.- Reconocer algunas celebraciones festivas de las localidades vecinas.

6.- Comparar las fiestas de invierno con las de verano y relacionarlas con el ciclo agrícola.

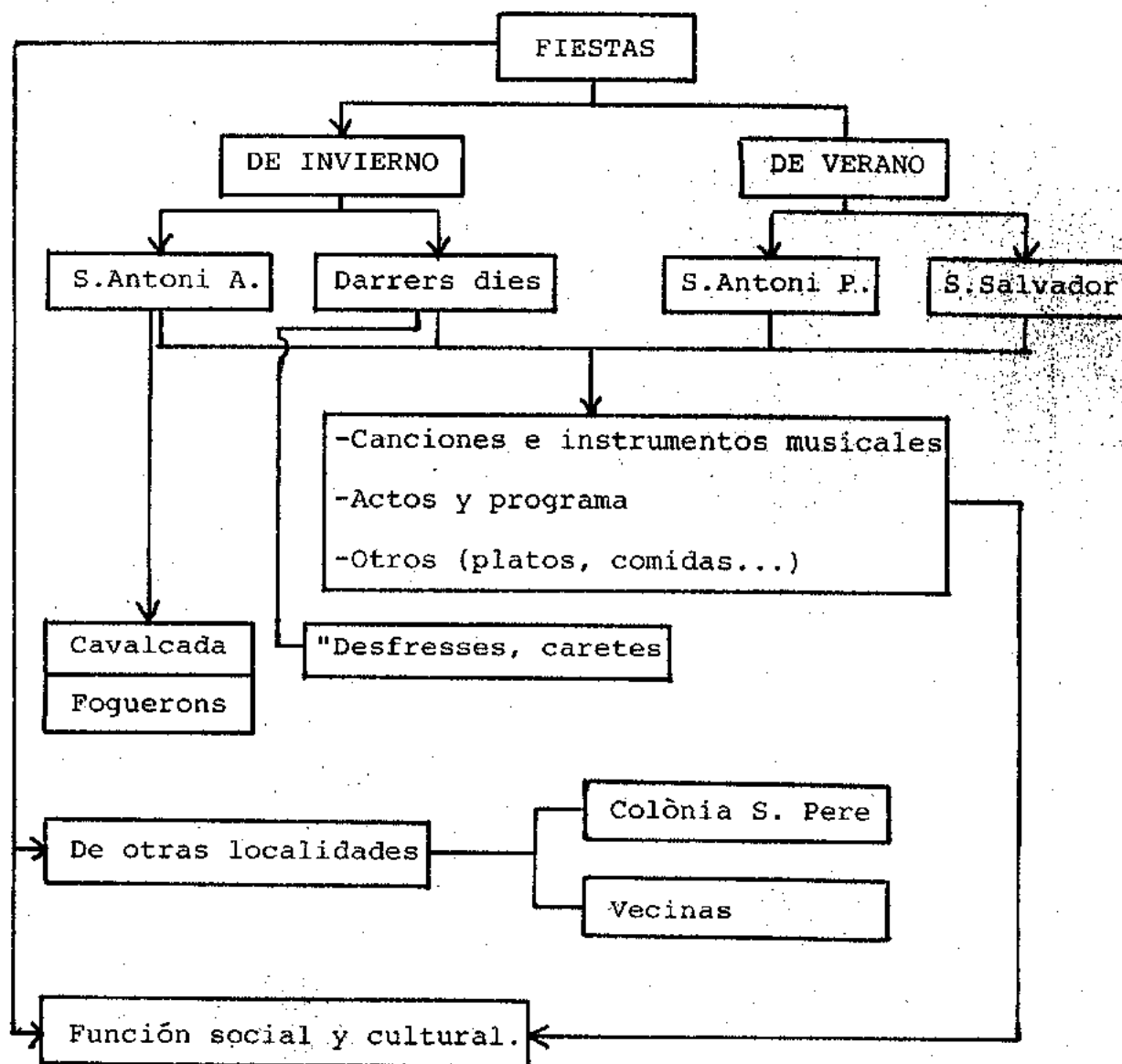
b) AFECTIVOS:

- 1.- Apreciar la importancia de las fiestas populares y patronales para la convivencia local.
- 2.- Actuar y participar en los actos festivos organizados por las instituciones y entidades en el ámbito local.
- 3.- Explicar la función social y cultural de las fiestas en el ámbito de la convivencia vecinal.

c) MOTRICES:

- 1.- Usar cuadros y guiones para describir actos y acciones.
- 2.- Utilizar sencillas técnicas para la clasificación.
- 3.- Preparar instrumentos musicales y máscaras para usarlos durante los actos festivos de las celebraciones.
- 4.- Buscar y seleccionar información en materiales impresos (en programas de los actos).

III.- ESTRUCTURA DE LOS CONTENIDOS:

IV.- JUSTIFICACION DIDACTICA Y PROPUESTA DE ACTUACION:

En la elaboración de esta unidad se ha dado más importancia a que los escolares vivan las fiestas antes que las estudien. Por eso, porque consideramos que lo realmente

es que nuestros alumnos contribuyan a fomentar el legado cultural de su pueblo, proponemos toda una serie de actividades que ayuden a vivir unos días de alegría. Aprender canciones tradicionales y populares, hacer máscaras, elaborar instrumentos musicales....

También aprovechamos las actividades que giran en torno a las fiestas del pueblo para conseguir toda una serie de objetivos que se persiguen a lo largo de todo el curso. Así, por ejemplo, insistimos en actividades como la recogida y ordenación de informaciones de materiales impresos (los programas de las fiestas), utilizar sencillas técnicas para clasificar (p.e., los diversos premios de alguno de los actos de las fiestas)...

Señalemos finalmente que las actividades propuestas giran en torno a las fiestas que hemos considerado más significativas: "Sant Antoni" (enero), "Els Darrers dies", Sant Antoni" (junio), "Sant Salvador".

V.- RECURSOS Y MEDIOS DIDACTICOS:

a) MEDIOS DIDACTICOS:

- * Cuaderno individual de fichas de trabajo para los escolares, de 12 páginas, elaborado específicamente para esta unidad
- * Serie de diapositivas y de fotografías sobre los actos y celebraciones efectuadas durante las fiestas de la localidad en anteriores ediciones.

- * Programas de actos de las diversas celebraciones festivas puntuales.

b) RECURSOS NECESARIOS:

- * Proyector de diapositivas.
- Materiales y elementos necesarios para la elaboración de:
 - instrumentos musicales populares (cañas, sierras, cuchillos, etc.
 - Máscaras "caretas" (cola o pegamento, globos hinchables, papel de periódicos, pinturas, pinceles, etc.

c) OTROS MEDIOS:

- * Programas de actos y carteles de las fiestas tradicionales de la localidad propia correspondientes a ediciones anteriores.
- * Idem, de las localidades vecinas.

1.3.2.- Medios didácticos

Resulta evidente la necesidad de proveer los recursos básicos necesarios para desarrollar positivamente las actividades de aprendizaje del proyecto ACM 3. En este sentido se han elaborado los siguientes medios didácticos:

- a) Medios elaborados exclusivamente para la experimentación

Para llevar a cabo la experimentación elaboré una serie de medios didácticos que tienen una utilización espacial limitada al entorno local de las escuelas en las que se realiza la experiencia. No obstante es necesario recordar que uno de los objetivos del proyecto ACM 3 es que éste pueda servir de modelo y, por tanto, que estos medios puedan adaptarse fácilmente a otros lugares no muy distintos del entorno en el que se ha iniciado el proyecto. (De hecho, los primeros materiales elaborados para desarrollar la experiencia ya han sido readaptados y utilizados en otra localidad; Sant Llorenç).

Estos medios han consistido en:

1.- Materiales impresos:

*Serie de cuadernos de fichas de trabajo para los escolares en relación a cada una de las unidades didácticas programadas.

*Guías de observación-itinerarios, como apoyo a la unidad didáctica n. 5.

*Un juego, del tipo "oca", como apoyo a la unidad n. 8.

2.- Materiales audiovisuales:

Los materiales audiovisuales, elaborados como apoyo a la acción docente, están formados por diapositivas, fotografías y programas de video.

Todos ellos han sido citados y descritos en

cada una de las programaciones didácticas de las unidades temáticas, presentadas en el apartado 1.3.1.

b) Medios elaborados en vista a una ampliación espacial del proyecto

Son, por una parte, los programas de video y, por otra, los materiales impresos (fichas de observación y de realización de talleres...), citados también en cada una de las programaciones didácticas de las unidades temáticas, presentadas en el apartado 1.3.1.

1.- Programas de video

- o Programa "Del blat al pa" (En proceso de edición)
- o Programa "L'ovella". Video formado por cuatro unidades: tres informativas y una de evaluación. (12)
- o Programa "L'artesanía". Programa formado por tres unidades informativas y una de evaluación. (En proceso de edición)
- o Programa "La costa" formado por tres unidades informativas y una de evaluación. (13)
- o Programa "Pobles i ciutats", formado por una unidad informativa. (En proceso de edición)

2.- Materiales impresos

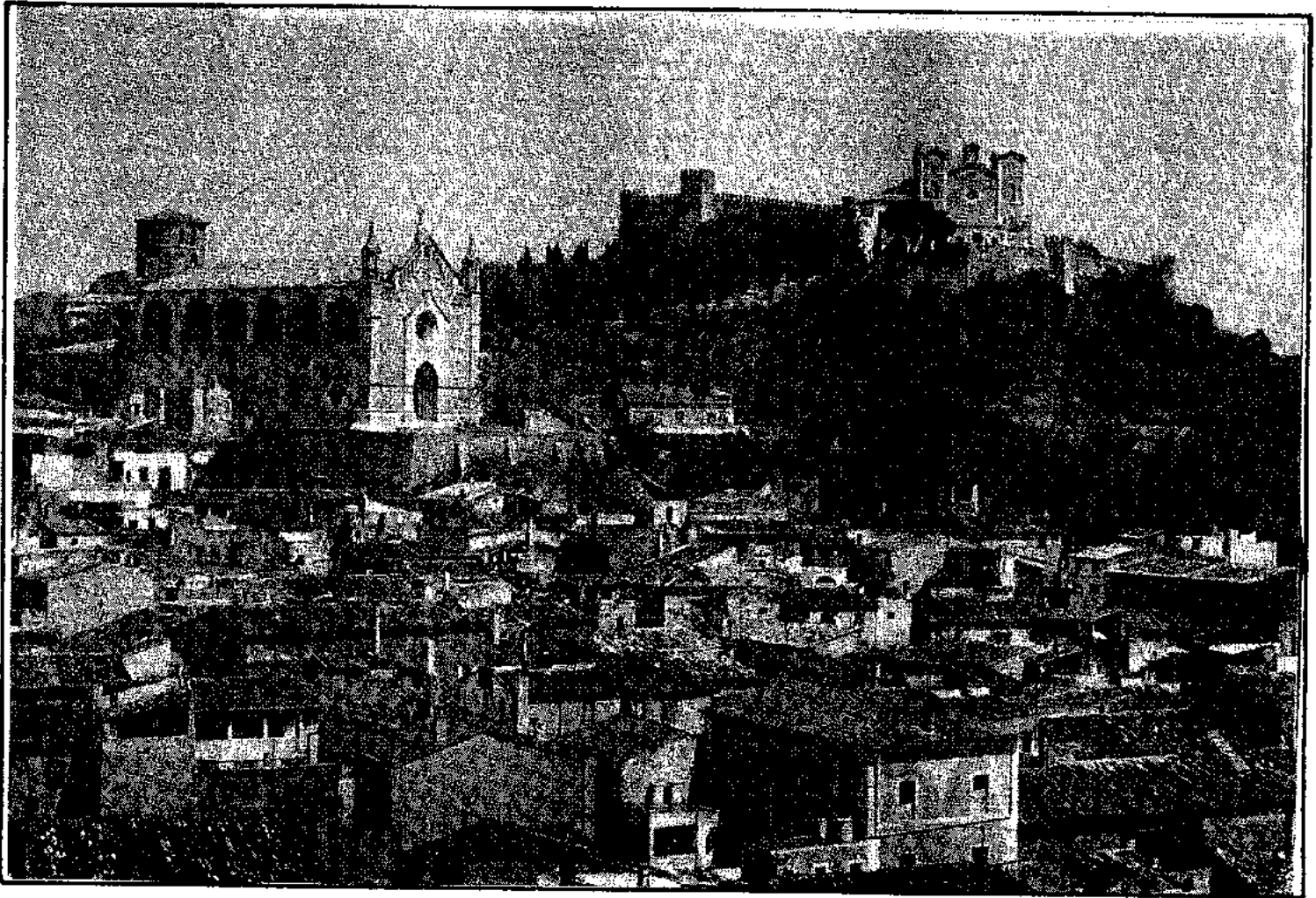
12.- Este programa se adjunta. En el apartado 4 de esta tercera parte de la tesis se señalan aspectos a tener en cuenta para su visionado.

13.- De este programa se adjunta una de las unidades: "Les gavines". Vid. Apartado 4 de esta tercera parte.

o Fichas de observación y de realización de talleres,
elaborados para el Centre Educatiu i de Recursos
Ambientals Ses Sitges.

En las páginas que siguen presento el material impreso
elaborado exclusivamente para este proyecto.

ARTÀ: LA LOCALITAT ON VIVIM

Devora la casa on vius hi ha altres cases on hi habiten altres persones.

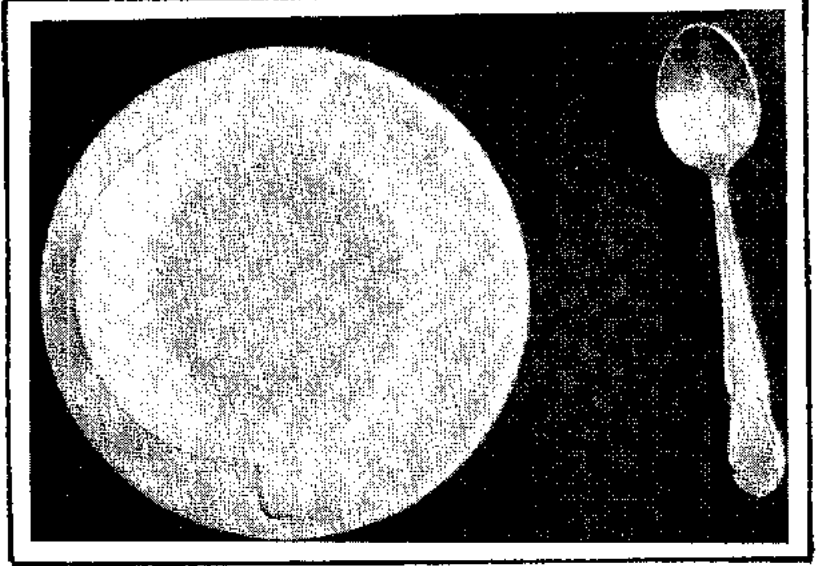
Totes aquestes cases formen part de la teva localitat: Artà.

Artà no és un ciutat. És una localitat petita, les distàncies no són llargues i no hi viu massa gent.

De les localitats petites en deim pobles i de les grosses, ciutats.

* Què és Artà; un poble o una ciutat?. Discussiu-ho tu i els companys.

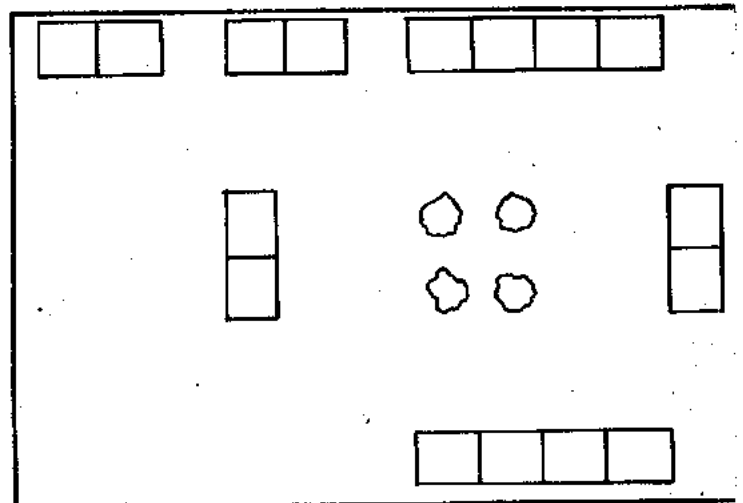
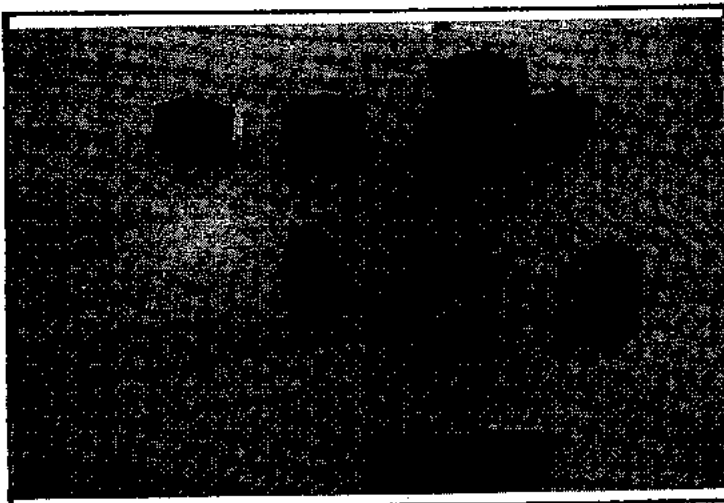
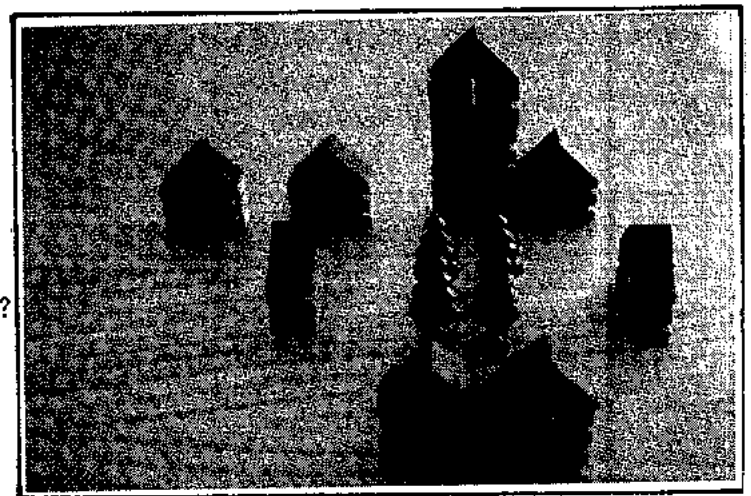
Ara aprendrem coses del nostre poble; coneixerem alguns dels seus monuments; les places més importants i veurem com és el plànol d'Artà.

- * Observa aquestes dues fotos.
- * Reprodueixen el mateix objecte?.
- * Quines diferències observes?. Discussiu-ho entre tots.

Si utilitzes un paper transparent i calques els contorns de la tassa i la cullera vists des de dalt tindràs el plànol d'aquests objectes.

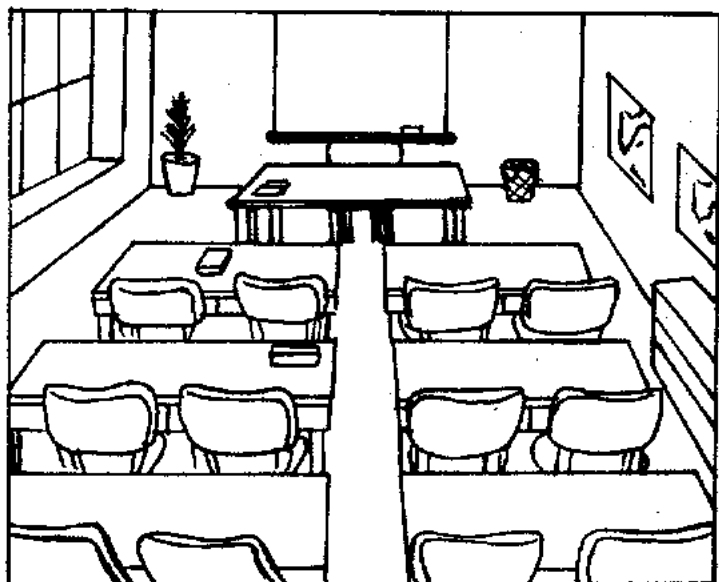
- * Fixa't ara en aquests tres dibuixos.
- * Quines diferències observes?.
- * Quin dels tres dibuixos és un plànol?
- * Discussiu-ho entre tots.

Es tracta d' un carrer que uns al.lots han construït utilitzant un joc de fusta.
Després s'han enfilat damunt una cadira i s'ho han mirat des de dalt, com si
anassin en avió.

Quan s'ho han mirat bé, han fet el dibuix del que veien des de dalt.
Així han fet el plànol del carrer.

- * Utilitzant jocs de fusta, com el de la foto, construeix un petit poble.
Això ho pots fer amb un grup d'amics de la classe.
- * Quan hàgiu acabat, intentau fer el plànol d'aquest poble.

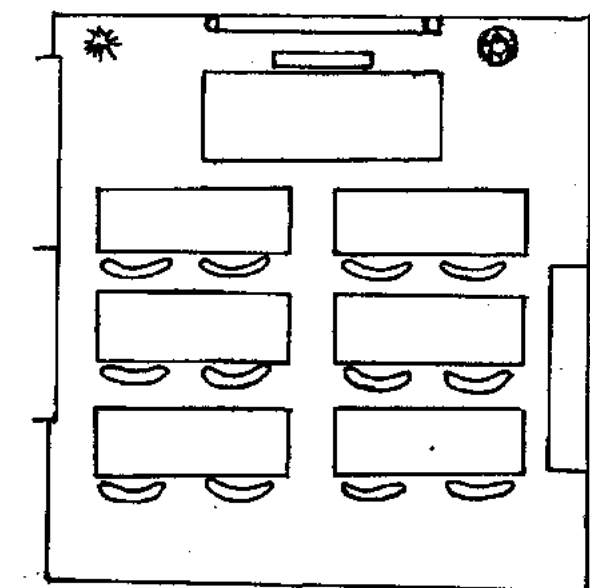

Aquest dibuix representa una classe.

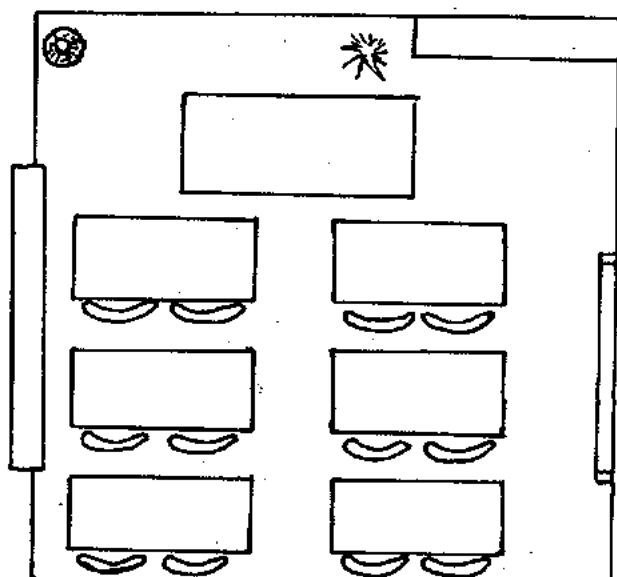
- * Observa quants de pupitres hi ha i com estan situats.
- * Fixa't on és la taula del professor i la pissarra.

Un dels dos plànols que hem fet representa aquesta aula.

- * Amb el que has observat del dibuix, discuteix amb els teus companys quin plànol correspon a la classe dibuixada. L' "A" o el "B".

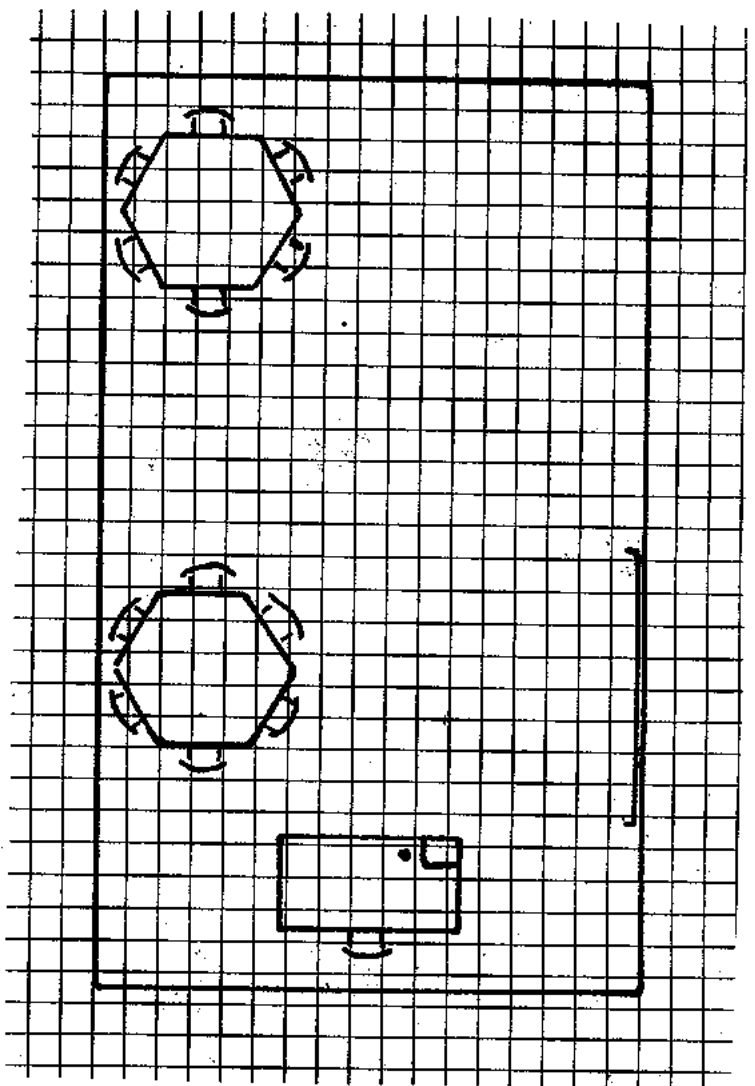

A

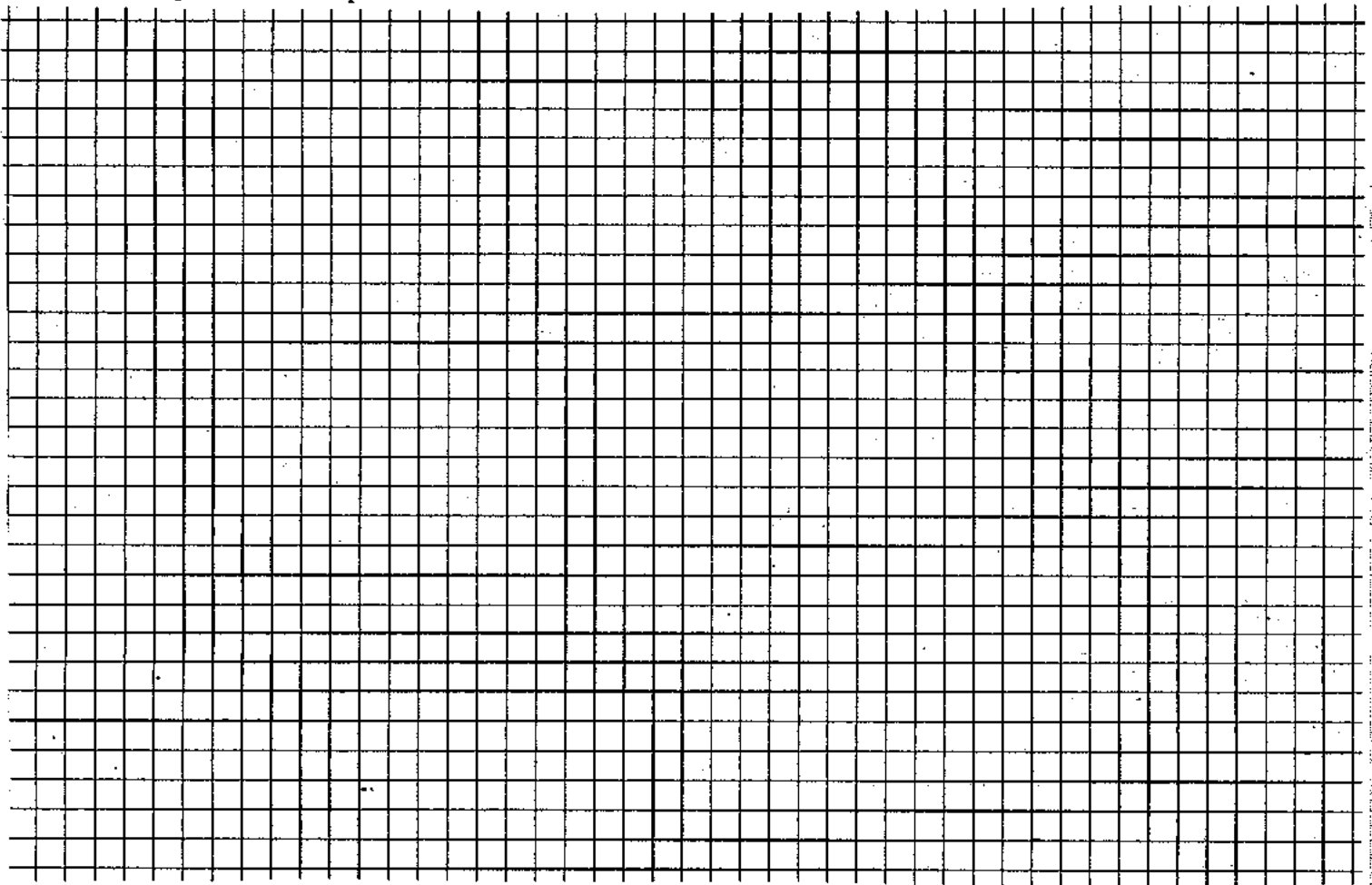

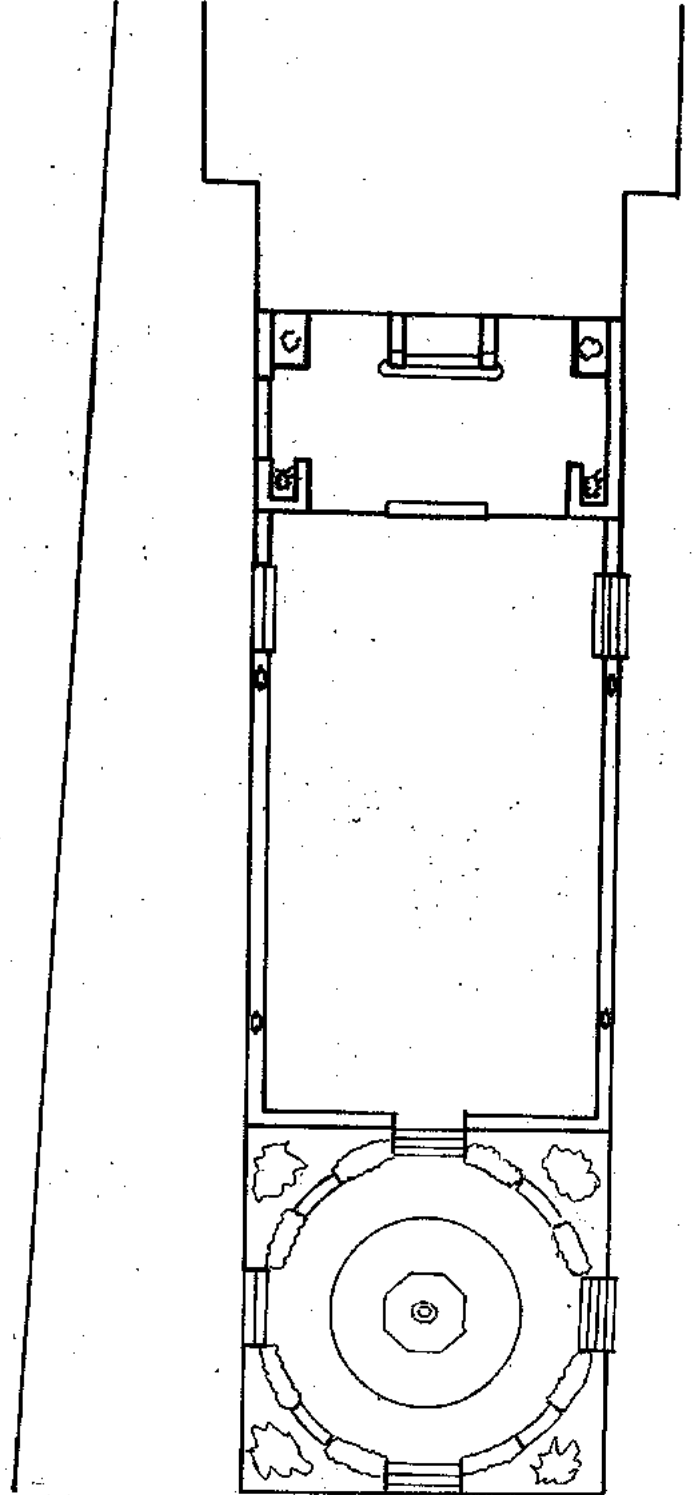
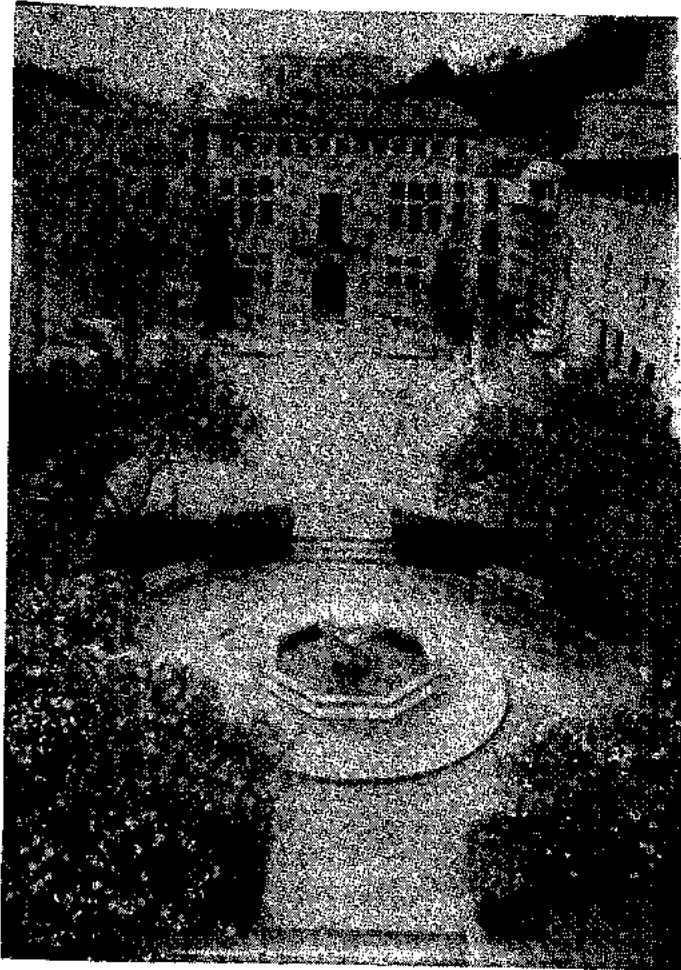
B

* Observa la foto d'aquesta classe i completa el seu plànol.

* Dibuixa el plànol de la teva classe.

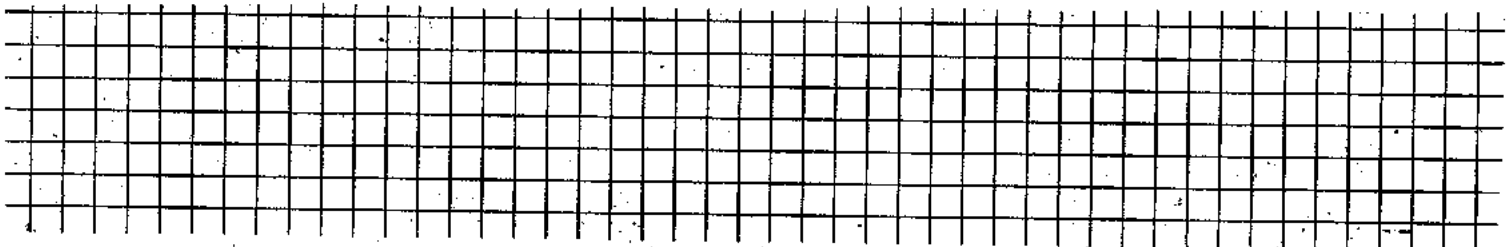

- * Reconeixes aquesta foto?.
- * Quin edifici és el fotografiat?.
- * Quin nom té aquesta plaça?.

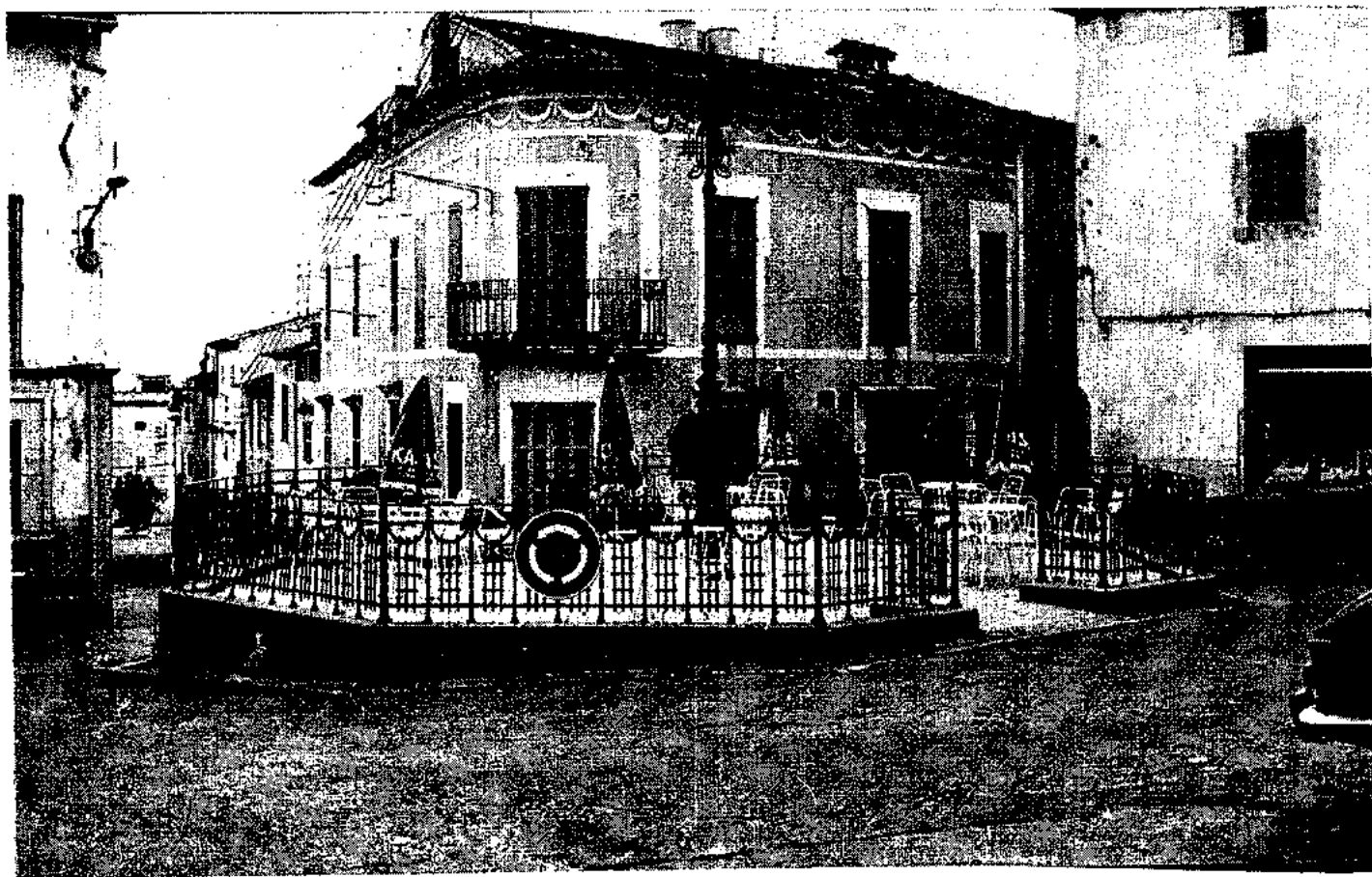
- * Aquest plànol representa la zona fotografiada.
- * Pinta en el plànol: -Els jardins en verd. -Els carrers en marró. -Els edificis en vermell.

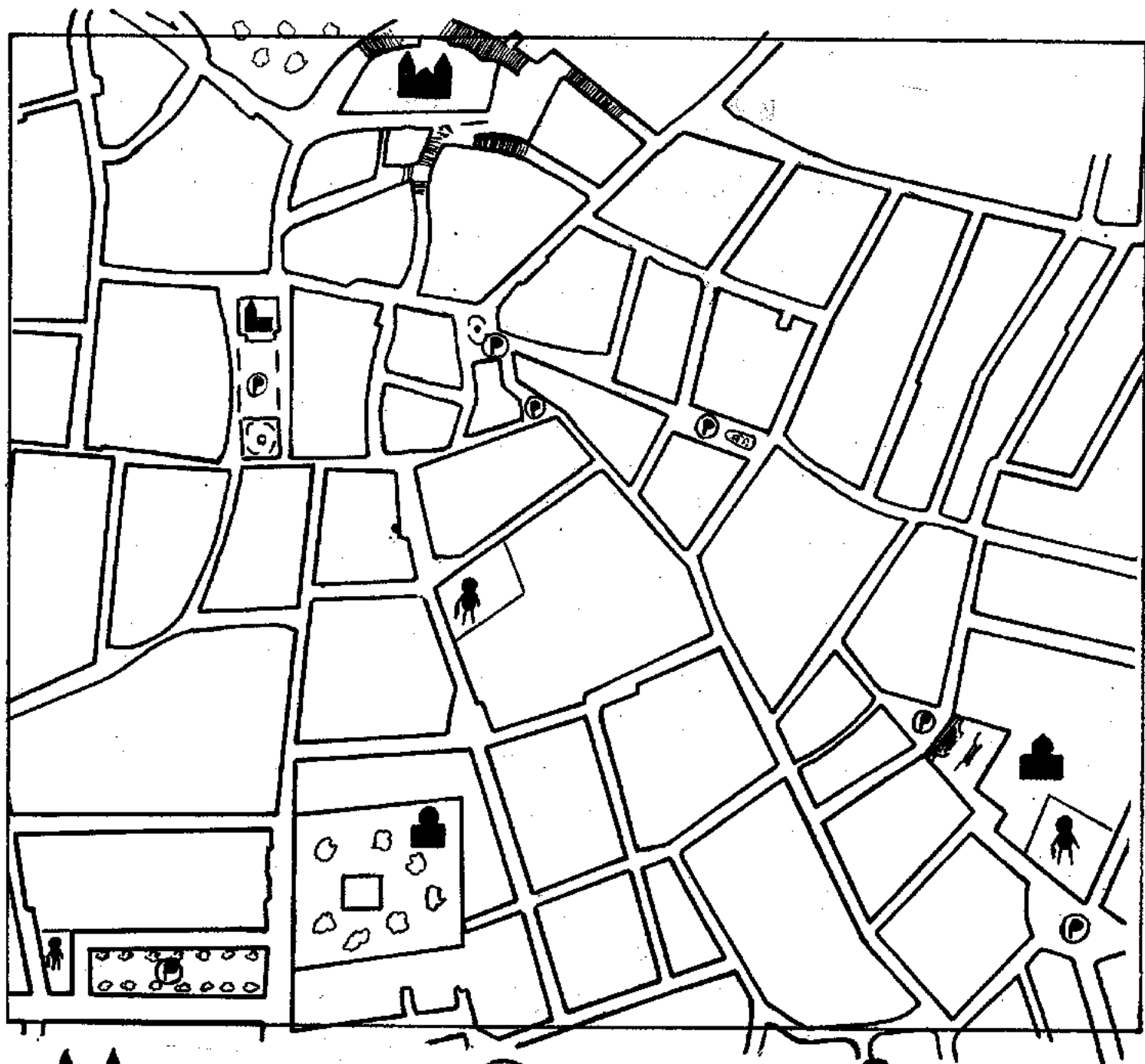
A la fotografia veim cotxes i persones. Saps per què no les dibuixam en el plànol? El professor t'ho explicarà.

* Reconeixes aquestes fotografies?.

* Assenyala en el teu quadern els edificis i places més importants d'Artà.

ESGLÉSIA

PLAÇA

NA BATLESSA

AJUNTAMENT

ESCOLA

ES CONVENT

* Ets a la teva escola i has de visitar:

L'Església Parroquial, la Plaça del conquistador, la Plça de s'Aigua,
i l'Ajuntament, Na Batlessa i el Convent.

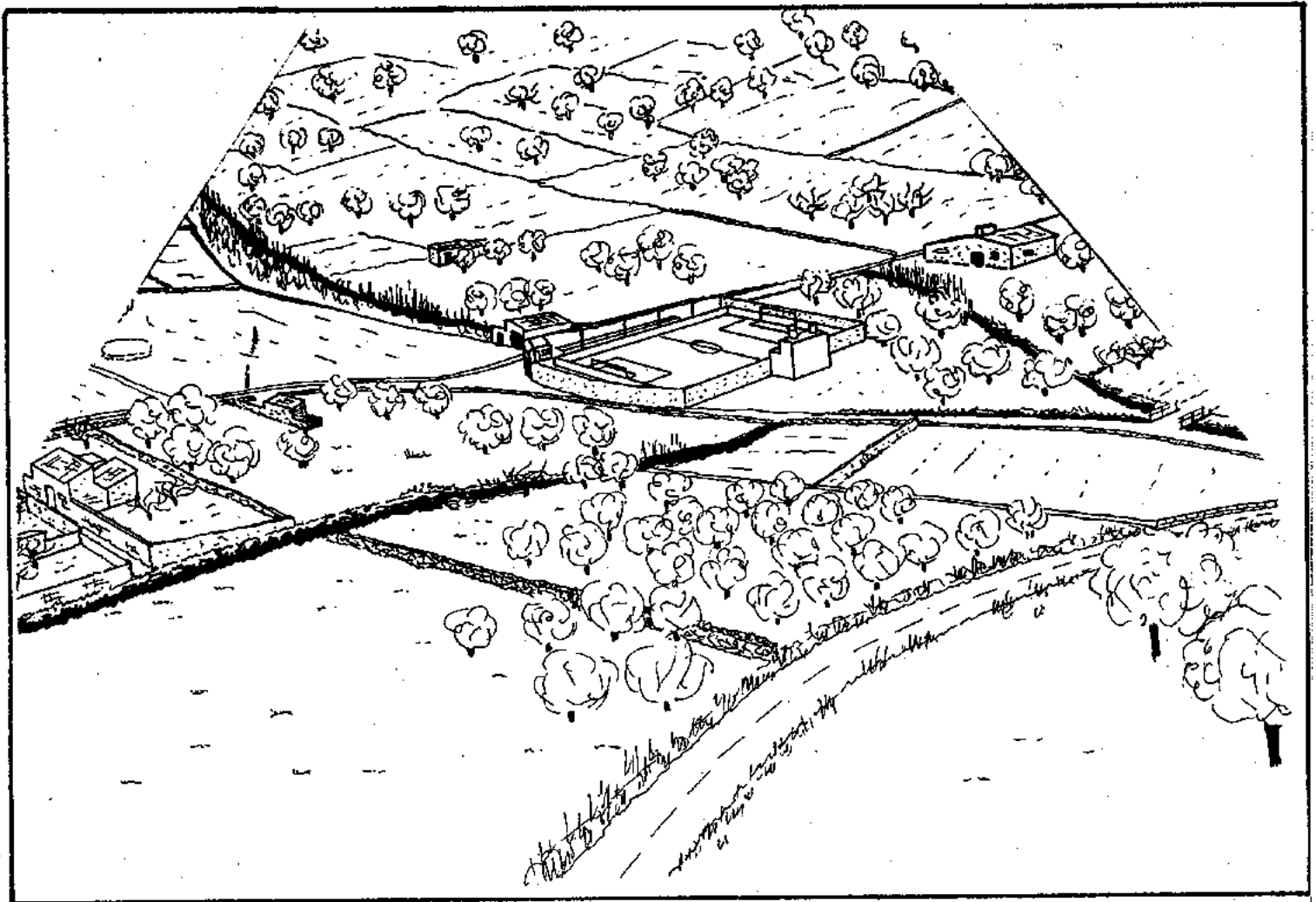
* Primer.- Pinta de diferents colors cada un d'aquests llocs.

* Després.- Amb un llapis, marca sobre el plànol l'itinerari que
faries per anar a cada un dels llocs assenyalats.

* Observa aquest dibuix.

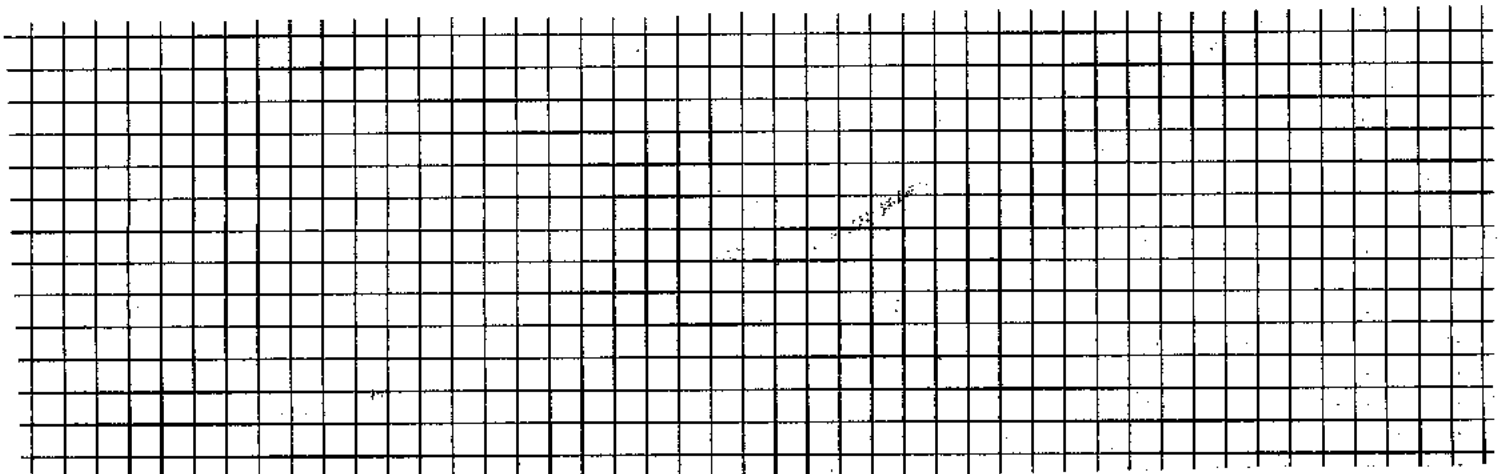
Hi pots veure Ses Pasqueres; un torrent; la carretera que va a Capdepera...

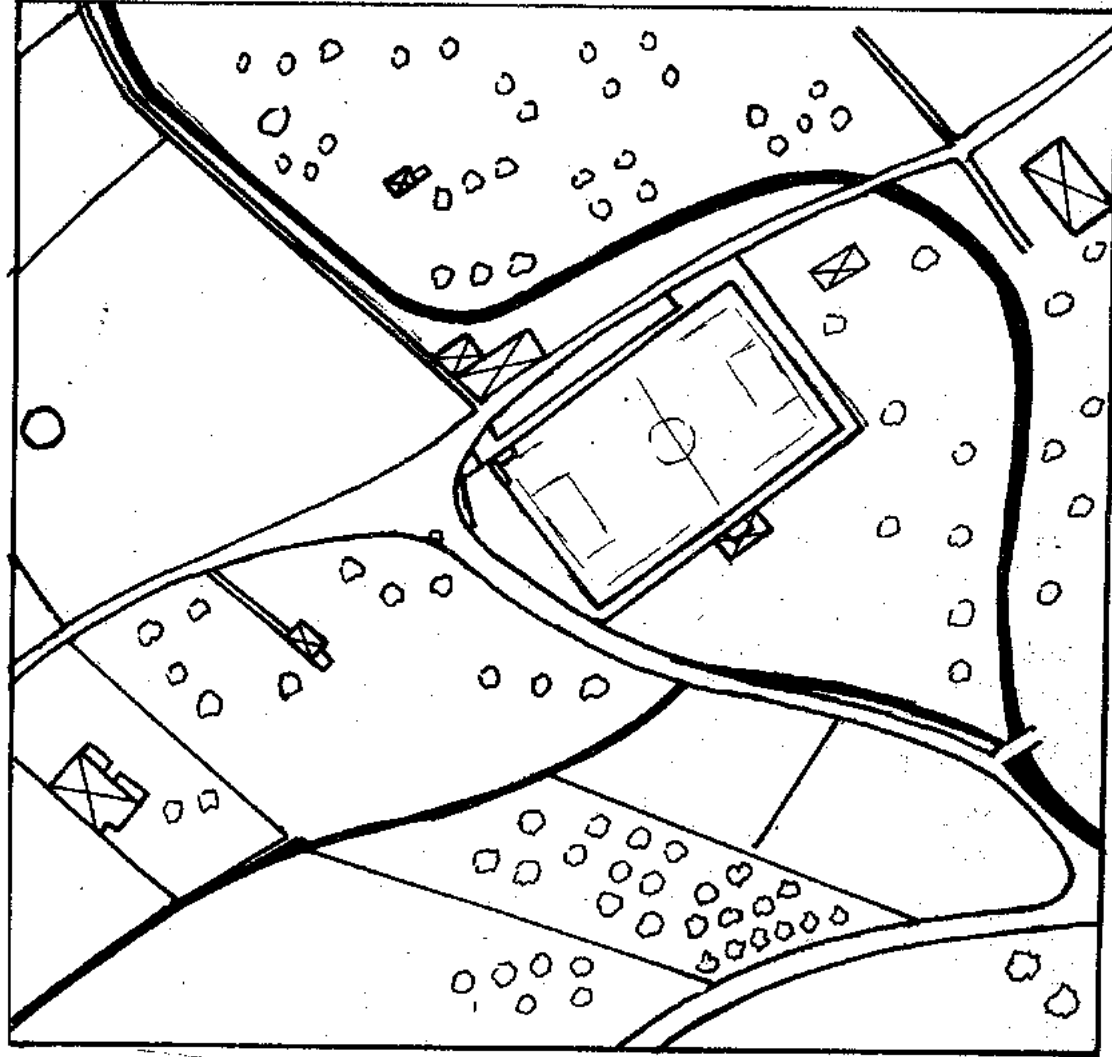
* Quines altres coses reconeixes?. Discutiu-ho amb els teus companys.

El dibuixant no ha pensat a posar un edifici nou que hi ha entre el camp de futbol i el torrent.

* Saps quin edifici és el que falta en el dibuix?. Posa-l'hi tu mateix.

ARBRES	
EDIFICIS	
CARRETERES I CAMINS	
ERA	
PARETS	
TORRENTS	

Aquest plànol representa el paisatge dibuixat a la pàgina anterior.

A baix del plànol hi ha uns senyals que expliquen allò que representa cada una de les coses del plànol.

Aquests senyals es diuen signes convencionals.

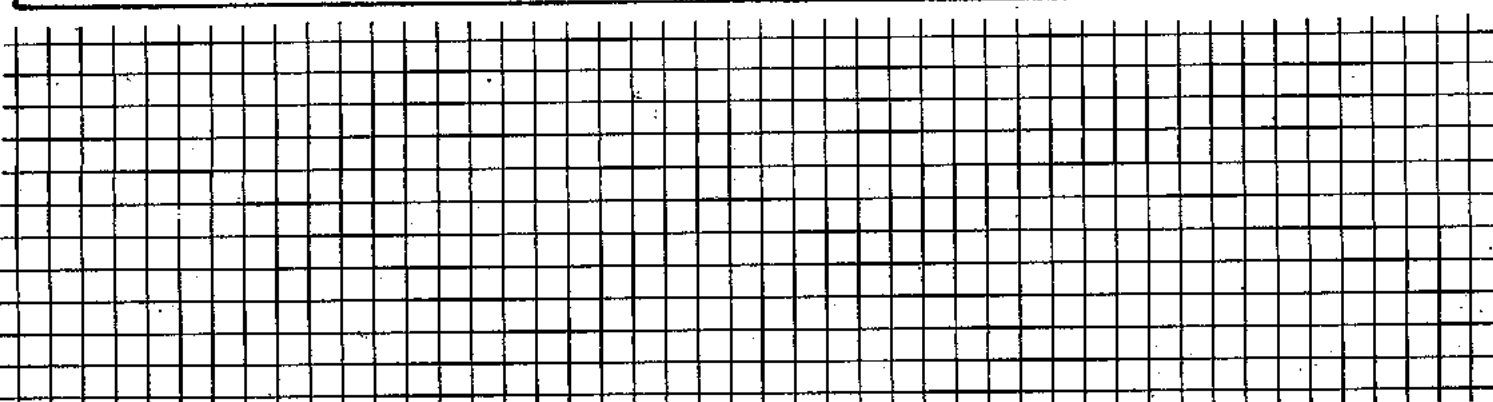
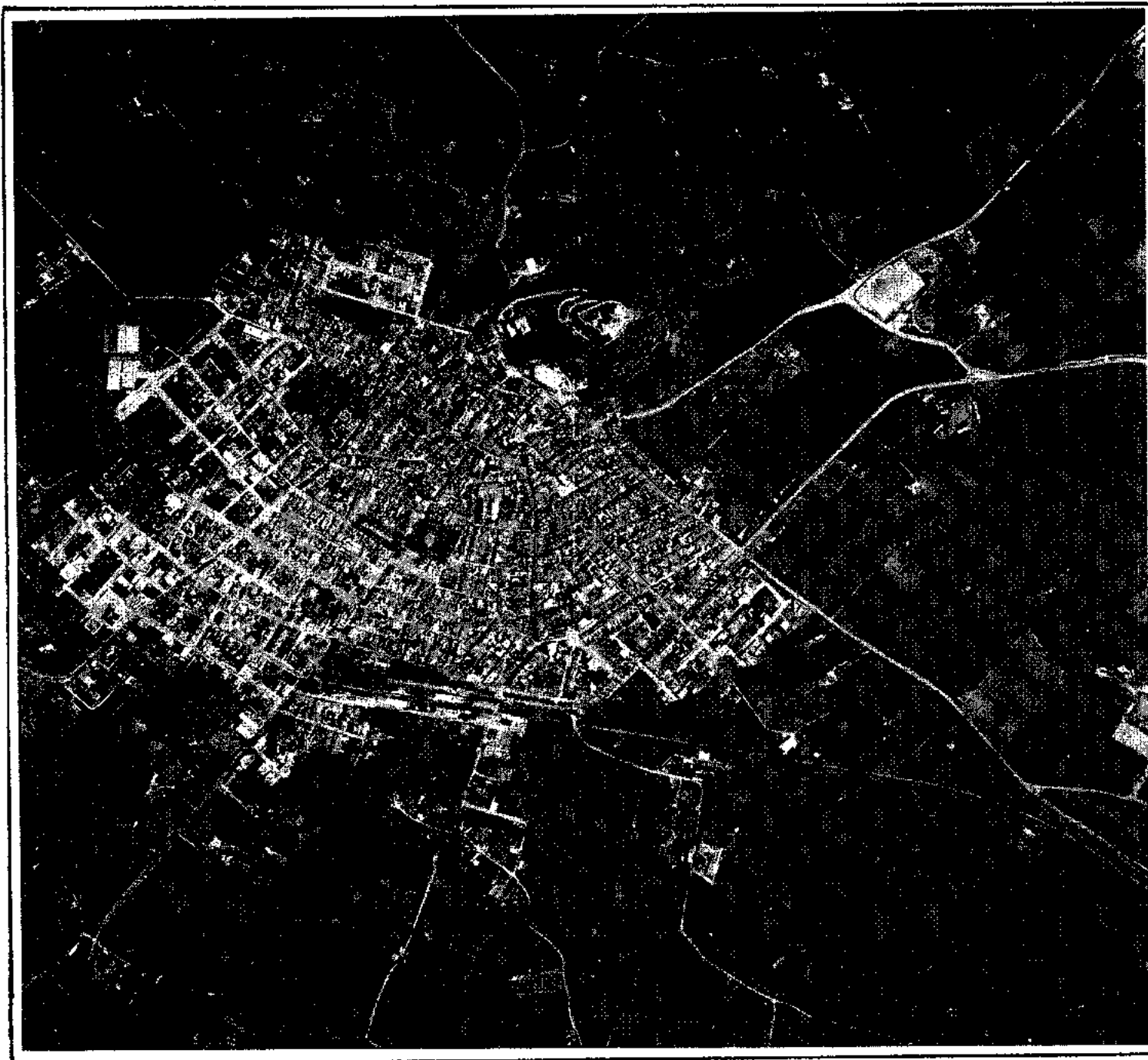
- * Perquè al dibuix hi ha trossos de les carreteres que no es veuen?.
- * Perquè tampoc es veuen els torrents?.

Dels edificis que hi ha als dibuixos hi ha dues tauleres que encara funcionen.

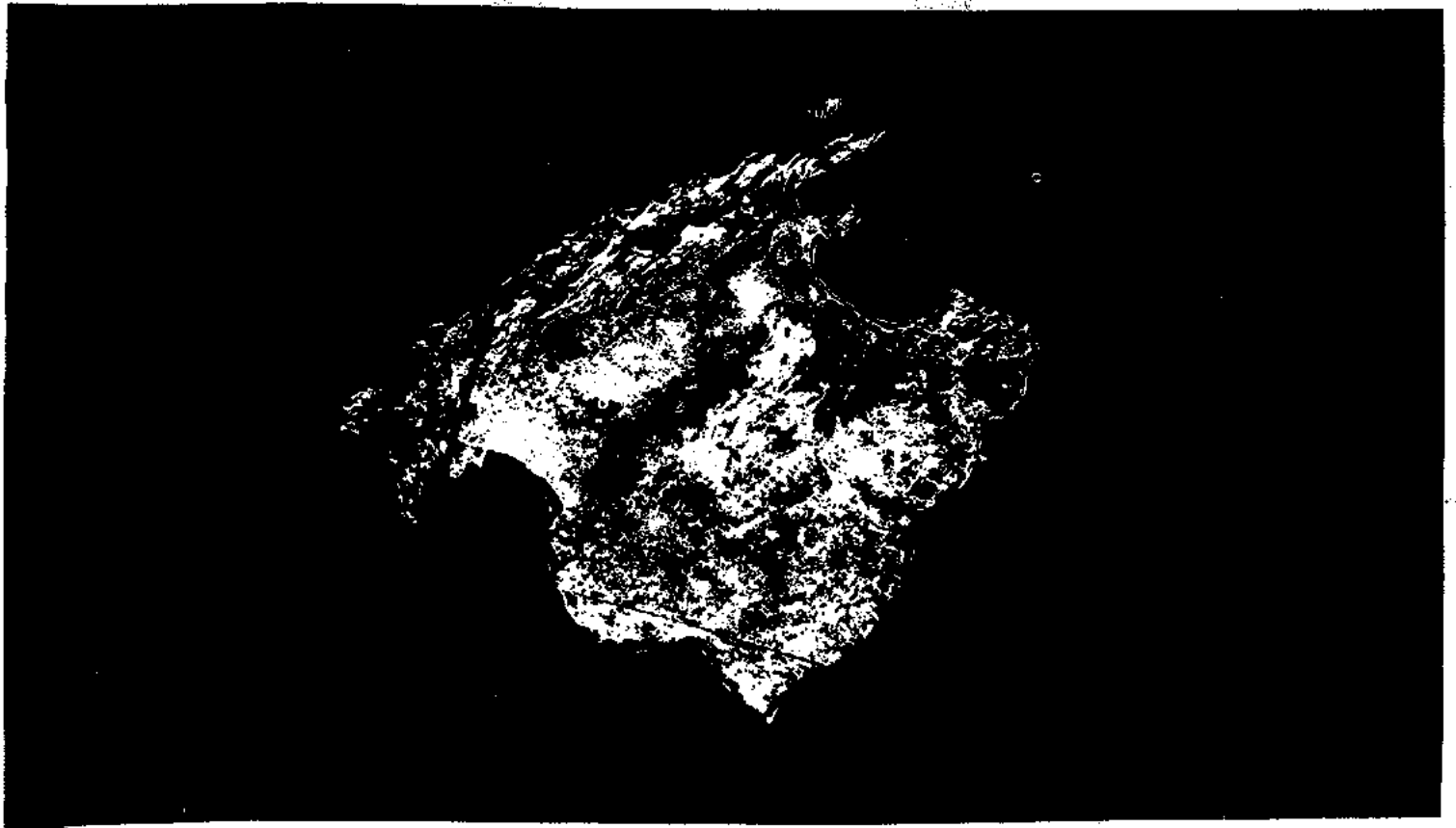
- * Demana quines són aquestes tauleres que encara funcionen. Pinta-les de vermell al plànol.
- * Posa el signe convencional pertinent.
- * Pinta de color verd els camps. De marró les carreteres. De blau els torrents.
- * Què és una era?.

Aquesta foto s'ha fet des d'una gran altura.

- * Com creus que s'ha pogut fer?
- * Saps què és el que està fotografiat?
- * Intenta localitzar Sant Salvador i Ses Pesqueres.
- * Localitza altres llocs que coneguis.

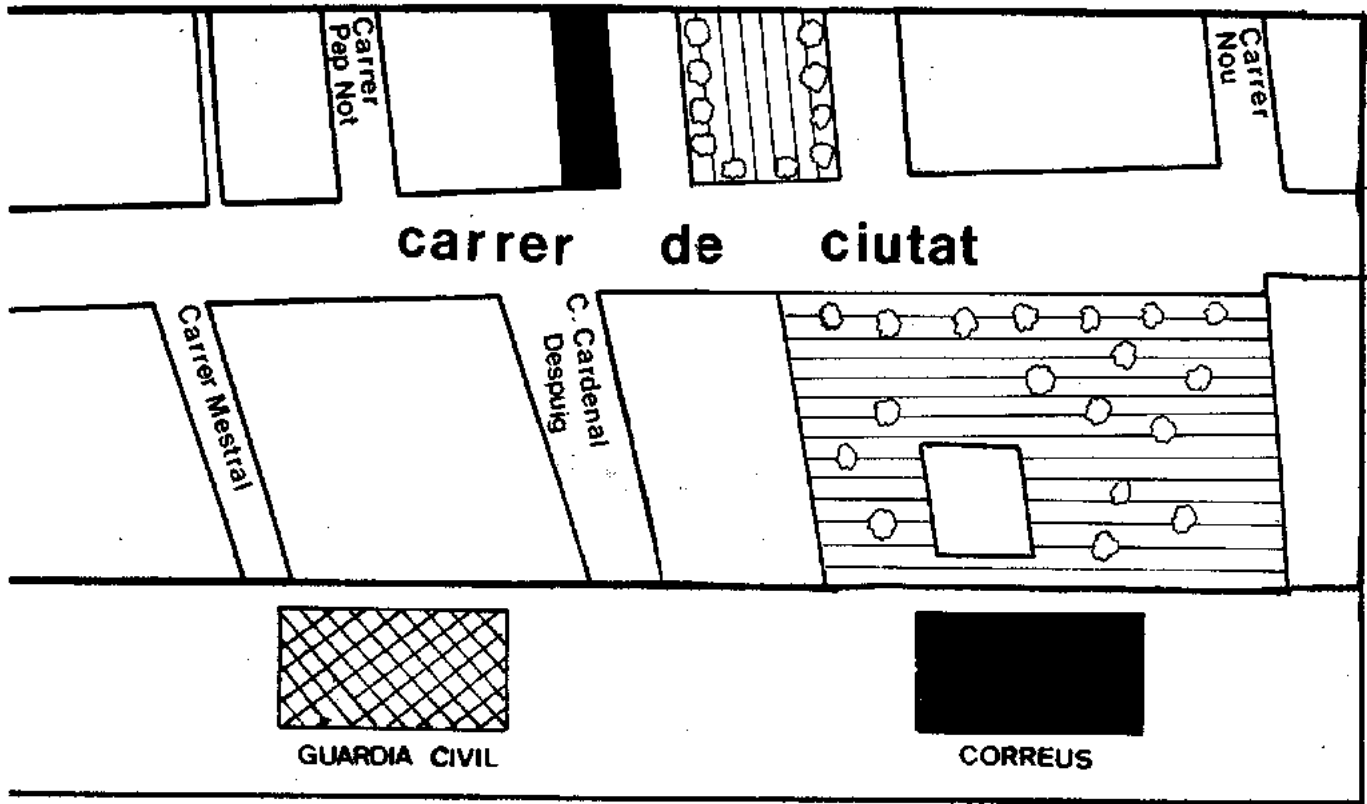
* Saps què és que s'ha fotografiat?.

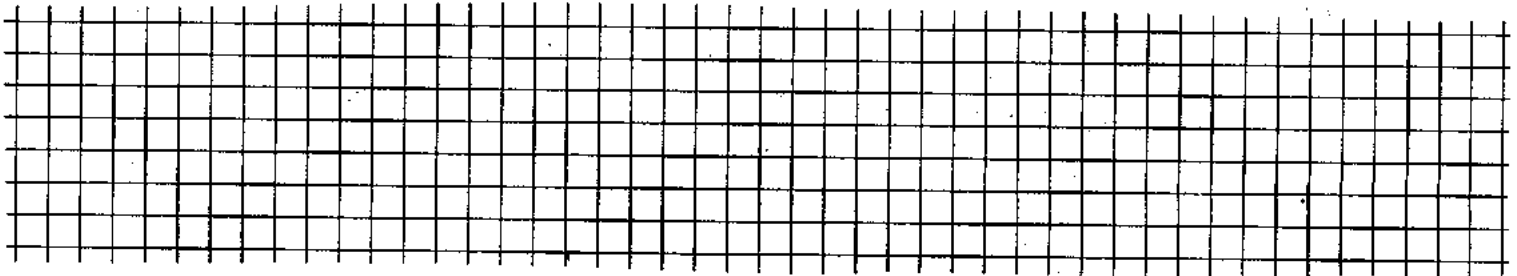
* Dibuixa els contorns d'aquesta foto de Mallorca.

ara ja saps que...

- Les persones viuen en comunitat a les localitats.
- De les localitats petites en deim pobles. Les localitats grans, en canvi, s'anomenen ciutats.
- La nostra localitat és Artà. I Artà és un poble de Mallorca.
- A tots els pobles i ciutats hi ha edificis antics que són molt bells. Aquests edificis més importants d'una localitat són els monuments.
- Els edificis monumentals més importants d'Artà són: Sant Salvador, L'Església, Es Convent i algunes cases senyoriales.
- Els plànols són dibuixos que representen les coses com si les vèssim des de dalt. Els plànols es fan per poder-se orientar.
- Per orientar-se millor amb els plànols s'utilitzen uns senyals que es diuen signes convencionals.

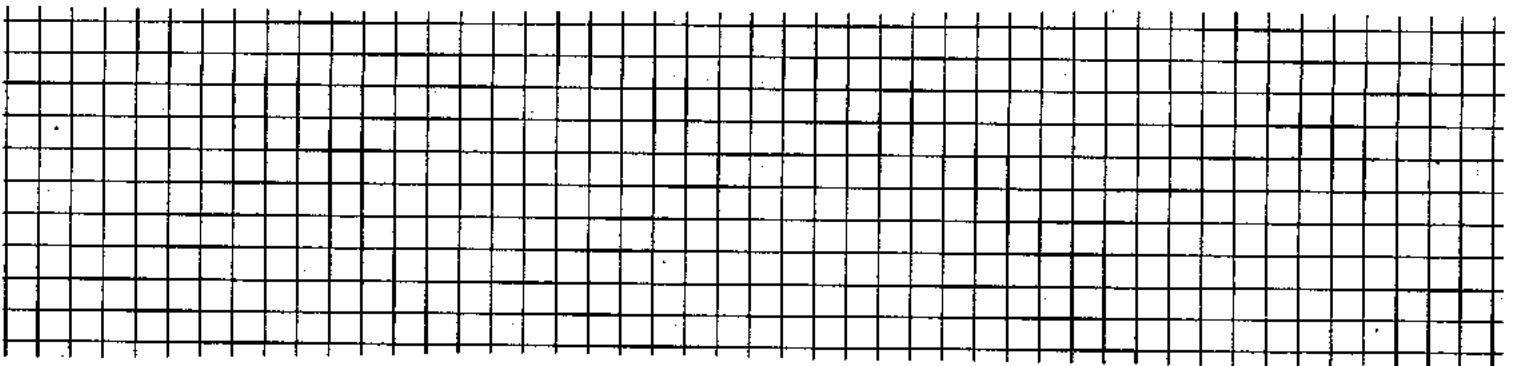

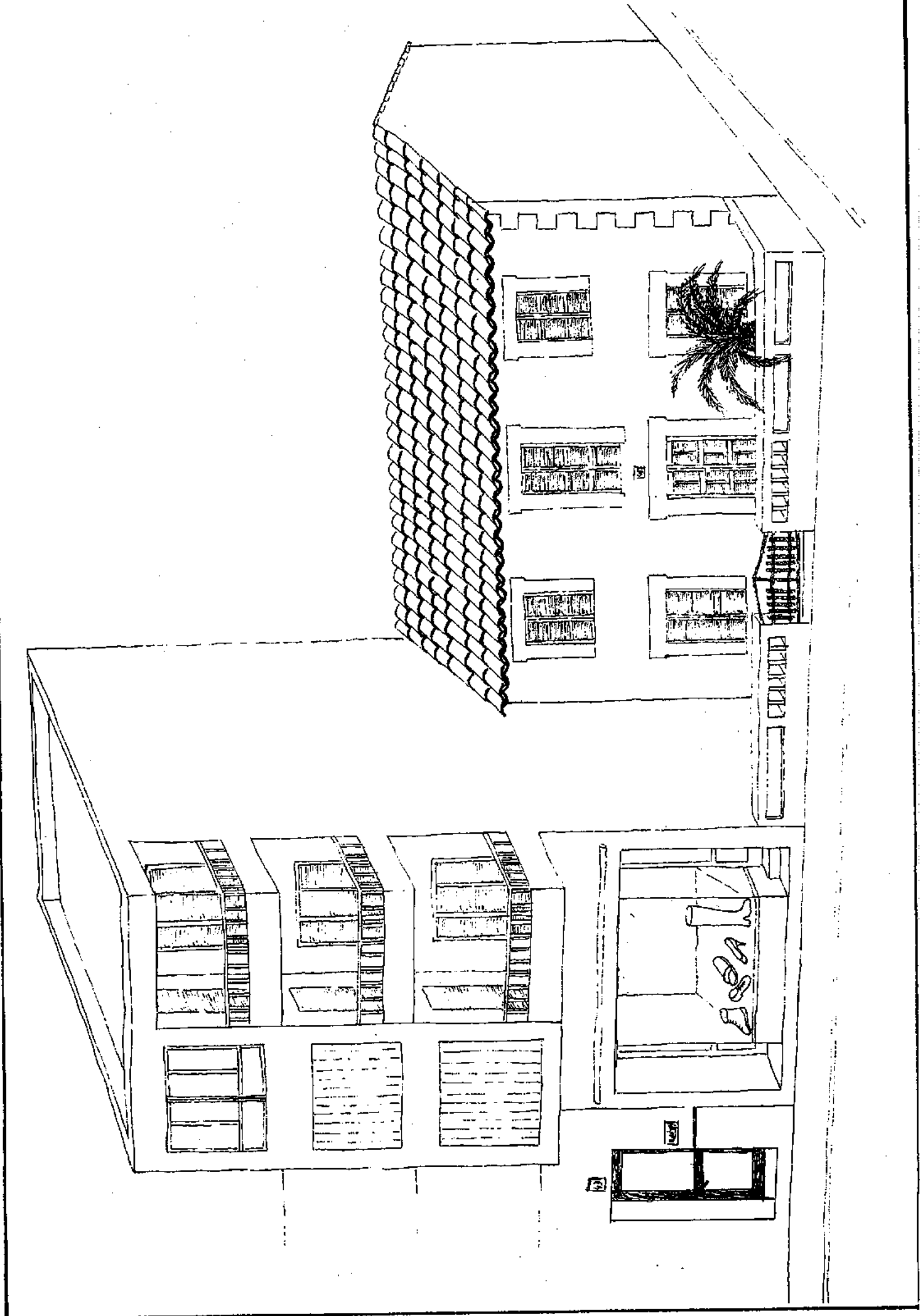
- * Fixa't en el plànol del Carrer de Ciutat i localitza la caserna de la Guàrdia Civil; Na Batlessa; Correus i Sa Plaça del Conquistador.
- * Discuteix amb els teus companys com has pogut trobar aquests llocs en el plànol.
- * Assenyala en el plànol altres llocs del Carrer de Ciutat que coneguis.
- * Observa el plànol i escriu els noms dels carrers que comuniquen amb el de Ciutat.

Al final del Carrer de Ciutat hi ha uns pins molt alts. Estan just devora l'Avinguda Costa i Llobera.

- * Localitza l'Avinguda Costa i Llobera en el plànol.
- * Saps quines diferències hi ha entre un carrer i una avinguda?.

Al Carrer de Ciutat hi ha molts edificis. Però no tots són iguals.

* Observa els dos edificis dibuixats. Quines diferències hi ha?. Discussiu-ho tu i els companys.

Els edificis tenen diversos elements: façana, plantes, finestres, balcones, portals, terrat o teulada, etc.

* Localitza als dibuixos els elements que hem assenyalat.

* Utilitzant el quadre compara els dos edificis del Carrer de Ciutat que hem dibuixat.

Edifici A Edifici B

Quantes plantes té?		
Per a què es fa servir la planta baixa?		
Per a què es fan servir les altres plantes?.		
Té terrat o teulada?		
Hi ha balcones?		

Els dos edificis que hem dibuixat es troben al Carrer de Ciutat.

* A quin dels dos dibuixos creus que s'assemblen més la majoria d'edificis del nostre poble?. Discussiu-ho tu i els companys de la classe.

Els edificis dels pobles tenen, generalment, poca altura. Solen ésser d'una o dues plantes i a cada edifici només hi sol viure una família.

Els edificis de les ciutats són, generalment, més alts que els dels pobles. Tenen moltes plantes i a cada una d'elles hi sol haver distintes vivendes o estalges que reben el nom de pis. A cada pis hi sol viure una família.

* On creus que es viu millor: a un pis o a una casa de planta baixa.

Hem vist que els edificis del nostre poble no són tots iguals.

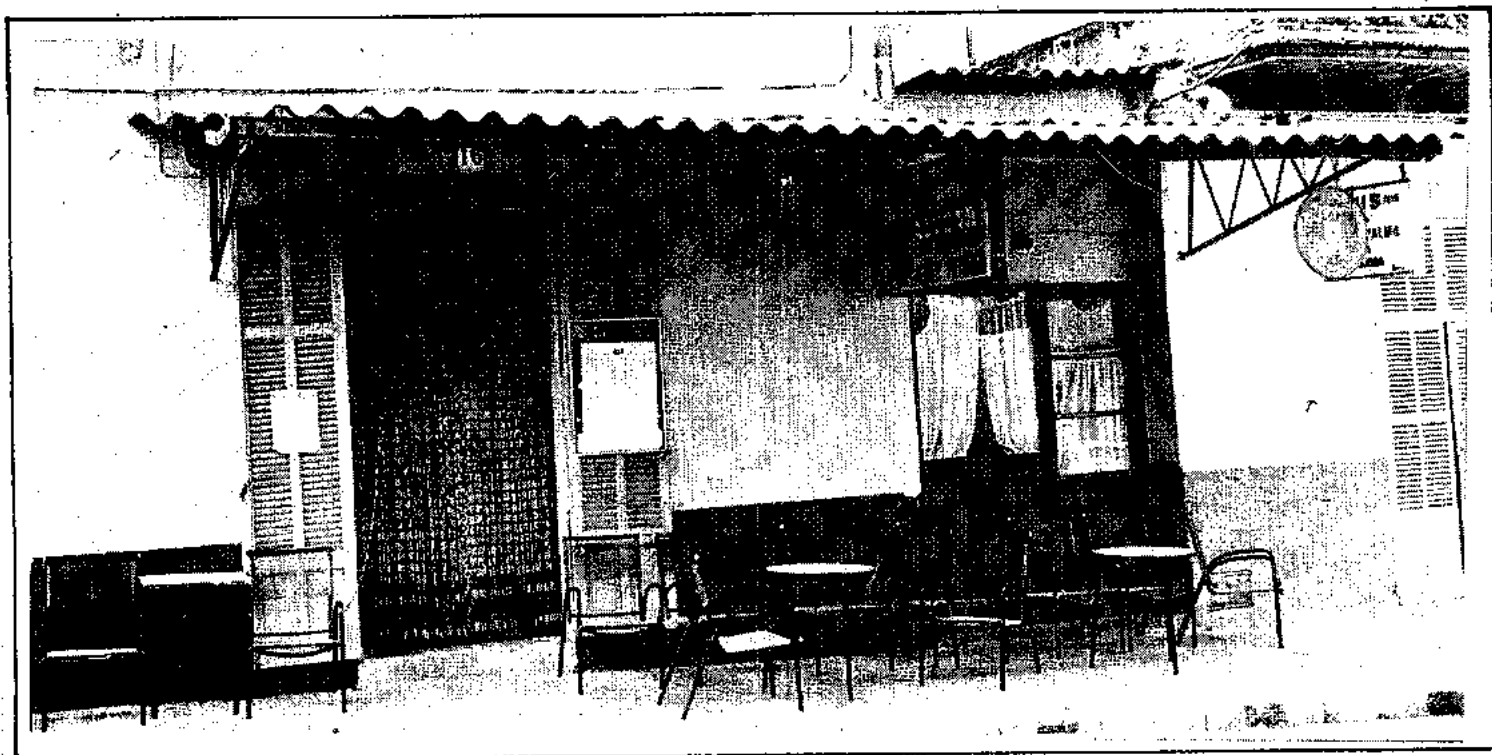
Hi ha edificis amb poques plantes i altres alts i amb molts de pisos.

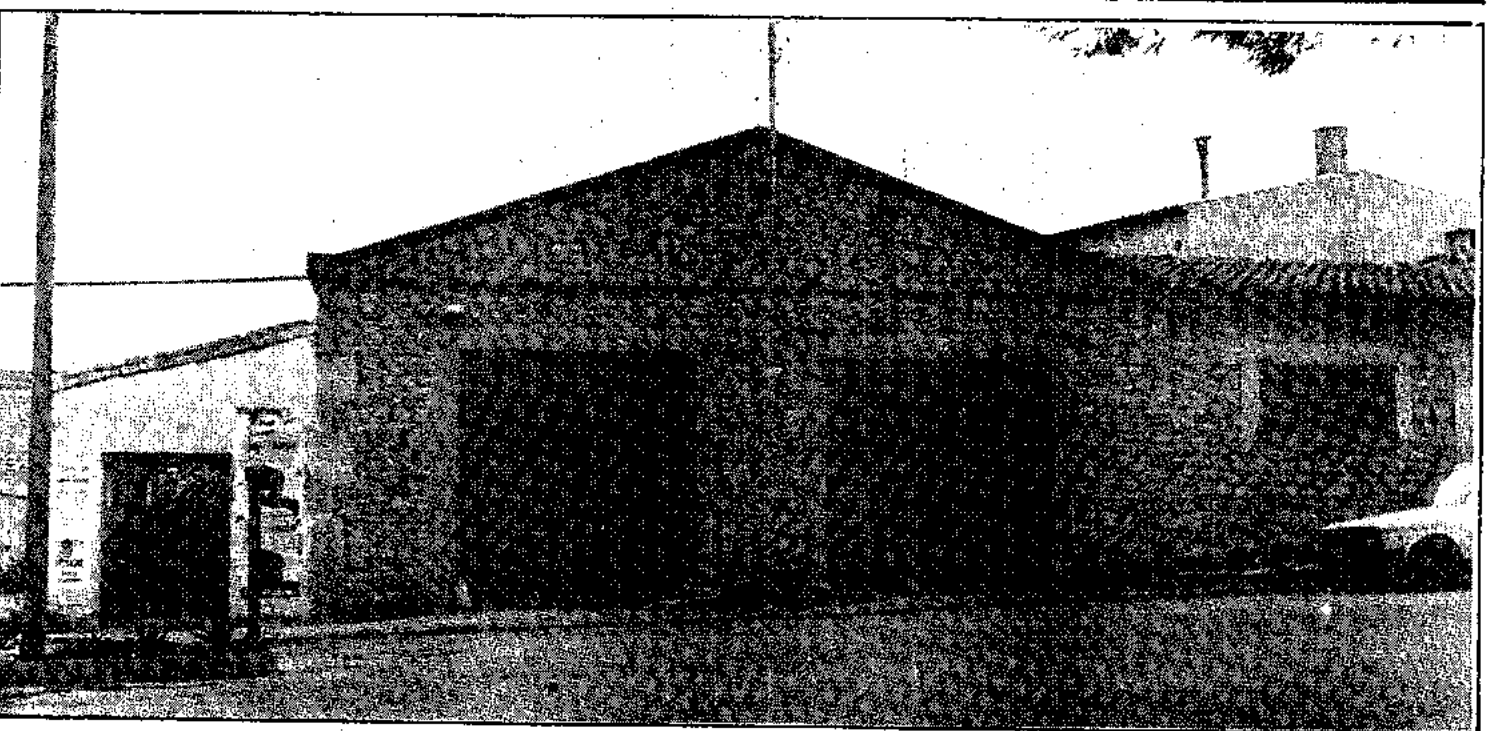
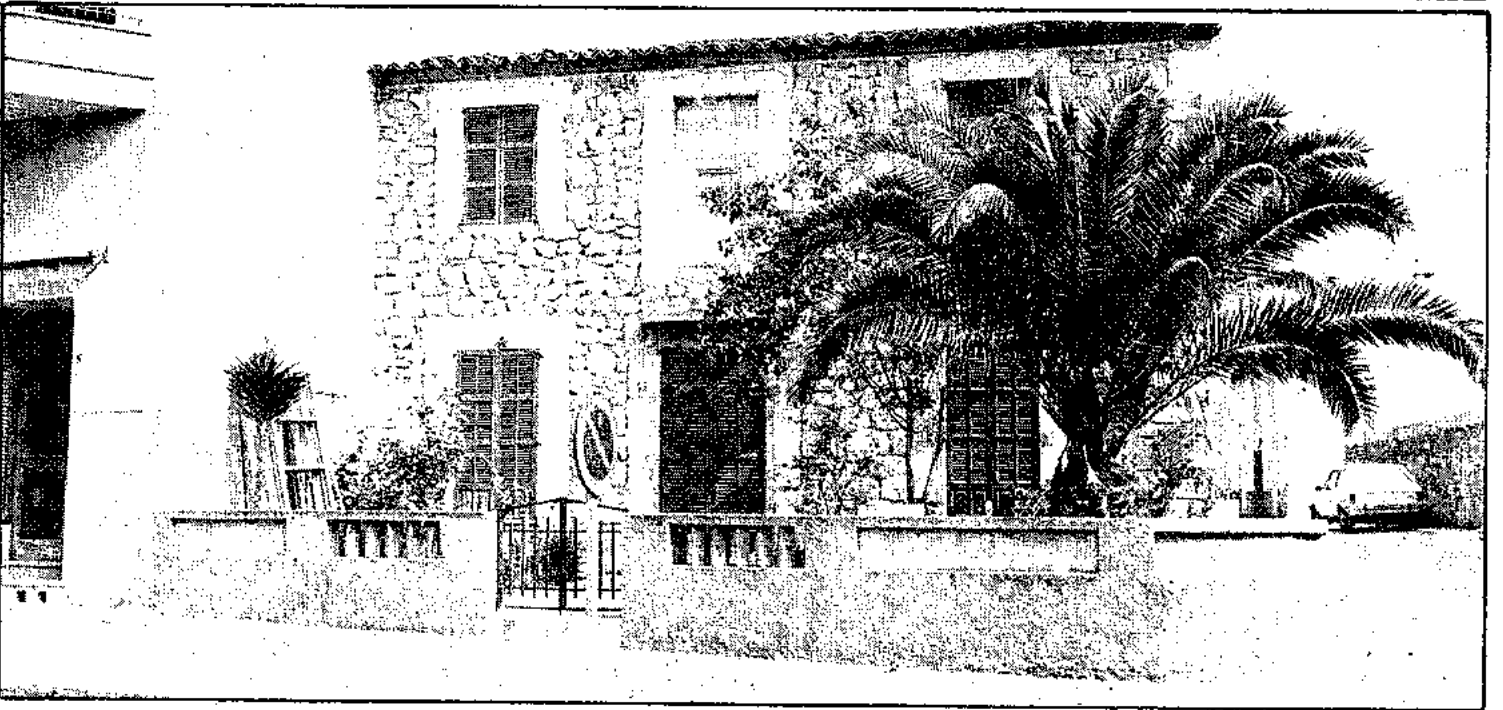
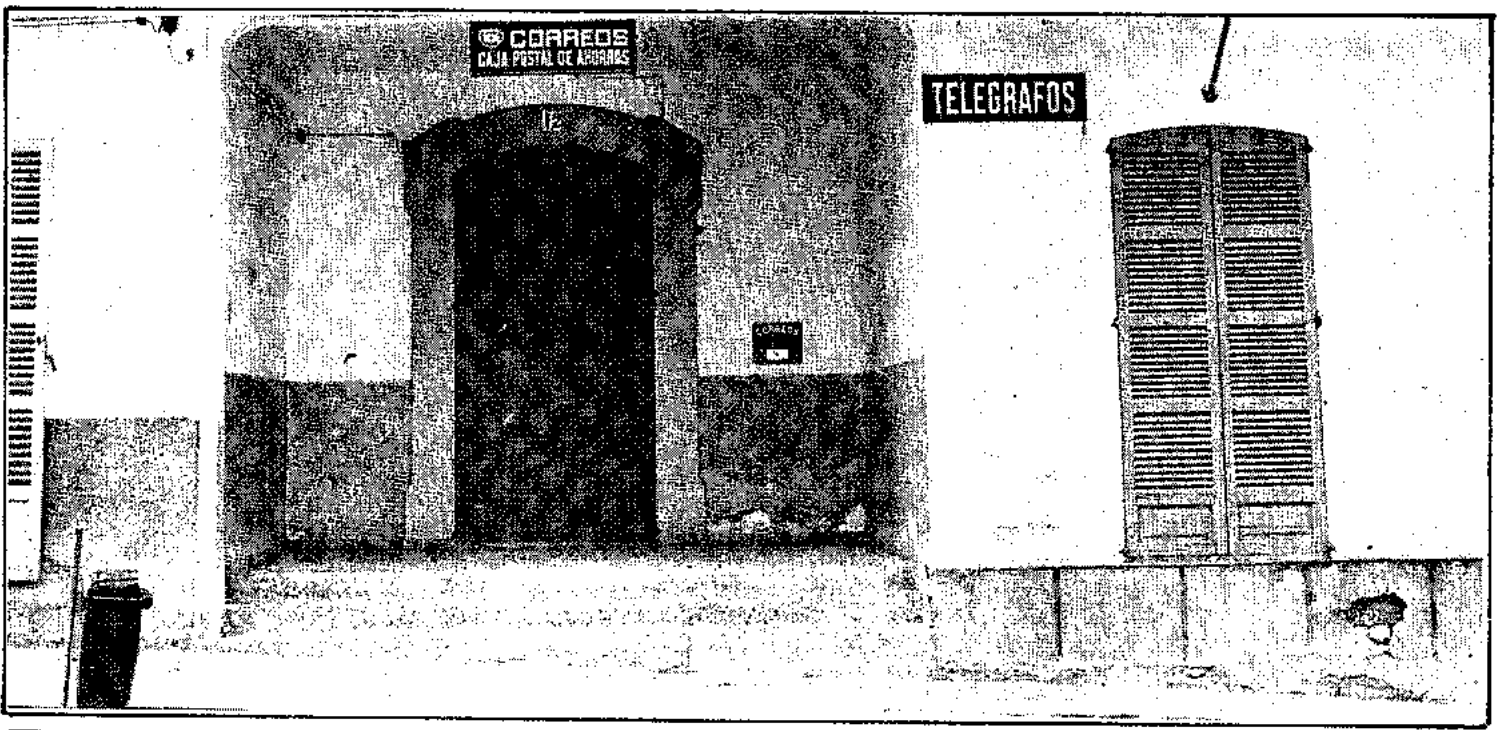
Ara veurem altres diferències dels edificis.

* Observa aquestes fotografies.

Tots els edificis que pots veure es troben al Carrer de Ciutat.

Explica per què es fan servir cada un d'ells. Discussiu-ho amb els teus companys.

Hem pogut veure que no tots els edificis que hi ha en el Carrer de Ciutat es fan servir per a una mateixa cosa. Hi ha vivendes, comerços, tallers, edificis públics i edificis de diversió.

* Ajunta amb una línia el que correspongui de cada una de les dues columnes.

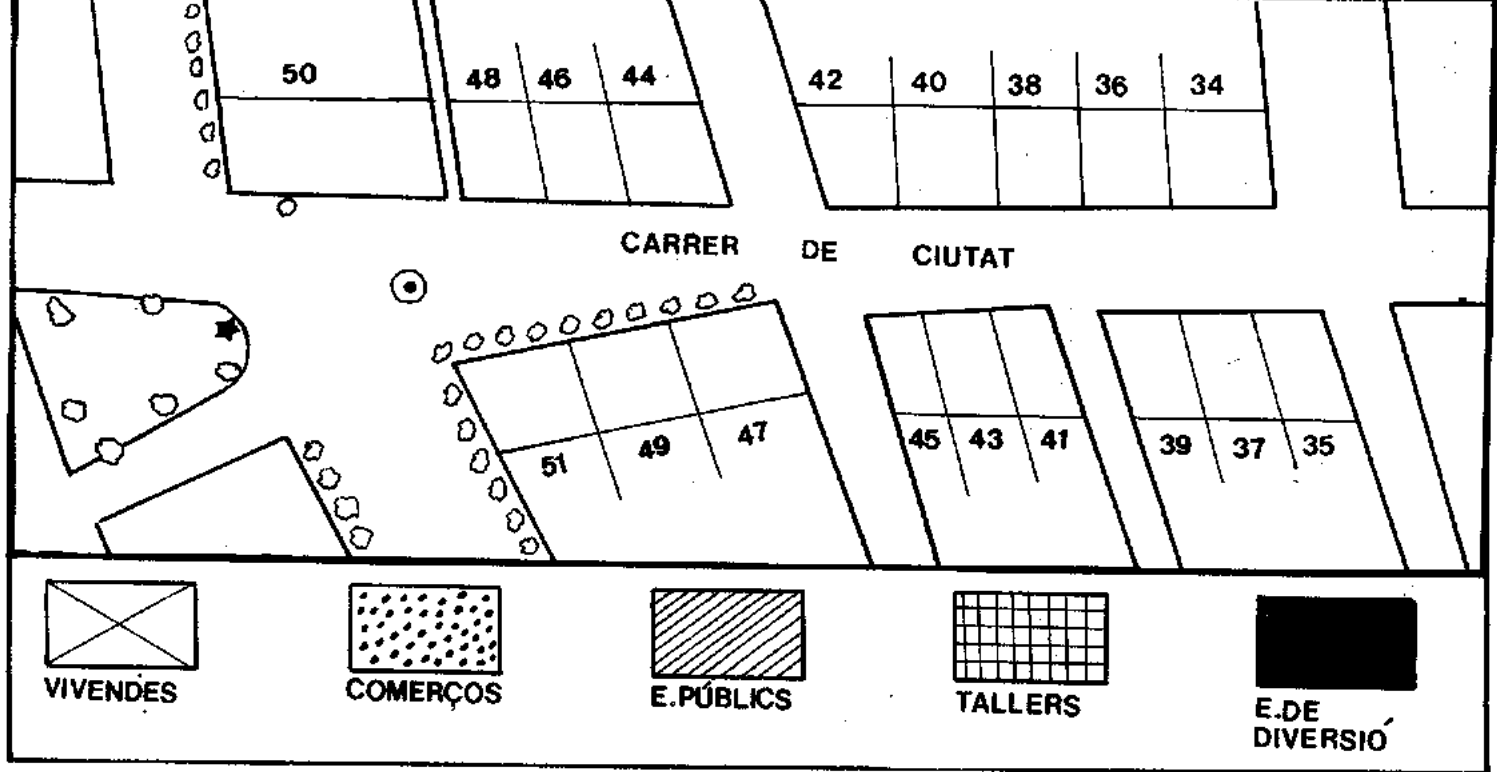
VIVENDES ●	● Edificis on s'hi pot anar a comprar productes diversos.
COMERÇOS ●	● Edificis on les persones hi poden passar el seu temps lliure.
TALLERS I FÀBRQUES. ●	● Edificis on s'elaboren productes.
EDIFICIS PÚBLICS. ●	● Edificis que serveixen com a lloc de vivenda.
DIVERSIÓ ●	● Edificis que són de tots i on es donen uns serveis a la comunitat.

* Pensa-hi una estona: quins tipus de comerços coneixes?

* Pensa-hi una estona: quines fàbriques i tallers coneixes?

* Pensa-hi una estona: quins edificis de diversió coneixes?

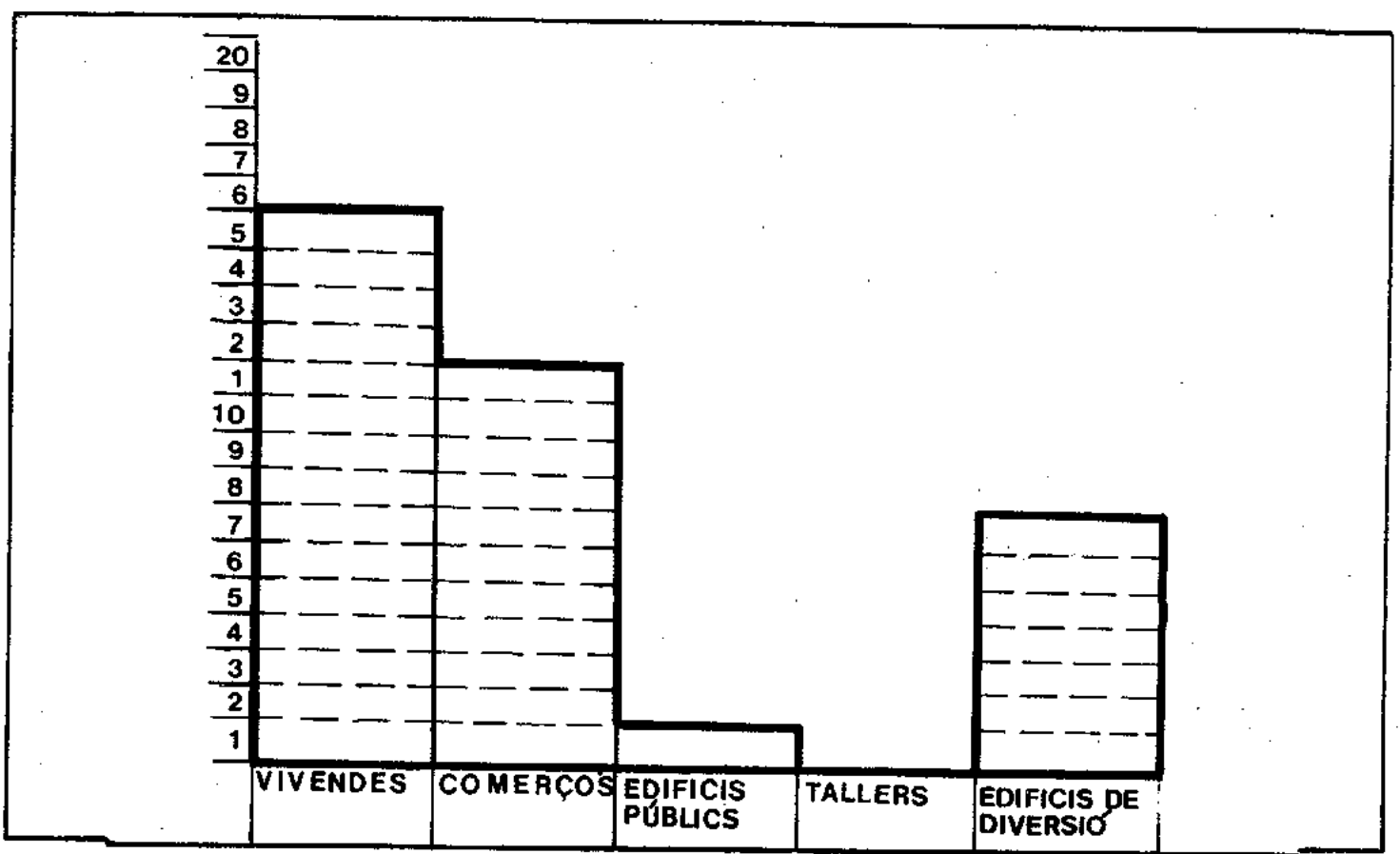
* Pensa-hi una estona: quins serveis públics coneixes?

Ara anirem a l'altre tros del Carrer de Ciutat que encara no hem visitat. I amb els signes convencionals completarem el plànol.

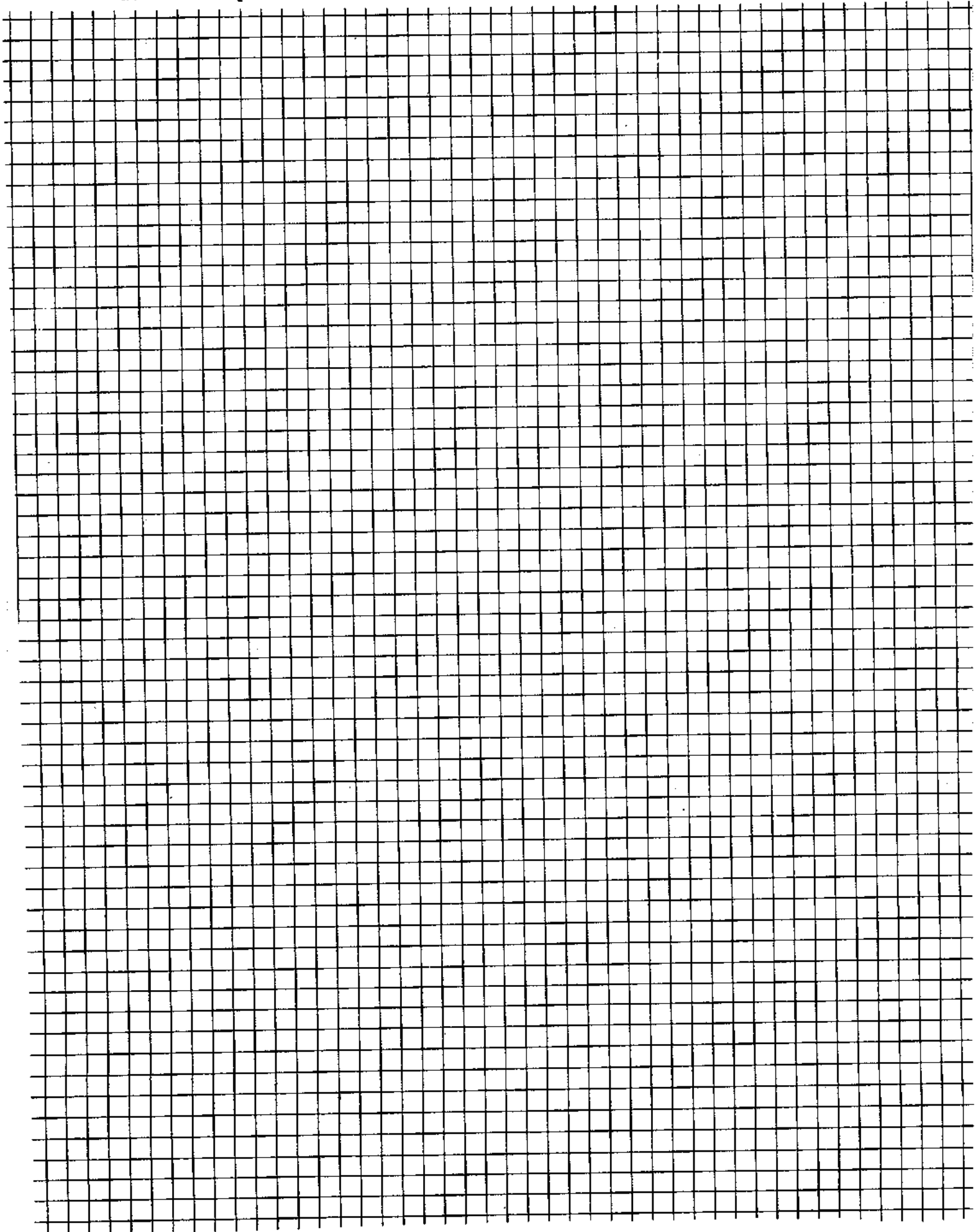
Aquesta gràfica representa el número i tipus d'edificis que hi ha en el primer tros del Carrer de Ciutad.

Amb l'ajuda del professor realitza una gràfica com aquesta, però de tot el carrer.

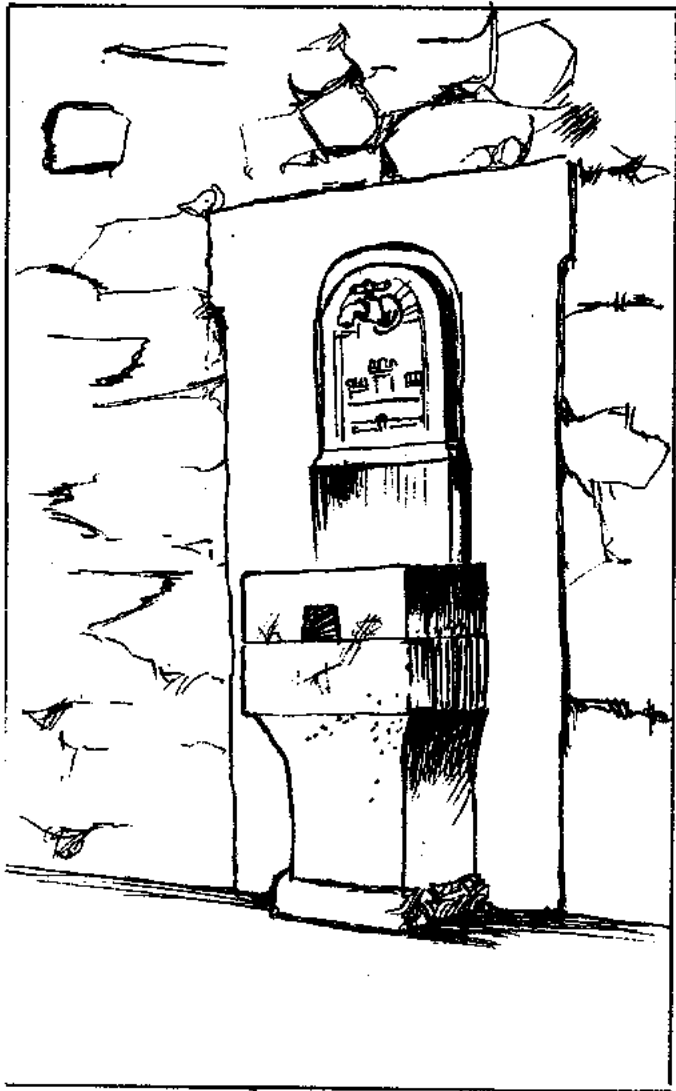

ara ja saps que...

Amb l'ajuda del professor assenyalarem el que hem après dels carrers del nostre poble.

L'AIGUA POTABLE I LES AIGÜES RESIDUALS

Aquests dos dibuixos reprodueixen dos indrets del Carrer de Ciutat.

* Què és i per què serveix el que hem dibuixat?

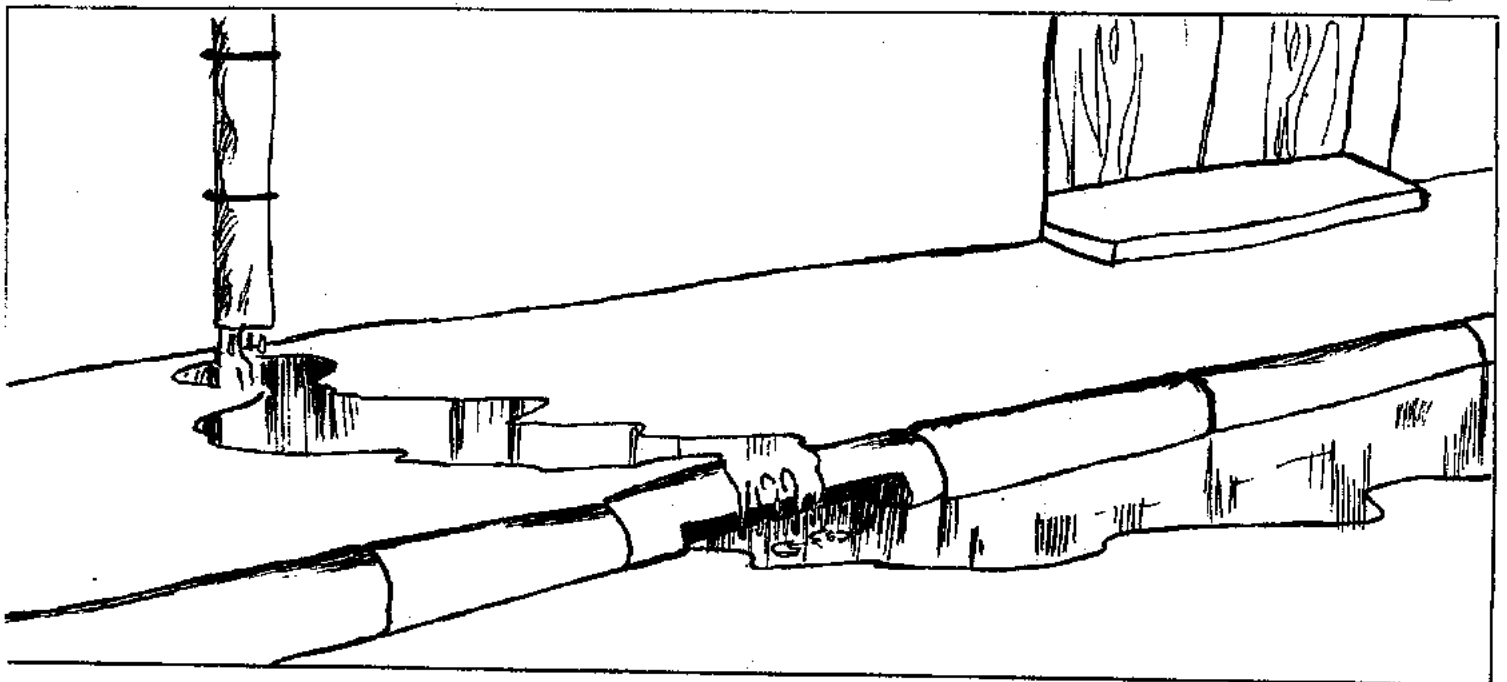
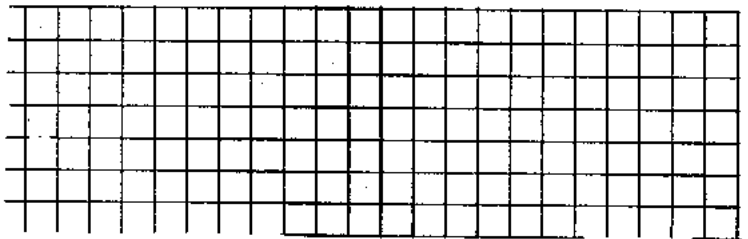
El servei de proveïment d'aigua potable és molt important. Gràcies al seu bon funcionament arriba l'aigua potable als edificis del nostre poble.

El servei de les clavagueres també és molt important.

Per les clavagueres se'n va l'aigua de pluja i la residual.

* Què és l'aigua residual?.

* Què és l'aigua potable?.

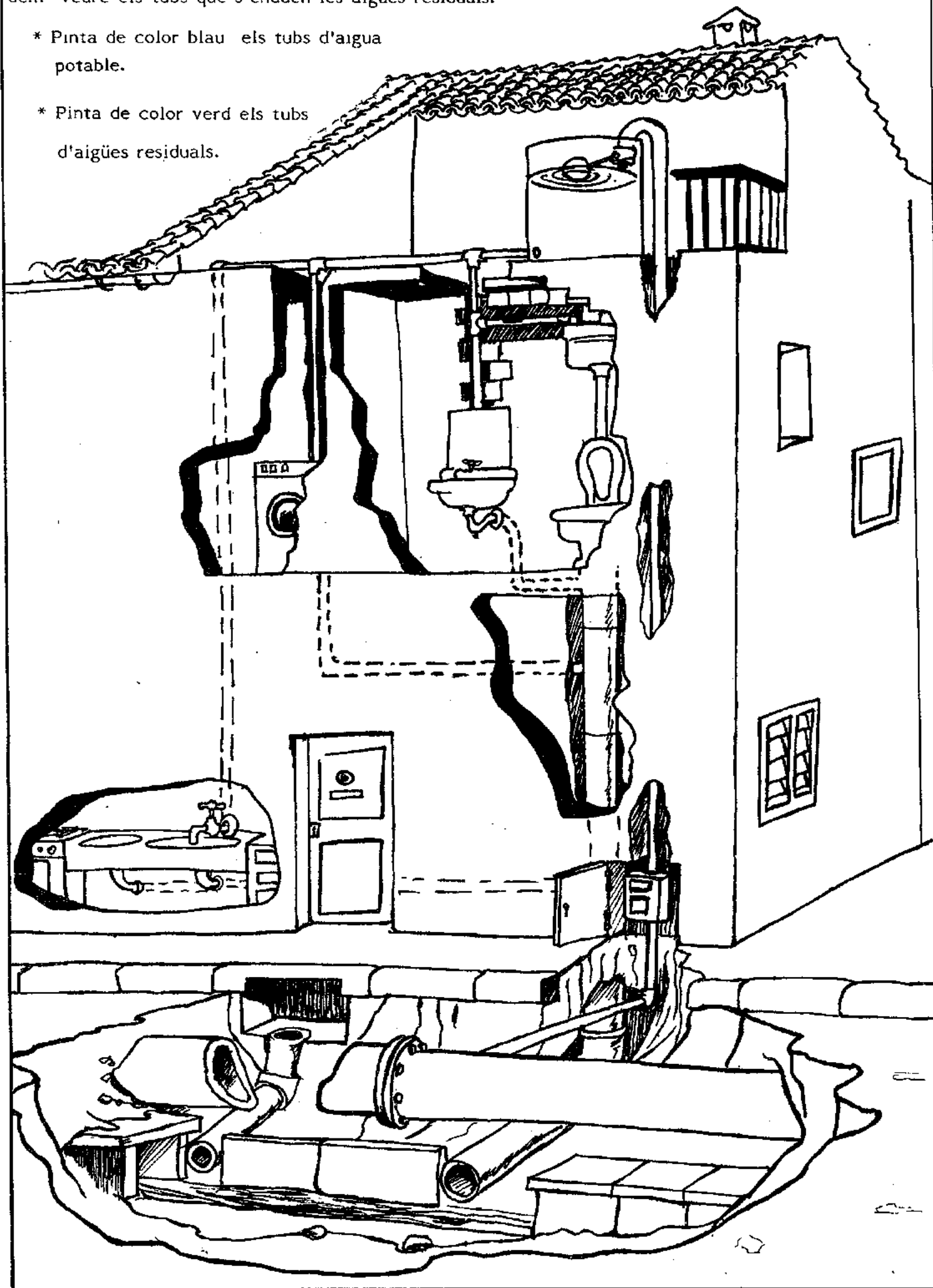

* Pensa-hi una estona i assenyala per a quines coses a una casa s'utilitza aigua que després s'ha de tirar.

En aquest dibuix podem veure la xarxa de tubs que duen l'aigua potable a una casa. També podem veure els tubs que s'enduen les aigües residuals.

* Pinta de color blau els tubs d'aigua potable.

* Pinta de color verd els tubs d'aigües residuals.

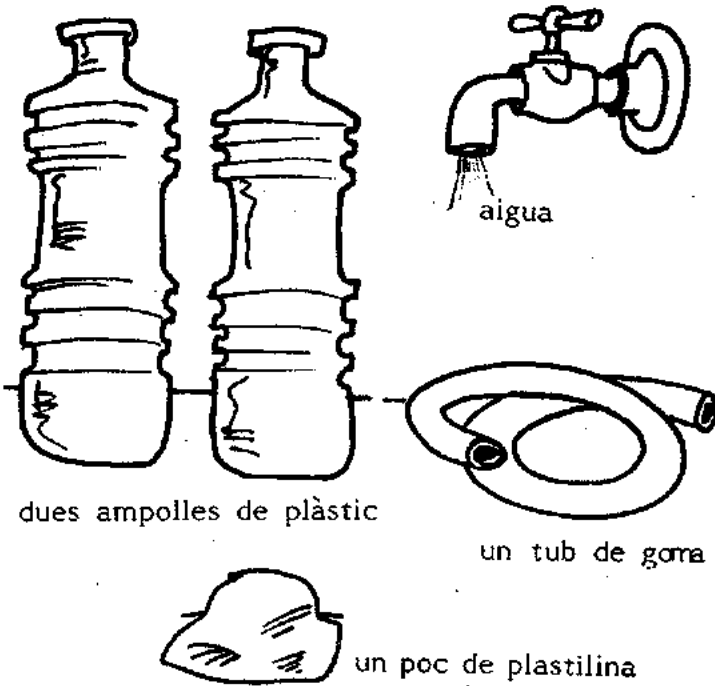

Te n'hauràs temut que l'aigua potable que es fa servir en aquesta casa arriba per uns tubs que hi ha davall del pis del carrer. Des d'aquests tubs l'aigua va a un dipòsit situat a la part alta de la casa.

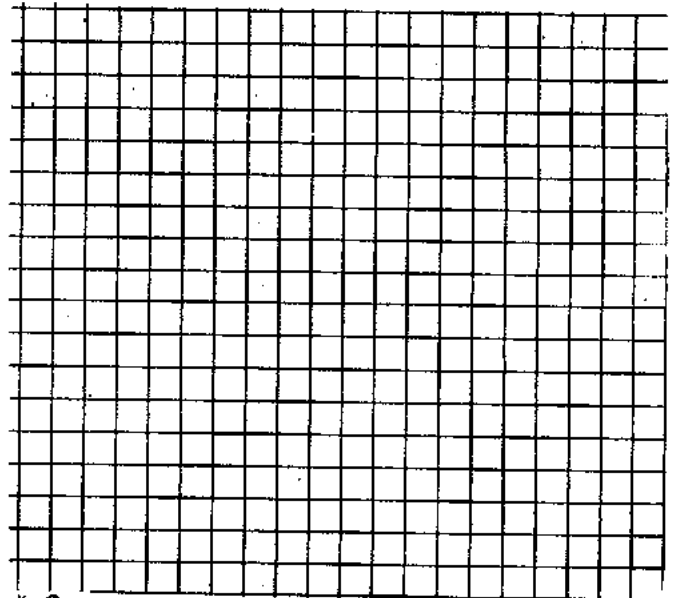
*Abans d'arribar al dipòsit l'aigua passa per un comptador. ¿Saps per a què serveix el comptador? Localitza'l en el dibuix.

*¿Saps per a què el dipòsit és a la part alta de la casa? Perquè ho puguis descobrir farem un experiment.

Per fer aquest experiment necessitam:

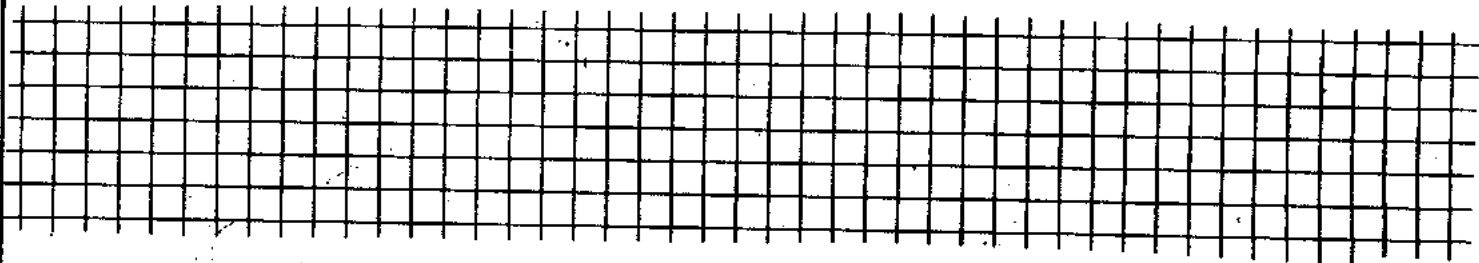
* Explica què passaria si el dipòsit fos a la planta baixa de la casa.

* Quan arribis a ca teva localitza el dipòsit d'aigua i el comptador.

Hi ha cases on també s'utilitza aigua potable que no ve dels tubs que hi ha davall dels carrers.

* Explica què és una cisterna. ¿Saps d'on ve l'aigua de les cisternes?.

Si tornes observar el dibuix de la pàgina anterior podràs veure que l'albelló d'aigües residuals - arreplega aigua per dos llocs diferents.

* De quins llocs arreplega aigua?

* Imagina't que un dia plou molt, les clavagueres estan embossades.

Què passaria? Discussiu-ho, amb els companys.

* Quan surtis de l'escola i te'n vagis a ca teva fixa't amb les clavagueres. Mira quantes n'hi ha i on estan situades. Després tots plegats en parlarem

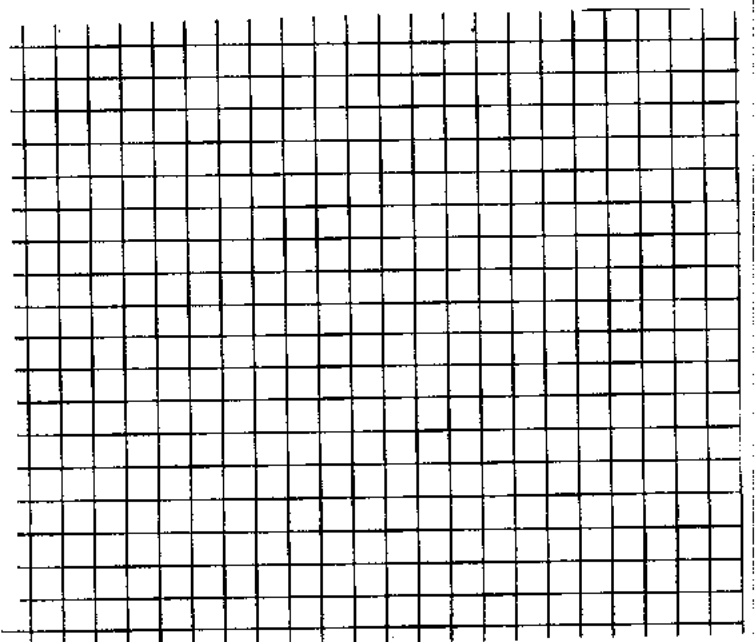
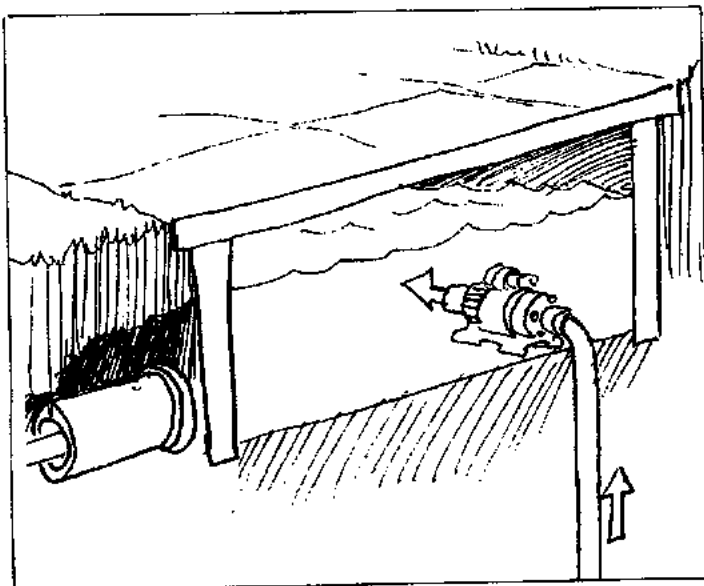
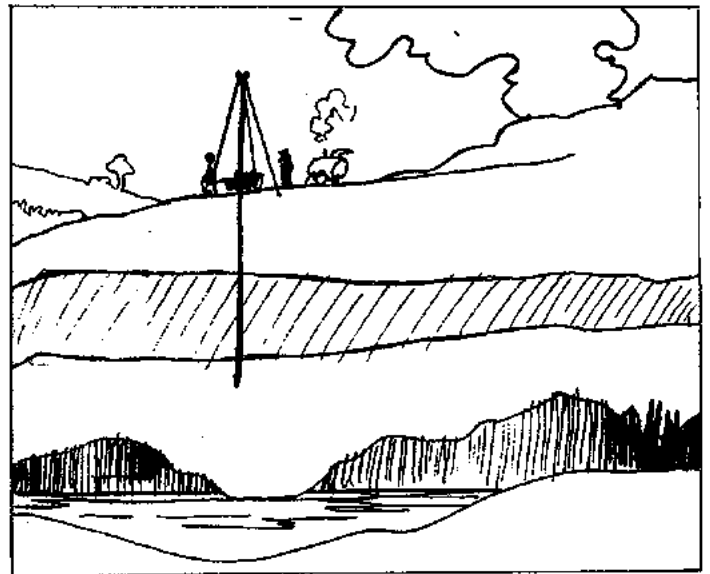
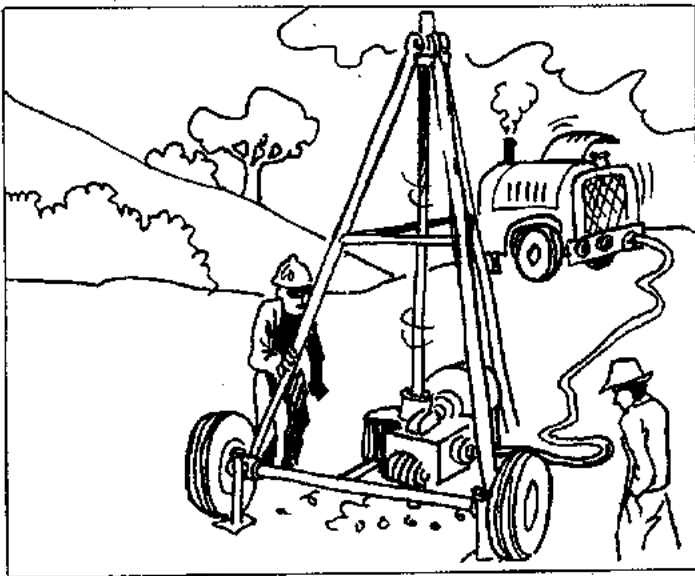
Ja saps que gairebé tota l'aigua potable que es fa servir al nostre poble ve per una xarxa de tubs que hi ha devall dels carrers.

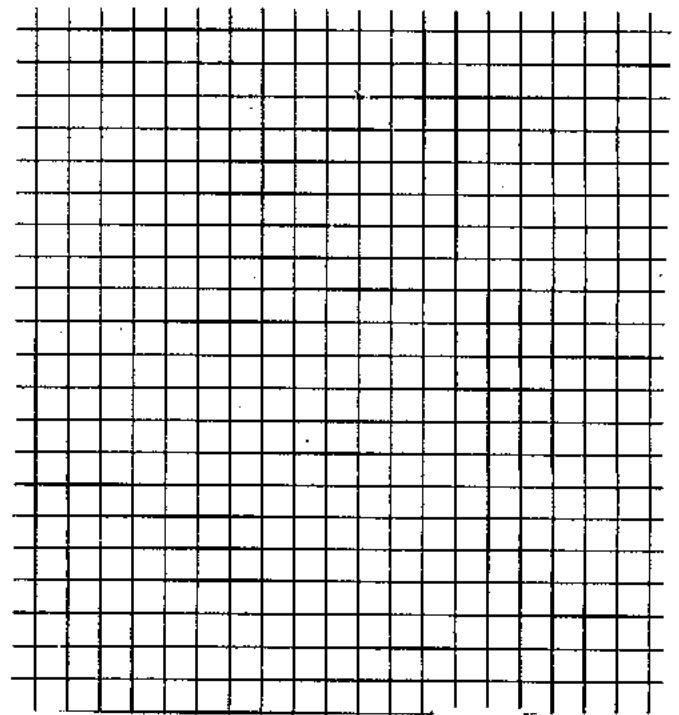
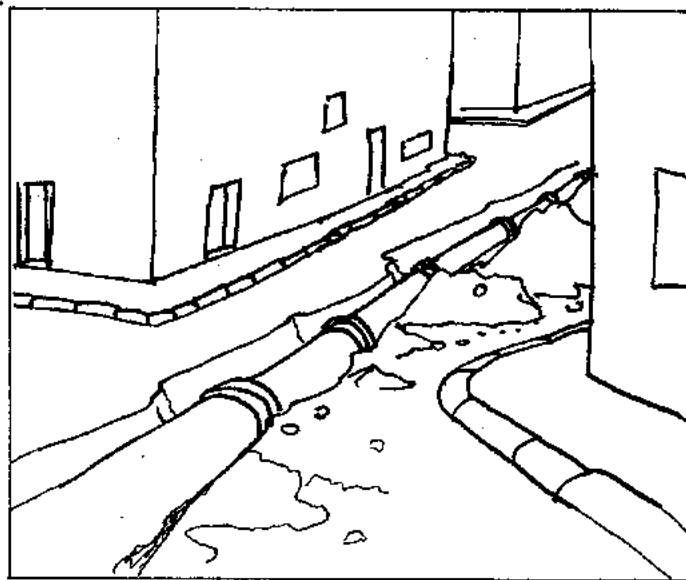
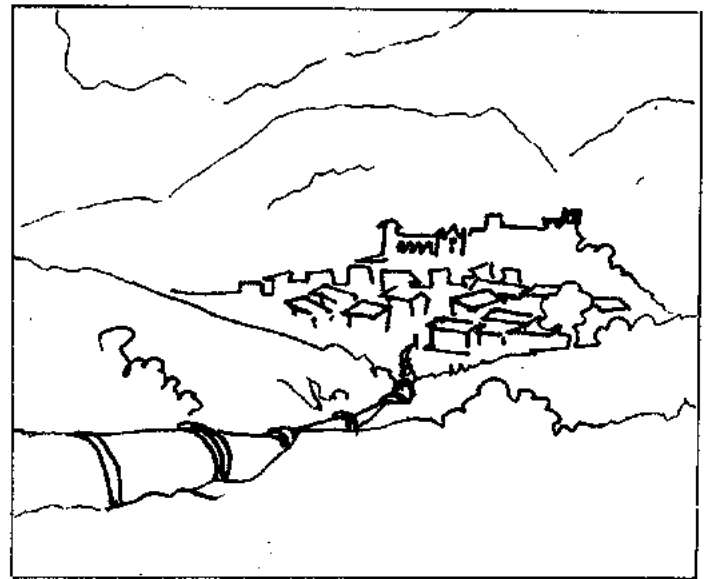
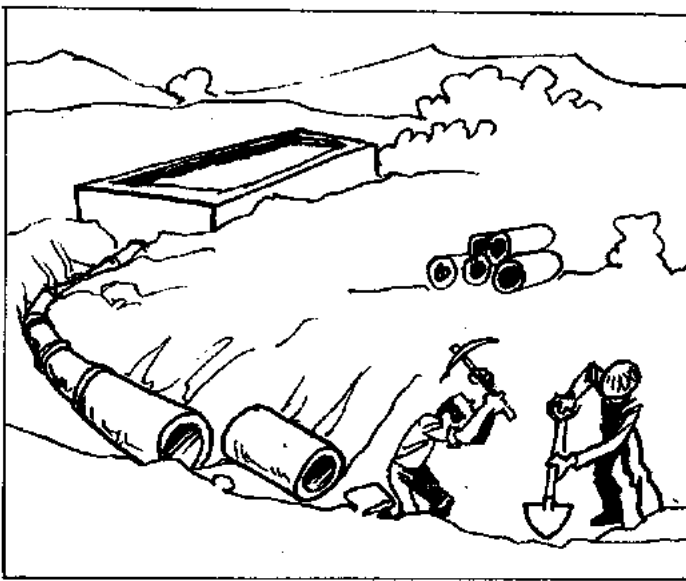
També saps que l'aigua que embrutam i la que cau quan plou se'n va per uns albellons que també estan devall del carrer.

Però encara podem investigar i aprendre més coses de l'aigua potable i de les aigües residuals.

Saps d'on ve l'aigua que arriba a les nostres cases? Nosaltres t'ho contarem amb una sèrie de dibuixos.

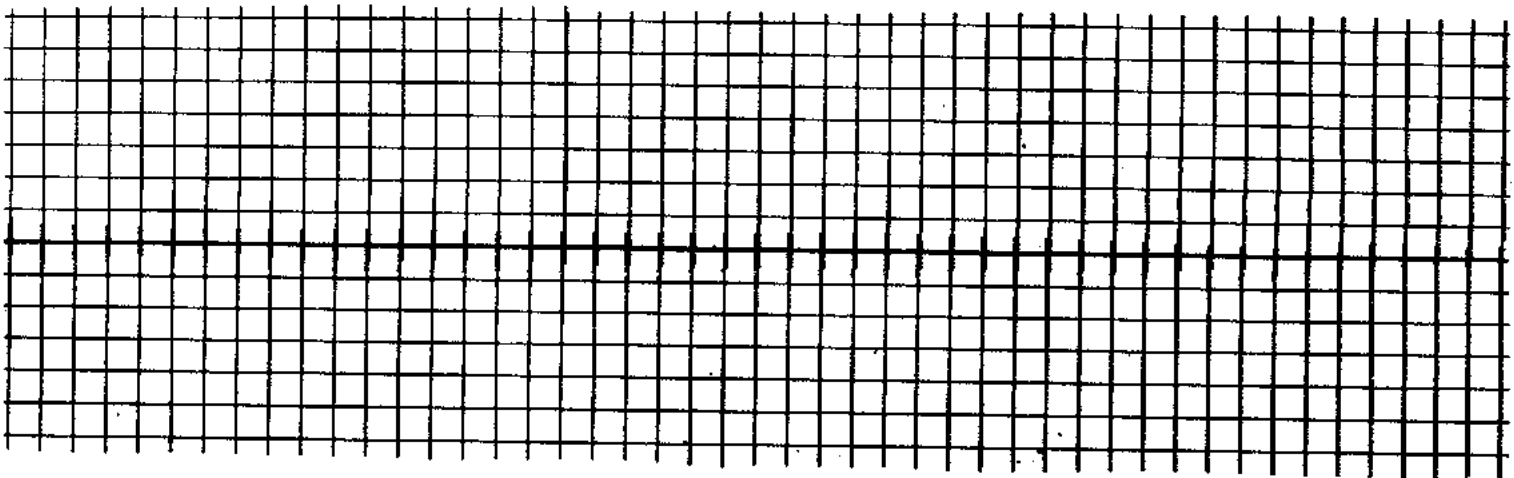
* Fixa't bé en cada un dels dibuixos. Discuteix amb els teus companys d'on i com arriba l'aigua potable a les cases del nostre poble.

Amb el pou, el dipòsit, la canonada que ve del dipòsit fins al poble i la xarxa de tubs que hi ha devall dels carrers disposem d'un servei d'aigua potable.

Amb les clavagueres i els albellons que hi ha devall dels carrers disposem d'un servei d'evacuació d'aigües residuals.

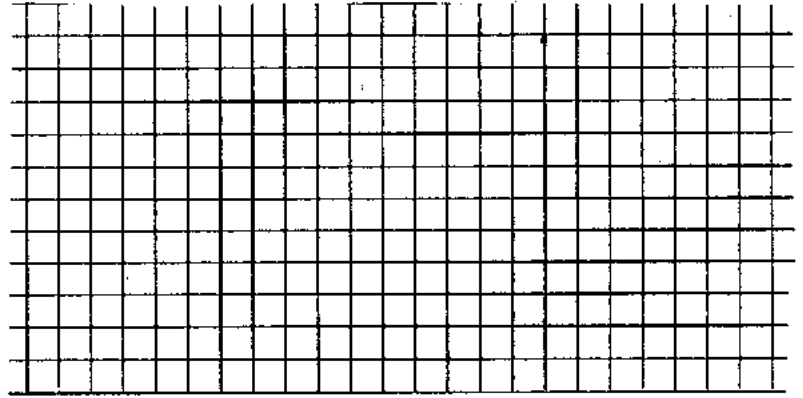
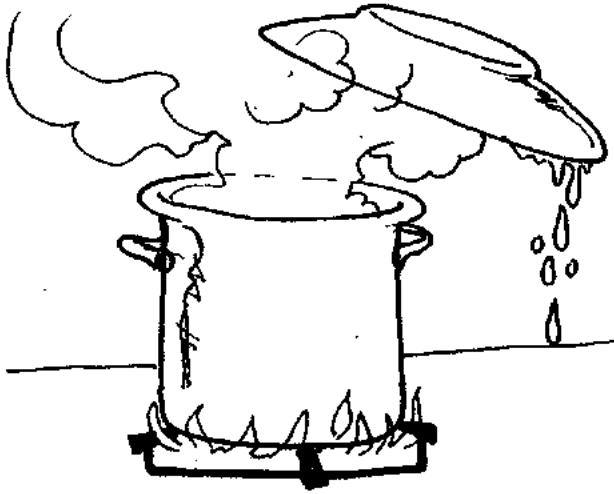

L'aigua potable que feim servir procedeix d'uns pous. ¿Saps com arriba aquesta aigua en els pous?

Per investigar com arriba l'aigua en els pous, començarem fent un experiment.

Posarem una olla amb aigua sobre el foc. Quan l'aigua bulli posarem un plat que estigui ben fred damunt l'olla.

* Fixa't bé què passa. Discutiu-ho amb els companys.

Has vist que l'aigua líquida que hi havia dins l'olla, quan ha començat a bullir, s'ha transformat en vapor d'aigua. Aquest vapor, quan s'ha refredat? S'ha tornat transformar en aigua en estat líquid.

* Si posàssim aquesta aigua en un lloc molt fred, per exemple un congelador, ¿Què passaria? Discutiu-ho amb els companys.

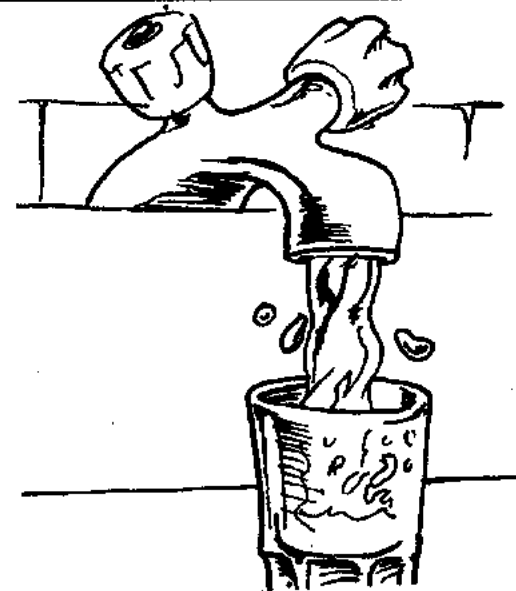
Discutiu-ho amb els companys.

Fixa't que has vist que l'aigua es pot transformar en tres estats o formes diferents: estat líquid, estat gaseós i estat sòlid.

* Observa aquests dibuixos i després contesta les preguntes.

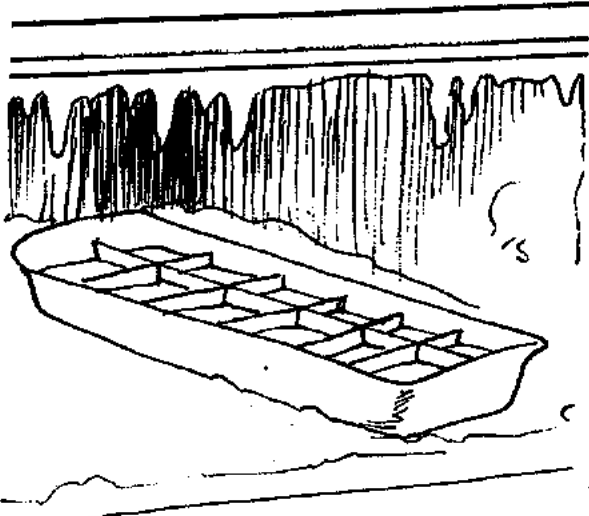
* L'aigua que veus es troba en estat.....

* L'aigua de la mar també es troba en estat.....

El termòmetre és un objecte que serveix per mesurar la temperatura. El professor t'explicarà com funciona.

* Amb un termòmetre mira a quina temperatura es troba l'aigua que tens a un tassó.

Quan l'aigua líquida es refreda molt passa a l'estat.....

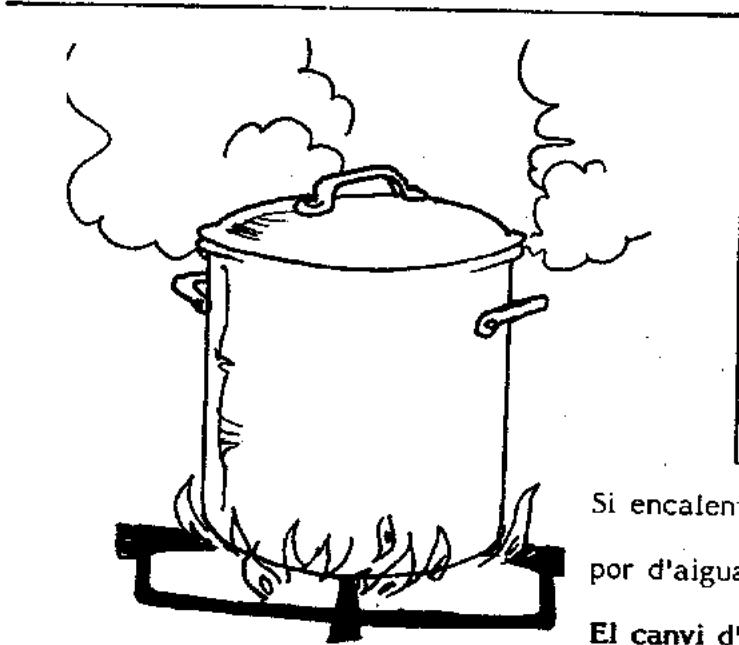
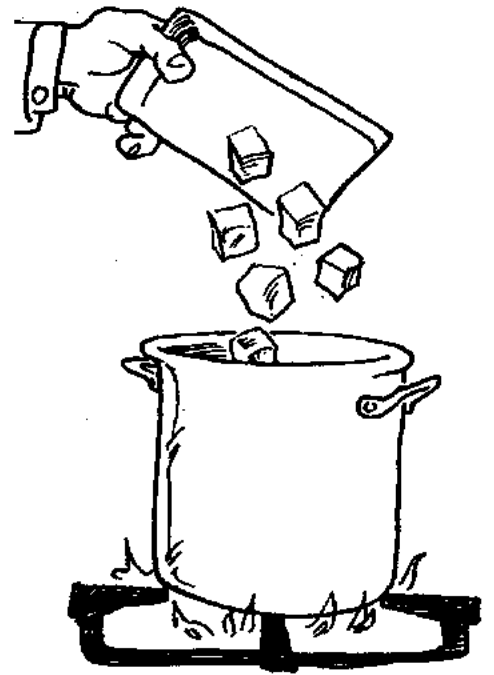
El gel és aigua en estat sòlid.

Si poses un tassó d'aigua dins el congelador ¿Què passaria? ¿Perquè? Discussiu-ho.

El canvi d'estat líquid a sòlid es diu solidificació.

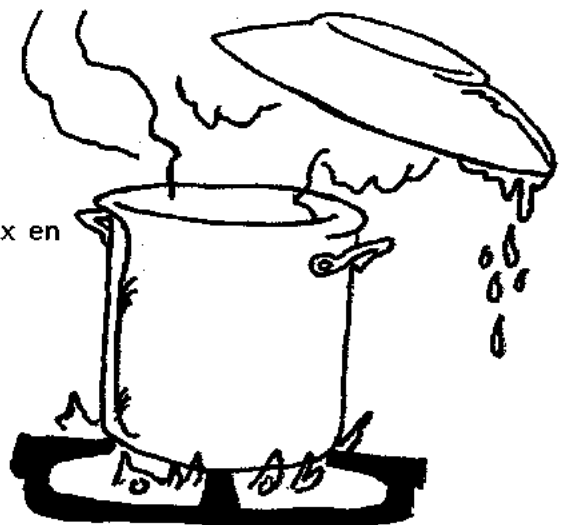
Si encalemim el gel, que és aigua en estat sòlid, es convertirà en aigua en estat.....

El canvi d'estat sòlid a estat líquid es diu fusió.

Si encalemim molt l'aigua es transformarà en vapor d'aigua. És a dir, que passa a l'estat.....!

El canvi d'estat líquid a gaseós es diu evaporació.

Quan el vapor d'aigua es refreda, es converteix en aigua líquida.

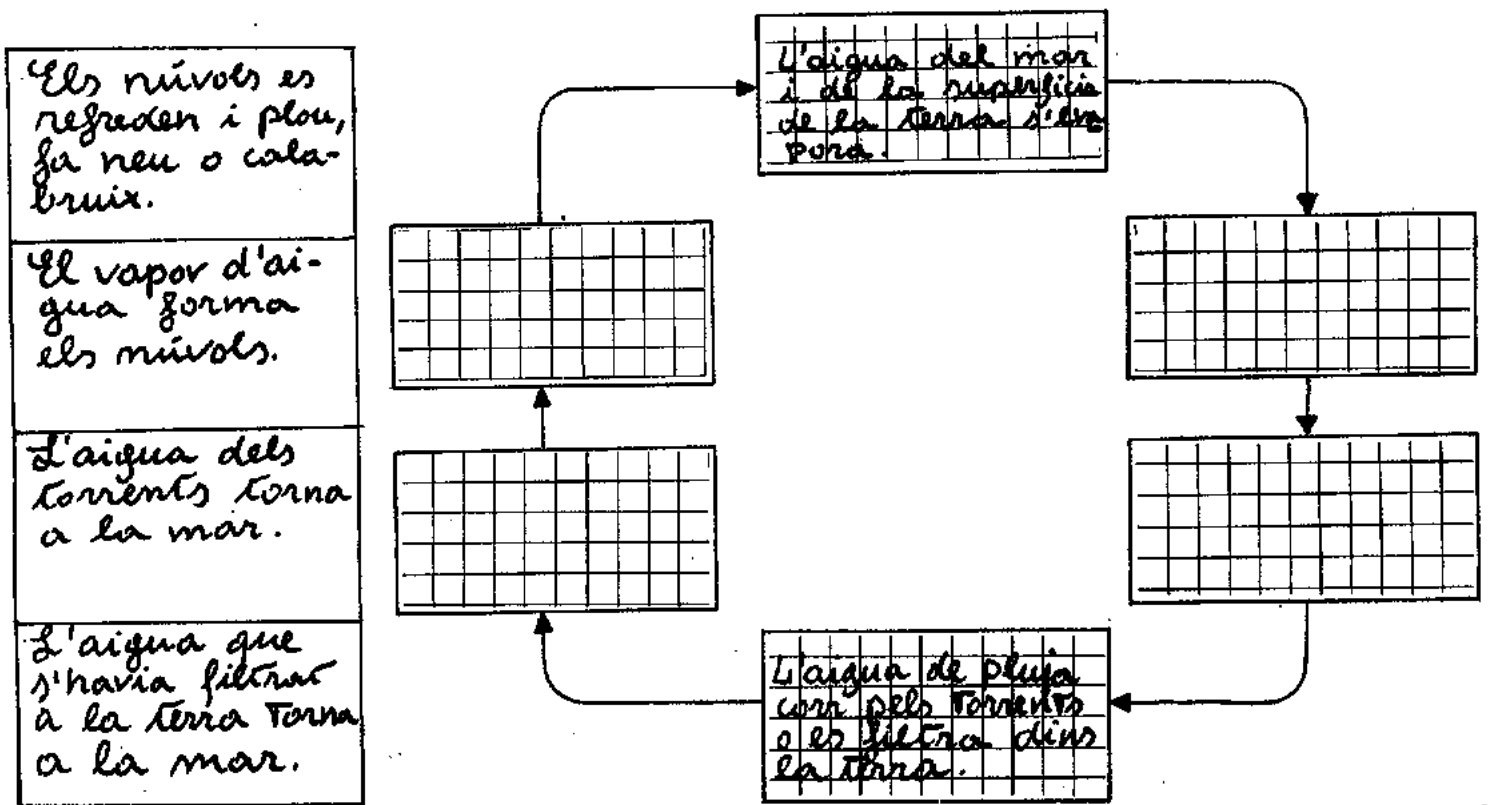
Aquest canvi es diu líquüefacció.

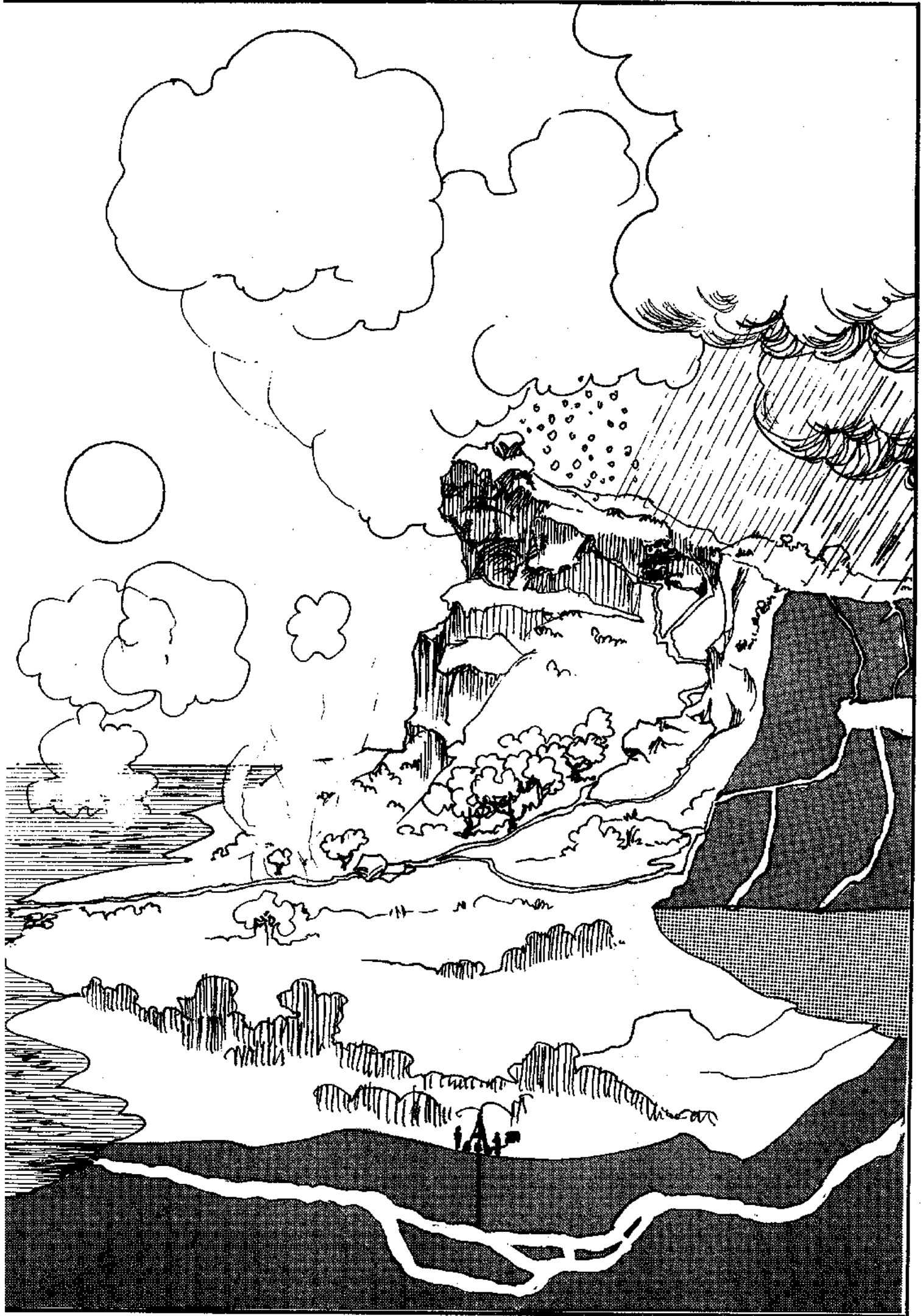
A la naturalesa també trobam l'aigua en les tres formes o estats que hem vist.

- * Observa el dibuix de la pàgina següent i discuteix amb els teus companys on hi ha aigua.
- * Pinta els llocs on hi ha aigua.
- * Fixa't bé amb el que hem vist i completa les frases:

- L'aigua de la mar i dels torrents, degut al calor del sol, s'evapora. És a dir: que l'aigua en estat líquid es transforma en.....
- El vapor d'aigua que s'ha produït puja per amunt i forma els núvols. ¿Què creus que ha de succeir perquè l'aigua en forma de vapor passi a un altre estat? Discutiú-ho amb els companys.
- Quan els núvols, que són moguts d'un lloc a l'altre pel vent, es refreden es produeix la pluja. És a dir: l'aigua que en els núvols es trobava en forma de vapor passa a un estat.....
- Si el refredament dels núvols és molt fort i ràpid l'aigua cau en estat sòlid, en forma de.....o de.....
- L'aigua de pluja corr pels torrents o penetra dins la terra.
- La que corr pels torrents torna anar a la mar o s'evapora.
- La que penetra dins la terra forma corrents o dipòsits subterranis. Aquests corrents tornen a la mar.

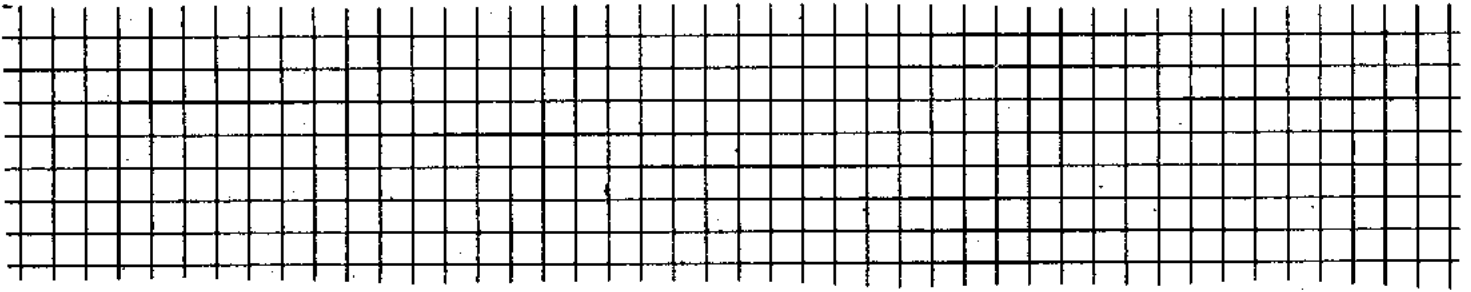
* Col·loca les frases de la columna en el lloc que pertorqui del cercle.

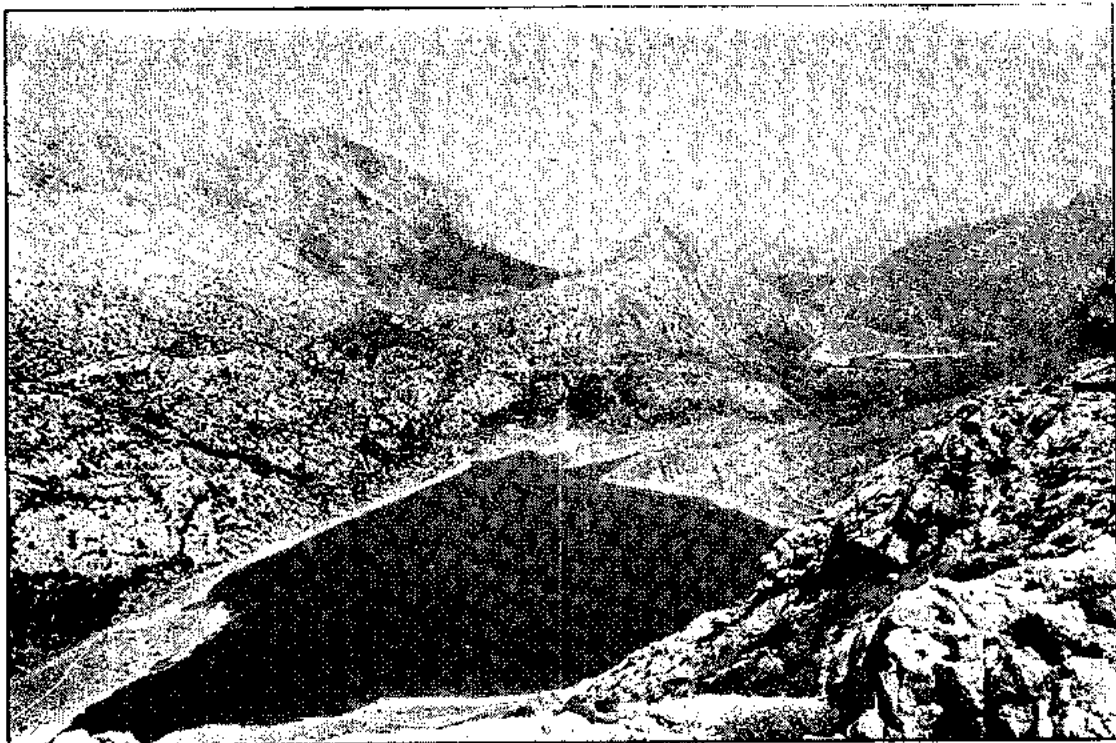

Segur que ara ja saps com arriba l'aigua als pous.

* Discussiu-ho amb els teus companys i després ho escrius.

Per a l'abastiment d'aigua, a Artà aprofitam les aigües subterrànies. A altres llocs, però, també s'aprofita l'aigua que s'embassa a la superfície; és a dir, les aigües superficials.

Aquesta fotografia te mostra un embassament d'aigua que hi ha a la Serra de Tramuntana; unes muntanyes de la nostra Illa. Aquesta aigua s'aprofita per l'abastament d'aigua a Ciutat, la capital de Mallorca.

A Mallorca l'aigua potable és escassa i per això és molt important no fer-la malbé.

* Assenyala les coses per les que cada dia fas servir aigua. Després discuteix amb els teus companys què podríem fer per estalviar-ne.

L'aigua potable també és cara.

* Demana als teus pares que te diguin què han de pagar cada any per l'aigua potable.

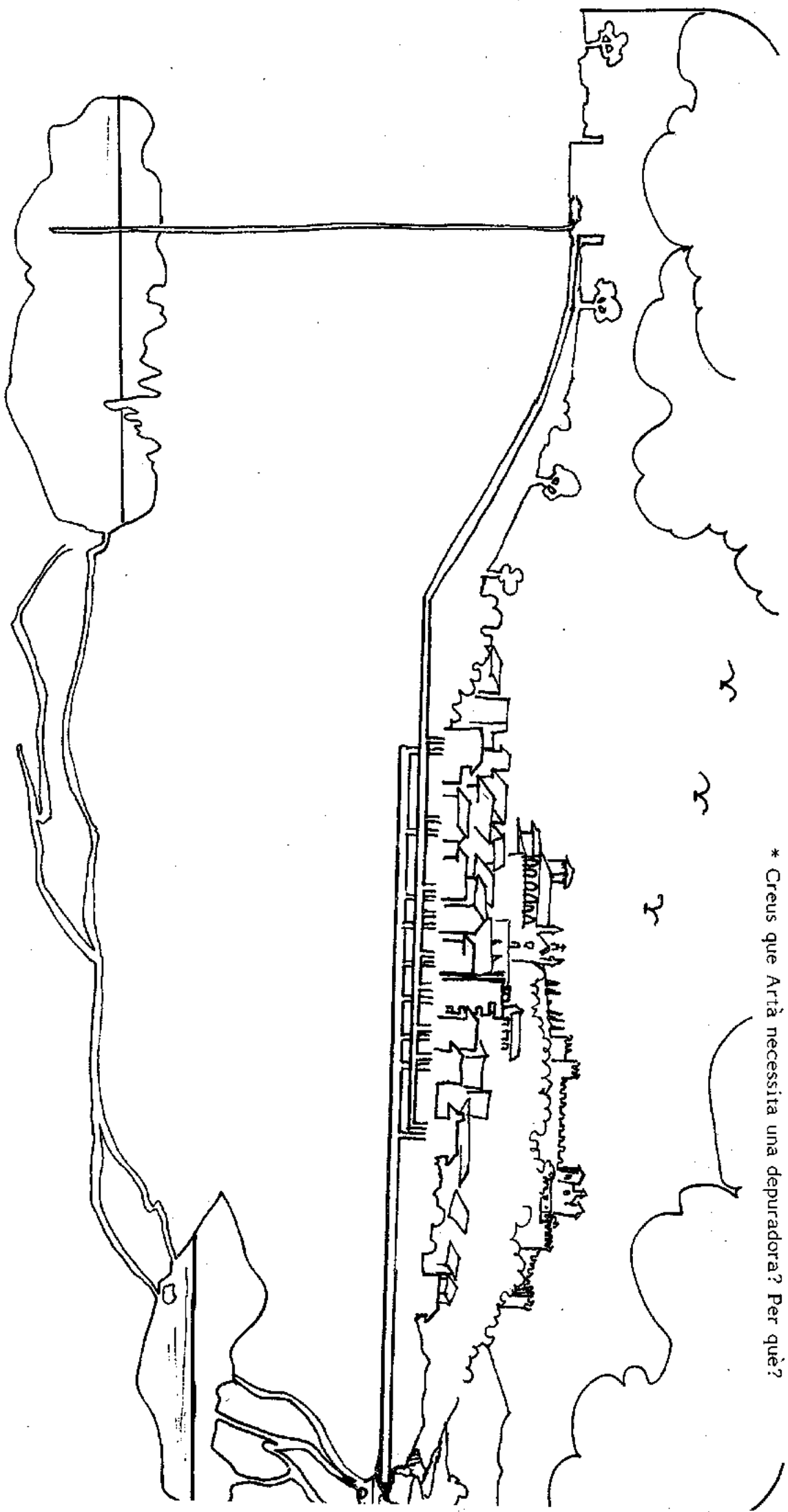
* ¿Per què creus que l'aigua és tan cara? Discussiu-ho amb els companys.

En aquest dibuix es pot veure com arriba l'aigua potable al nostre poble. També es pot veure la conducció de les aigües residuals.

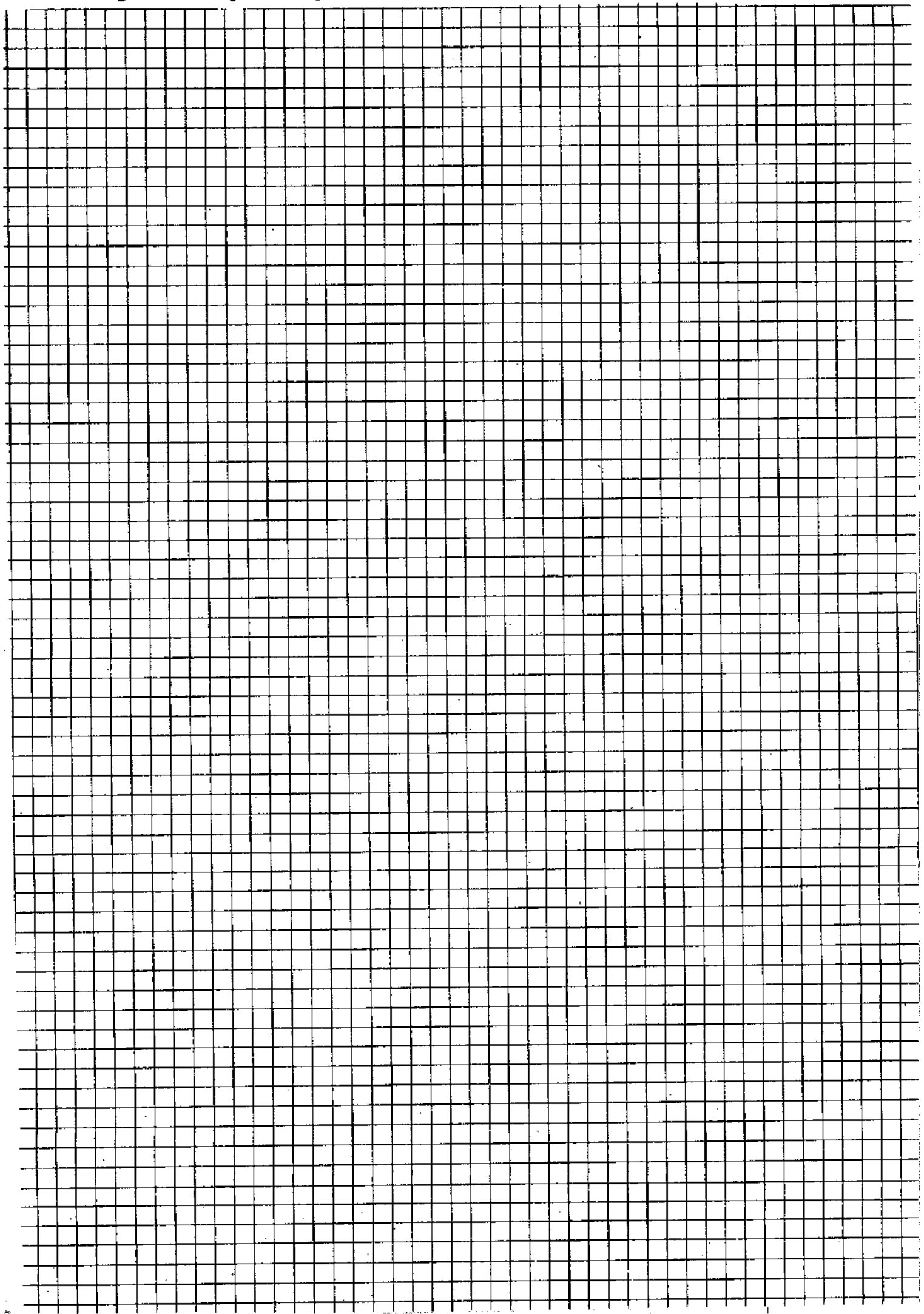
* Observa el dibuix i discuteix amb els teus companys que succeeix amb les aigües residuals d'Artà

* Observa el dibuix i investiga quins problemes pot produir el que les aigües residuals d'Artà es tirin a un torrent. Tirar les aigües residuals a un torrent és una mala solució . Hi ha localitats que tenen una depuradora. El professor t'explicarà què és una depuradora.

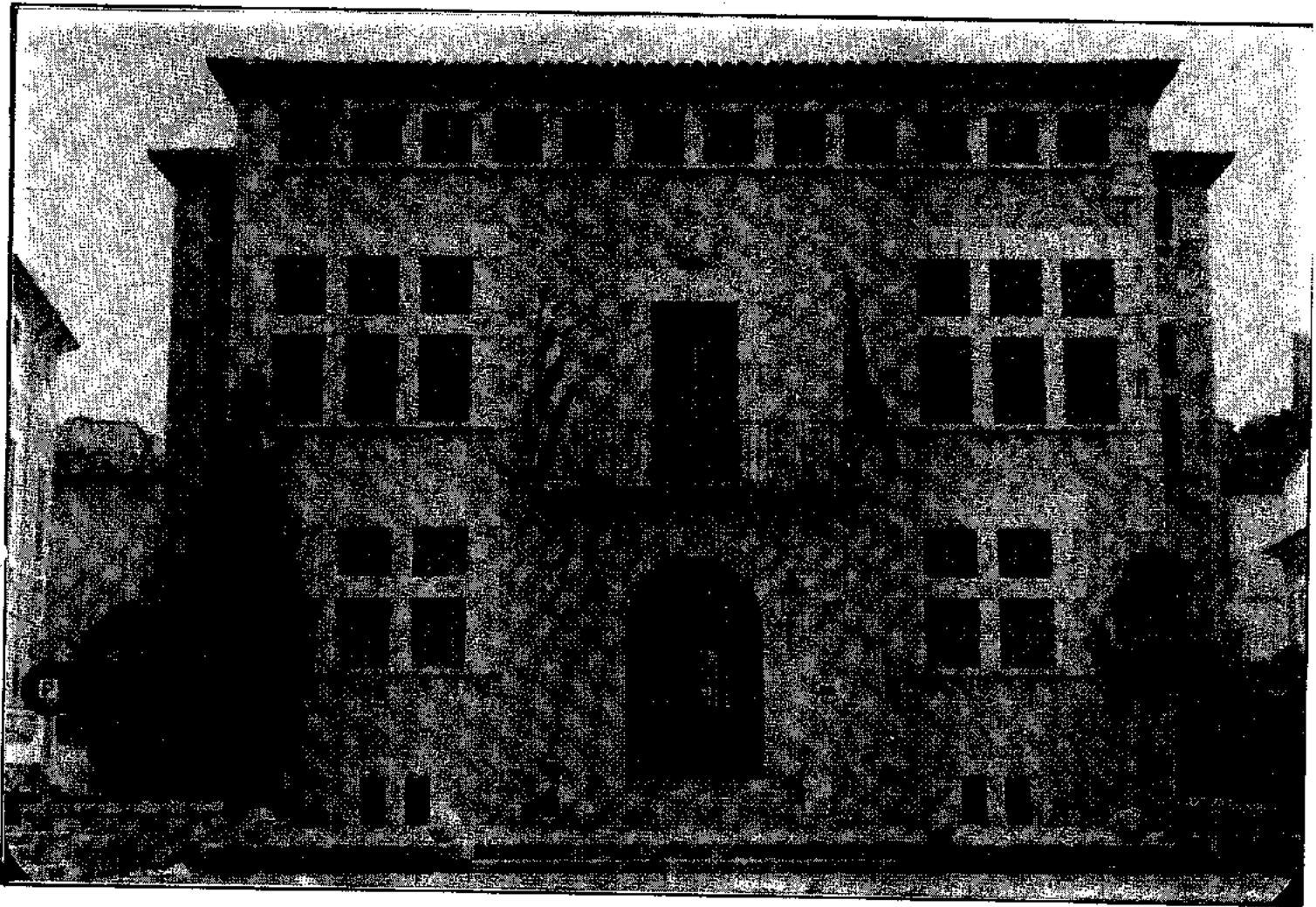
* Creus que Artà necessita una depuradora? Per què?

ara ja saps que...

ELS SERVEIS MUNICIPALS: L'AJUNTAMENT.

Perquè la vida als pobles i ciutats sigui còmoda i agradable es necessiten una sèrie de serveis. Tu ja en coneixes dos de molt importants: el proveïment d'aigua potable i l'evacuació de les aigües residuals.

Ara en coneixerem una sèrie més de serveis.

A darreres hores del vespre, abans d'anar a dormir, els vostres pares treuen els poals de fems al carrer. Quan surts per anar a escola, el poal és buit.

- * Saps que se n'ha fet d'aquests fems?
- * Imagina't que durant una setmana no es recollissin els fems del poble. Què creus que passaria?

Aquestes fotografies te mostren com es recolleixen els fems al nostre poble.

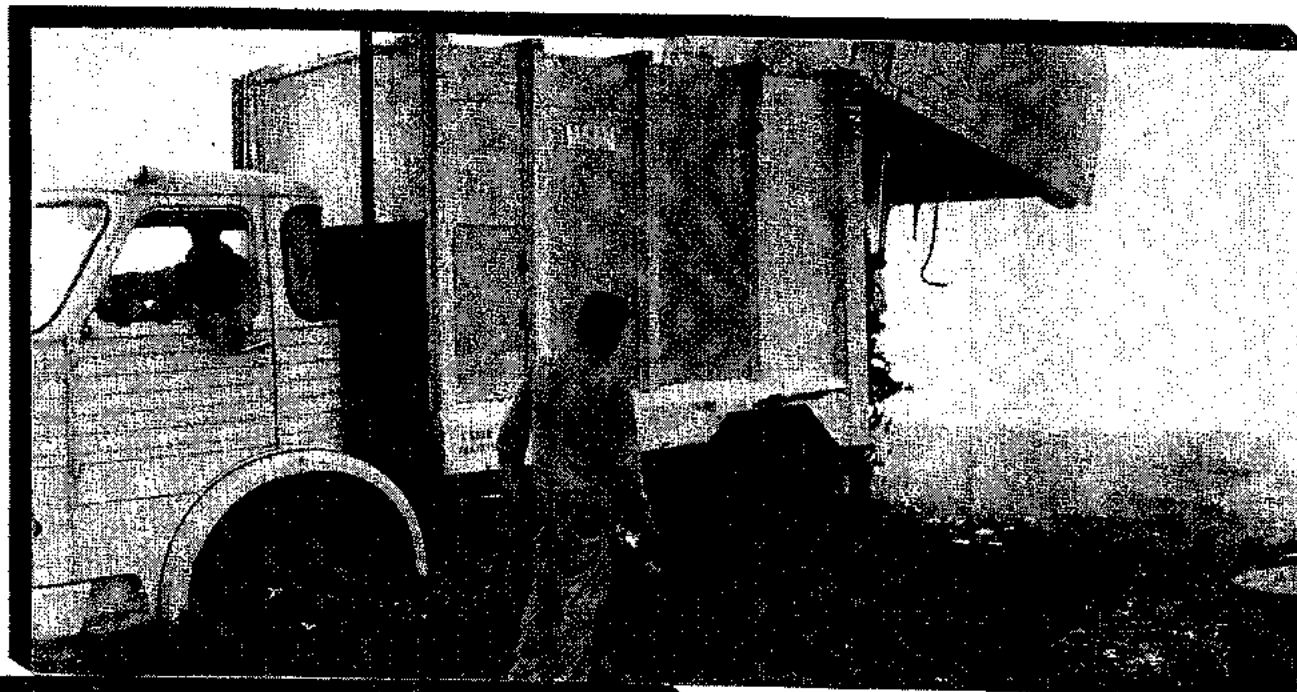
* Observa bé les fotos. Discuteix amb els teus companys com es recullen els fems en el nostre poble.

* Explica per escrit el que has vist a les fotos.

Una vegada recollits els fems, aquests s'han d'eliminar.

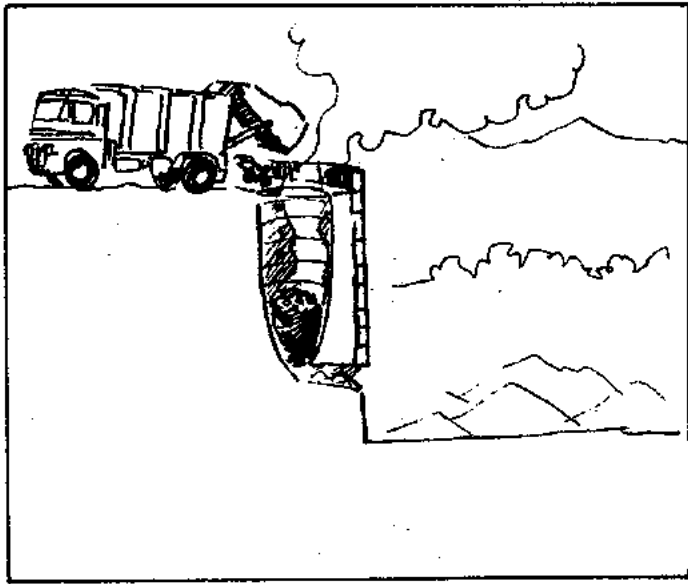
* Observa aquestes fotos i explica com son eliminats els fems d'Artà.

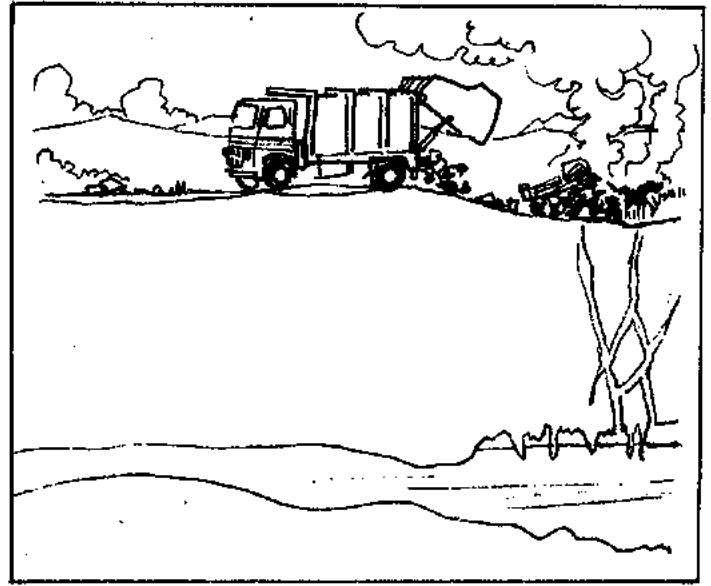
La recollida i eliminació dels fems és un servei molt important a totes

No fa molts anys els fems del nostre poble es tiraven a una finca.

* Observa aquests dibuixos. El primer et mostra com s'eliminaven abans els fems del nostre poble i el segon com es fa ara.

ARA

ABANS

* Discuteix amb els teus companys quina de les dues formes d'eliminar els fems te pareix millor. Per què?

Ja has vist que cremant els fems a un forn no hi ha perill de contaminar les aigües subterrànies.

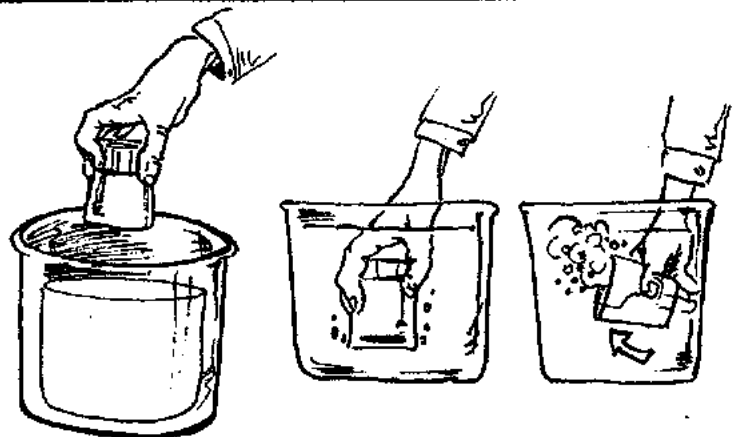
* Recordes què són les aigües subterrànies?.

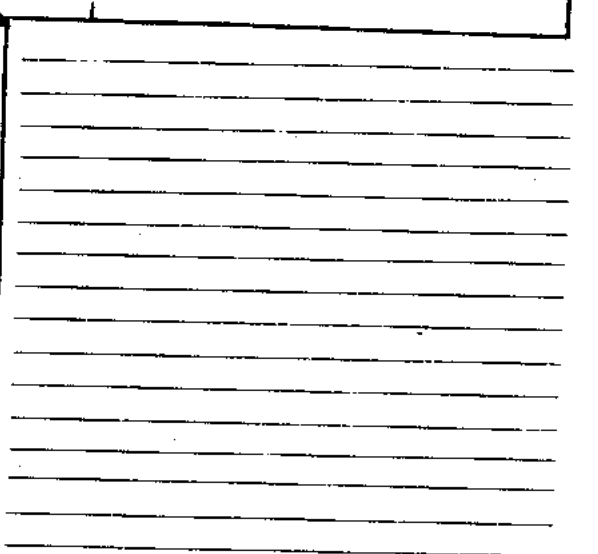
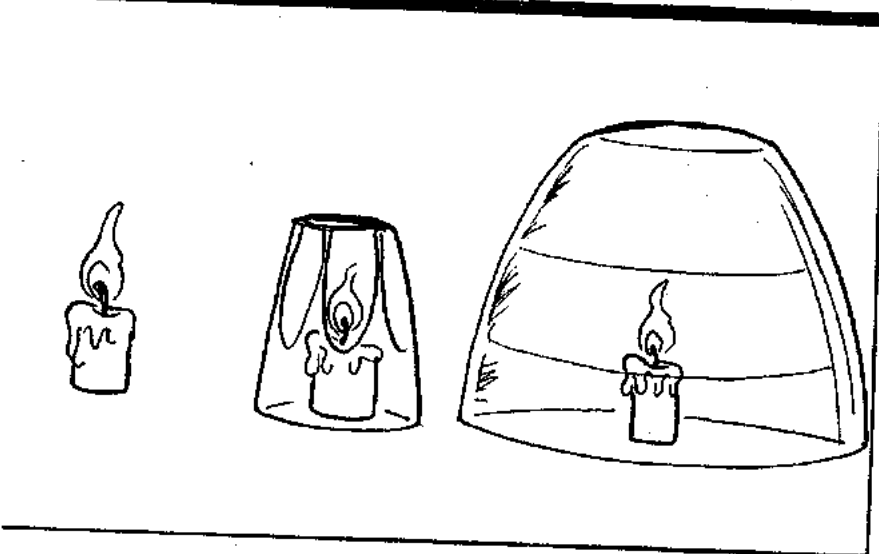
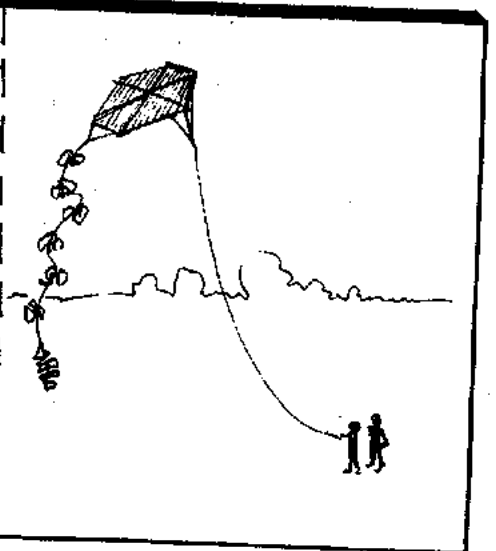
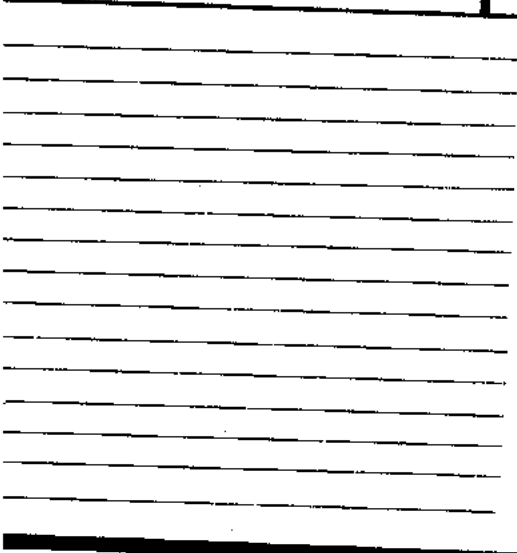
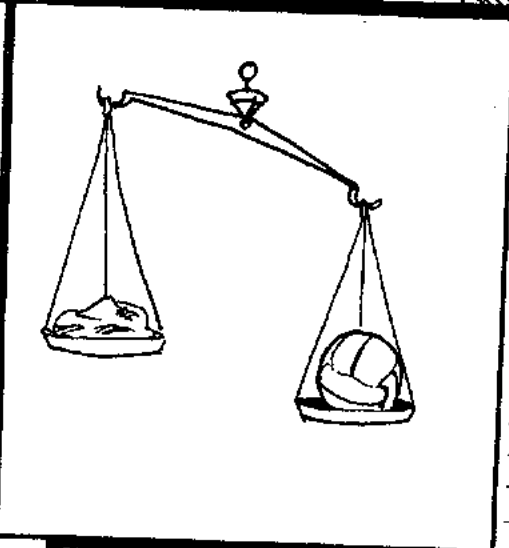
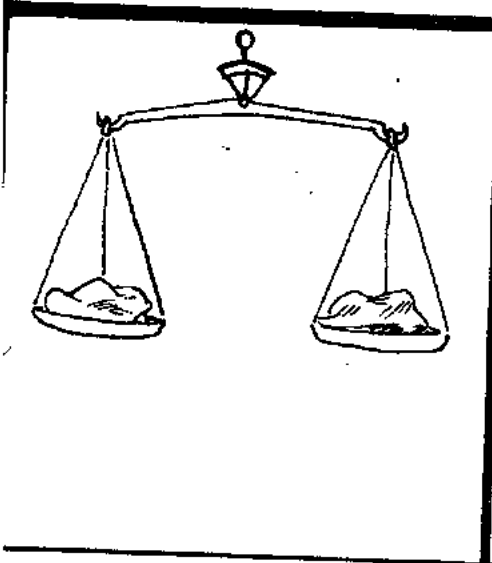
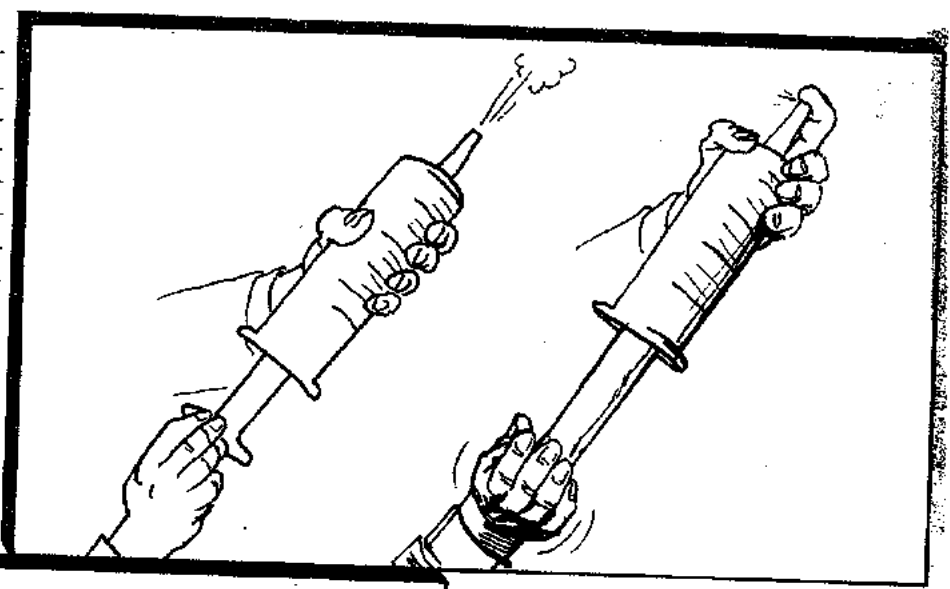
Però sí que es contamina l'aire. I l'aire, igual que l'aigua, és molt important.

* Observa bé els dibuixos. Amb l'ajuda del professor descobriràs una sèrie de coses sobre l'aire.

* Escriu, devora cada dibuix, el que descobeixis sobre l'aire.

Handwritten notes on lined paper.

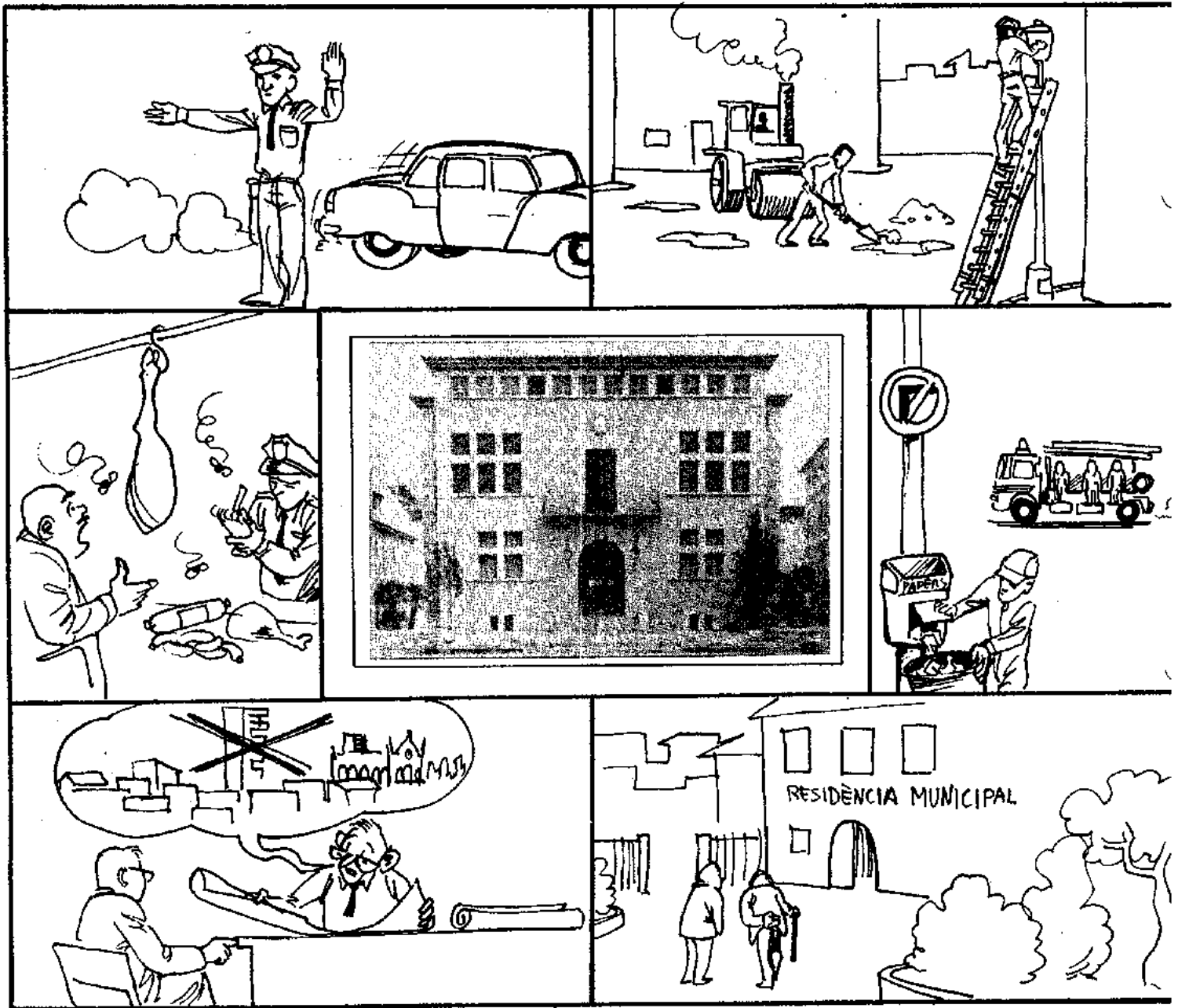

Recorda que ja coneixes tres dels serveis més importants de totes les localitats: el proveïment d'aigua potable...

* ¿Quins són els altres serveis que coneixes?

* ¿Saps qui és l'encarregat d'organitzar aquests i altres serveis que necessitam tots els artançes?. Discutiú-ho amb els companys.

* Observa aquest dibuix. Hi hem representat altres serveis dels quals s'encarrega l'Ajuntament.

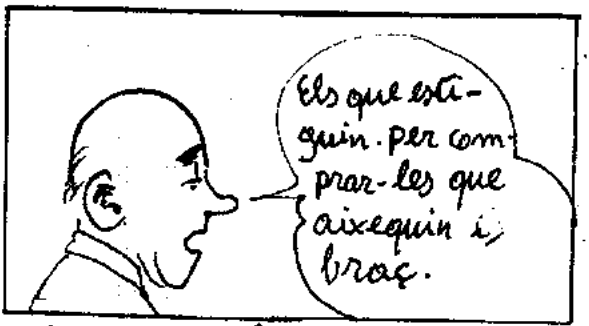
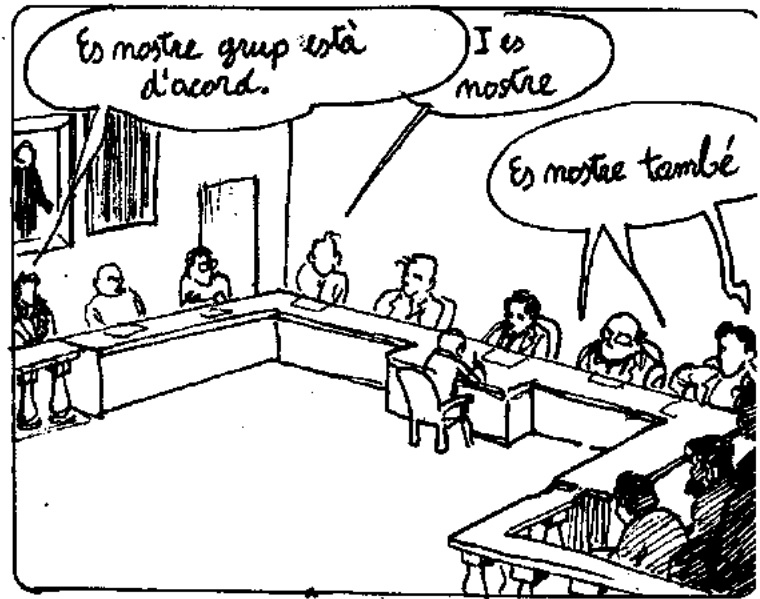

* Discuteix amb els teus companys de quines coses s'encarrega l'Ajuntament.

L'Ajuntament està format pel batlle i els regidors.

El batlle i els regidors es reuneixen i...

* Observa bé aquests dibuixos i sabràs la forma com l'Ajuntament decideix sobre els asuntos del poble.

Per 7 vots a favor i 6 en contra, s'aprova comprar-les. Passem a l'altre punt...

Fixa't que per decidir un assumpte el batle i els regidors han fet les coses següents:

Primer: Cada grup de regidors ha dit el que t'robava que era més convenient fer en relació al tema tractat.

Segon: Després de discutir els distints punts de vista s'ha fet una votació. El resultat es decideix per majoria de vots.

Ara ja saps que l'Ajuntament és qui ha de cercar solucions als problemes del poble. També saps que l'Ajuntament està format pel batle i els regidors; aquests han estat elegits pel poble.

* ¿Saps, però, com són elegits el batle i els regidors?

Nosaltres t'ho contarem amb l'ajuda d'uns dibuixos.

Quan hi ha d'haver eleccions municipals es fa una llista de totes les persones del poble majors de 18 anys. Aquestes persones són les que poden participar a les eleccions i per això es diuen electors.

* ¿Tu pots ser elector a unes eleccions de regidors?

A les eleccions no només hi ha electors sinó també candidats; és a dir persones que volen ser regidors.

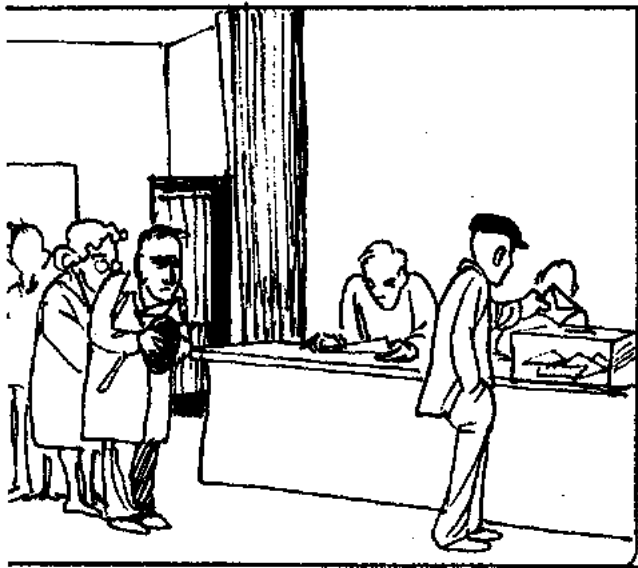
Les persones que volen ser regidors es junten amb altres que pensen igual que elles i formen una llista de candidats.

* ¿Creus que només hi sol haver una llista de candidats?

Cada grup que forma una llista de candidats intenta convèncer la gent del poble perquè els voti.

* ¿Saps com s'intenta convèncer a la gent?

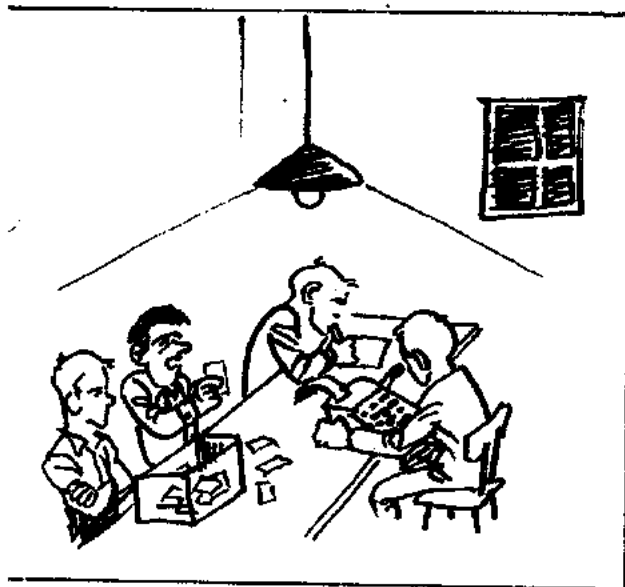

Els candidats, per convèncer els electors fan la campanya electoral: aferrren propaganda, fan mítings etc.

Després de la campanya electoral arriba el dia de les eleccions. Aquest dia les persones majors de 18 anys han d'anar a votar.

* ¿En què consisteix anar a votar?

A les vuit del vespre del dia de les eleccions s'acaba el temps per poder votar i es comencen a comptar els vots.

Els regidors seran designats segons els vots que hagi rebut cada llista. Aquests regidors després faran una votació per elegir el batle.

* Averigua el nom del batle d'Artà.

El batle i els regidors s'han de preocupar de solucionar els problemes del poble.

* ¿Quines coses d'Artà t'agradaria que s'arreglassin?. Pensa-ho una estona i després discutíu-ho amb els companys.

* Quan hàgiu discutit els problemes del poble que vos agradaria s'arreglassin, podeu fer una carta a l'Ajuntament i l'informau de les vostres opinions.

* Quan tengueu la carta feta podeu anar a l'Ajuntament a entregar-la al batle. Així també podeu aprofitar la visita per conèixer la Sala.

Feia una bona estona que N'Antònia i En Pep es passejaven pel bosc quan destriaren, damunt la branca d'un pi, un ocell que tenia el bec molt gros, corbat i creuat...

EL BOSC I LA GARRIGA

El trencapinyons va començar a xerrar.

Jo som un trencapinyons i visc aquí, en aquest bosc i per les garrigues que l'enrevolten.

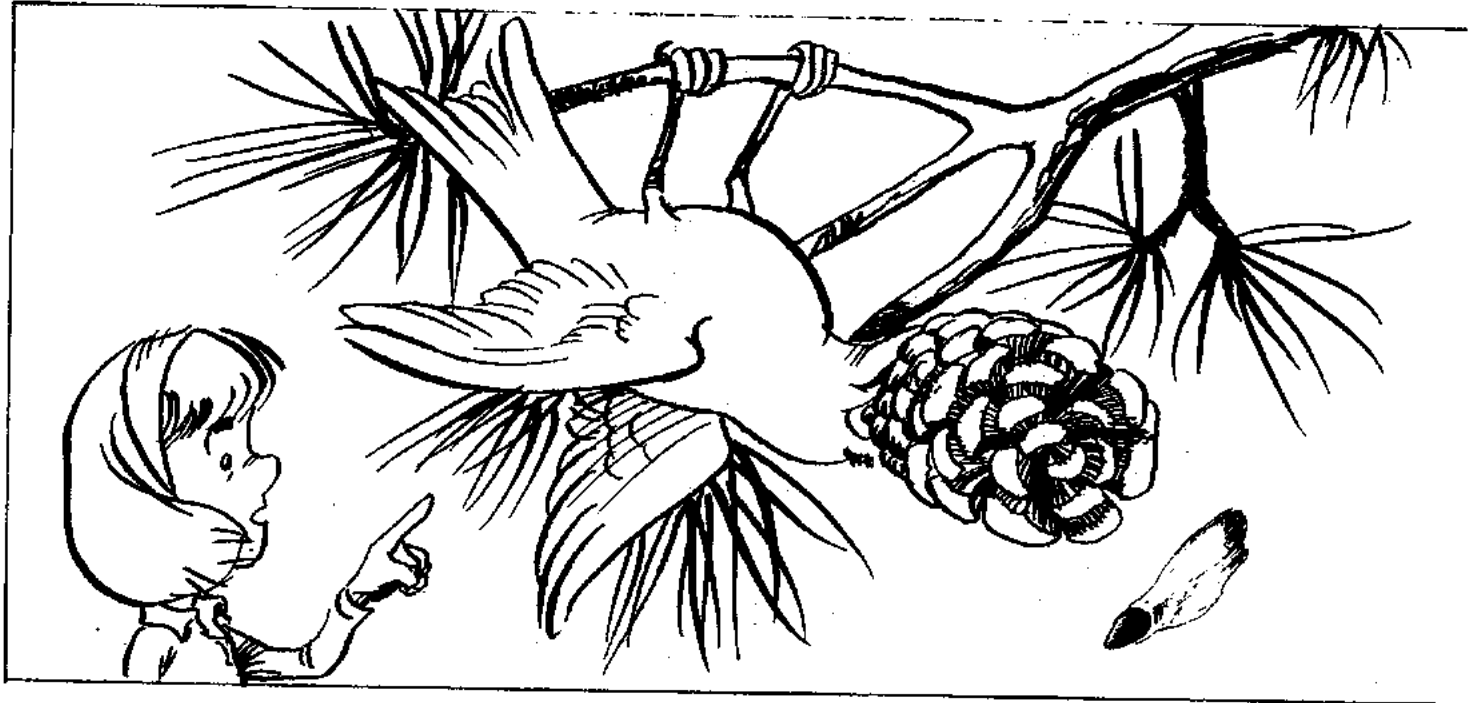
El trencapinyons, que aquest matí estava molt content, els va dir que els acompanyaria a conèixer el bosc i la garriga.

N'Antònia estava que no hi cabia i va començar a xerrar amb aquell estrany ocell. Li va dir que ella i En Pep eren d'Artà, aquell poble que des dels arbres més alts es podia destriar, i que es passejaven per la muntanya perquè els agrada veure plantes i animals...

El trencapinyons, abans de mostrar a N'Antònia i En Pep, el bosc i la garriga els va contar coses de la seva vida.

* Llegeix aquest text i després interpreta cada un dels dibuixos d'aquesta pàgina.

Els trencapinyons viuen en esbarts, enfilats a les branques dels pins. Els mascles tenen el plomatge de color vermellós; les femelles i els joves el tenen de color verdós.

L'aliment preferit dels trencapinyons són les llavors dels pins que obtenen rompent les pinyes amb el bec, per això el tenen creuat.

Els joves, quan deixen el niu, tenen el bec recte, i als pocs dies d'intentar treure pinyons ja se'ls ha creuat.

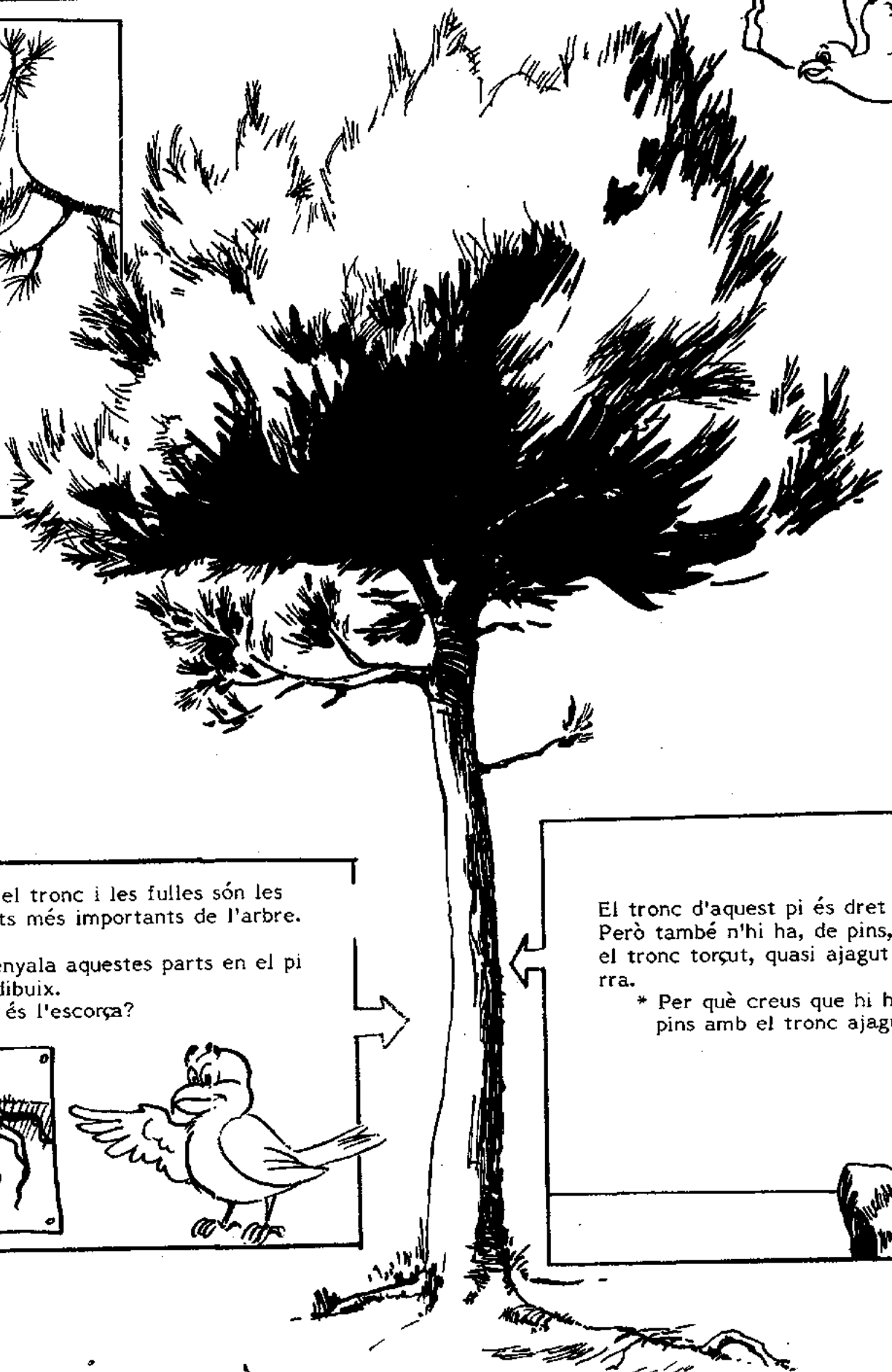
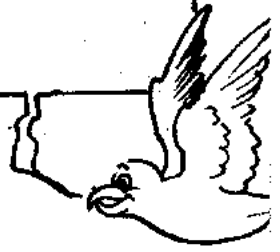
* Discuteix amb els teus companys;

- Com es diuen les llavors dels pins?

- A Artà abans n'hi havia molts, de trencapinyons; ara, però, ja en queden pocs. Saps per què?

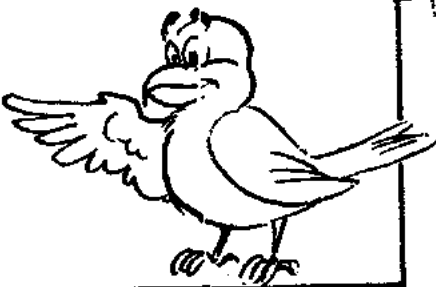
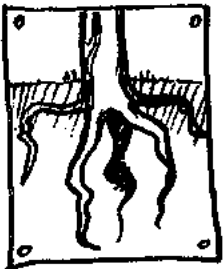
El pi és l'arbre més abundant en els nostres boscs i garrigues. I d'això, jo n'estic molt content, perquè aquest arbre em proporciona els pinyons, que són les llavors que més m'agraden...

* Ara veureu unes fotos que En Pep i N'Antònia feren als pins. Observa amb atenció i després respon a les preguntes.

L'arrel, el tronc i les fulles són les tres parts més importants de l'arbre.

- * Assenyala aquestes parts en el pi del dibuix.
- * Què és l'escorça?

El tronc d'aquest pi és dret i al. Però també n'hi ha, de pins, amb el tronc torçut, quasi ajagut a terra.

- * Per què creus que hi ha pins amb el tronc ajagut?

El tronc, a partir d'una certa alçària, es ramifica en gran quantitat de branques. De les branques surten les fulles...

* Què saps de les fulles dels pins?

.....

.....

.....

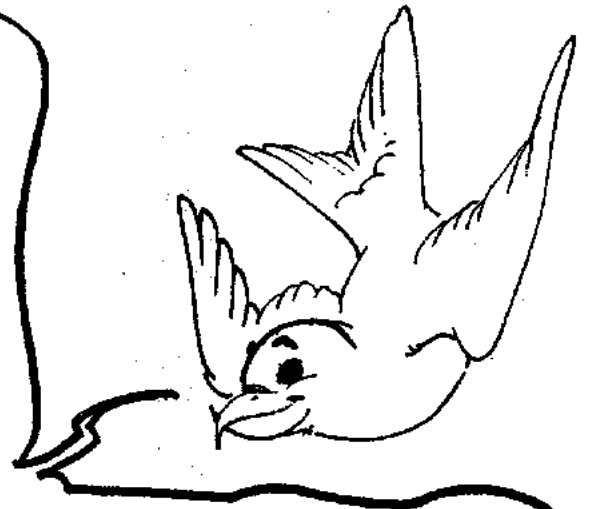
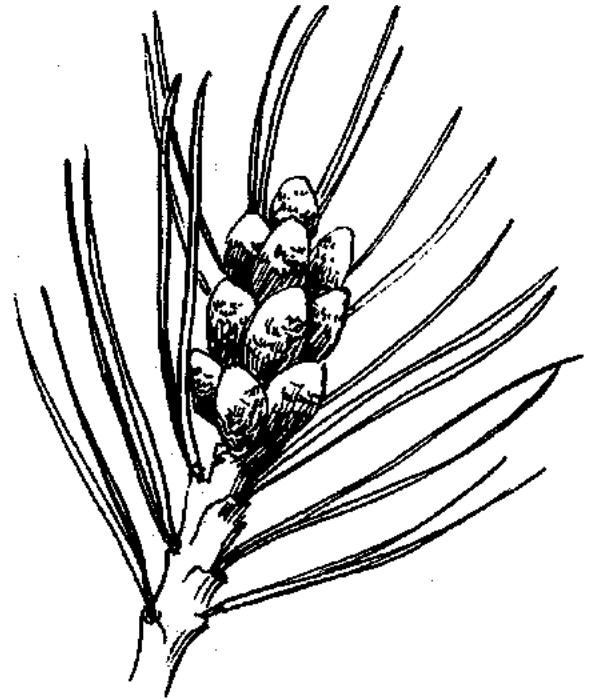
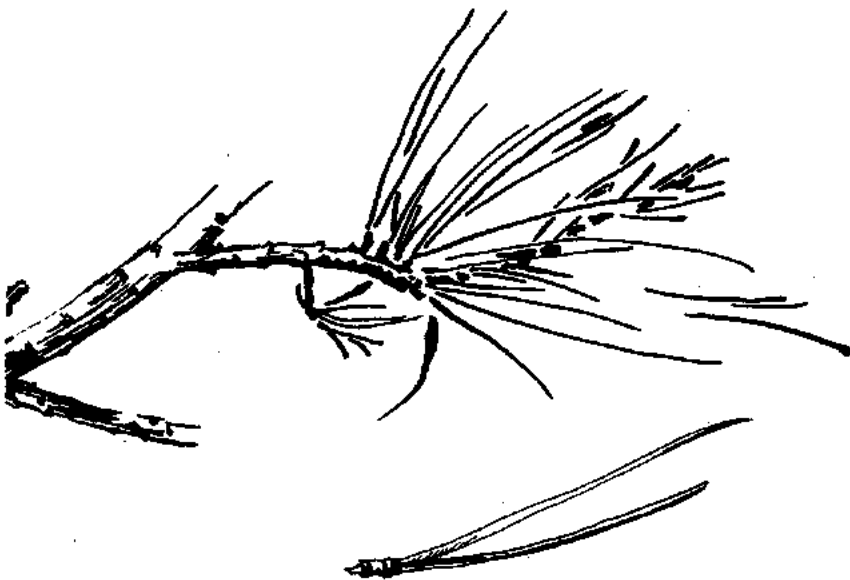
De les branques també surten les flors.

* Què saps de les flors dels pins?

.....

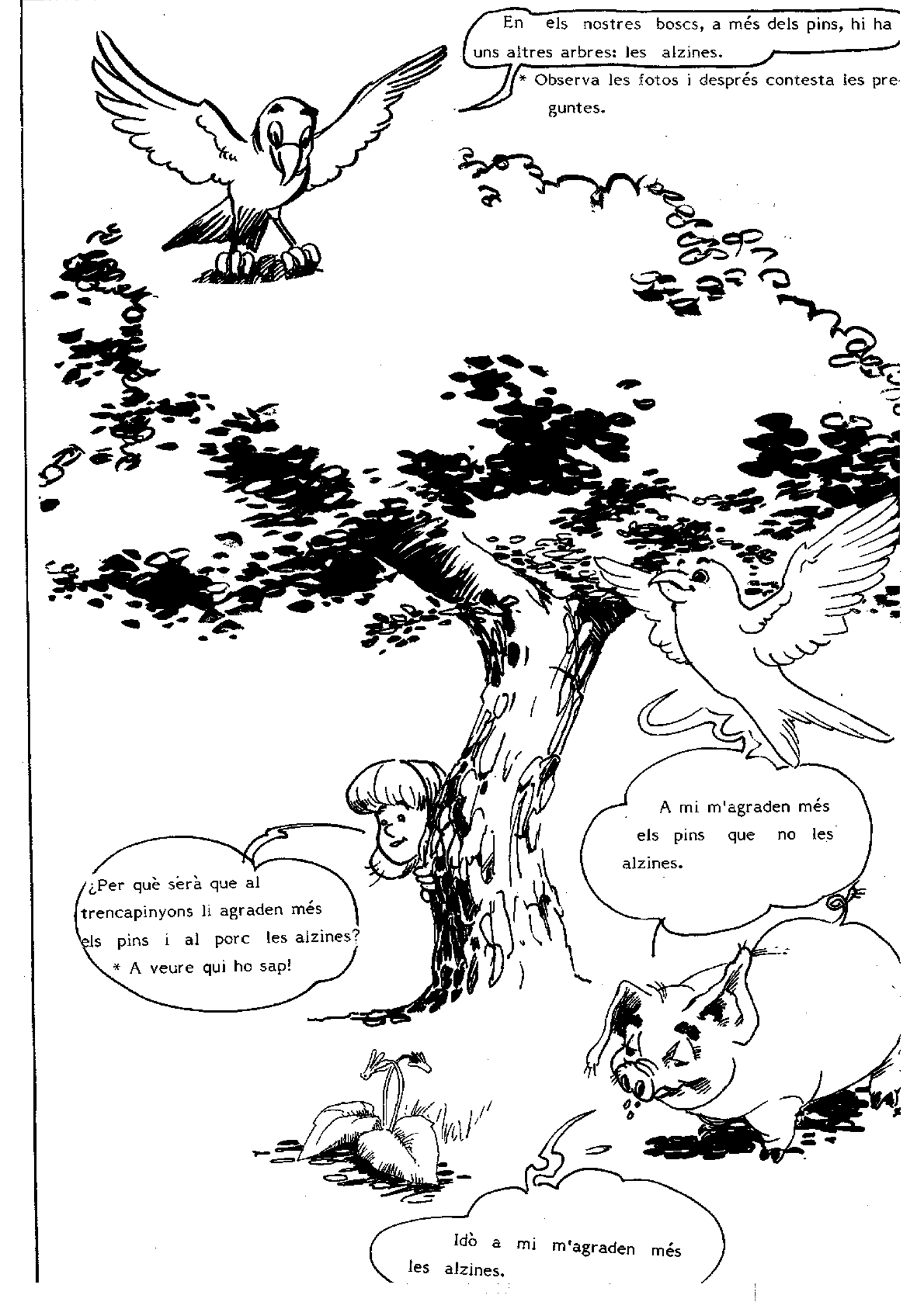
.....

.....

Les flors es converteixen en fruits, i aquests contenen les llavors que poden donar origen a nous arbres.

- * Com es diu el fruit del pi?
- * Com es diu la llavor del pi?
- * Què saps del fruit i la llavor dels pins?

En els nostres boscos, a més dels pins, hi ha uns altres arbres: les alzines.

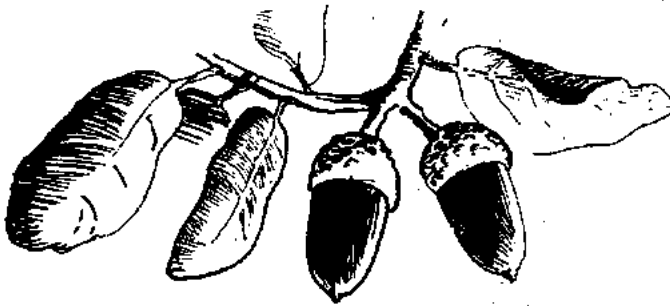
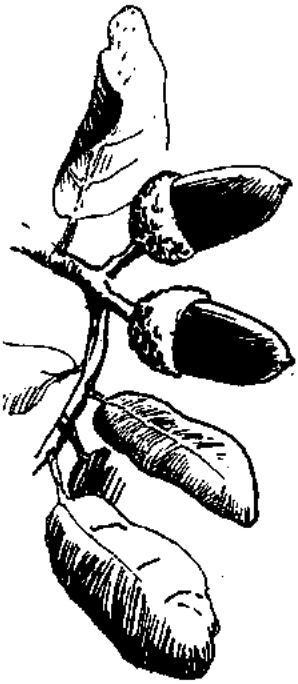
* Observa les fotos i després contesta les preguntes.

¿Per què serà que al trencapinyons li agraden més els pins i al porc les alzines?
* A veure qui ho sap!

A mi m'agraden més els pins que no les alzines.

Idò a mi m'agraden més les alzines.

- Descriu com són les fulles de les alzines i com es diferencien de les de pi.

DE QUIN ARBRE XERRAM?

- Llegeix aquestes frases.
Darrera cada una has de posar el nom de l'arbre a què es fa referència.

- Fa aglans
- Creix per tot arreu
- Només creix a llocs humits.....
- Les seves llavors són els pinyons.....
.....
- És l'arbre més abundant a les muntanyes de Mallorca.....
- De vegades creix amb el tronc quasi ajagut en terra.....
- La processonària se'n menja les fulles.
.....

Per davall dels arbres hi creixen altres plantes. Hi creixen
i garballons; tres arbusts característics dels nostres boscos
planta herbàcia molt freqüent a les muntanyes pelades de

mple, arboceres, mates
i creix el càrritx, una
unicipi.

* Observa amb atenció les fotos que et mostrarà el professor i escolta les seves explicacions.

Després realitza les activitats següents:

- Identifica les plantes que pots observar en aquest dibuix i posa el seu nom devall de cada una
- Uneix amb una retxa cada un dels tres noms amb la descripció que pertoca:

HERBES

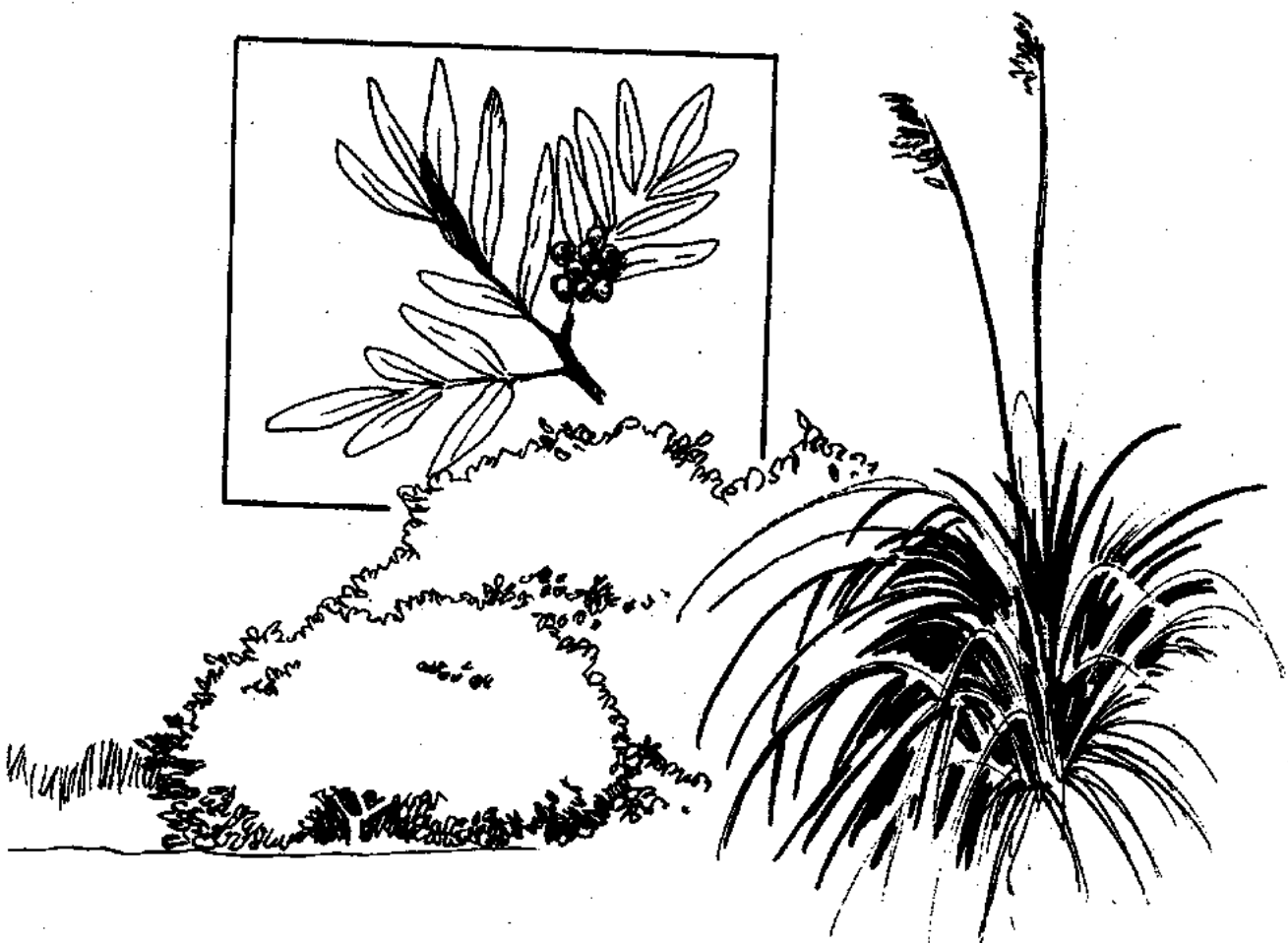
- Plantes llenyoses d'alçària no molt grossa. Es ramifiquen gairebé arran de terra amb diversos troncs sense que cap d'ells esdevengui preponderant.

ARBUSTS

- Planta de tronc elevat i llenyós que ordinàriament no presenta branques, sinó des de certa altura.

ARBRES

- Plantes que no tenen teixits llenyosos.

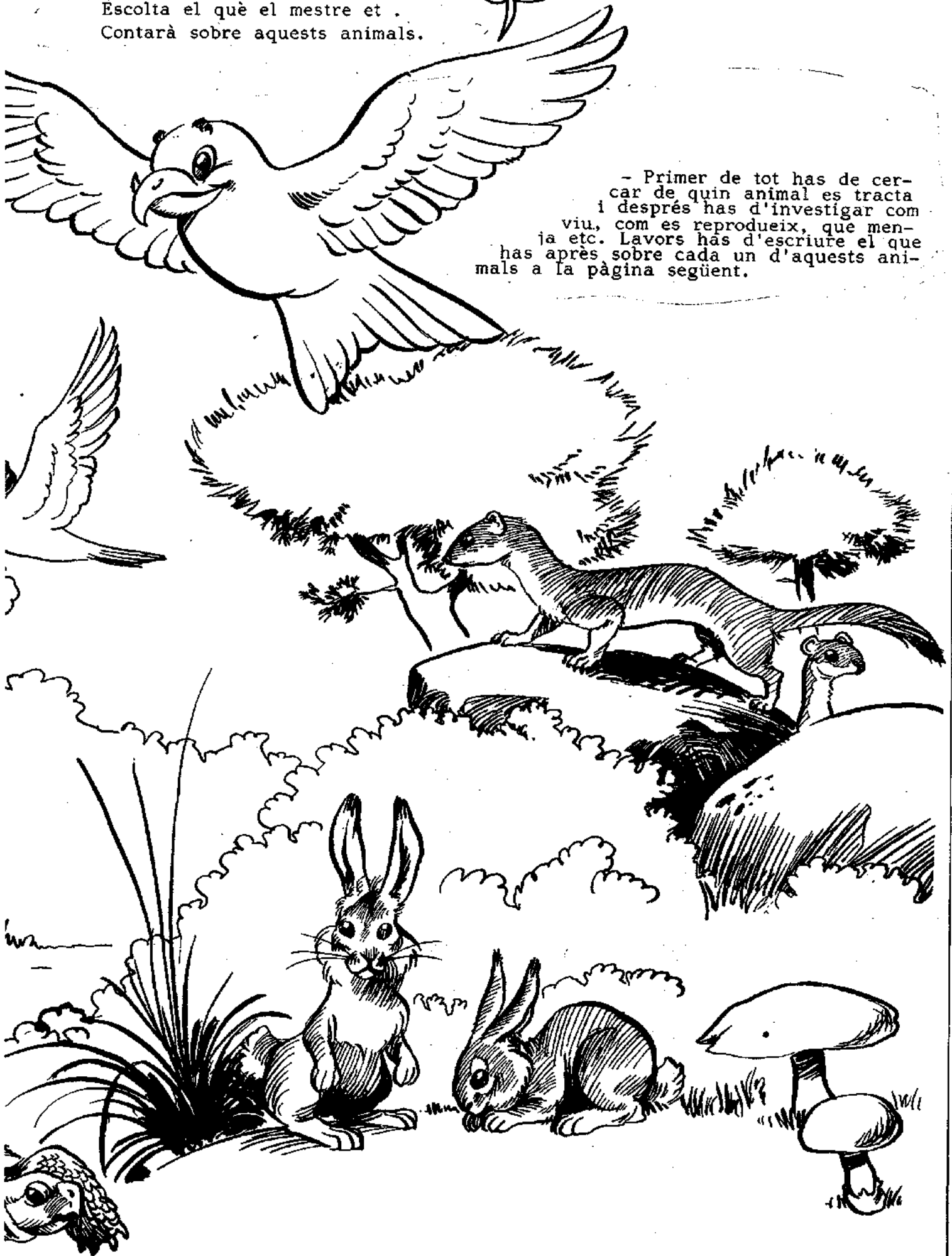

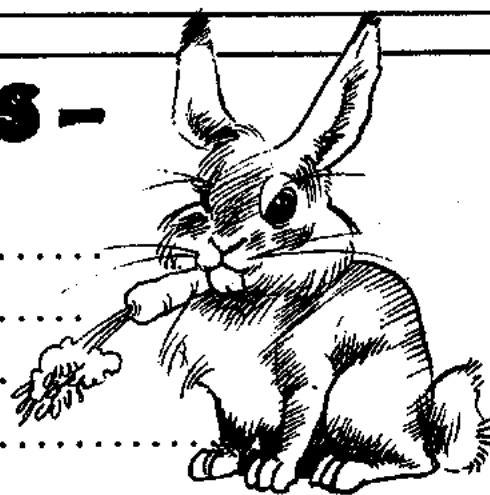
No vos penseu que jo sigui l'únic animal que habita en el bosc i la garriga. En aquest dibuix post observar-ne d'altres.

Escolta el que el mestre et .
Contarà sobre aquests animals.

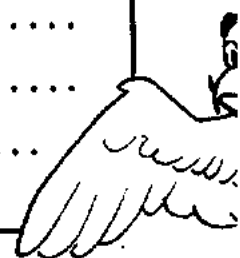
- Primer de tot has de cercar de quin animal es tracta i després has d'investigar com viu, com es reproduïx, que menja etc. Lavors has d'escriure el que has après sobre cada un d'aquests animals a la pàgina següent.

- CONILLS E LLEBRES -

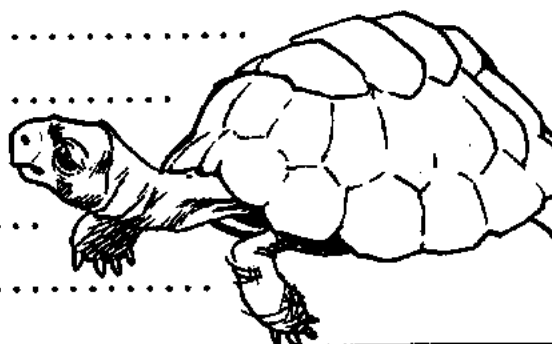

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.

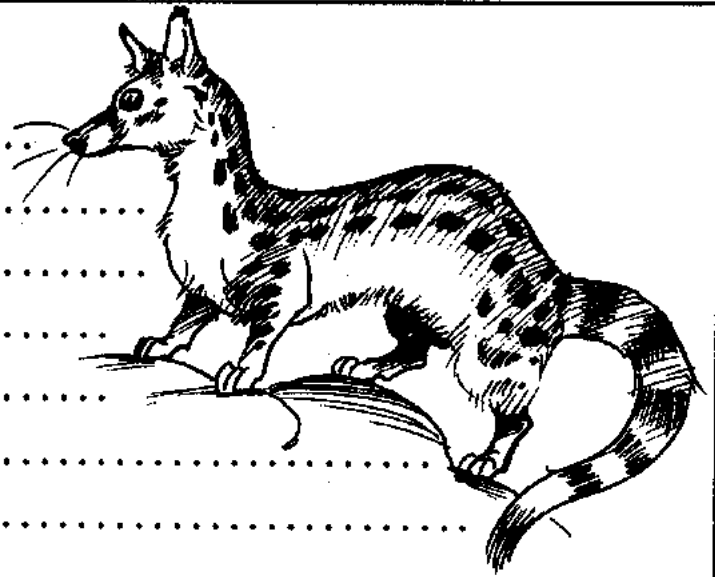

- TORTUGA -

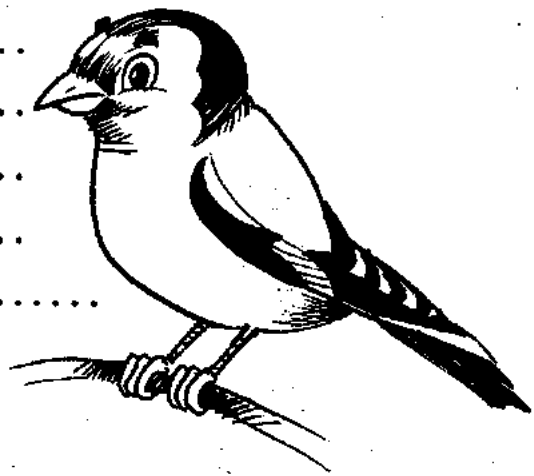
A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.

ENETA-

-CODERNERA-

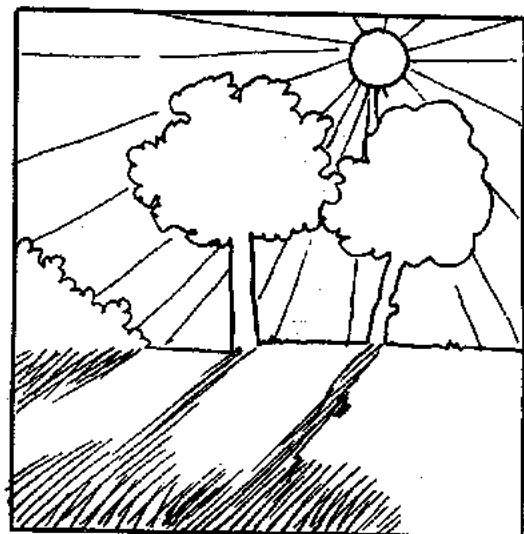
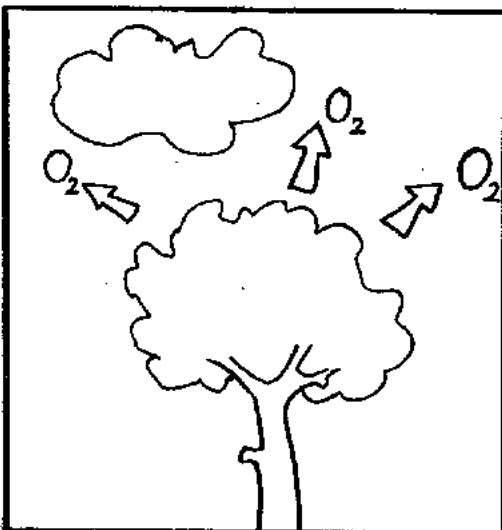
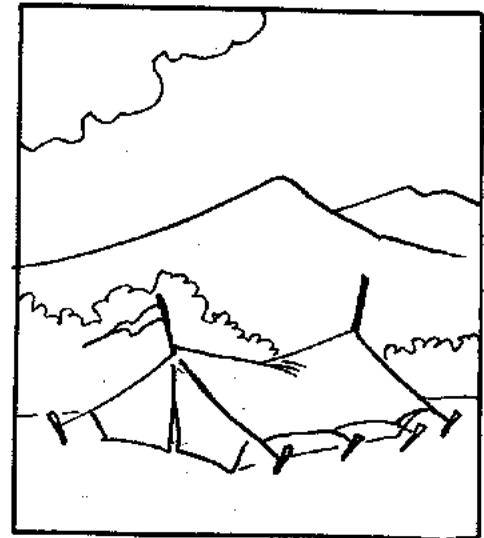
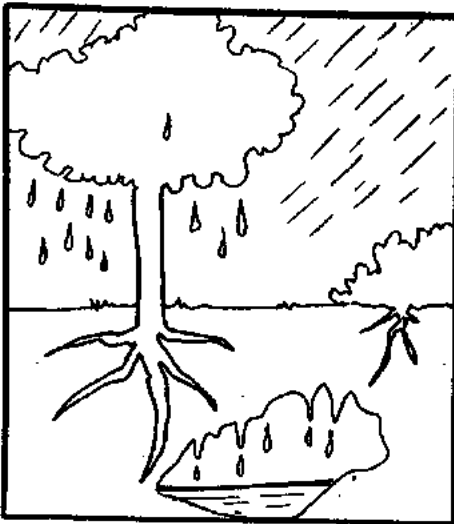
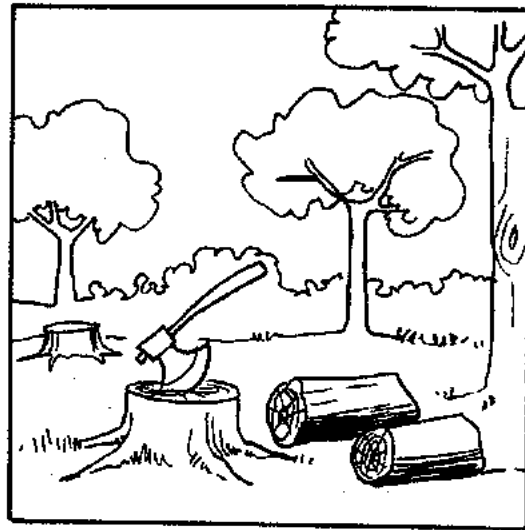
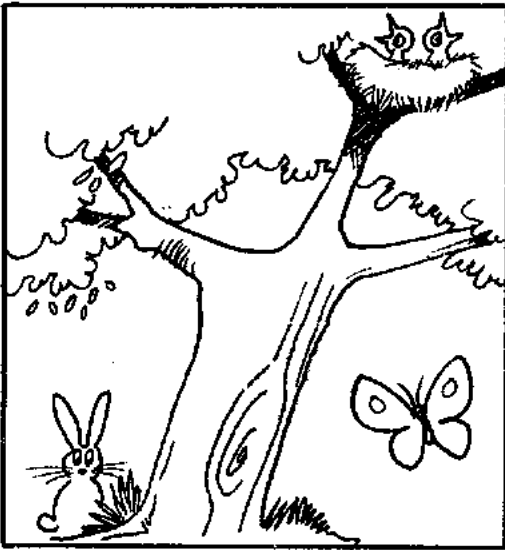

El bosc i la garriga són l'habitatge de molts animals...
Cada estiu, però, per mor de persones sense coneixement es pe-
guen foc...

- Escolta el professor que t'explicarà el greu problema
dels incendis forestals.

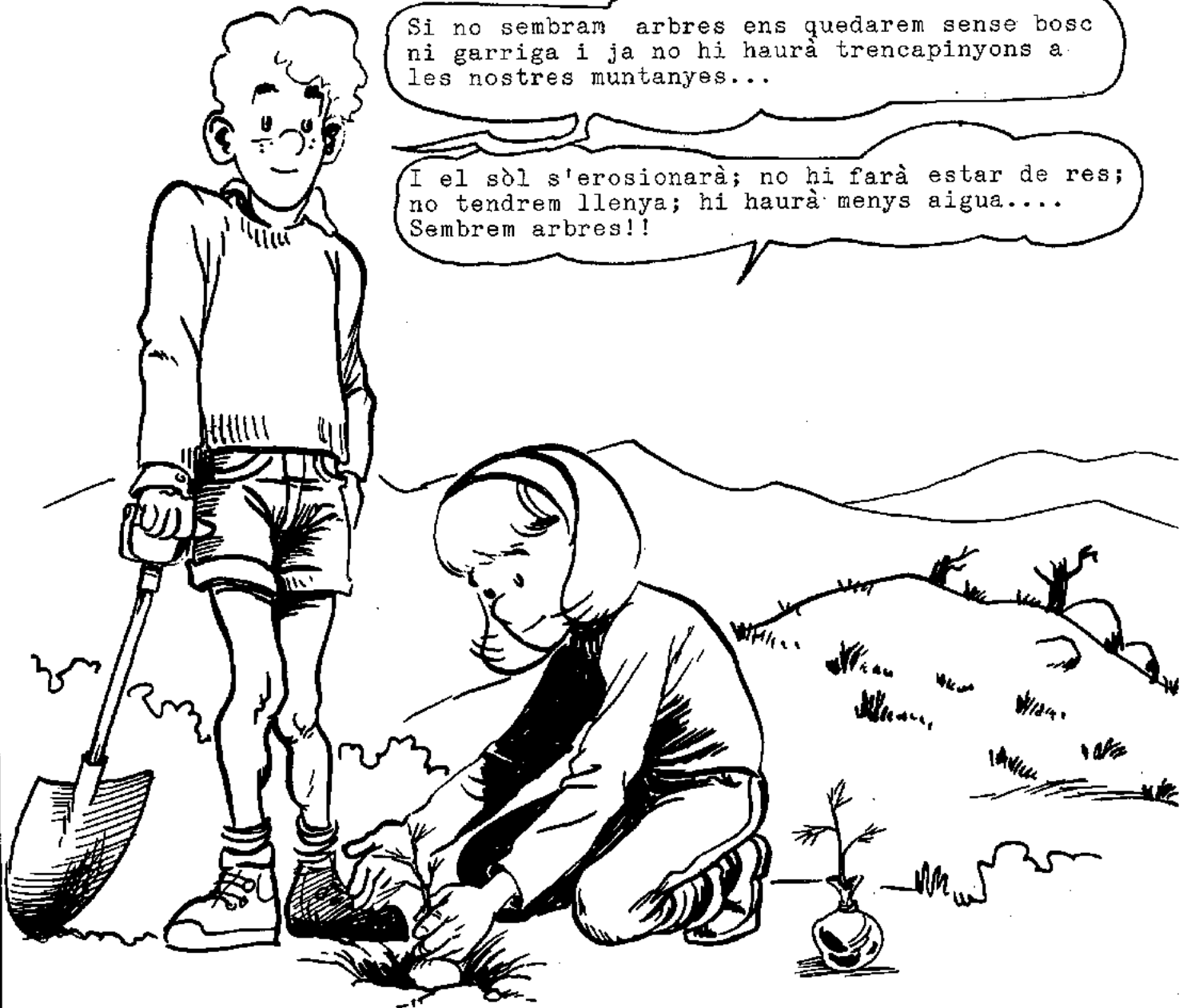
- Amb l'ajuda del professor, interpreta aquests dibuixos que representen alguns dels beneficis que ens proporciona el bosc.

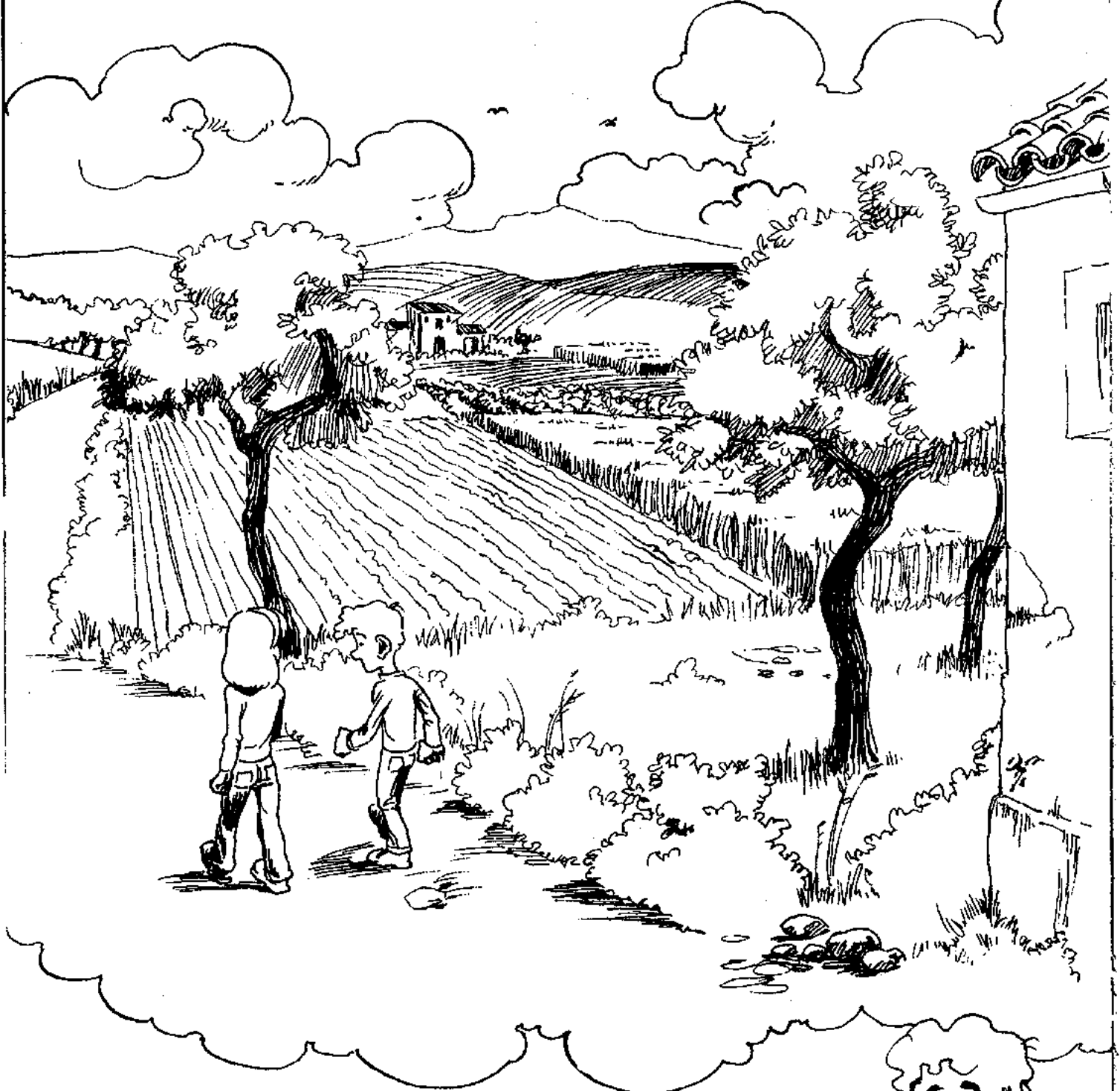

En Pep i N'Antònia, assabentats del greu problema dels incendis forestals decidiren prendre mesures....

Si no sembram arbres ens quedarem sense bosc ni garriga i ja no hi haurà trencapinyons a les nostres muntanyes...

I el sòl s'erosionarà; no hi farà estar de res; no tindrèm llenya; hi haurà menys aigua....
Sembram arbres!!

EN PEP I N'ANTONIA ANAREN D'EXCURSIO PER FORAVILA...

Tot d'una que sortirem del poble trobarem,
a cada costat de la carretera, camps de
conreu.

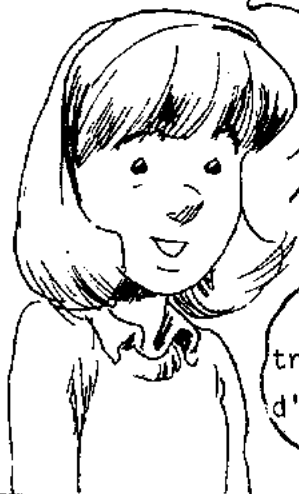
Era el mes d'abril i els ametlers ja te-
nien ametlons. Les figueres començaven a
treure les fulles que havien perdut a J'i-
nici de l'hivern...

ELS ARBRES DE FORAVILA

Amb la primera cosa que ens vàrem fixar va ser amb els arbres. Especialment amb tres: l'ametler, la figuera i el garrofer.

Les fotos que pots observar es feren a l'estiu. Els tres arbres tenen fulles i el seu fruit és madur.

Ara el teu mestre te mostrarà unes fotos que fèrem d'aquests arbres.

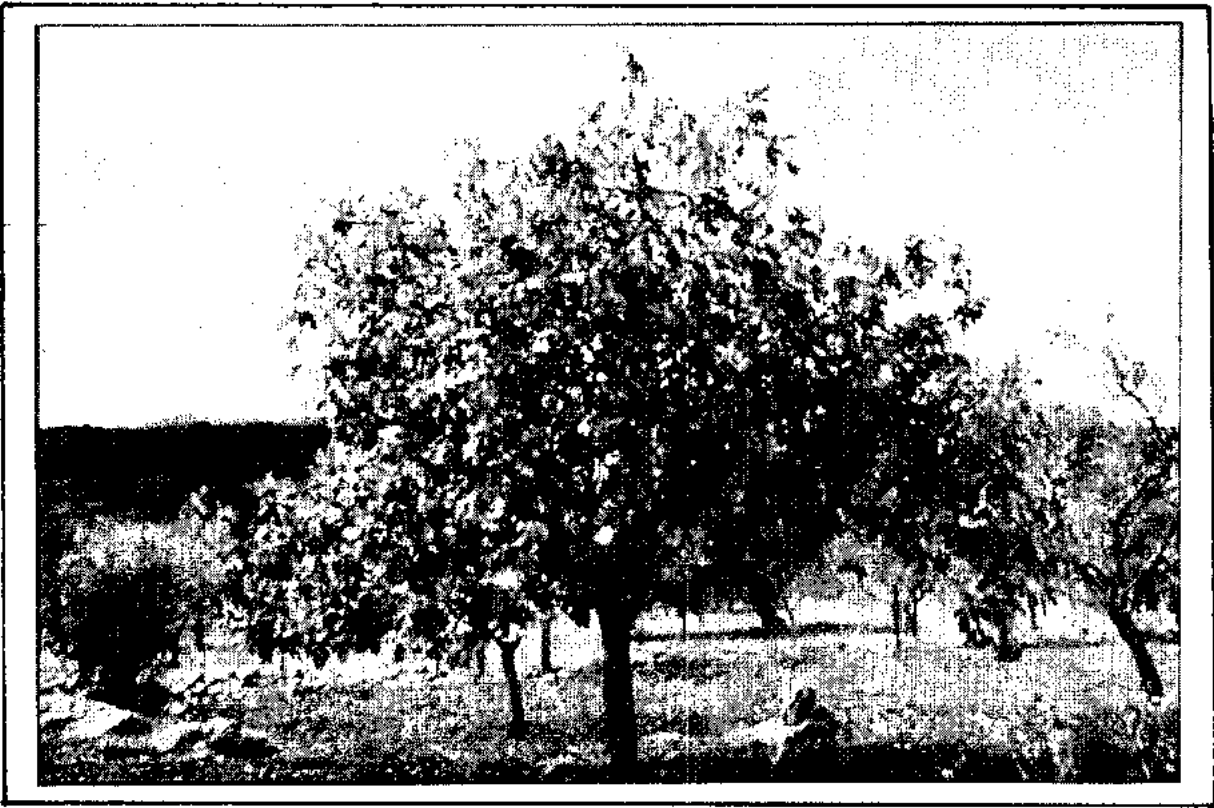
POSA EL NOM DE
L'ARBRE FOTOGRA-
FIAT.

POSA EL NOM DE
L'ARBRE FOTOGRA-
FIAT.

POSA EL NOM DE
L'ARBRE FOTOGRA-
FIAT.

- Durant els mesos d'hivern les figueres i els ametlers es diferencien dels garrofers en una cosa molt important. Saps quina?

- Fixa't en aquestes fotos d'una figuera
- Què ha passat?

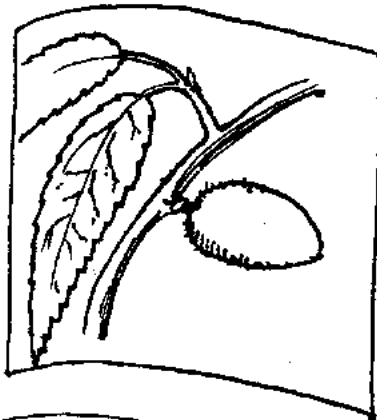
ARBRES DE FULLA CADUCA

Hi ha arbres que en arribar la tardor perden totes les seves fulles i, així, reposen durant l'hivern.

Quan arriba la primavera les fulles tornen sortir.

Aquests arbres es diuen de fulla caduca.

- ¿Com podríem saber si l'ametler és o no un arbre de fulla caduca?

AMETLER

Quan hàgiu llegit aquestes dues fulles, heu de classificar tots els arbres que ara vos diré, segons siquin de fulla caduca o perenne.

Aquests són els arbres: pi, pomera, perera, poll, om, llimonera, taronger.

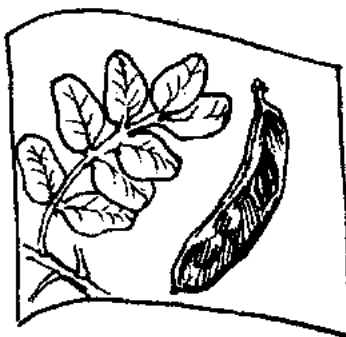

ARBRES DE FULLA PERENNE.

Altres arbres no perden totes les seves fulles a l'hivern. Es diuen arbres de fulla perenne.

Els arbres de fulla perenne també canvien les seves fulles, però no cauen totes de cop a la mateixa època.

- ¿Has vist mai un garrofer sense cap fulla?

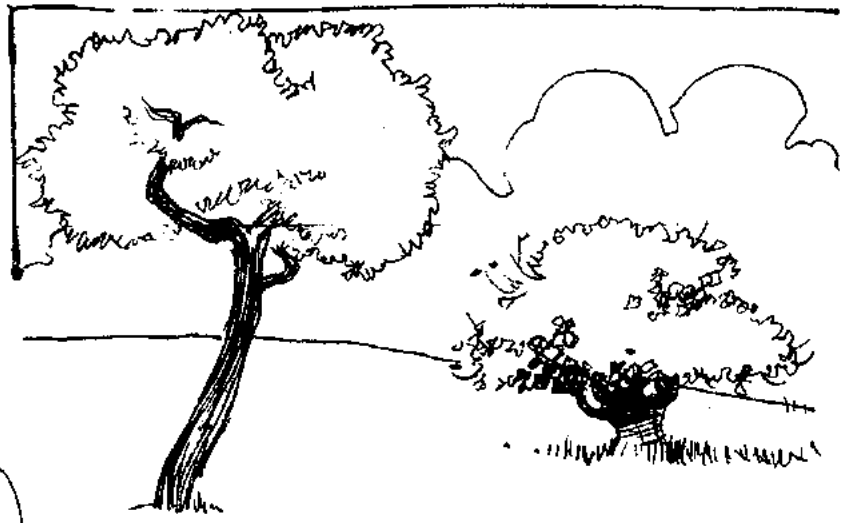

GARROFER

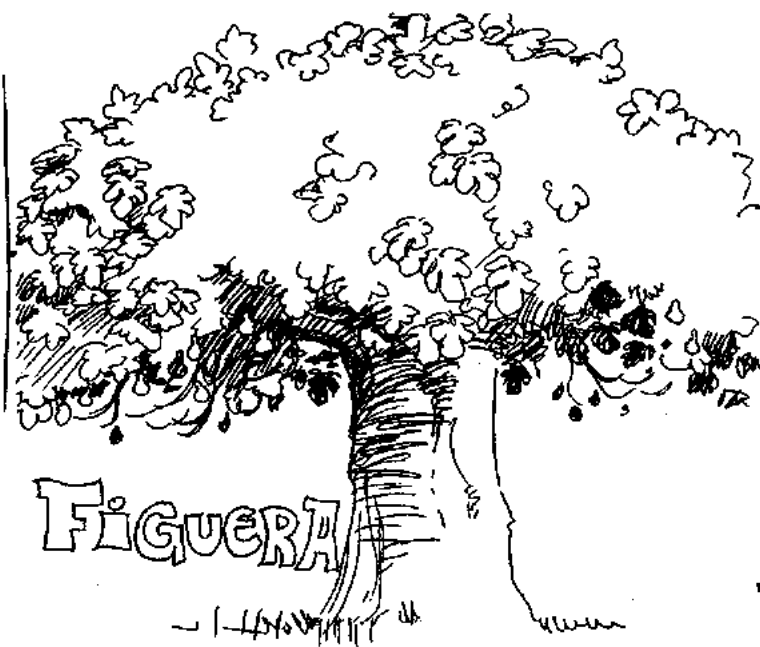

Vos proposam un treball amb el qual no només aprendreu coses dels arbres sinó que, a més a més, vos servirà per decorar la classe.

El treball consisteix en l'elaboració de tres murals: un dels garrofers, un dels ametlers i un altre de les figueres.

- El primer que heu de fer és localitzar un arbre dels assenyalats.
- Més o menys cada dues setmanes heu d'anar a veure'ls i anotar els canvis que es produeixen.
- Vos heu de fixar en totes les coses dels arbres que siguin importants. Per ajudar-vos a fer la llista d'aquestes coses importants que heu d'observar vos hem preparat unes fulles amb dibuixos que convé que mireu i, amb l'ajuda del professor, completeu.

FLORS

FRUITS

FULLES

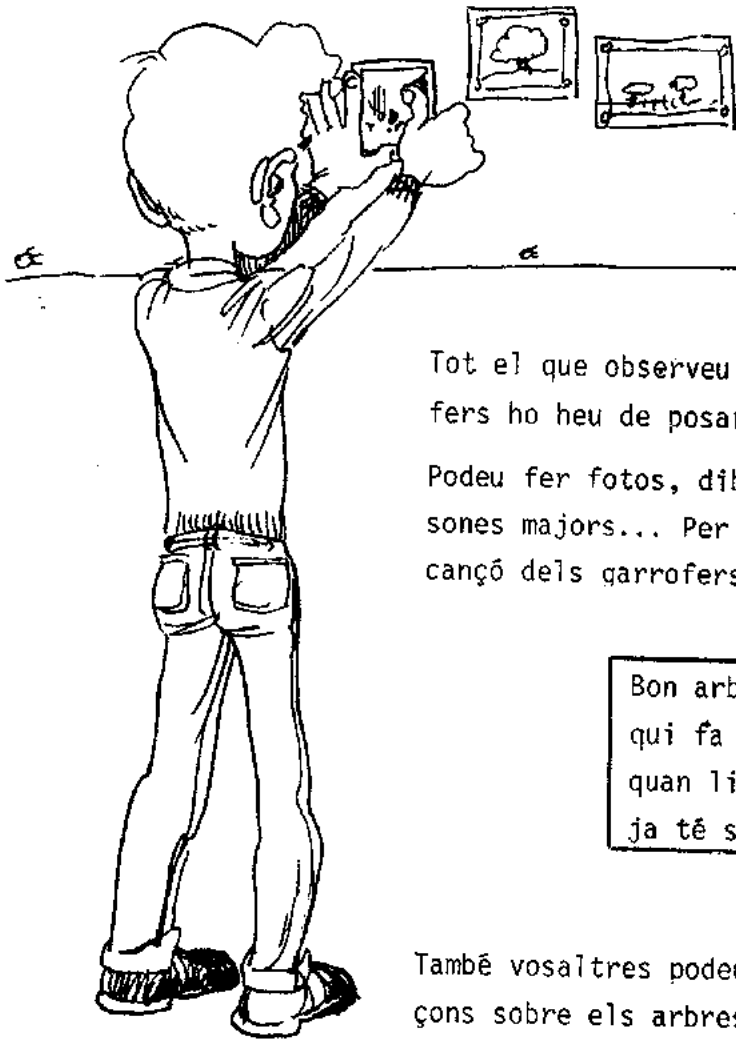

SURTEN:

MADUREN:

CAUEN:

Observacions:

Tot el que observeu i apreneu dels ametlers, figueres i garrofers ho heu de posar en els murals.

Podeu fer fotos, dibuixos, consultar llibres, demanar a les persones majors... Per cert! El meu padrí me va ensenyar aquesta cançó dels garrofers

Bon arbre és el garrover
qui fa garroves tot l'any:
quan li cuien ses d'enquany
ja té ses de l'any qui ve.

També vosaltres podeu demanar als pares i padrins si saben cançons sobre els arbres.

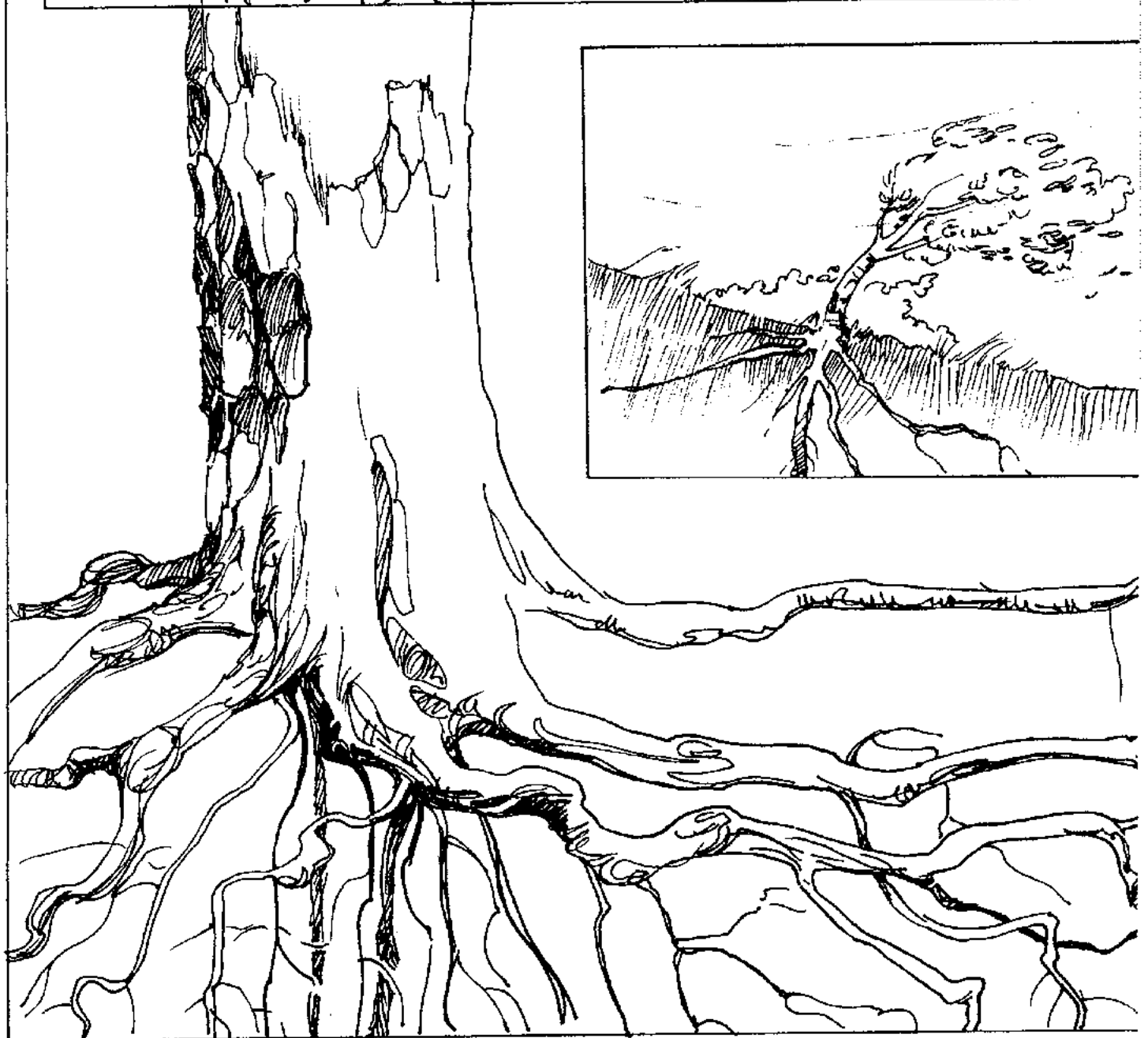
A LES PAGINES SEGUENTS HI HA ELS DIBUIXOS QUE FEREN EN PEP I N'ANTONIA PER ENSENYAR-VOS COSES DELS ARBRES. L·LEGIU-LES AMB ATENCIO.

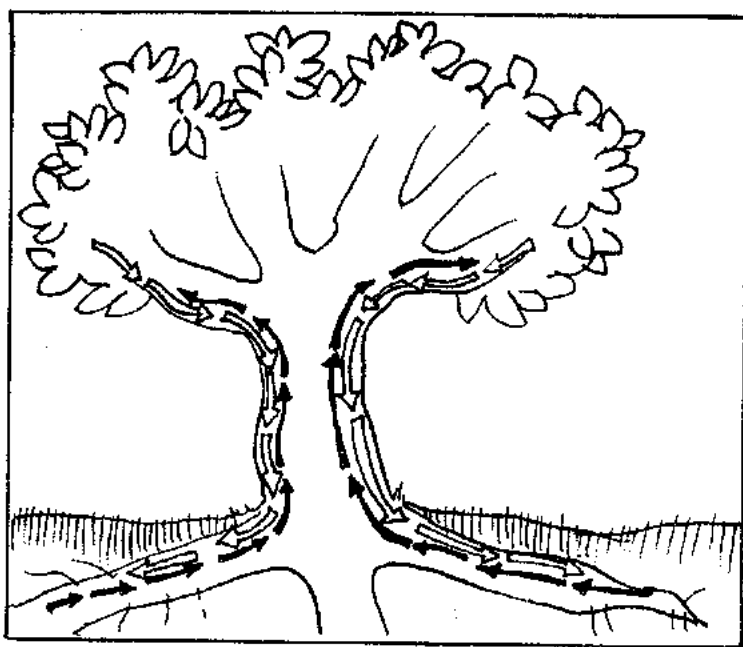
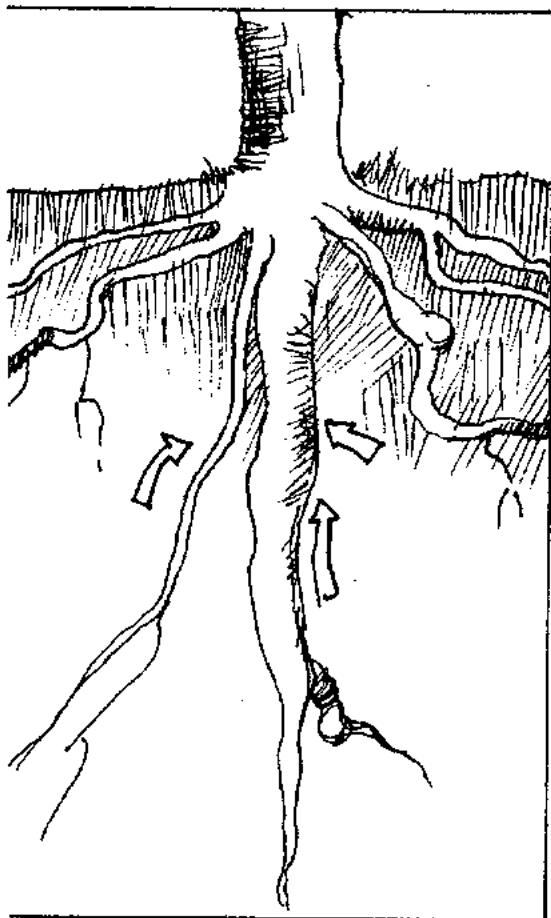
L'arrel, el tronc i les fulles són les tres parts més importants dels arbres.

-Per què serveixen les arrels?

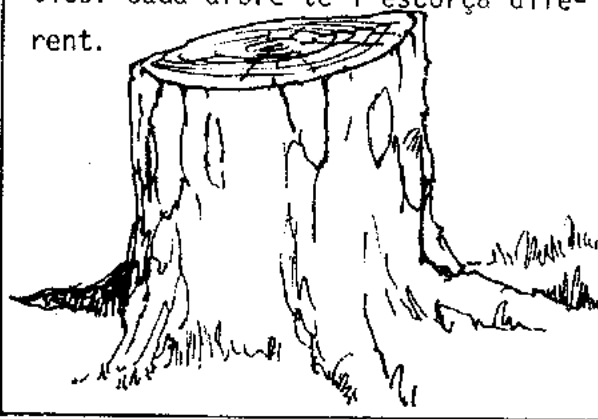
-I el tronc?

El tronc és el suport de l'arbre i per ell hi circula l'aigua i les sals minerals (saba) que són el seu aliment.

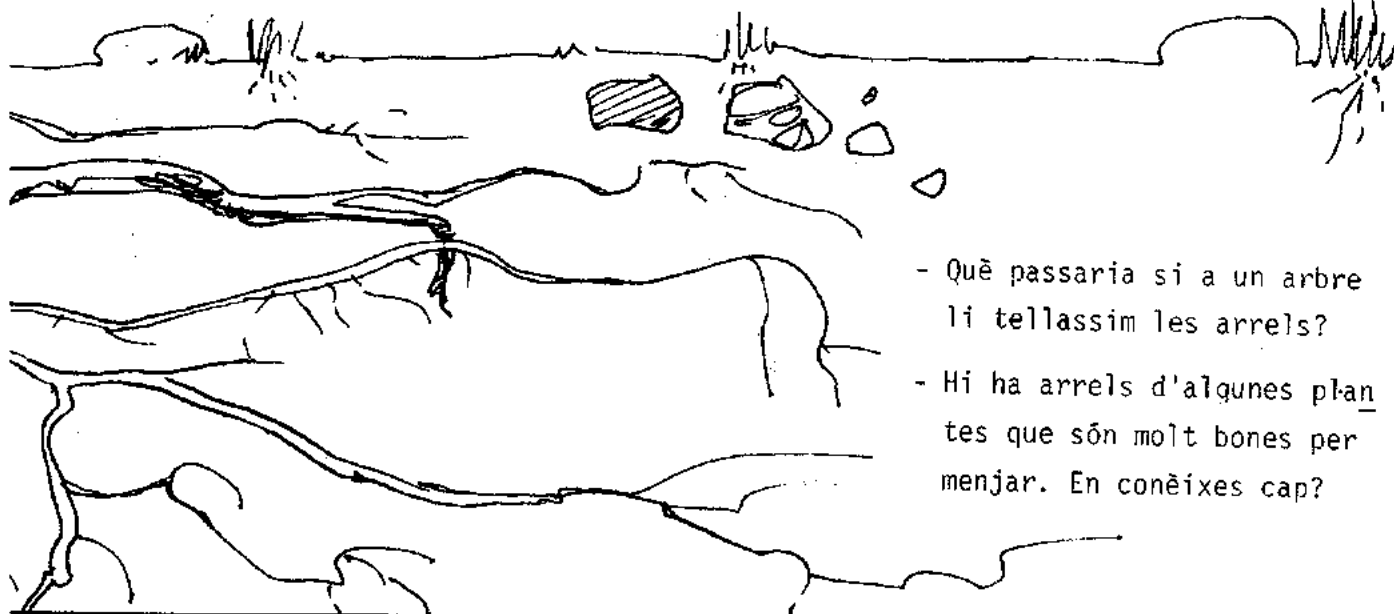

A la part externa del tronc els arbres hi tenen l'escorça, que els protegeix dels insectes i de malalties. Cada arbre té l'escorça diferent.

Les arrels realitzen dues funcions.

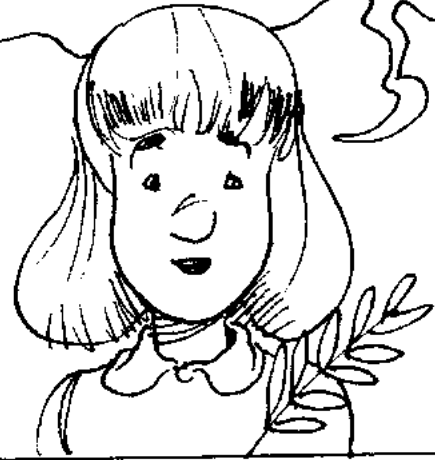
Observa aquests dos dibuixos i discuteix amb els teus companys quines són aquestes funcions.

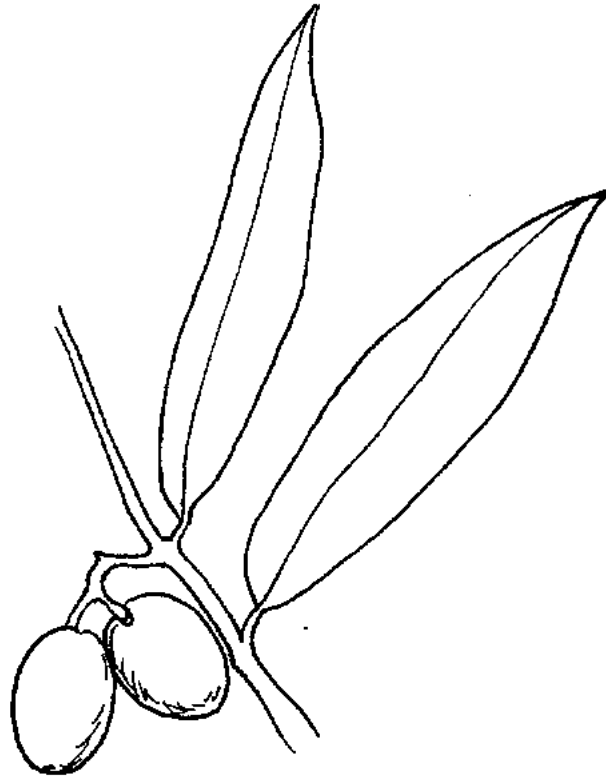
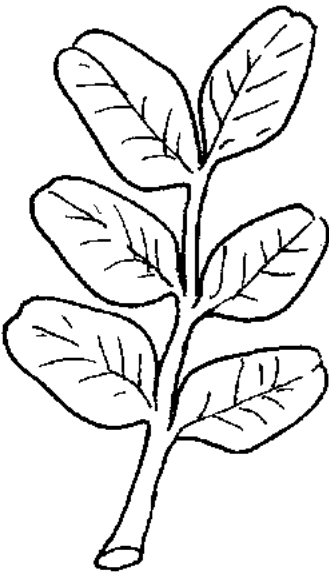
- Què passaria si a un arbre li tallsim les arrels?
- Hi ha arrels d'algunes plantes que són molt bones per menjar. En conèixes cap?

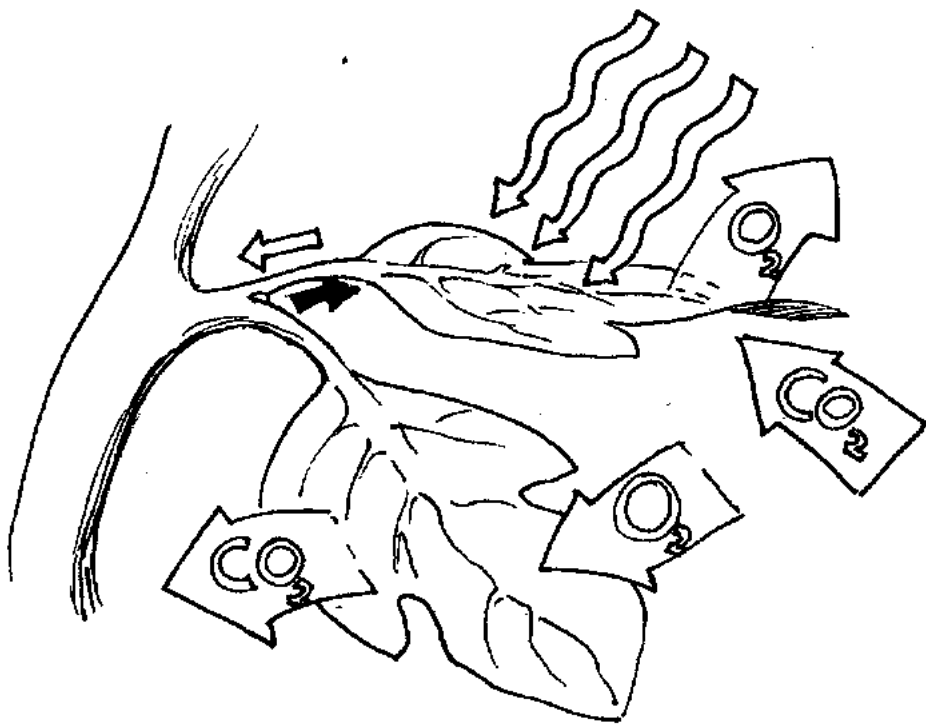
- ¿Recordes com es diuen els arbres que quan arriba l'hivern perden totes les fulles?
- ¿I els que no les perden?

- Són totes les fulles iguals?

- Saps a quins arbres corresponen aquestes fulles?

La majoria de plantes tenen flors que es transformen en llavors.

Al voltant de les llavors es forma el fruit.

- Per què serveixen les llavors? I els fruits?

- Observa aquests dibuixos i discuteix amb els teus companys el que signifiquen.

M'he fixat que la figuera, i altres arbres de fulla caduca, durant els mesos d'hivern tenen molts ulls...

- ¿Saps quina funció tenen els ulls o borrons?.

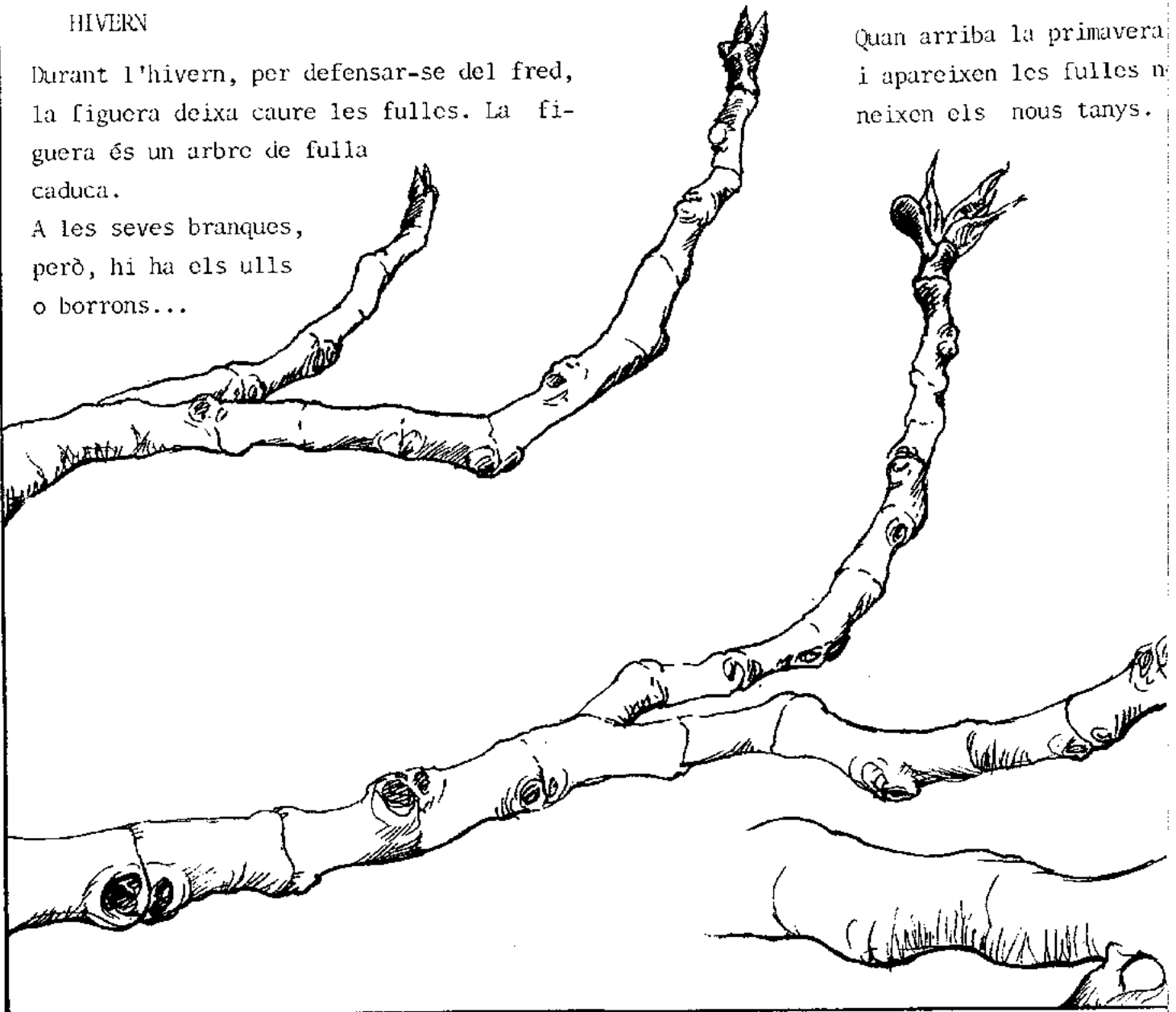
HIVERN

Durant l'hivern, per defensar-se del fred, la figuera deixa caure les fulles. La figuera és un arbre de fulla caduca.

A les seves branques, però, hi ha els ulls o borrons...

PRIMAVERA

Quan arriba la primavera i apareixen les fulles neixen els nous tanyes.

ESTIU

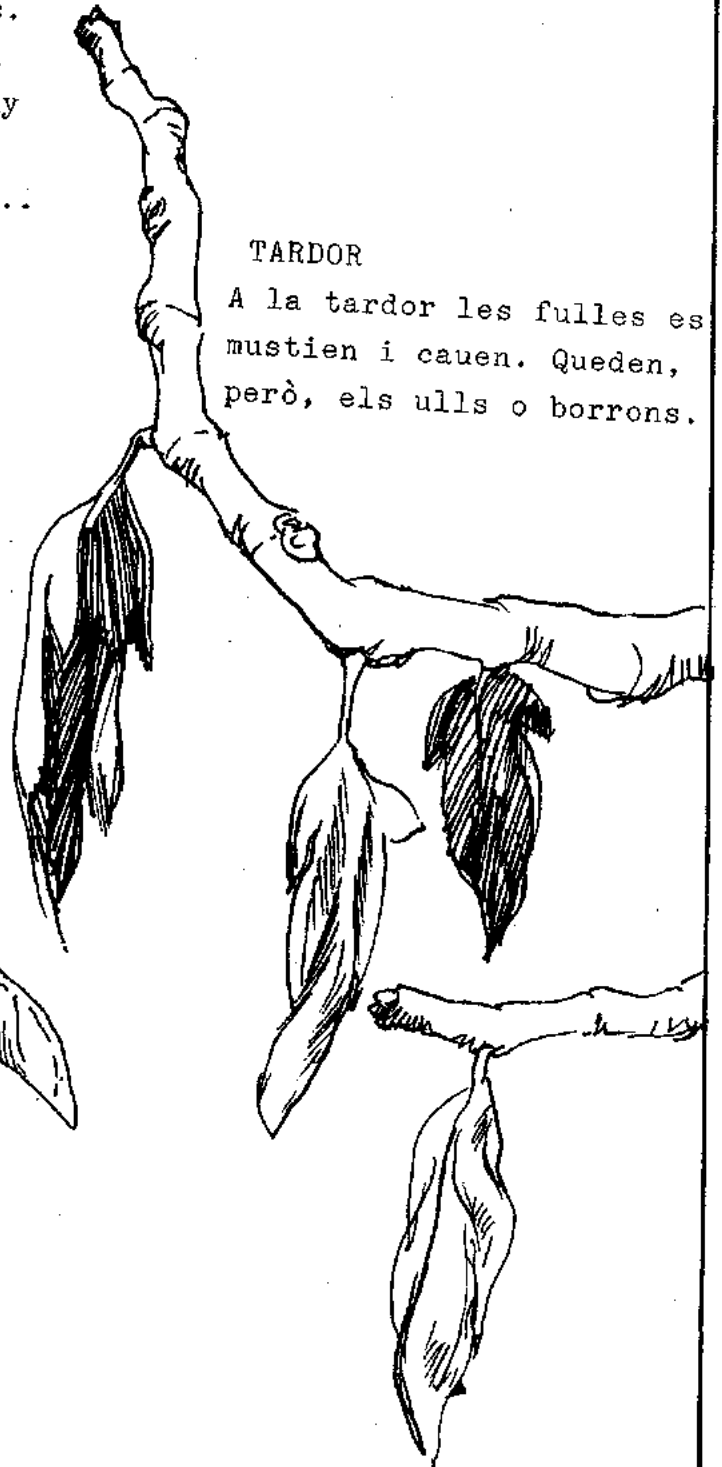
Durant l'estiu els tanys es posen forts i les fulles ja estan ben desenvolupades. A finals d'estiu comencen a sortir els ulls que, a l'any següent, es convertiran en branquetes, fulles i flors...

s s'obren també,

TARDOR

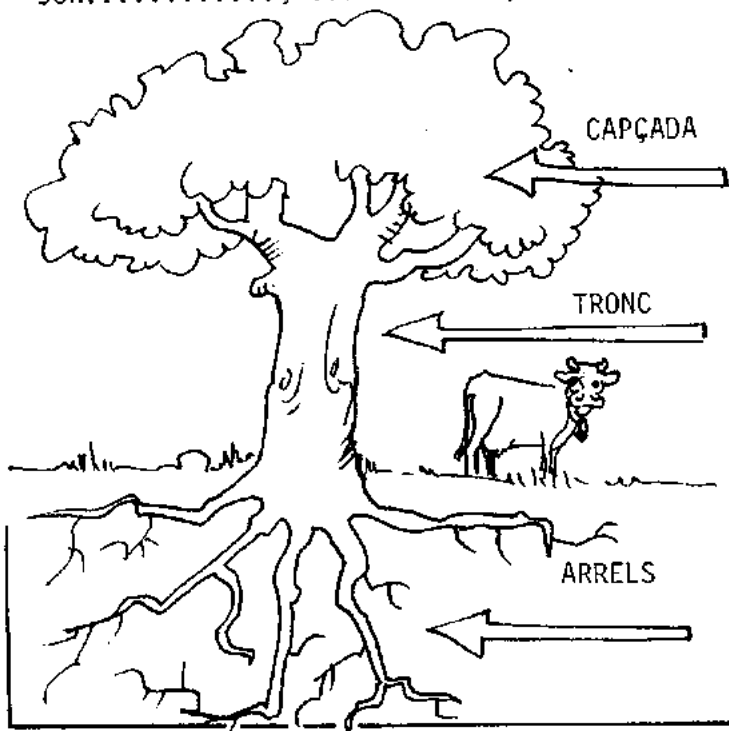
A la tardor les fulles es mustien i cauen. Queden, però, els ulls o borrons.

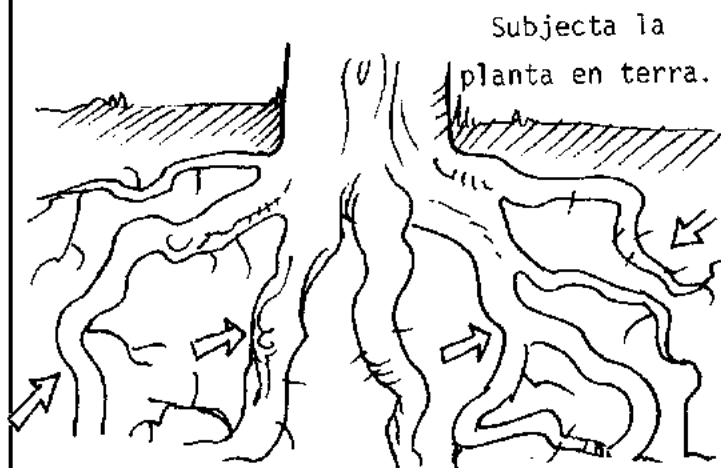

- Observa els dibuixos i completa les frases.

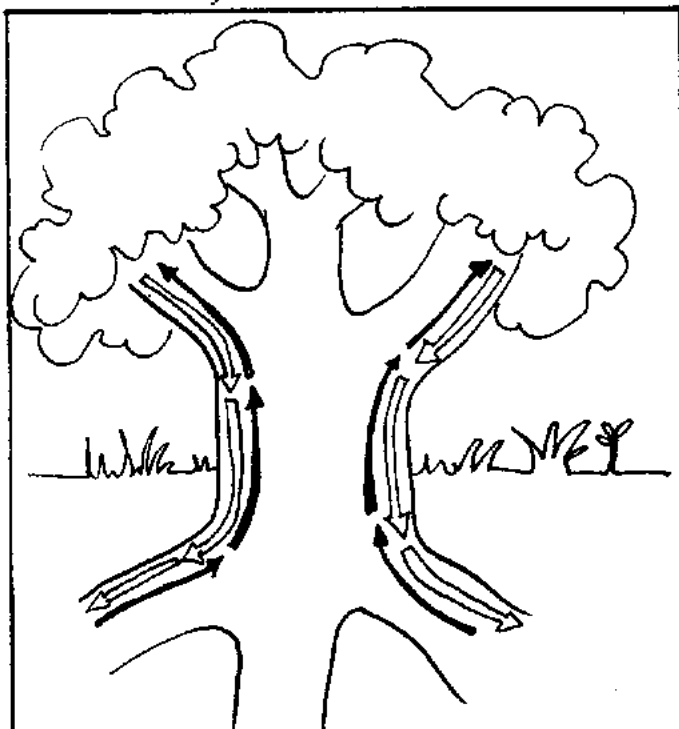
Les tres parts més importants dels arbres són.....,,

L'arrel és la part subterrània de l'arbre, i realitza dues funcions:.....
..... i
.....

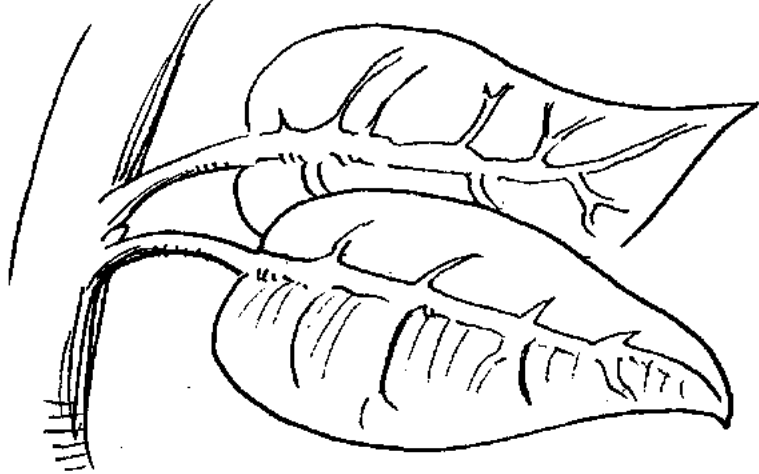
Xupa de la terra substàncies minerals dissoltes en aigua (la saba) que serveixen d'aliment a la planta.

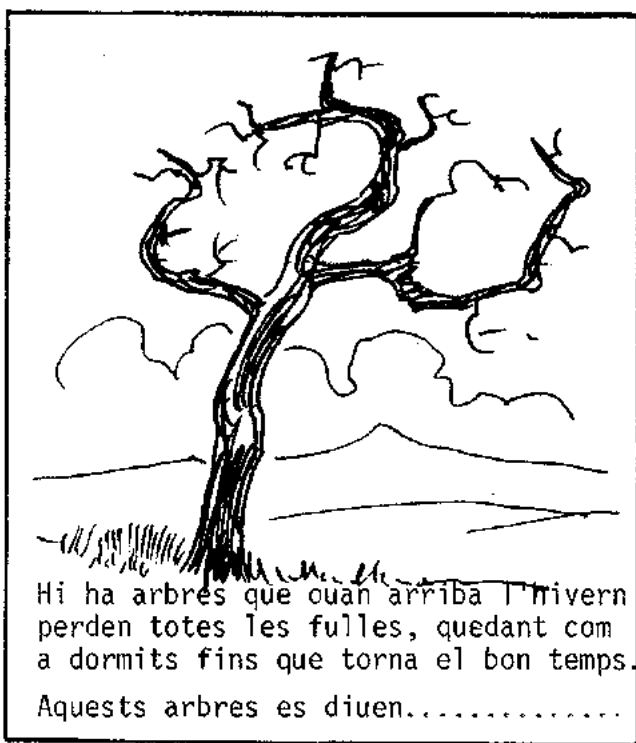
El tronc és el suport de l'arbre. Pel seu interior hi circula la saba.
El tronc es divideix en gran quantitat de branques.
La saba va de les arrels a les fulles i, després, de les fulles a tota la planta.

Al capdamunt del tronc hi ha nombroses ramificacions que constitueixen la capçada de l'arbre. La capçada és formada de branques i fulles. Les fulles serveixen per fabricar els aliments de les plantes: això ho fan transformant la saba bruta en saba elaborada. Per fer això necessiten la llum del sol.

Les fulles dels arbres ¿són totes iguals?

Hi ha arbres que quan arriba l'hivern perden totes les fulles, quedant com a dormits fins que torna el bon temps. Aquests arbres es diuen.....

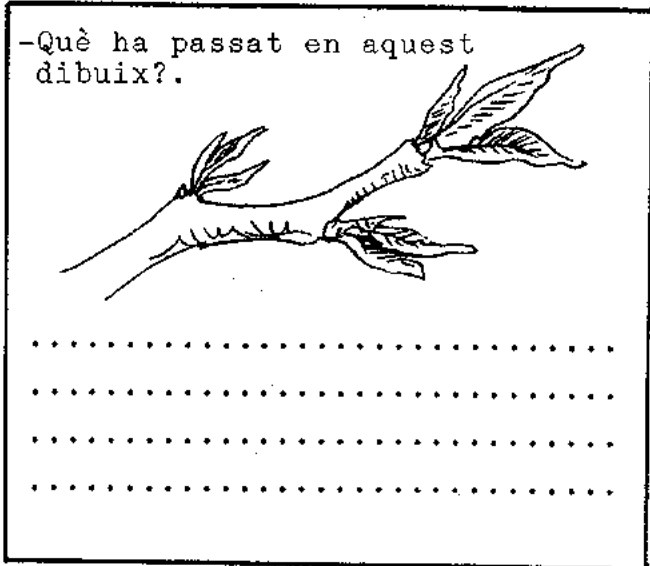

arbres que no perden totes les fulles cop són.....

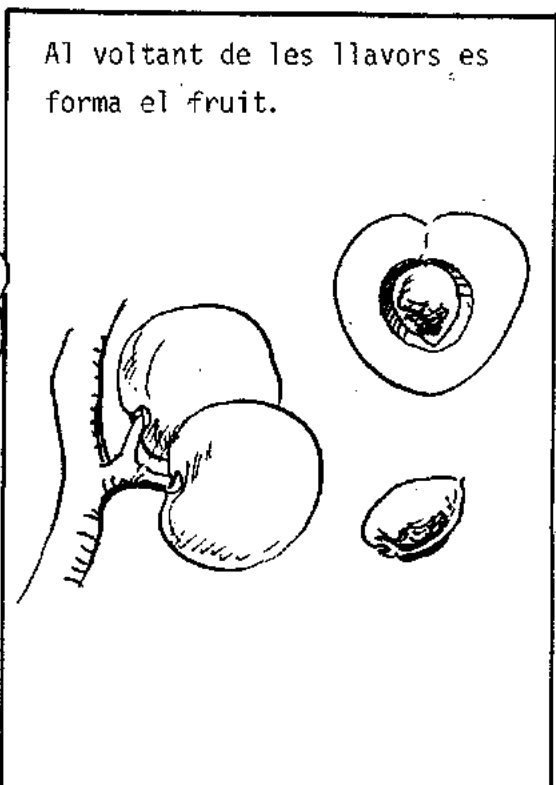
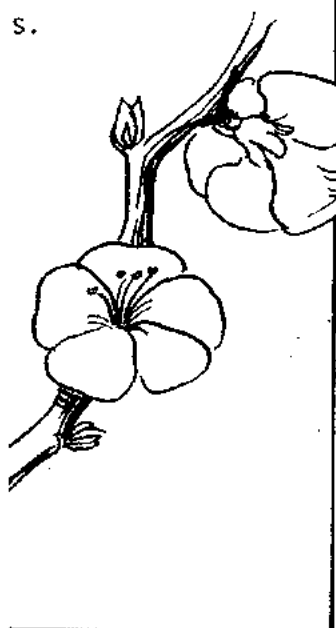
Dels borrons o ulls en sortiran.....

.....
.....

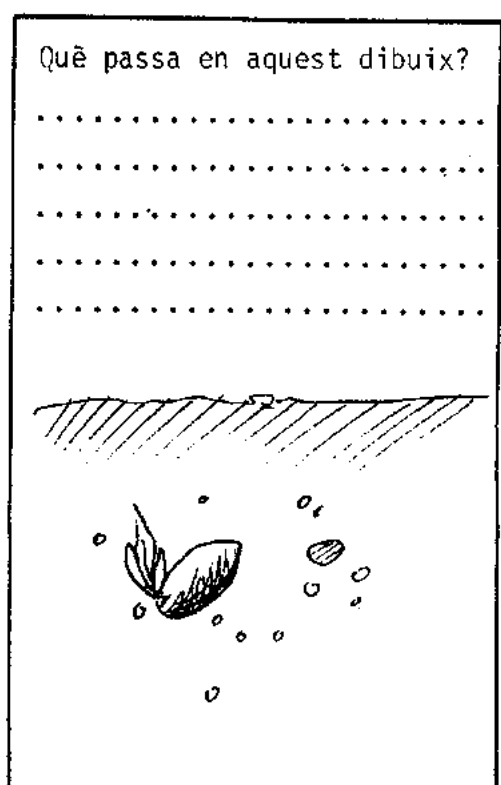

-Què ha passat en aquest dibuix?.

majoria de plantes en flors. Aquestes transformen en llavors.

Al voltant de les llavors es forma el fruit.

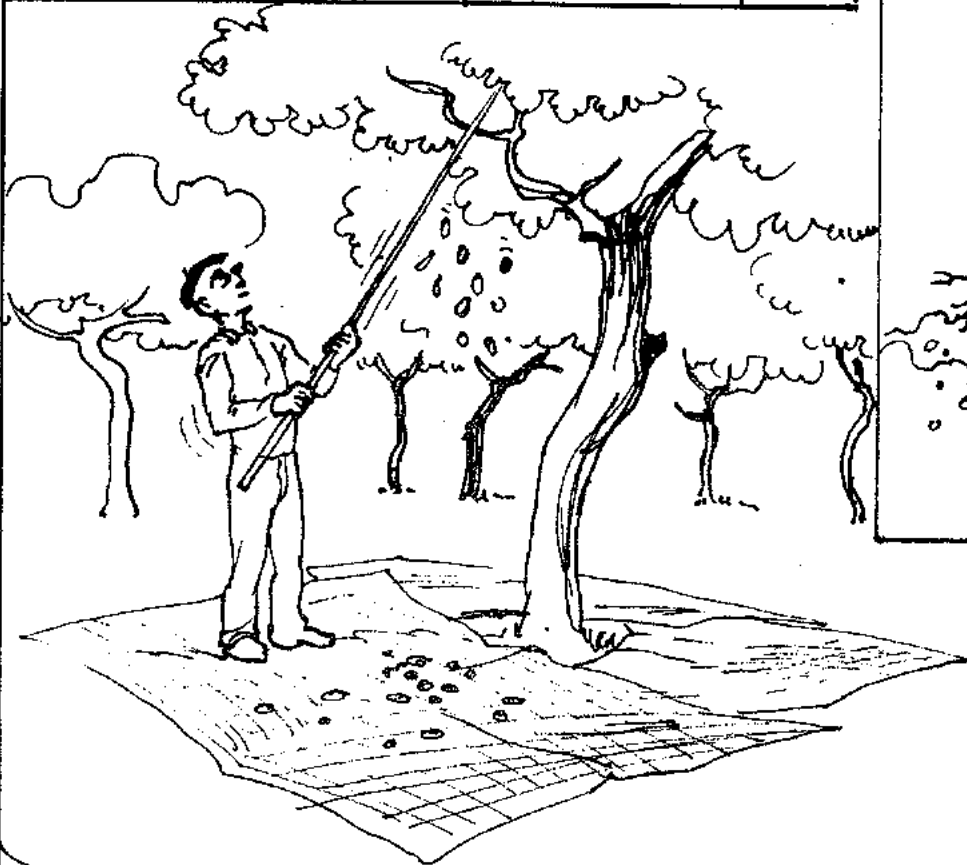
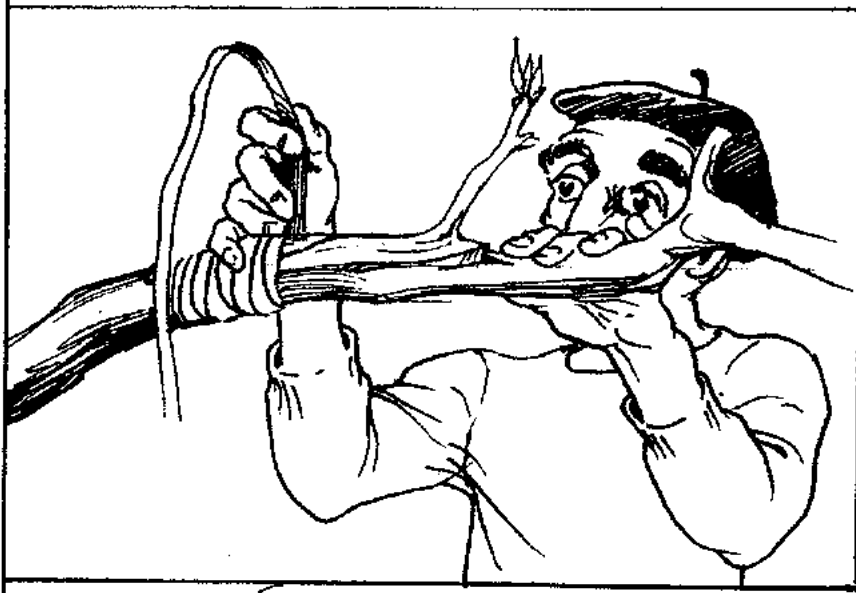
Què passa en aquest dibuix?

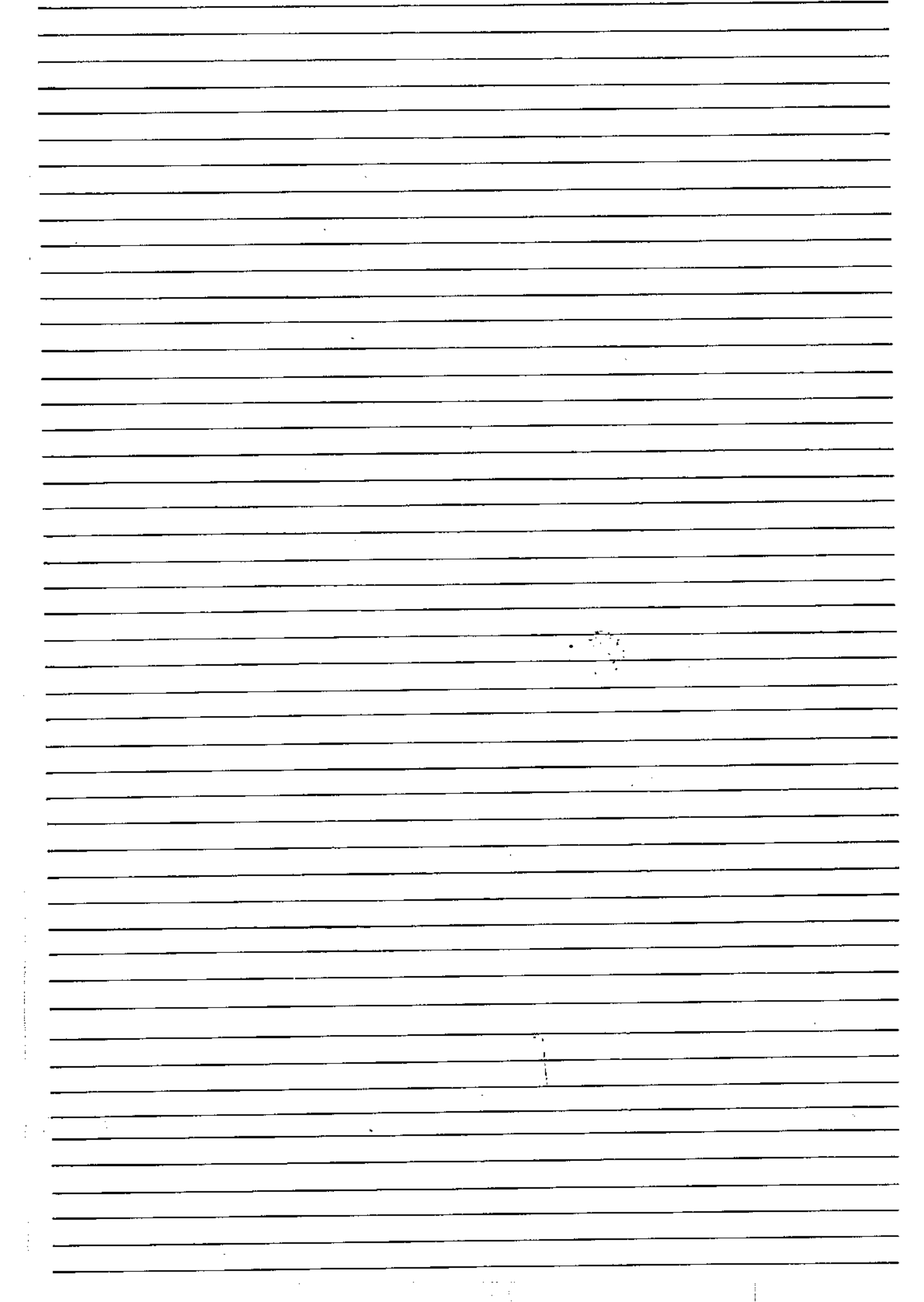
.....
.....
.....
.....

tor ha de fer moltes feines. A aquests dibuixos l'amo En Sebastià mostra quines són les feines més importants que ha de fer per cuidar els seus arbres.

- Observa els dibuixos i discuteix amb els teus companys quines creus que són les feines que du el cuidar els arbres.

En Pep i N'Antònia arriben fins a una finca no molt lluny del poble.

Poc abans d'arribar a les cases trobarem a l'amo En Sebastià que guardava les ovelles. Les ovelles són els animals més característics de la ramaderia del nostre poble.

L'amo En Sebastià ens va contar moltes coses de les ovelles... I també d'altres animals.

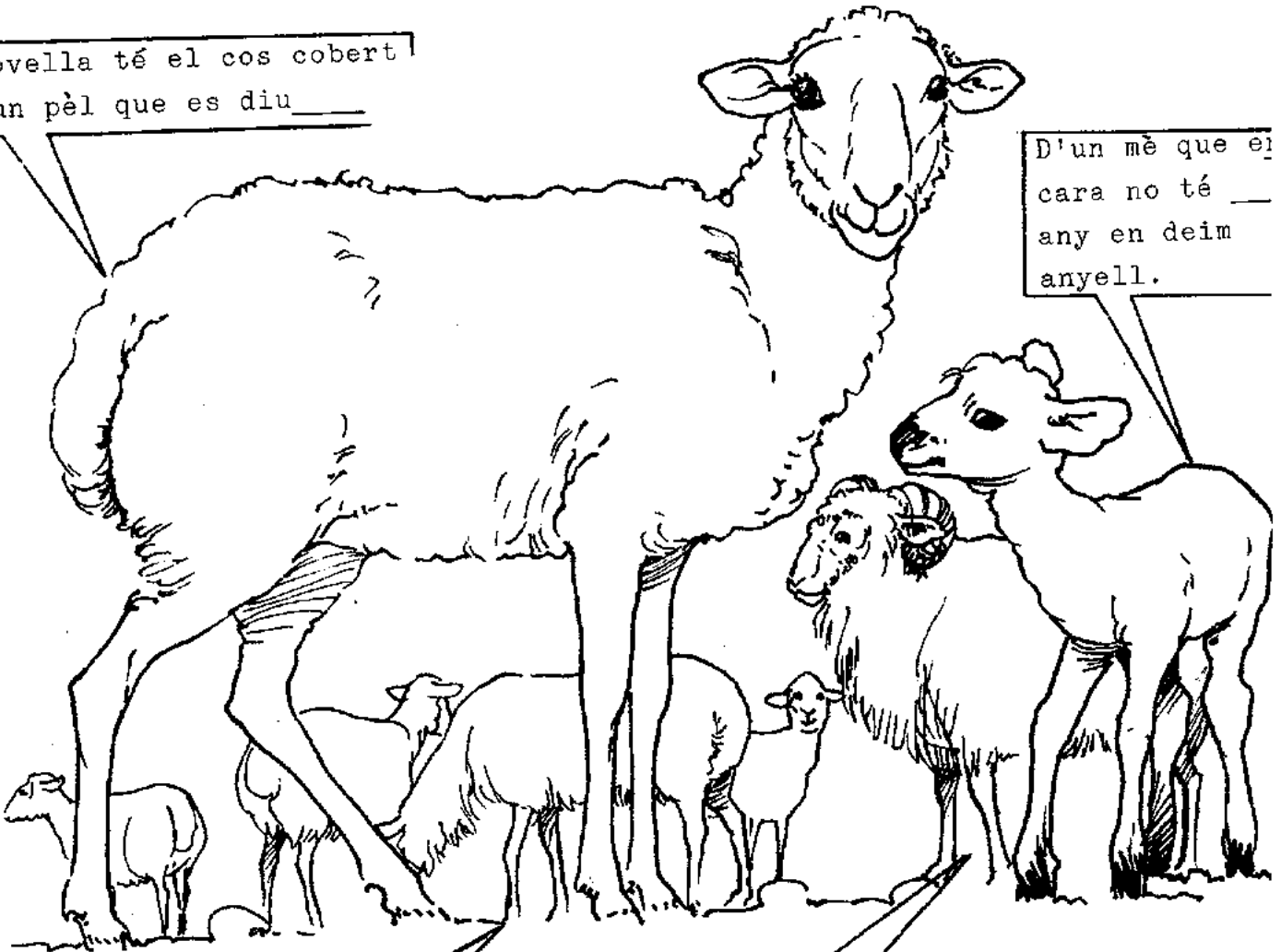

El teu mestre te mostrarà unes fotos que férem a les ovelles i te contarà el que ens va dir l'amo En Sebastià.
Escolta amb atenció.

- Després d'haver vist les fotos observa els dibuixos i completa les frases.

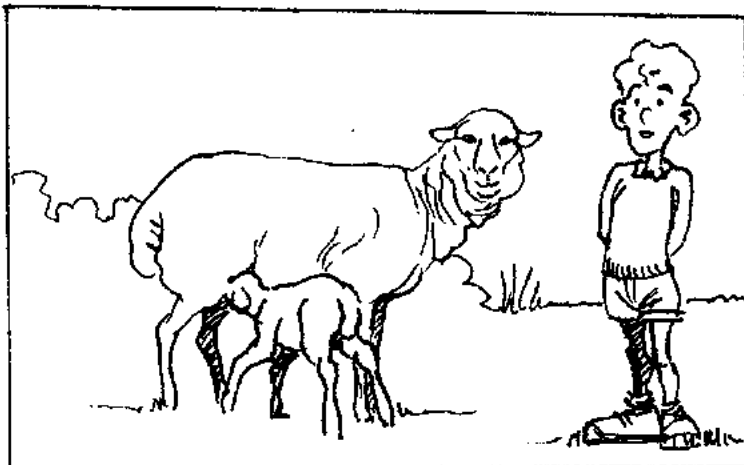
L'ovella té el cos cobert d'un pèl que es diu _____

D'un mè que el cara no té _____ any en deim anyell.

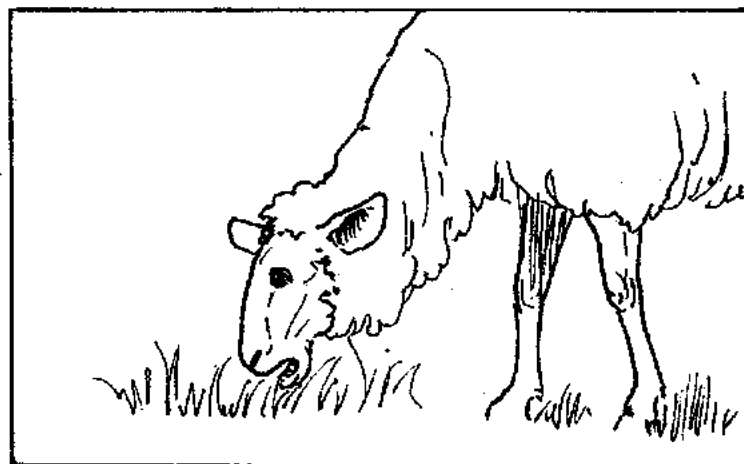
El conjunt d'ovelles que es crien i pasturen juntes es diu _____ o _____ d'ovelles.

El mascle de l'ovella es diu _____

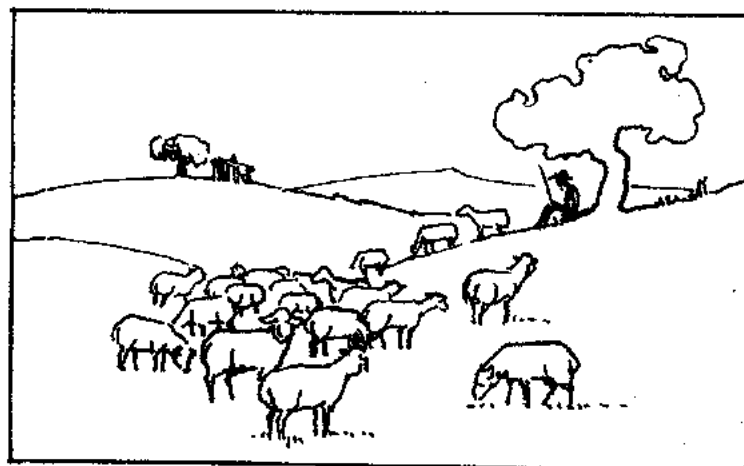
L'ovella és un animal que neix del ventre de la mare i quan és petit mama. Per això deim que és un mamífer.

- ¿En coneixes altres d'animals mamífers?

Les ovelles s'alimenten només de plantes. Als animals que només s'alimenten de plantes els anomenam herbívors.

- ¿En saps d'altres, d'animals herbívors?

Les ovelles es crien en guardes o ramats. A l'hivern solen pasturar durant tot el dia. A l'estiu pasturen de nit i durant les hores de sol es protegeixen dins els sestadors o davall una ombra.

- Què és un sestador?

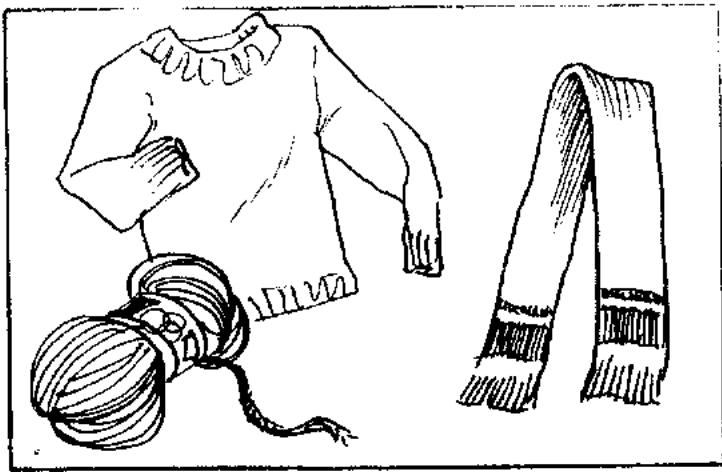
- ¿Per què creus que a l'estiu les ovelles pasturen de nit?.

De les ovelles l'home en treu molt de profit. Una de les coses de les que se n'aprofita és la llana.

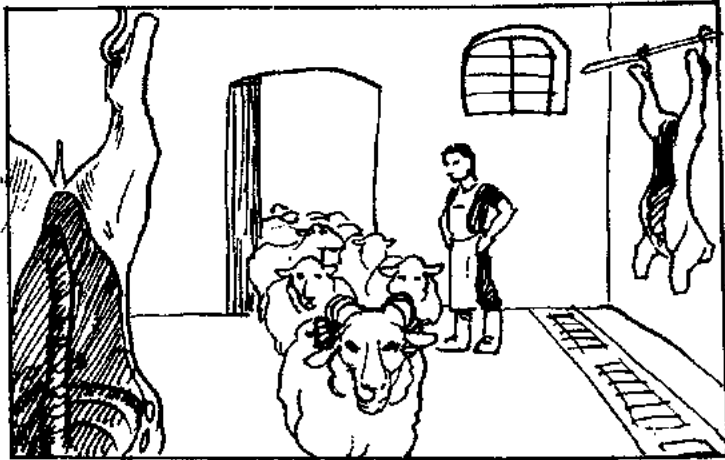
Tallar la llana a les ovelles és "tondre" les ovelles. La tosa es fa a la primavera.

-¿Recordes com es fa la tosa?

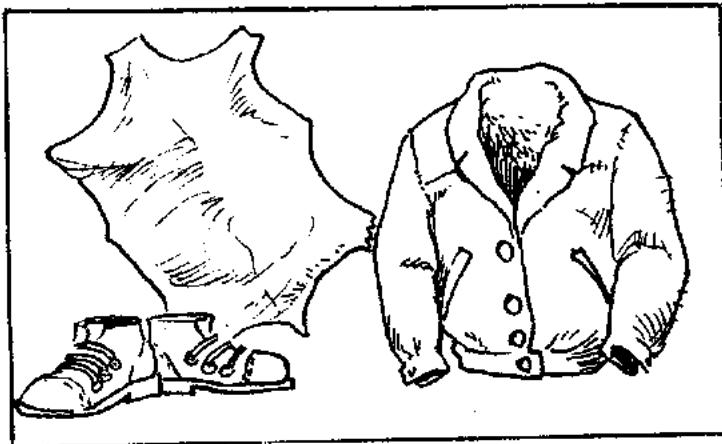
La llana de les ovelles serveix com a primera matèria per elaborar molts d'objectes.

- ¿Quins objectes coneixes que siguin fets de llana?

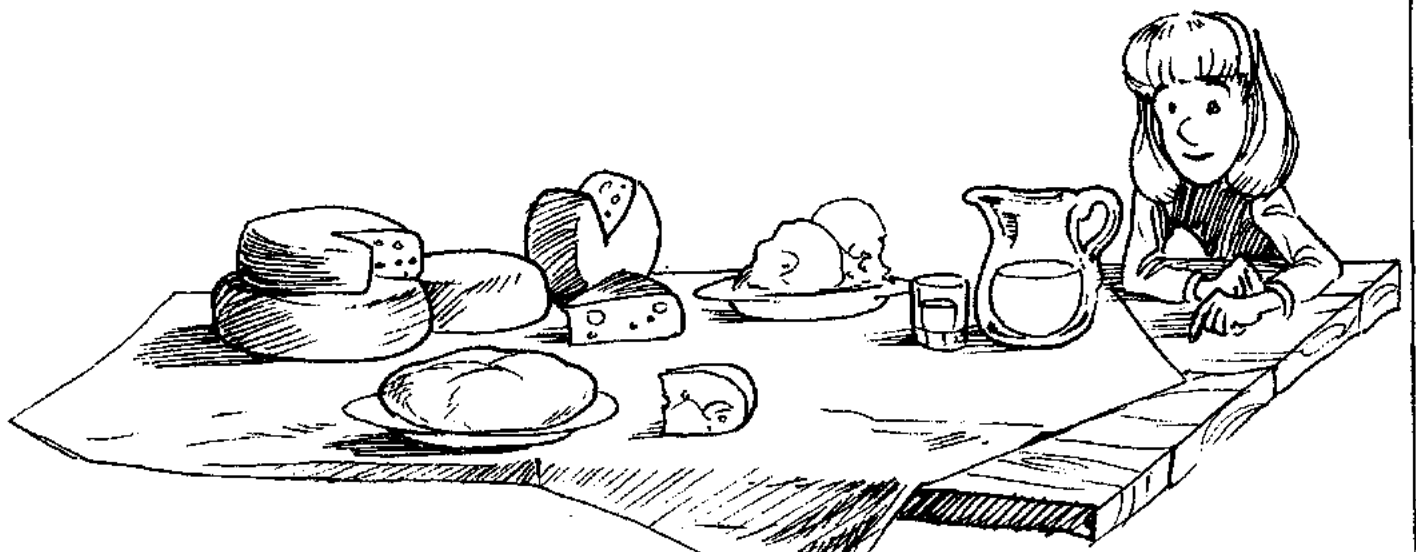
De les ovelles no només n'aprofitam la llana.

- ¿Què més ens proporcionen les ovelles?

¿Recordes com es fa el formatge?

- Parlau-ne amb els companys.

Quan l'amo En Sebastià hagué contata a N'Antònia i a En Pep totes aquestes coses que hem après sobre les ovelles, els digué que els acompanyaria fins a les cases.

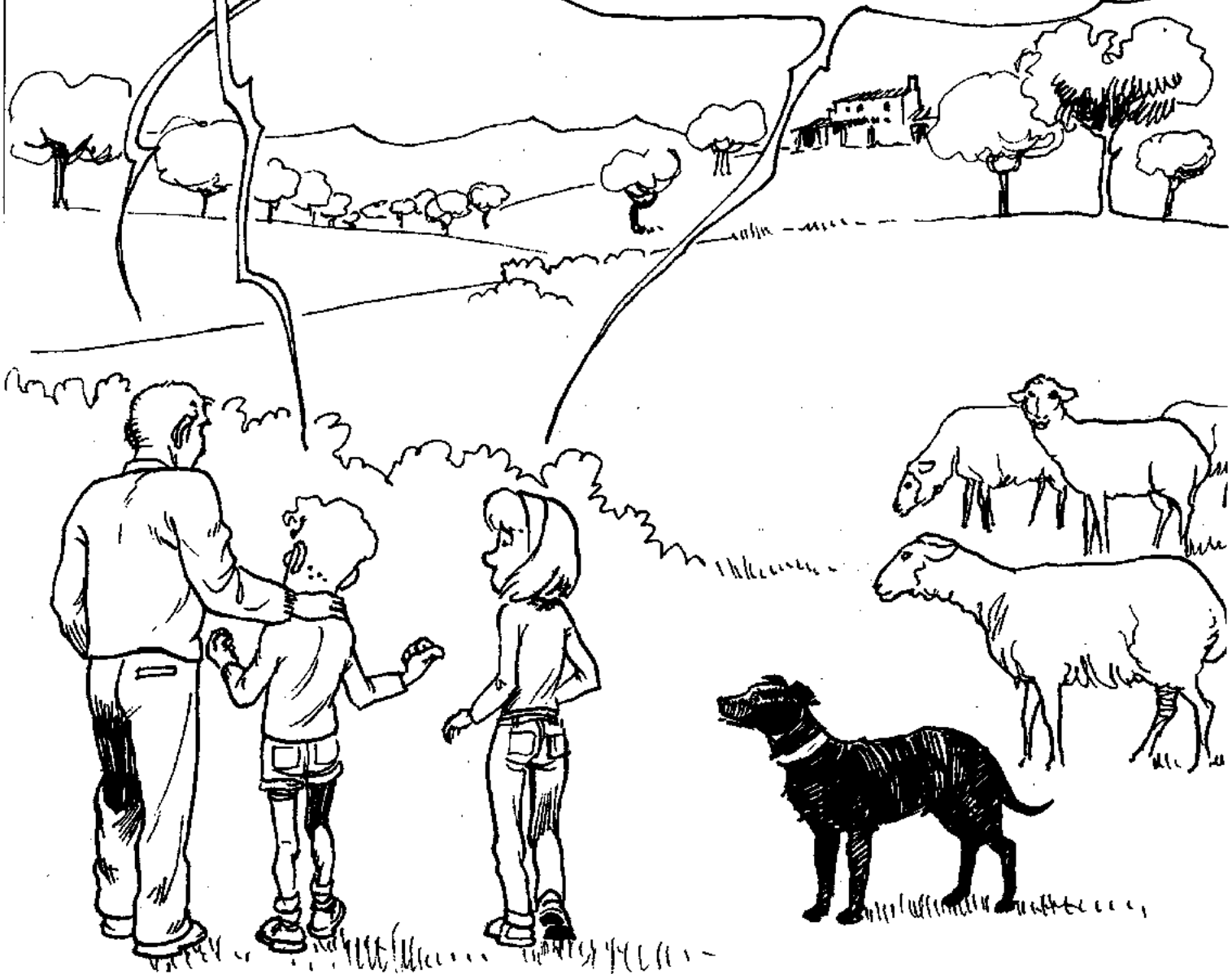
Allà, a les cases, En Pep i N'Antònia descobriren altres animals.

Però i si ens acompanyau fins a les cases, ¿qui guardarà el bestiar?.

En Tom, que és un bon cà de bestiar, guardarà les ovelles.

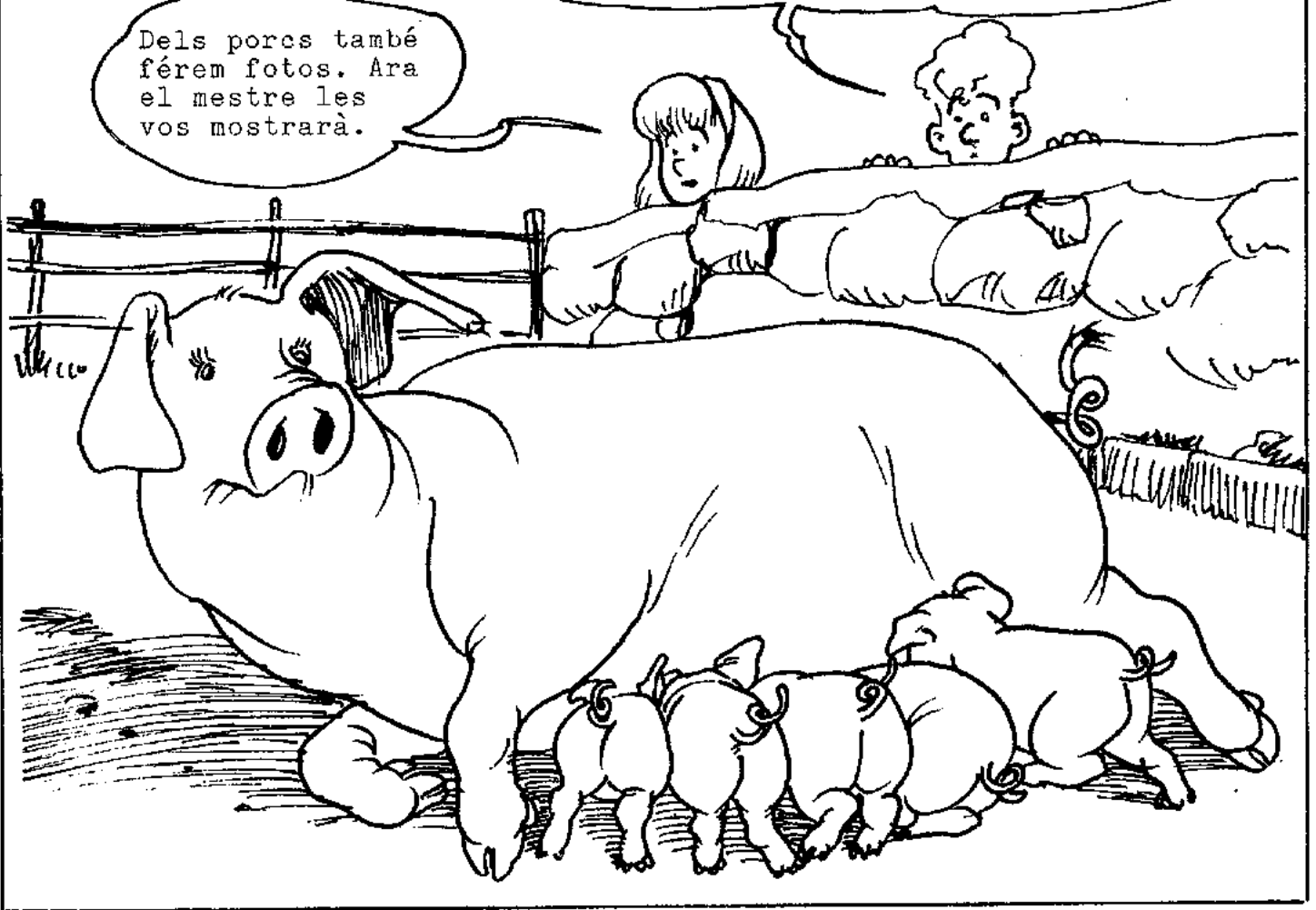
Jo ja ho sabia, que els cans ajuden els pastors a guardar les ovelles.

- ¿Tu que saps en quines altres coses aprofitam els cans?

Quan arribàrem a les cases l'amo En Sebastià ens dugué a les solls, que és el lloc on es tenen els porcs per engrèixer-los. A la soll hi havia una truja amb tres porcells i tres porcelles que mamaven.

Dels porcs també férem fotos. Ara el mestre les vos mostrarà.

- Completa aquestes frases.

El porc també és un animal manífer. Això vol dir que neix del _____ de la mare, i que quan és petit _____.

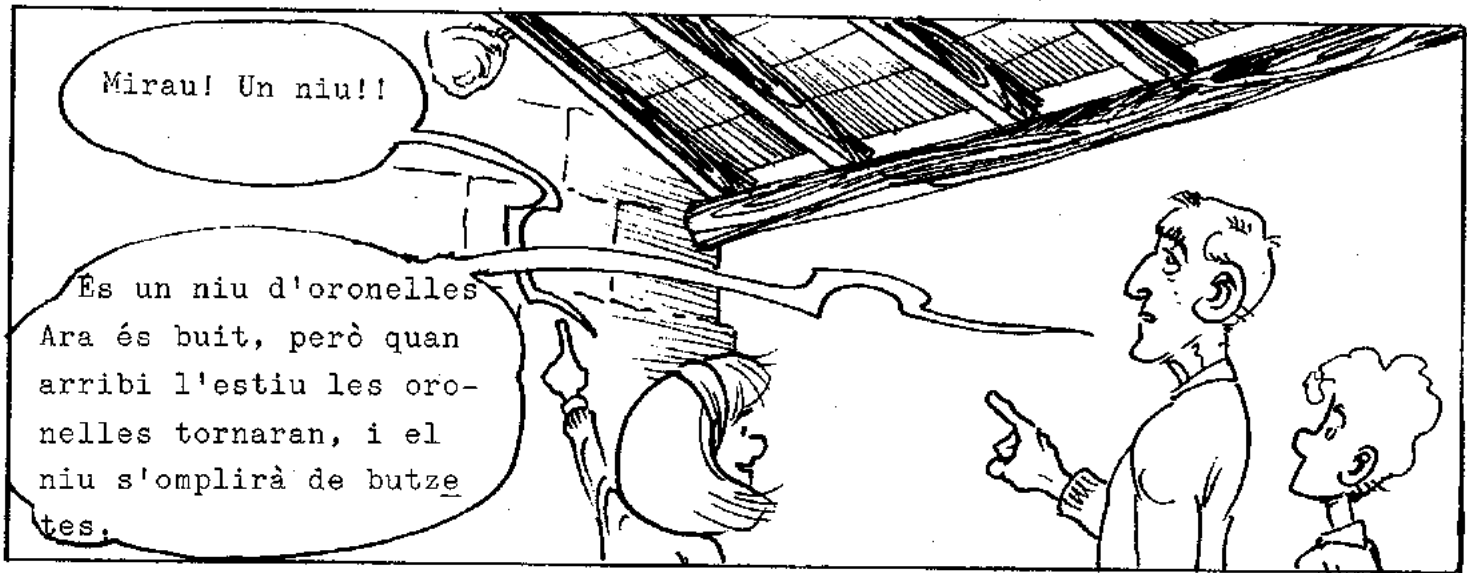
De la famella del porc destinada a criar en deim _____. Al porc mascle l'anomenam _____.

Als porcs petits, des que neixen fins que els desmamen, els anomenam _____.

El porc és un animal omnívor. Això vol dir que s'alimenta de _____ i de _____.

Del porc l'home en treu moltes coses: _____

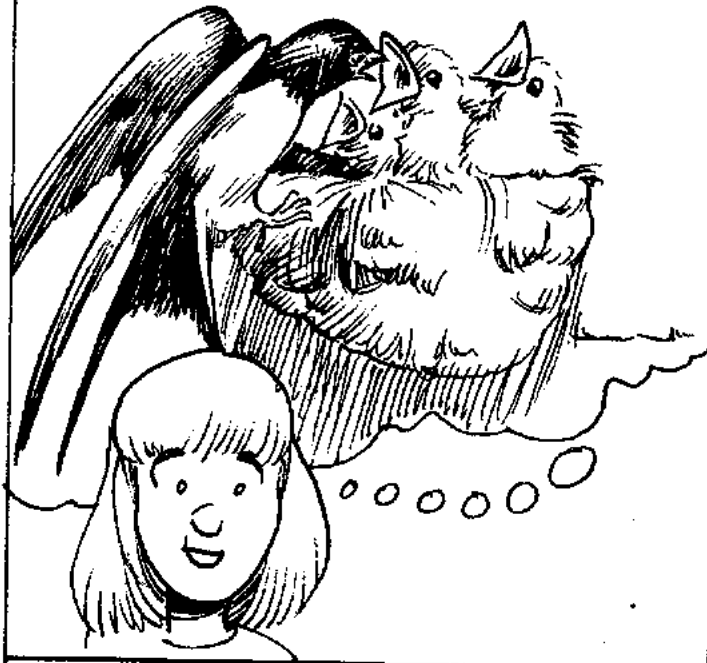
Quan sortien de les solles N'Antònia va destriar un niu aferrat a una biga...

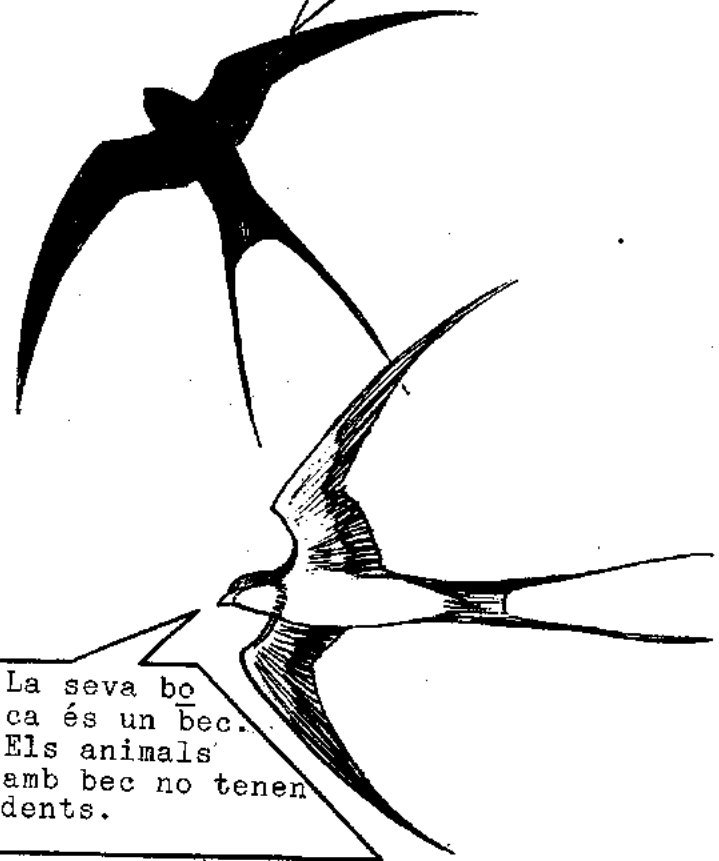
Mirau! Un niu!!

Es un niu d'oronelles
Ara és buit, però quan
arribi l'estiu les oronelles
tornaran, i el niu s'omplirà de butzetes.

Les oronelles vénen de molt enfora i aquí es reproduïxen. Fan un niu. La femella hi pon 4 o 5 ous. Els cova devers 15 dies. En haver acabat la incubació neixen els pollets.

Tenen el cos cobert de plomes.

La seva boca és un bec.
Els animals amb bec no tenen dents.

Hi ha animals salvatges i animals domèstics.

- . Els animals domèstics són els que l'home cria prop d'ell per treure'n profit.
- . Els animals salvatges són els que viuen en estat de natura: això vol dir en llibertat a la natura.
- Dels animals que coneixes ordena'ls segons siguin salvatges o domèstics.
- Debateu quins profits treu l'home de cada un d'aquests animals.

A la finca de l'amo En Sebastià tam-
bé hi ha gallines.

- Observa el dibuix i llegeix
el text.

Què fa aquesta gallina?

Fer els ous es pot dir amb
una altra paraula. Quina?_

On té els es-
perons?

¿Quin d'aquests animals
és un gall?

¿Què vol dir que les
gallines són animals
omnívors?_____

La gallina és una au domèstica. Es un animal omnívor, és a dir; que s'alimenta de plantes i d'altres animals.

El mascle és el gall. El distingim de la gallina perquè és més gros, té la cresta més grossa i a les cames hi té uns esperons llargs dels quals se'n serveix com a arma.

La gallina és un animal ovípar. Això vol dir que es reproduïx ponent ous dels quals surten els polls. Perquè els pollets puguin nèixer la gallina ha de covar els ous.

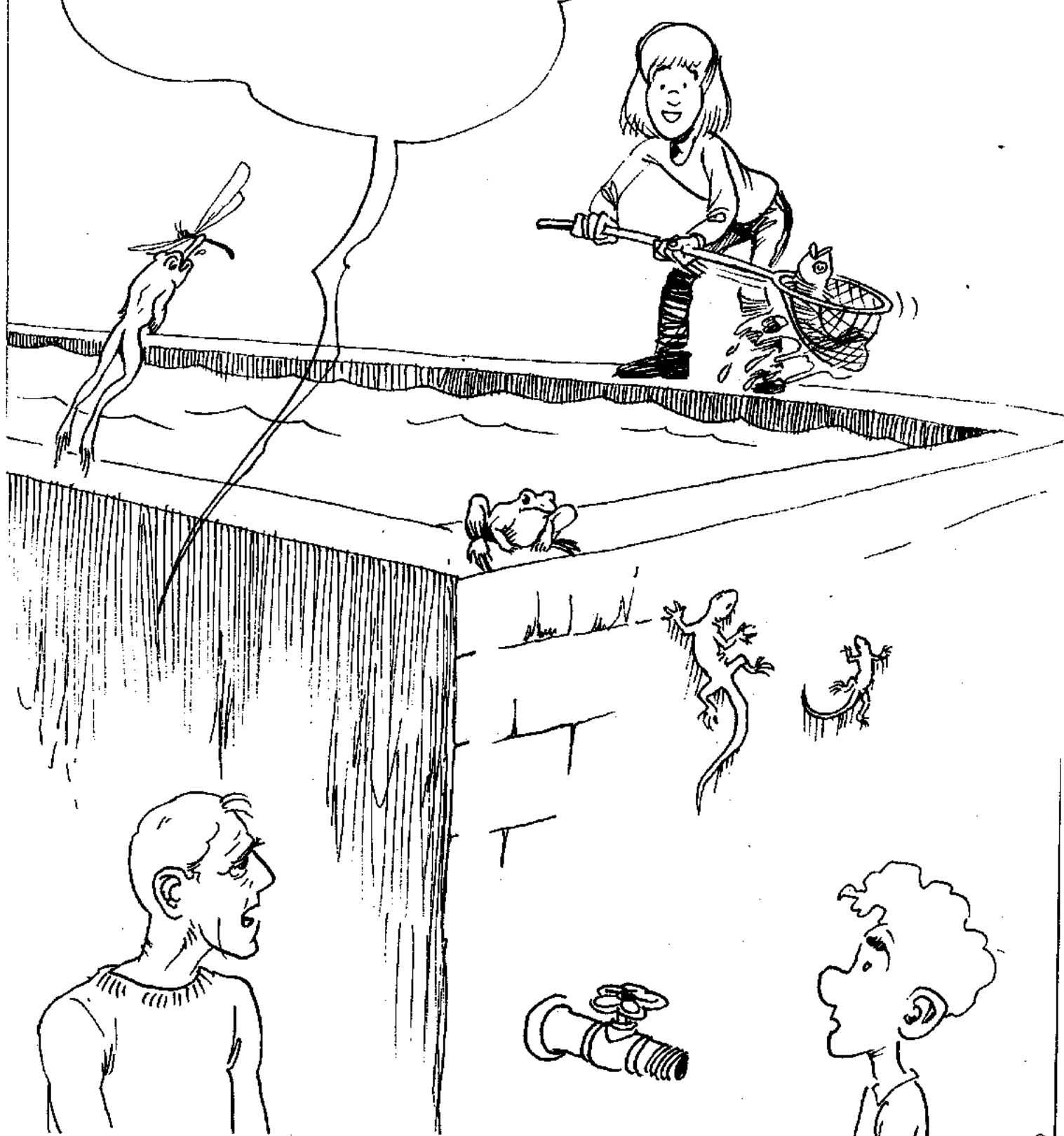
Covar vol dir cobrir els ous amb el cos durant un temps. La calor del cos fa que allò que hi ha dins l'ou torni, poc a poc, un pollet capaç de rompre l'ou i sortir. Ha nascut un pollet.

Els galls i les gallines tenen ales però com que són curtes no li bas-
ten per poder volar.

Després a haver-li mostrat el galliner, l'amo en Sebastia els acompanya a l'estable on hi havia dos cavalls molt bells. Però abans passaren prop d'un safareig.

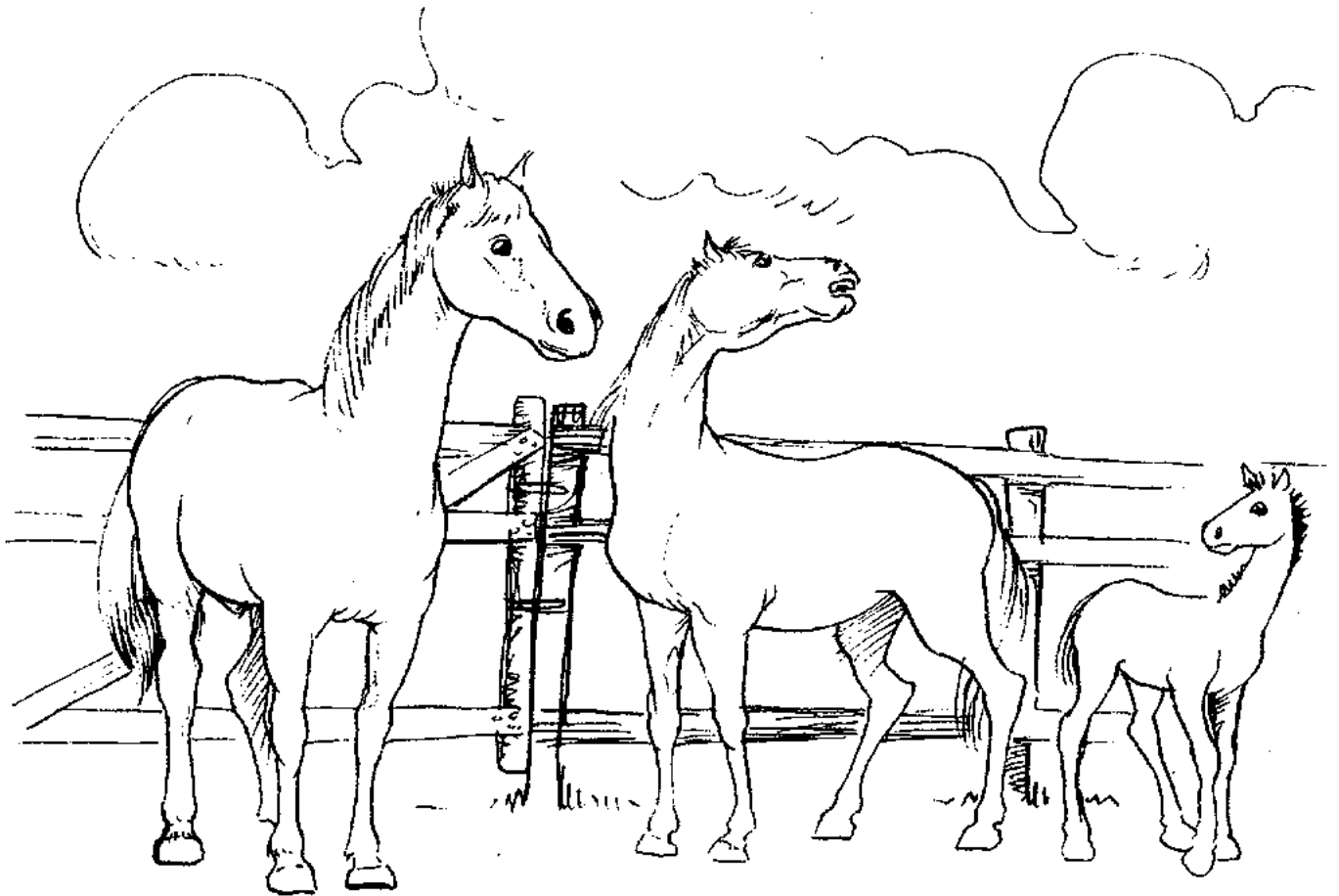
- ¿Quins animals veren En Pep i N'Antònia quan passaren prop del safareig?
- Amb l'ajuda del professor heu de trobar informació sobre aquests animals: com es reproduïxen? on viuen? de què s'alimenten? són animals domèstics? com es desplacen?

ANTÒNIA!!
DEIXA EL PEIX DINS L'AIGUA
QUE SINÓ ES MORIRÀ.

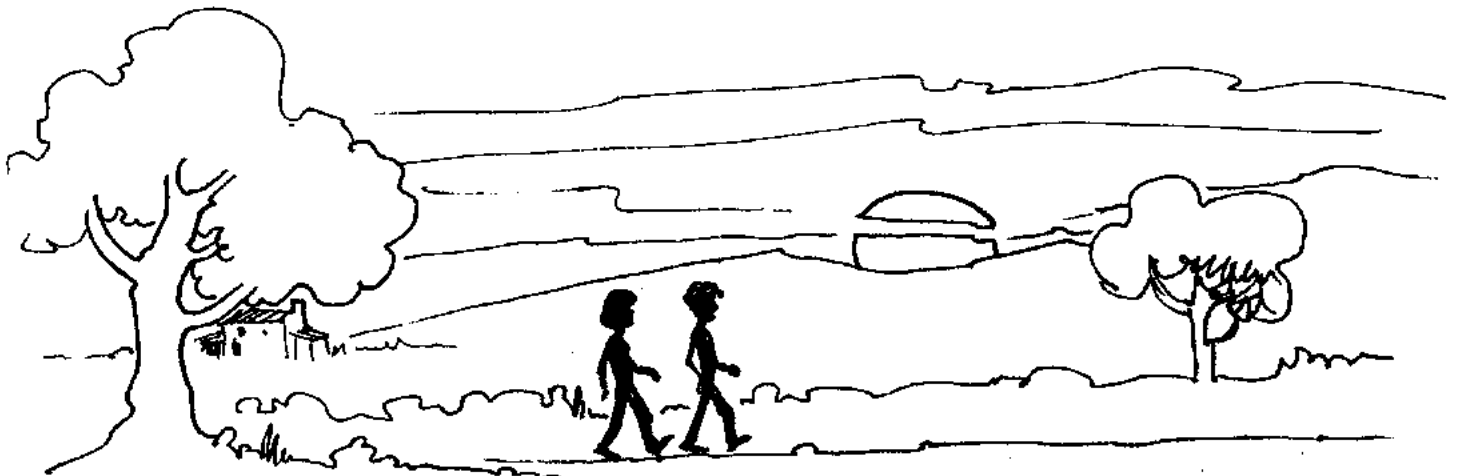

arrivaren a l'estable on hi havia tres cavalls.
- Observa el dibuix i escolta el mestre que et contarà coses dels cavalls. Després respon a les preguntes.

- Són herbívors?..... El cavall és un animal mascle.L'.....
..... és un animal femella. Els cavalls i egues petites són
..... i..... Els cavalls són mamífers, això
vol dir que.....

Començava a fer fosca i N'Antònia i En Pep se n'hagueren d'anar de la finca de l'amo En Sebastià. Havien après moltes de coses dels animals.

Quan N'Antònia i En Pep arribaren a ca seva consultaren un llibre i amb la seva ajuda encara aprengueren més sobre els animals.

Mira, aquí diu com classificar els animals.

Podem classificar els animals que hem vist a la finca de l'amo En Sebastià.

SEGONS EL QUE MEN-
GEN, PODEM CLASSI-
FICAR ELS ANIMALS
EN TRES GRUPS:

HERBÍVORS: són els animals que només s'alimenten de plantes.

CARNÍVORS: són els animals que s'alimenten només de carn d'altres animals.

OMNÍVORS: són els animals que s'alimenten de plantes i també de carn.

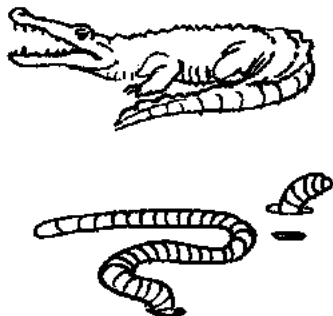
- Classifica els animals que has vist a la finca de l'amo En Sebastià:

Animals herbívors:

Animals carnívors:

Animals omnívors:

SEGONS TENGUIN ES-
QUELET O NO PODEM
CLASSIFICAR ELS ANI-
MALS EN VERTEBRATS I
INVERTEBRATS.

ANIMALS VERTEBRATS

Són els que tenen esquelet.

ANIMALS INVERTEBRATS

Són els que no tenen esquelet.

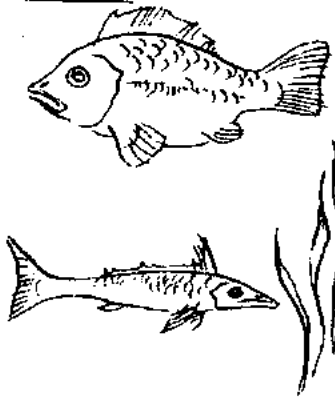
- ¿Quins animals vertebrats veres a la finca de l'amo En Sebastià?

- ¿Quins animals invertebrats veres a la finca de l'amo En Sebastià?

El llibre diu que hi ha cinc classes d'animals vertebrats: peixos; anfibis; reptils; aus i mamífers.

PEIXOS

Els peixos neixen d'ous i viuen dins l'aigua.

Els peixos tenen el cos cobert d'escata.

- Com es desplacen els peixos?

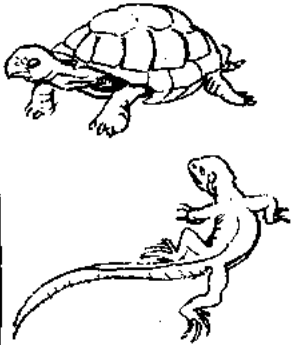
ELS ANFIBIS

Els anfibis neixen d'ous i poden viure dins l'aigua i fora d'ella.

REPTILS

Els reptils neixen d'ous i tenen les seves extremitats molt curtes o no en tenen. Per això els reptils es mouen arrossegant-se pel sòl. Aquesta forma de desplaçar-se es diu reptar.

ELS MAMÍFERS

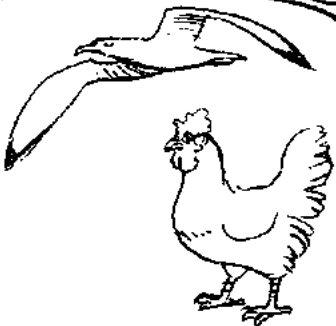
Els mamífers neixen directament del ventre de la mare.

Durant la primera epoca de la seva vida s'alimenten mamant la llet de la seva mare.

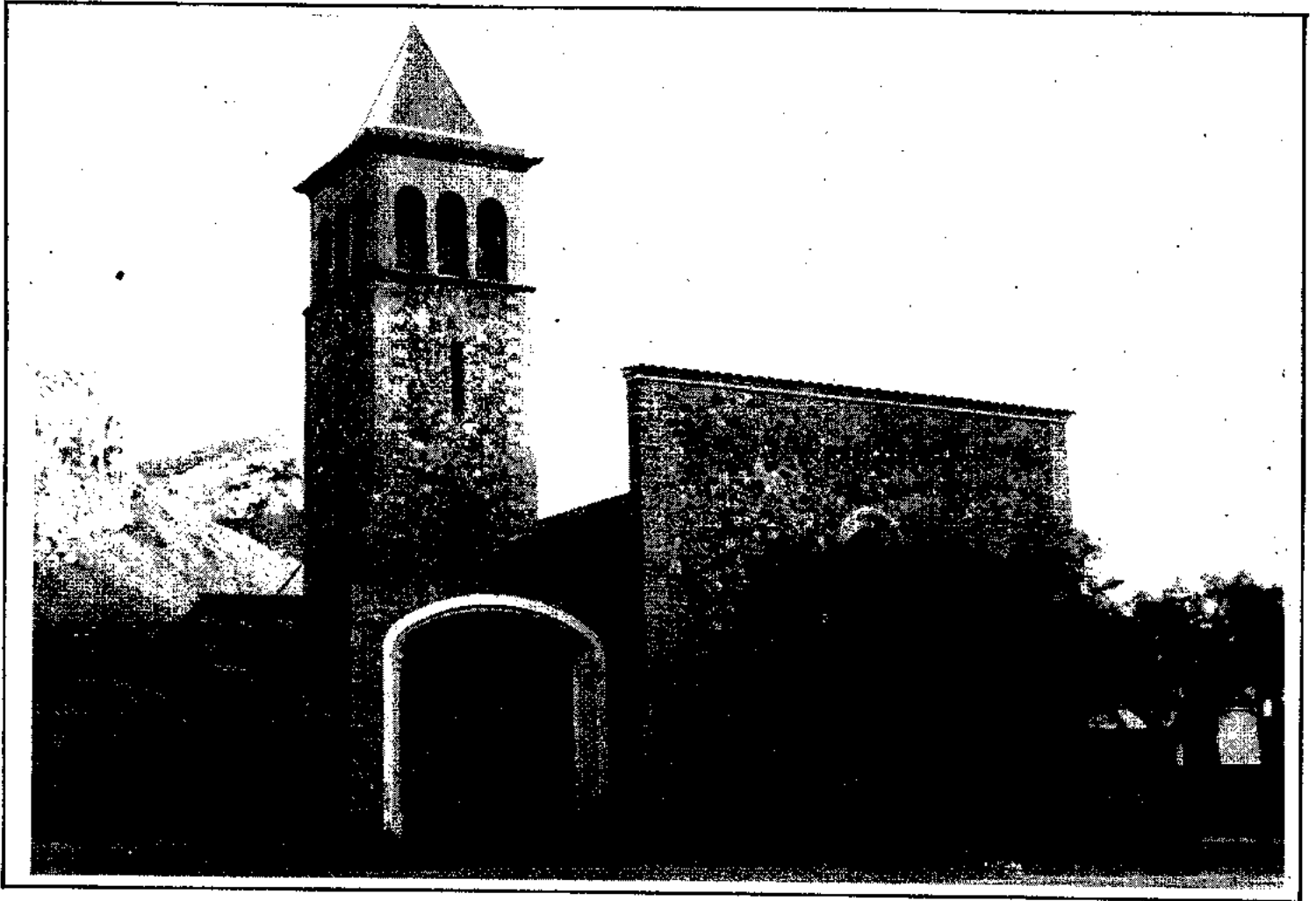
LES AUS

Les aus neixen d'ous

i tenen dues ales i dues cames. Generalment es desplacen volant, encara que també poden caminar. El cos de les aus esta cobert de plomes. La seva boca és un bec i no té dents.

LA COLONIA DE SANT PERE I ELS ALTRES POBLES VEINATS.

* Reconeixes aquesta fotografia?

La Colònia de Sant Pere és un poble petit que està a la costa, devora la mar.

* Segurament molts de vosaltres heu estat alguna vegada a la Colònia.
Quines diferències creus que hi ha entre la Colònia i Artà?. Pensa-ho una estona, escriu-ho i, després, discutiu-ho amb els companys.

* Ara que ja coneixes algunes de les diferències entre la Colònia i Artà, intentarem embullar-te. Ves alerta! Primer llegeix totes les frases i després has de corregir les que siguin falses.

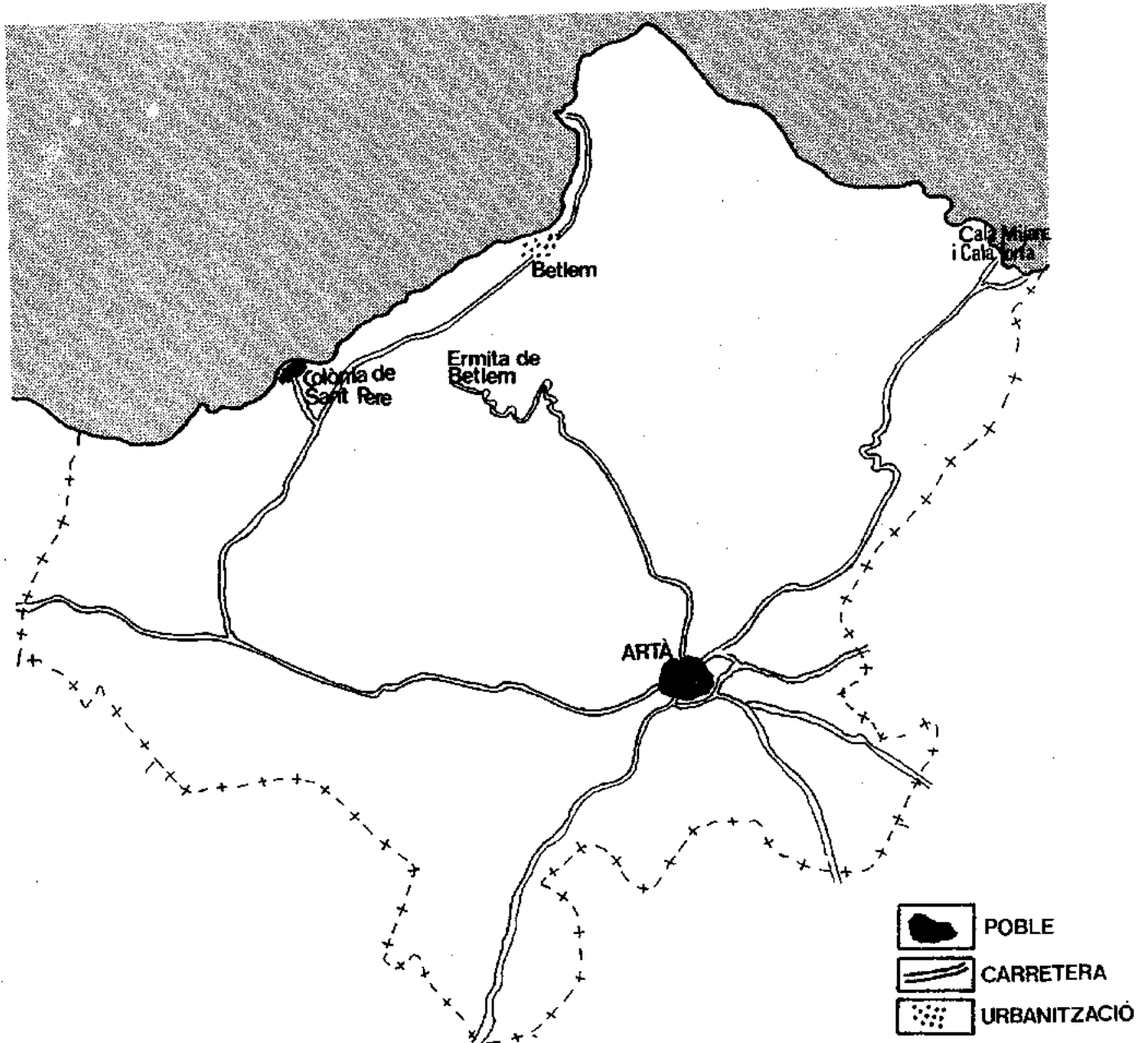
- Artà és un poble situat a la costa.
- La Colònia de Sant Pere té més habitants que Artà.
- Quan ve l'hivern hi ha moltes persones que van a viure a la Colònia.

Recorda que hem dit que la Colònia de Sant Pere està situada a la costa, és a dir, a la franja de terra que toca la mar.

La Colònia de Sant Pere té el mateix Ajuntament que Artà.

Els pobles i els territoris que tenen un mateix ajuntament formen un municipi.

* Aquest plànol representa el terme municipal d'Artà: el territori que depèn de l'Ajuntament d'Artà. Això és un municipi: el nostre municipi.

* Localitza La Colònia de Sant Pere en el plànol.

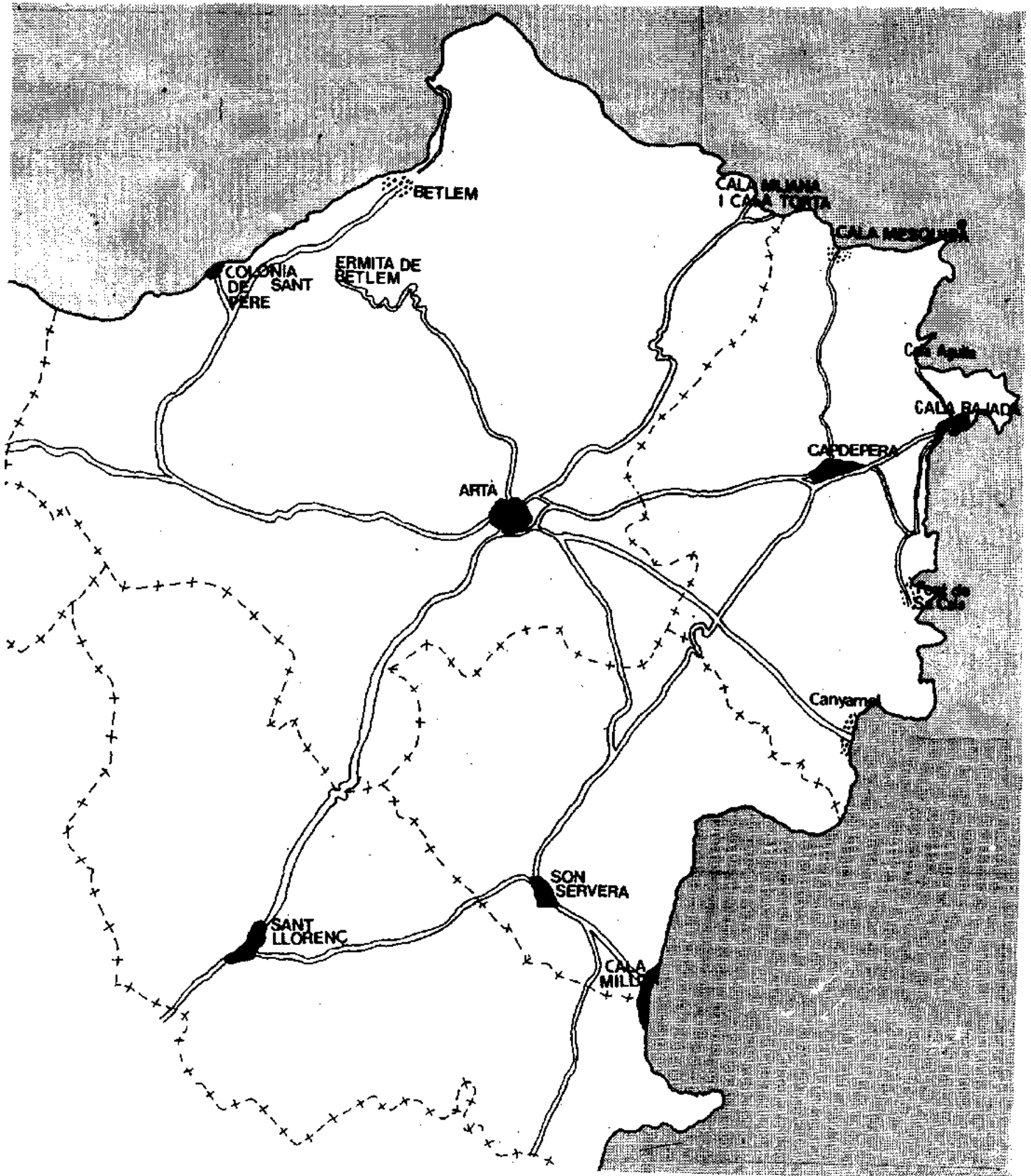
* Coneixes altres dels llocs assenyalats en el plànol?

* Assenyala en el plànol el camí que seguiries per anar:

- De La Colònia a Cala Mijana.
- De La Colònia a L'Ermita de Betlem.

En aquest plànol no només hi hem representat el nostre municipi, sinó també els veïnats.

* Escribeu els noms dels municipis veïnats d'Artà.

* Pinta de color blau la mar i de diferents colors cada un dels municipis.

* ¿Tenen costa tots els municipis veïnats d'Artà?

* Fixa't en el plànol. Quins pobles estan a la costa? Quins pobles estan a l'interior?.

* Fixa't en els pobles que hi ha a cada municipi i completa aquest esquema:

MUNICIPI	POBLES
Artà	_____
Capdepera	_____
Son Servera	_____
Sant Llorenç	_____

* Completa i aprèn les frases següents:

Un municipi és un territori governat per un mateix A un municipi hi pot haver més d'un poble. En el nostre municipi hi ha dos pobles: i

El poble d'Artà està situat a l'interior. La Colònia de Sant Pere està situada prop de la mar; és a dir, a la

Els municipis veïnats d'Artà són:

En el municipi de Capdepera hi ha els pobles de i

En el municipi de Son Servera també hi ha dos pobles i

En el municipi de Sant Llorenç hi ha el poble de....., i també part del de.....

* Imagina't que a Cala Rajada hi ha un grup de persones que viuen a un carrer sense asfaltar. Ells pensen que ja és hora que s'arregli i decideixen anar a l'Ajuntament a demanar que s'asfalti el seu carrer. Aaafen dos cotxes i es presenten a l'Ajuntament d'Artà demanant pel batle.

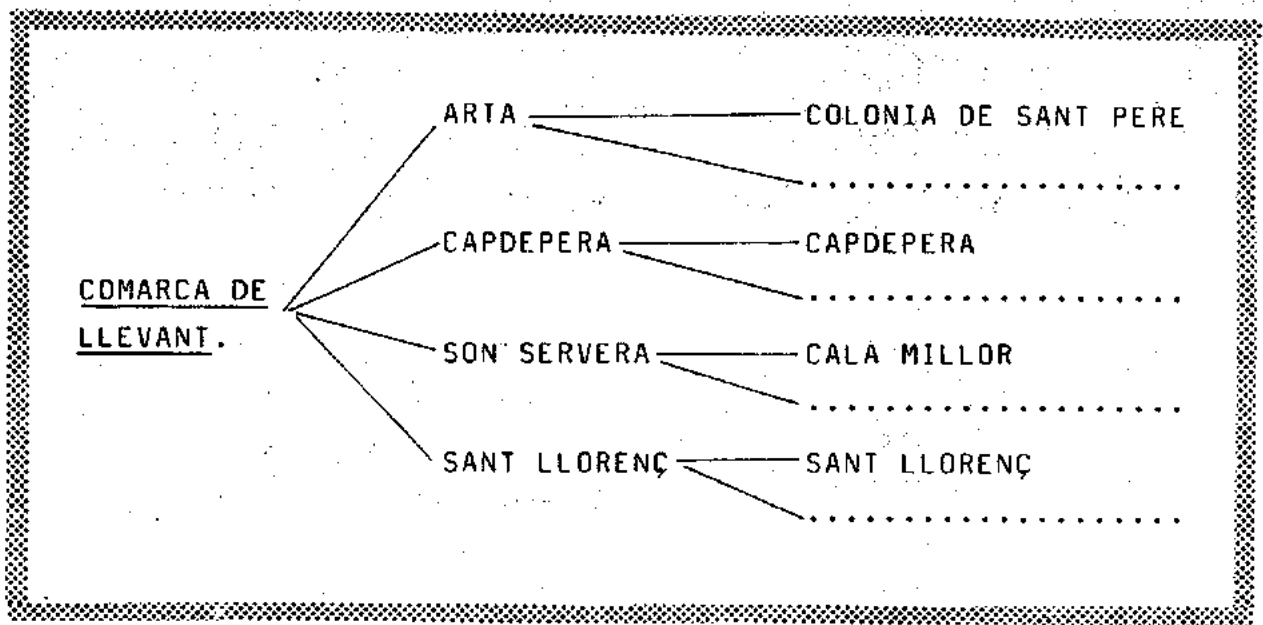
* Què passarà? * Què els dirà el batle? Per què?

l conjunt de municipis que estan a prop i que tenen moltes coses en comú formen una comarca.

ls municipis d'Artà, Capdepera, Son Servera i Sant Llorenç estan a prop i dels altres i tenen moltes coses en comú. Aquest municipis formen una comarca: la comarca de Llevant.

- * Quines coses creus que tenen en comú aquests municipis?
Discutiu-ho amb els companys.

- * Amb l'ajuda del professor intenta completar aquest esquema i explicar el que significa.

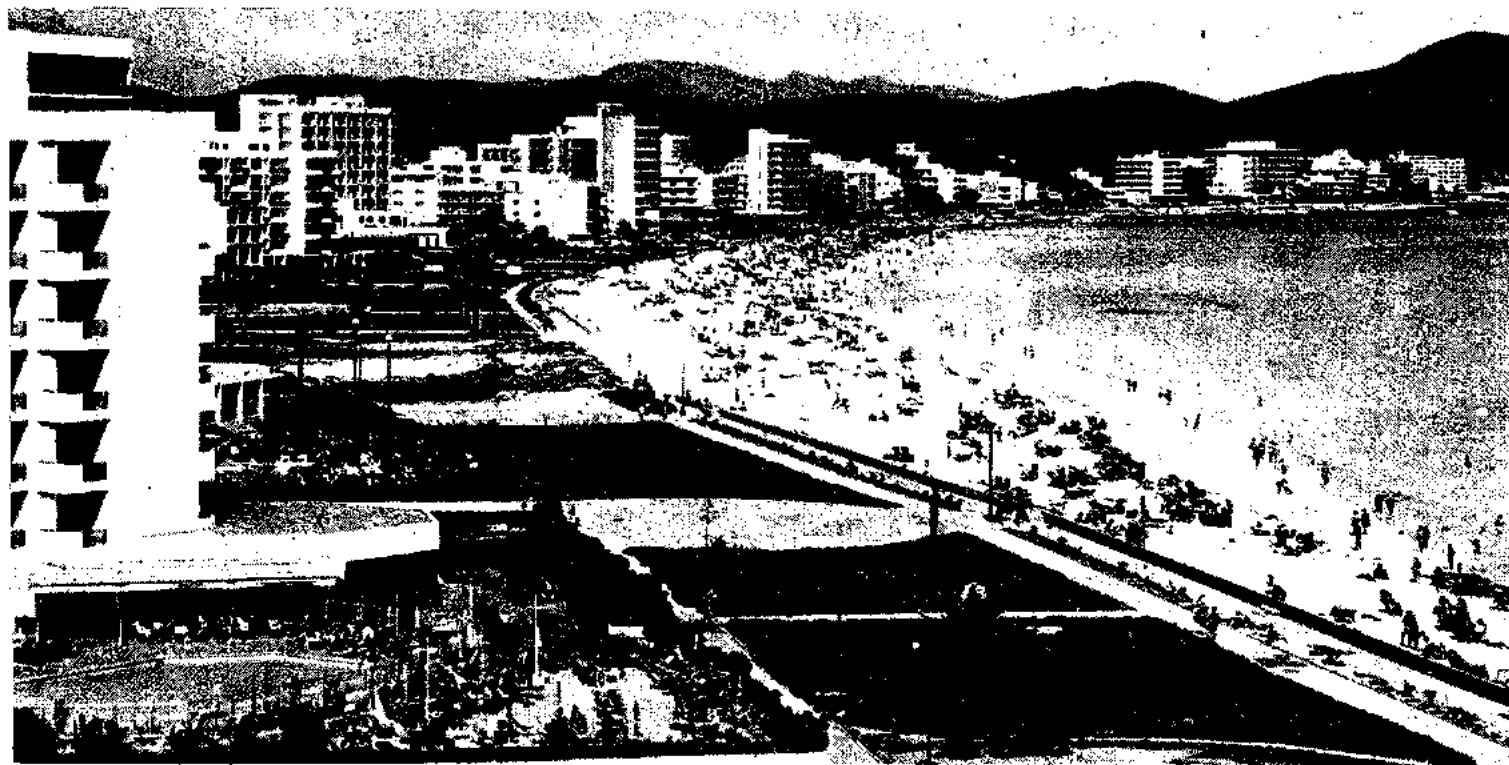

A la pàgina tres hi ha un plànol de la nostra comarca. Hi ha assenyalat els municipis i els pobles que es troben a cada un d'ells. També hi ha assenyalades les carreteres més importants que uneixen aquests pobles.

- * Fixa't amb aquest plànol i assenvala els itineraris que el professor digui.

ELS POBLES TURÍSTICS DE LA REGIÓ DE CALA MILLOR

* Observa aquestes fotos i fixa't amb els tipus d'edificis. Saps a quins pobles corresponen?.

Els pobles on hi ha molts d'hotels que donen posada als turistes que hi van a passar les seves vacances són pobles turístics, però també són coneguts pel nom de centres turístics.

Cala Millor i Cala Rajada són dos pobles turístics de la nostra comarca molt importants.

- * Mira el plànol de la nostra comarca que hi ha a la pàgina 3 i localitza Cala Millor i Cala Rajada.
- * Assenyala damunt el plànol l'itinerari que seguiries per anar J'Artà a Cala Rajada i d'Artà a Cala Millor.

Durant l'estiu a Cala Rajada i Cala Millor hi ha molta més gent que durant l'hivern.

- * Per què?. Discutiu-ho amb els companys.

Els pobles o centres turístics de la nostra illa es troben a la costa i no a l'interior.

- * Per què creus que això és així?

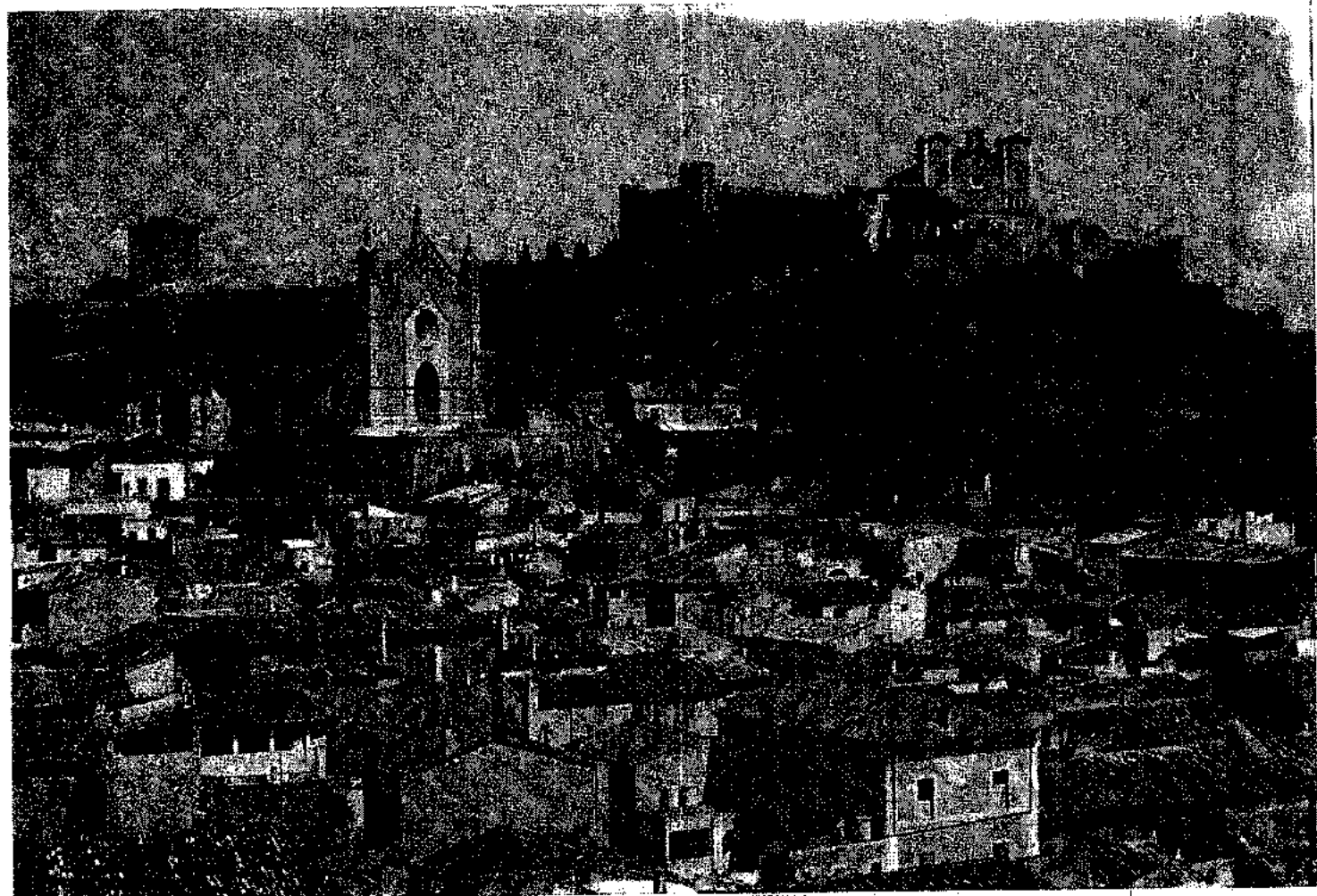
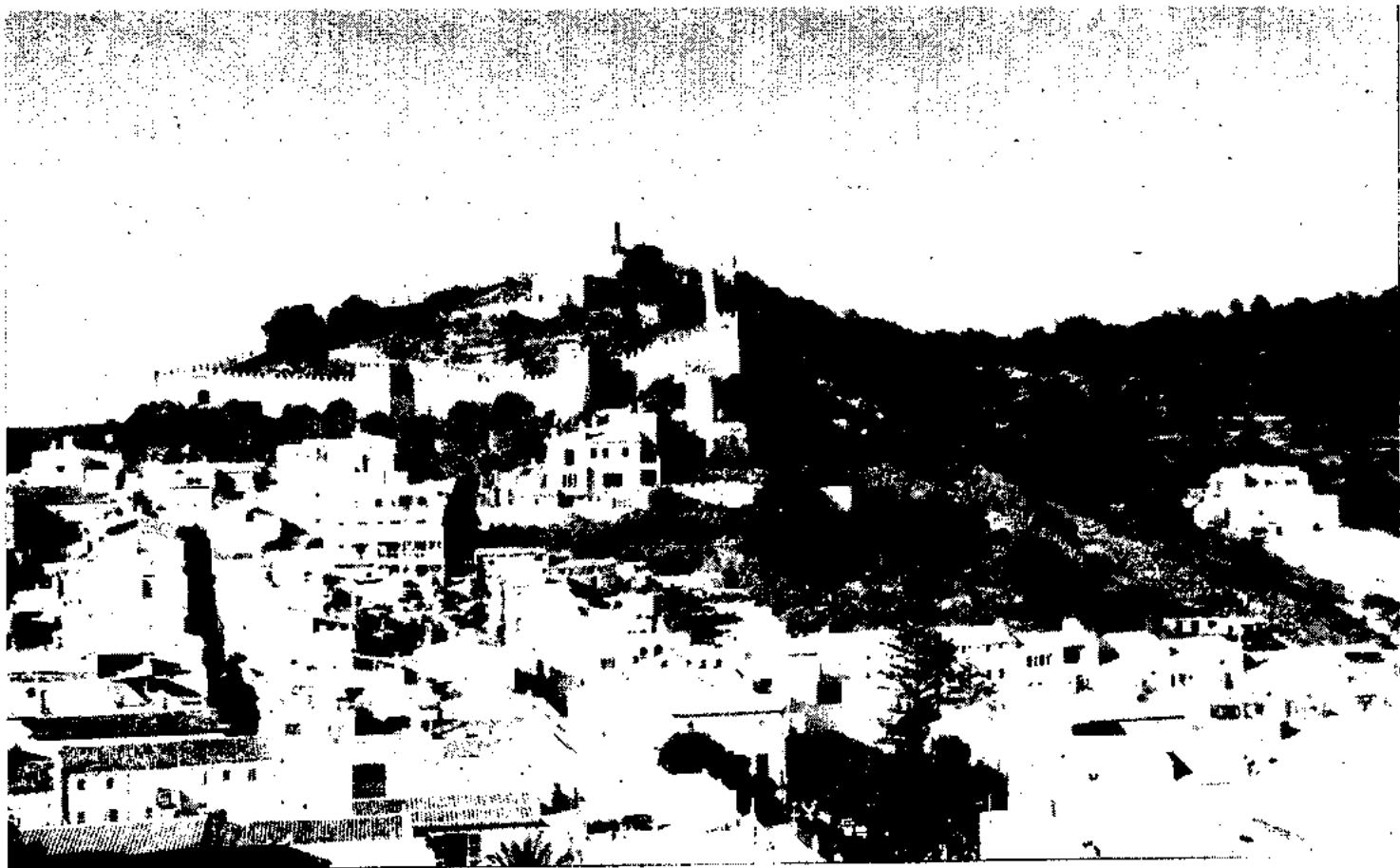
La Colònia de Sant Pere també és un poble turístic, però molt diferent de Cala Rajada i Cala Millor.

A la Colònia la majoria de persones que hi van a passar l'estiu són mallorquins que hi tenen, seva o llogada, una casa.

A Cala Rajada i Cala Millor la majoria de persones que hi passen l'estiu són turistes estrangers. Aquests turistes estrangers, el temps que estan entre nosaltres, solen viure a hotels o apartaments.

- * Fer un resum del que has après dels pobles o centres turístics.

* Observa aquestes dues fotos. Saps a quins pobles corresponen?

- * Compara les fotos d'Artà i Capdepera amb les dels centres turístics més importants de la nostra comarca: Cala Rajada i Cala Millor. Discuteix amb els companys quines són les diferències.

Artà, Capdepera, Sant Llorenç i Son Servera són els pobles més antics de la nostra comarca.

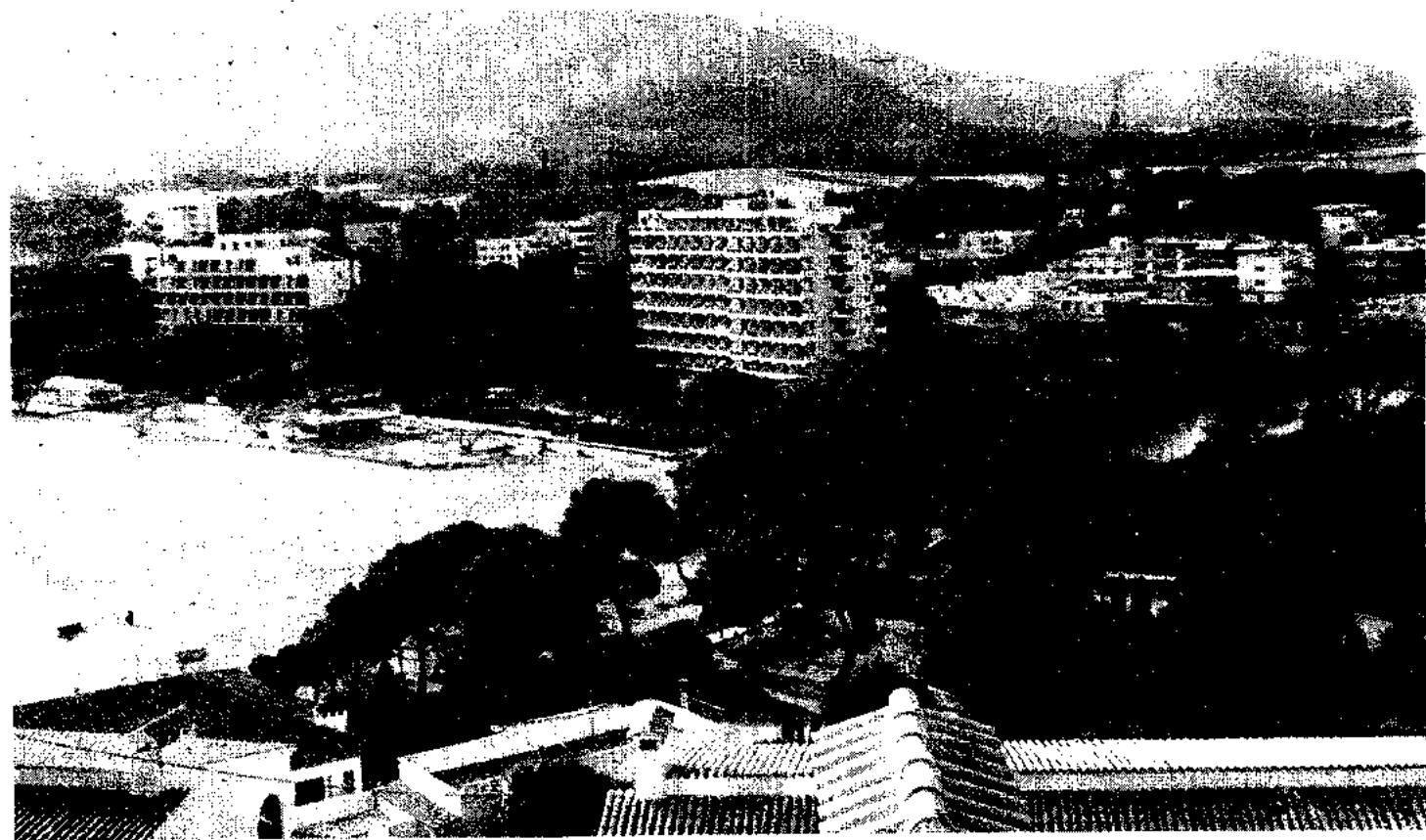
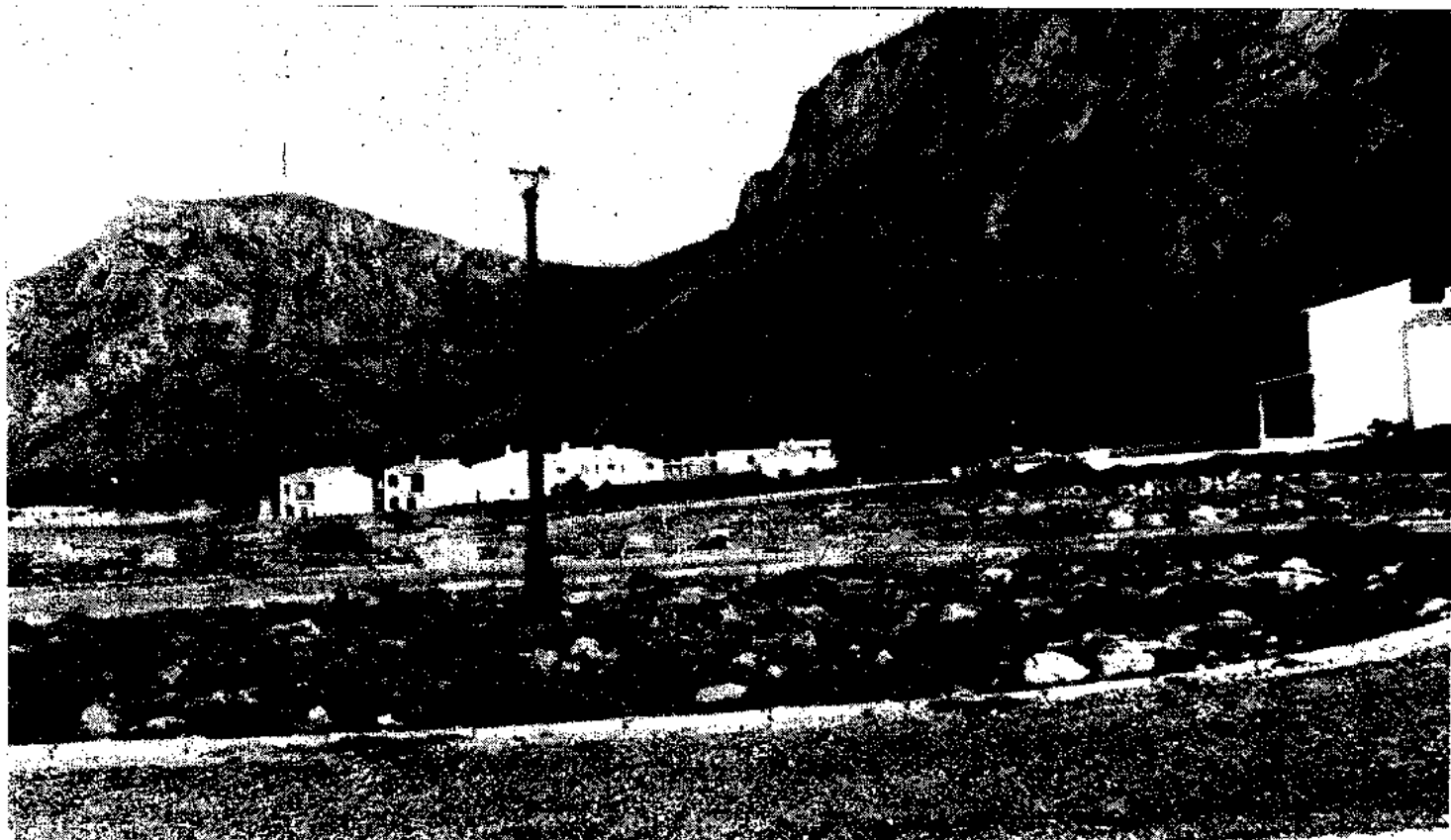
- * Localitza aquests pobles en el mapa de la pàgina 3.

¿On estan situats: a la costa o a l'interior?

- * Sagurament trobaràs fotos i postals dels pobles de la nostra comarca. Quan en tingueu un bon parell podeu fer dos murals; un amb les fotos dels centres turístics i l'altre amb les dels pobles més antics.

En els darrers anys, a molts llocs de la nostra costa, s'hi han fet carreteres i carrers i s'hi han construït molts de xalets i, també, quolque hotel. Són les noves urbanitzacions.

* Aquestes fotos corresponen a dues urbanitzacions de la nostra comarca. Saps quines són? Localitza el seu emplaçament en el mapa.

el més fàcil i ràpid és anar a un poble a l'altre a peu ens cansariem molt i tardaríem molt de temps. Aleshores podem utilitzar un mitjà de transport.

- * ¿Quins mitjans de transport podries utilitzar per anar d'un poble a l'altre?. fes-ne una llista.

Dels mitjans de transport que has assenyalats n'hi ha que són privats i d'altres que són públics.

- * ¿Quines diferències creus que hi ha entre els mitjans de transport privats i públics?. Pensa-ho una estona i després discuteix-ho amb els companys.
- * Utilitzant el quadre, classifica, en privats i públics, els mitjans de transport que has assenyalat

MITJANS DE TRANSPORT PRIVATS	MITJANS DE TRANSPORT PÚBLICS

Es molt important que els pobles estiguin ben comunicats per uns bons mitjans de transport públics.

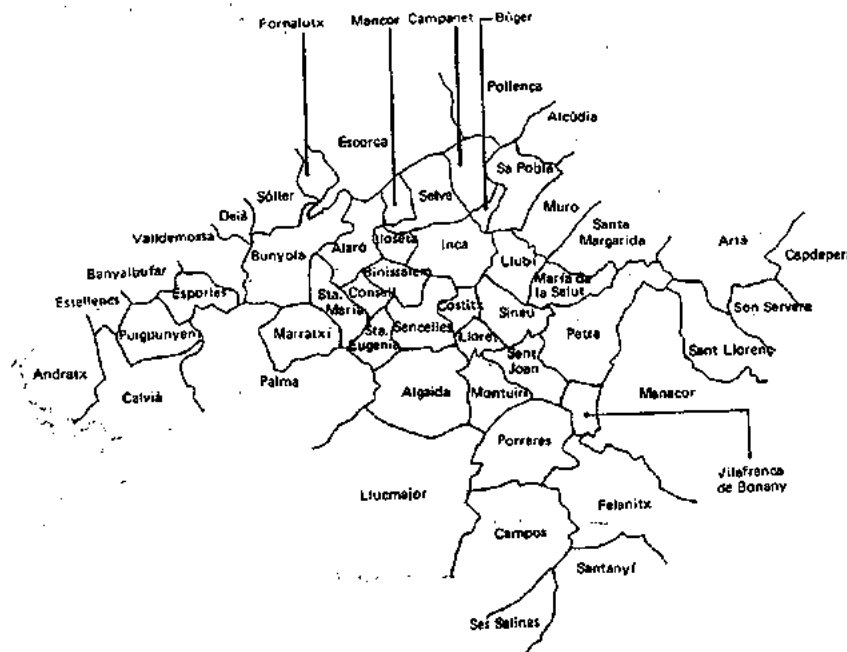
A Artà només tenim un mitjà de transport públic: el servei d'autocars. Els autocars tenen la seva sortida davant un bar del Carrer de Ciutat.

d'Artà pots anar amb aquest mitjà de transport públic. Per investigar-ho utilitza el quadre que hem fet.

Poble	Hi ha servei d'autocar?	Horari de les sortides	Preu del bitllet (anada i tornada)	Temps que es tarda.
La Colonia				
Capdepera				
Cala Rajada				
Son Servera				
Cala Millor				
Sant Llorenç				

* Fixa't amb aquest mapa. Saps què és el que hem representat?

* En el mapa hem assenyalat tots els municipis de la nostra illa. ¿Quants de municipis hi ha a Mallorca?

* Pinta de diferents colors el municipi d'Artà i els seus veïnats.

UN PASSEIG EN BARCA

En Pep i N'Antònia, que estiuegen a La Colònia de Sant Pere, feren una excursió en barca. Ara ens contaran el que feren.

A l'estiu passat, en un dia molt calorós, aprofitarem la invitació que ens va fer l'amo En Pep, i anarem a fer una volta en barca.

Quan partírem del petit port de Sa Colònia teníem la intenció d'arribar fins el Cap Ferrutx. Quasi sense entèmer-nos hi arribàrem. Ens agradava tant aquell passeig que el vell pescador se'n degué entèmer, perquè quan estàvem davant el Cap Ferrutx ens va dir:

- Si no frissau molt podem seguir un poc més.

Ja podeu imaginar la nostra alegria. Això era el que nosaltres desitjàvem; seguir trescant calles i conèixer paisatges que abans no havíem vist mai.

I arribàrem fins a Cala Ratjada!!

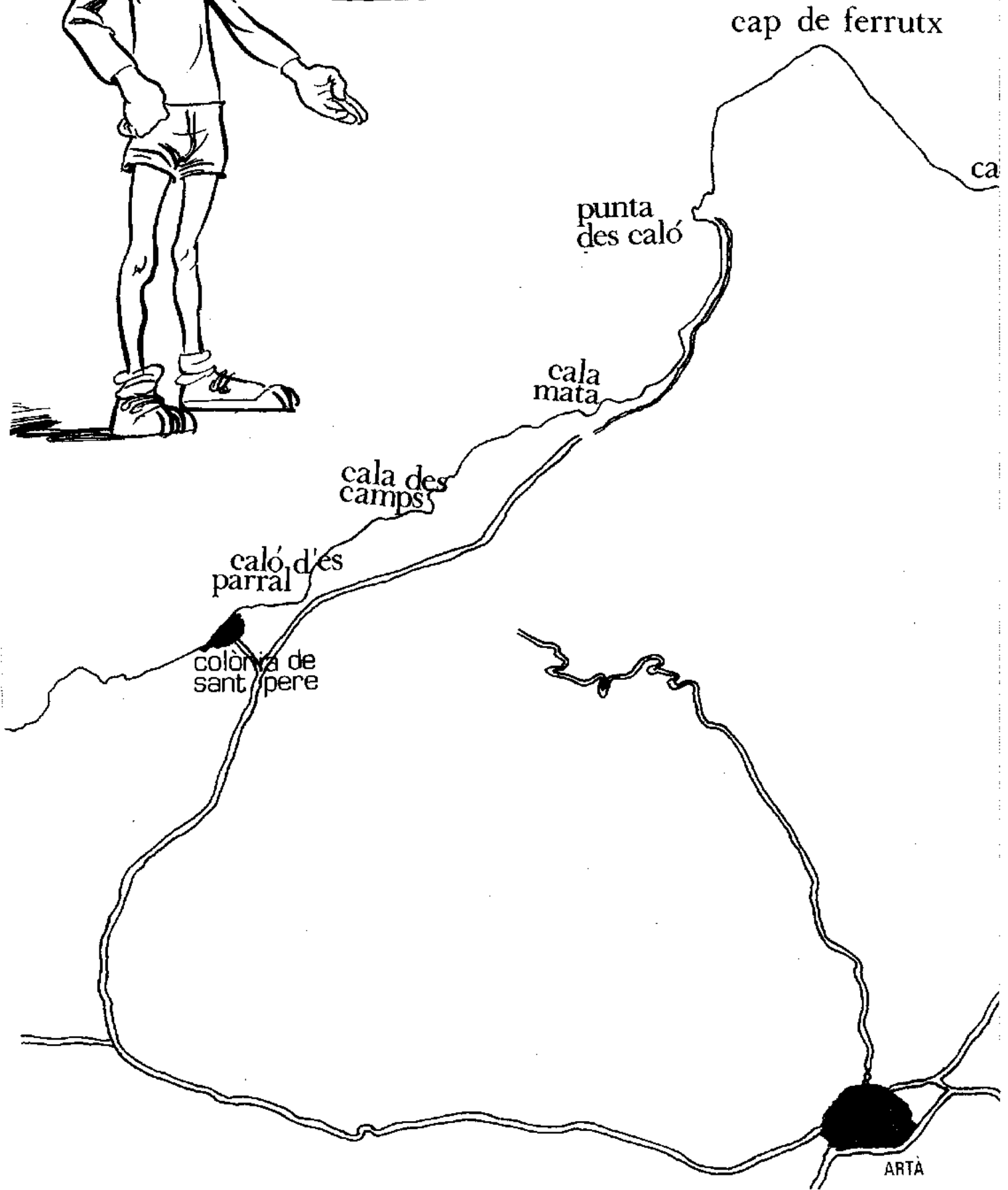
Férem fotografies i prenguérem notes del que vèiem i ens contava el patró Pep.

I ara, si voleu llegir el que segueix, vos contarem el que aprenguérem aquell dia d'estiu en què feia molta calor i anarem a fer una volta en barca.

* ¿Què li diuen al vell pescador que dugué En Pep i N'Antònia a fer una excursió en barca?

* Què és un port? De quin port partiren? Fins on arribaren?.

En aquest mapa pots veure el trajecte que seguirem a la nostra excursió en barca.
Feia uns mesos, a l'escola, havíem estudiat una lliçó sobre la costa que, com segurament saps, és la franja de terra que toca la mar.

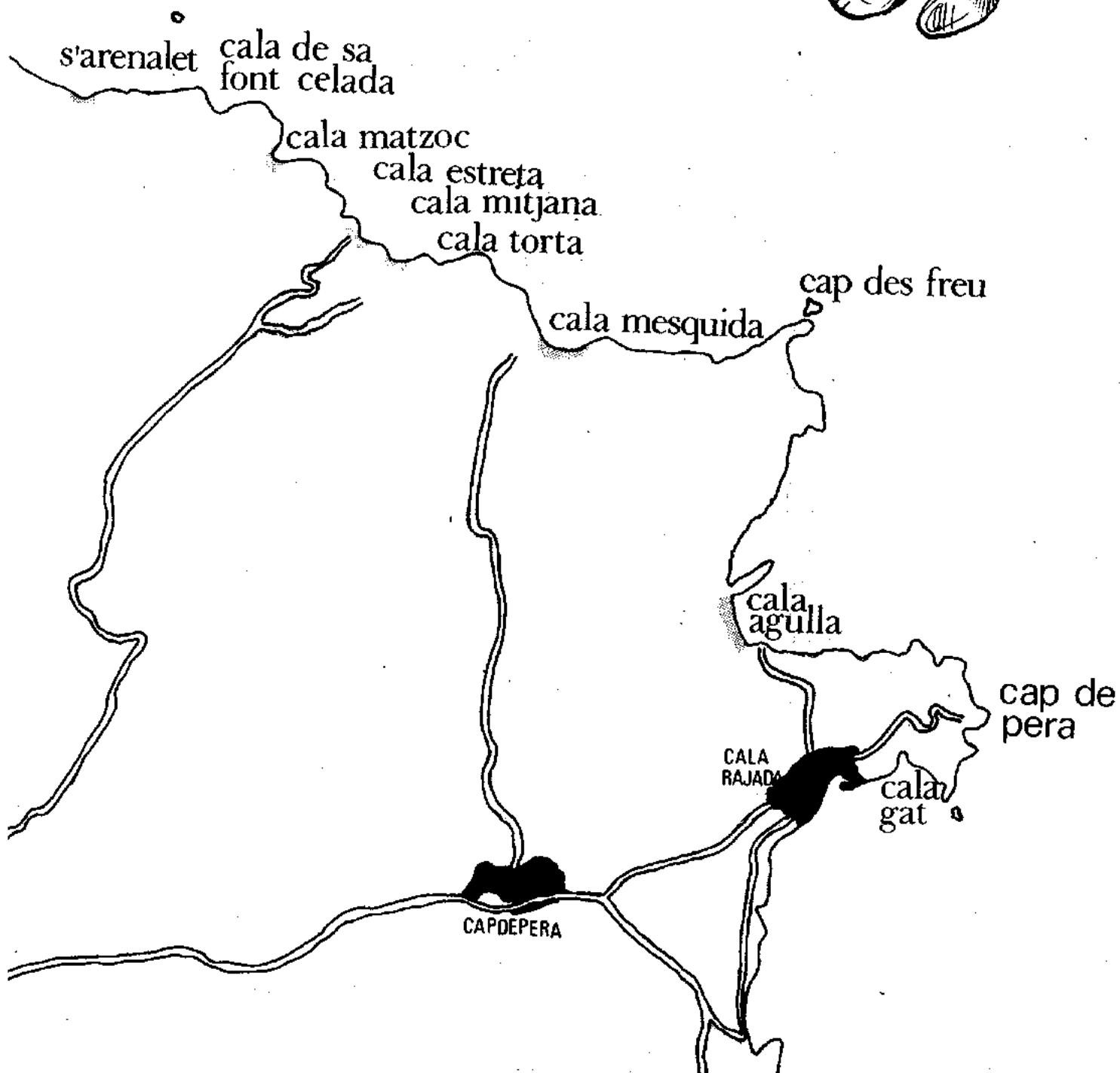
Sabiem que les terres que toquen la mar són variades. I bé que ho vérem el dia de l'excursió!

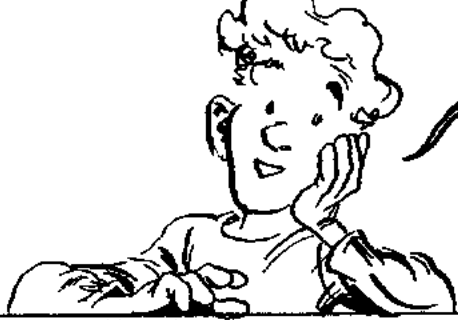
De La Colònia fins al Caló la costa era baixa i rocosa, encara que a segons quins indrets hi havia arena. Però a partir del Caló també trobarem costes acantilades...

A les pàgines següents pots veure unes fotos que et mostren aquestes formes de la costa.

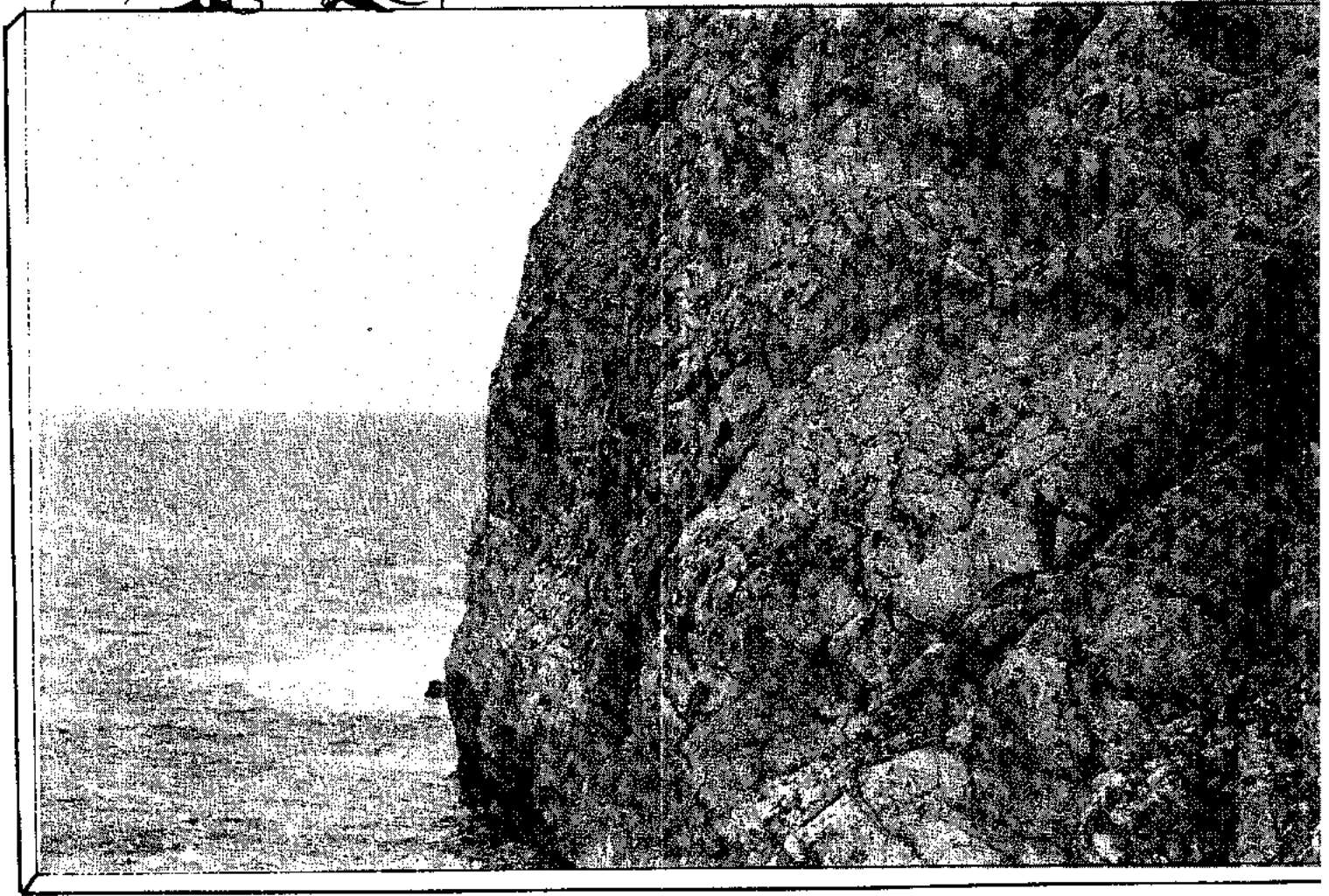

a

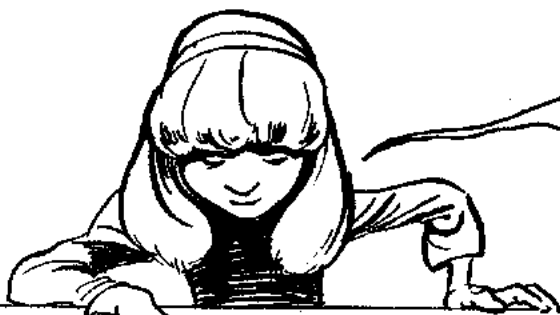

A segons quins indrets la costa que vérem
és alta i acantilada.

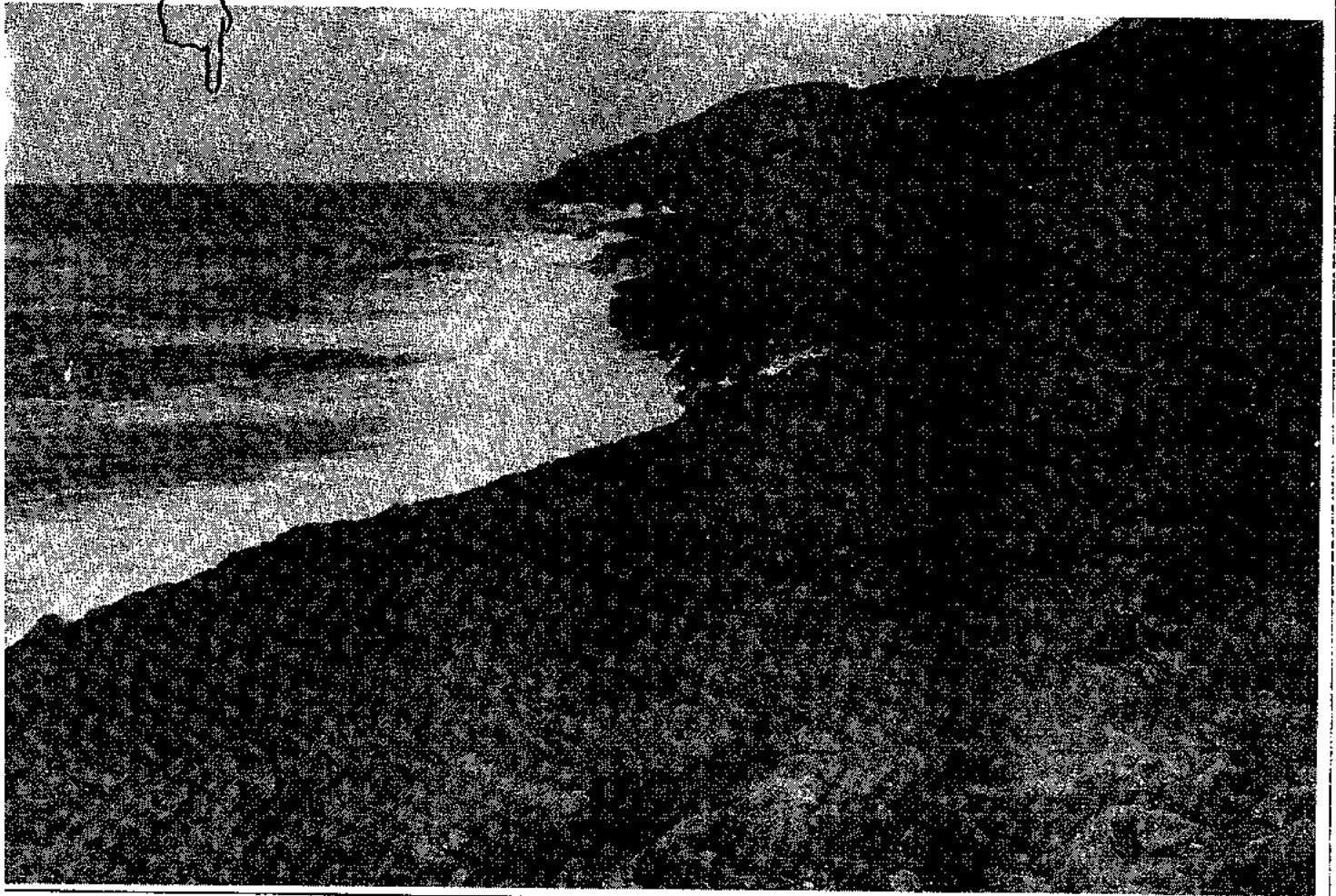

A altres llocs
la costa és
baixa i amb
arena.

A altres llocs la costa és baixa,
però rocosa.

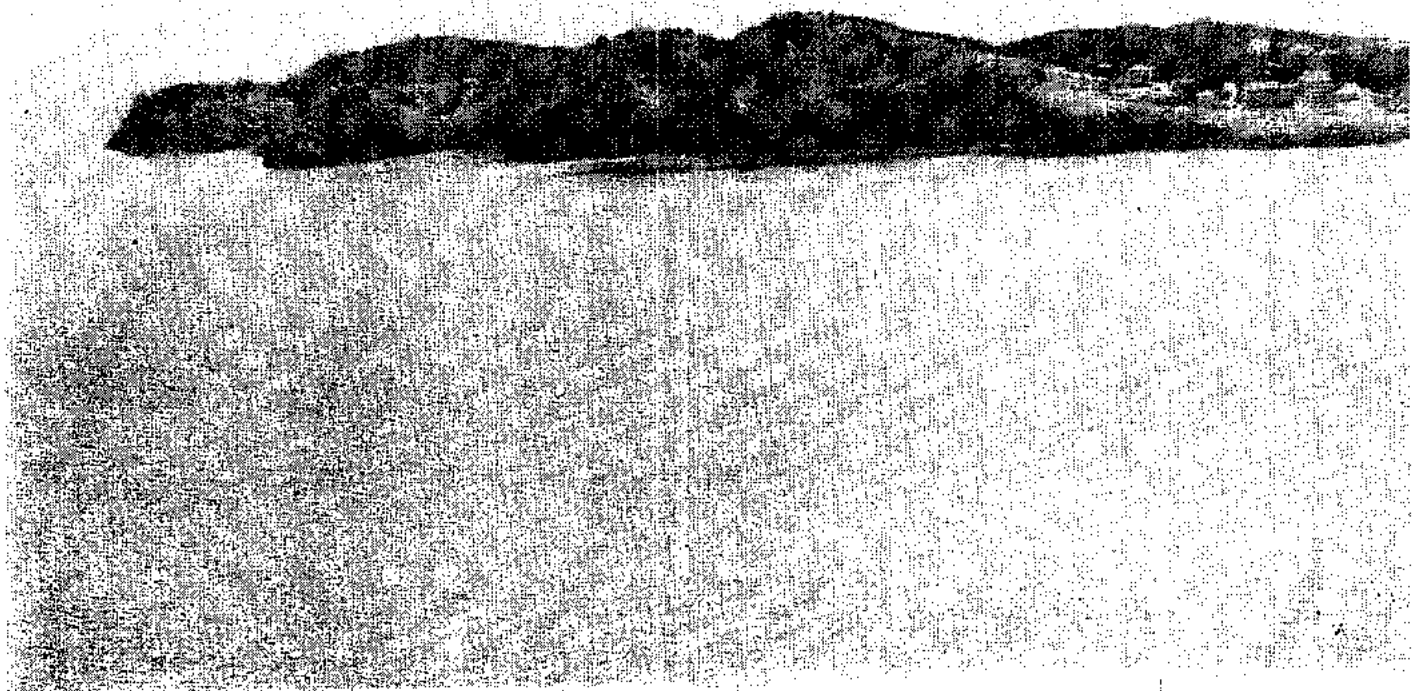

Segurament vos haureu fixat que la costa no forma una línia recta.

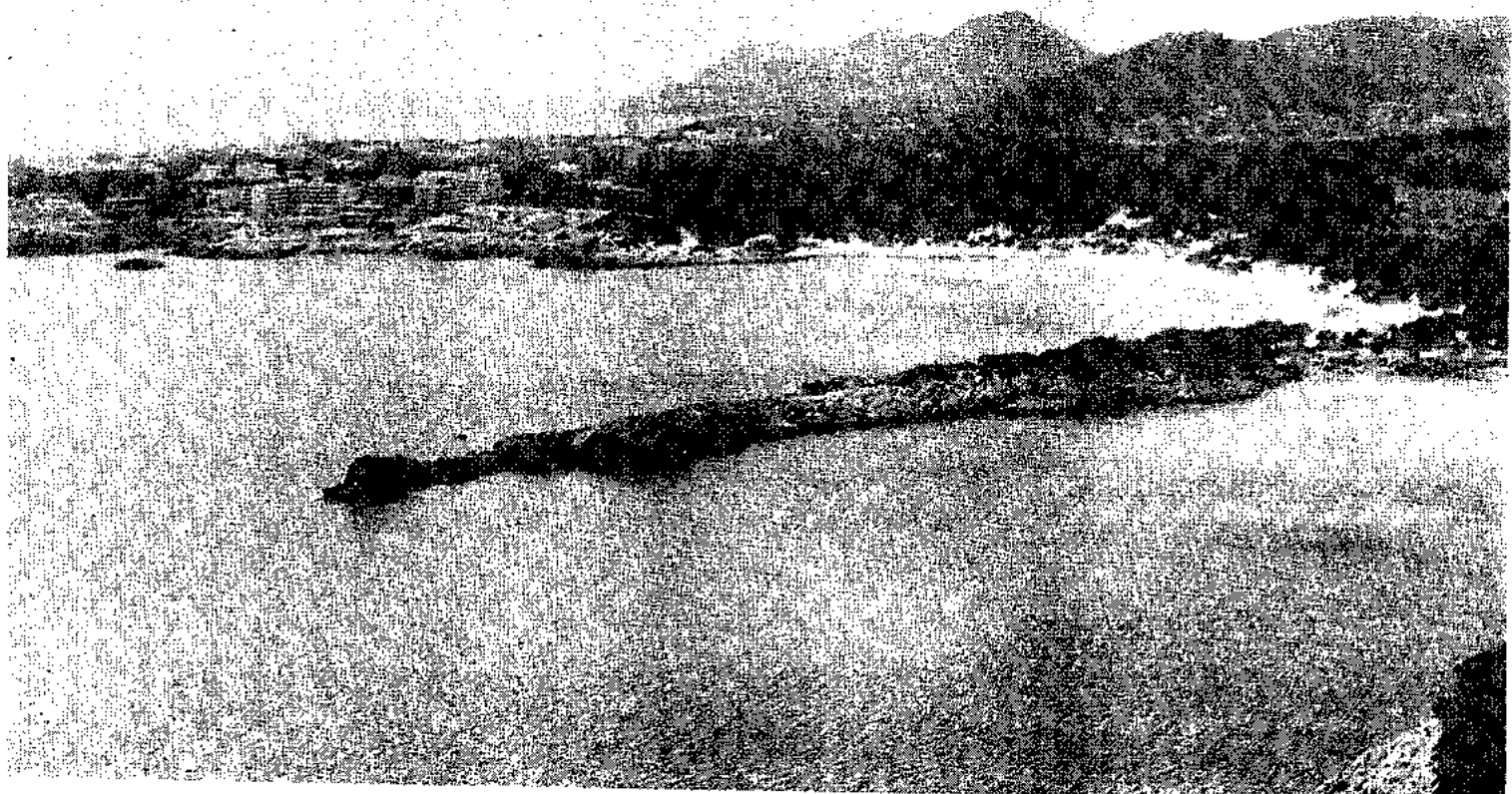
Hi ha vegades que la terra forma com una punta que s'afica dins la mar.

Aquestes puntes de terra que penetren dins la mar es diuen caps.

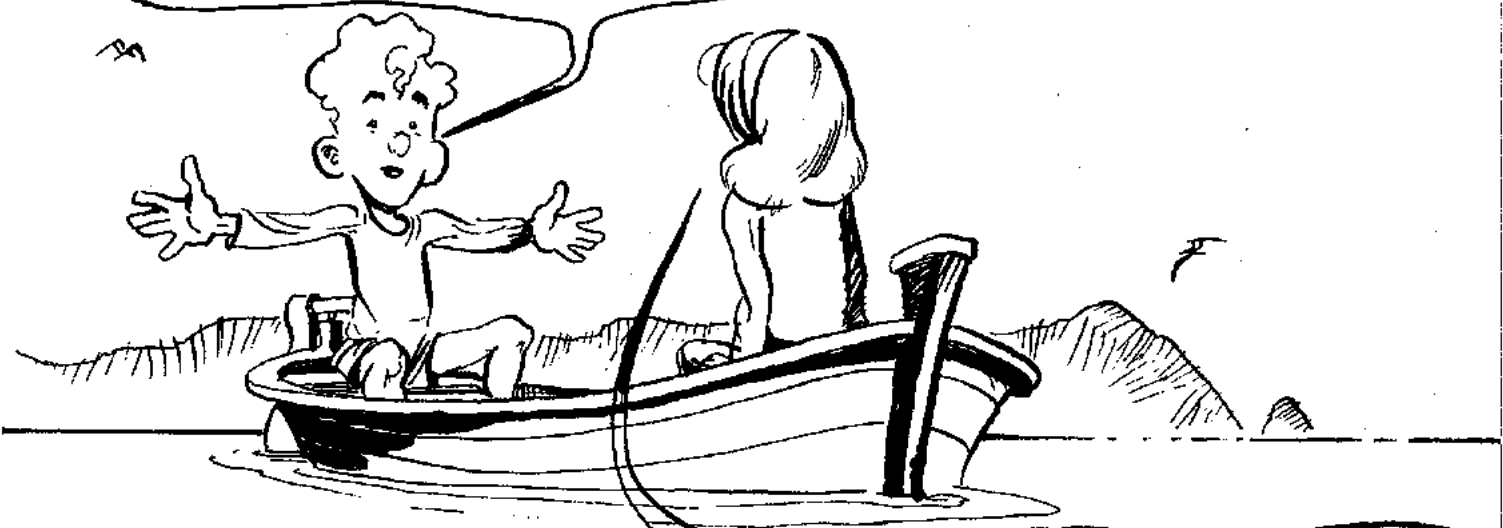
Quan les puntes de terra que penetren dins la mar no són molt grosses no es diuen cap sinó, senzillament, puntes.

Aquí hem posat dues fotos
d'un dels caps que vérem
el dia de la nostra excursió.
Saps quin cap és?
Si mires el mapa sabràs el nom
dels caps que falten.

Hi ha vegades que és la mar que s'afica dins la terra, aleshores es diu que és una badia.
Però les badies són tan grosses que si no es mira un mapa moltes vegades no se sap que n'hi ha una.

Això és vera. Nosaltres havíem partit de Sa Colònia i si no arribam a mirar un mapa de Mallorca jo no hagués sabut que estàvem a una badia.

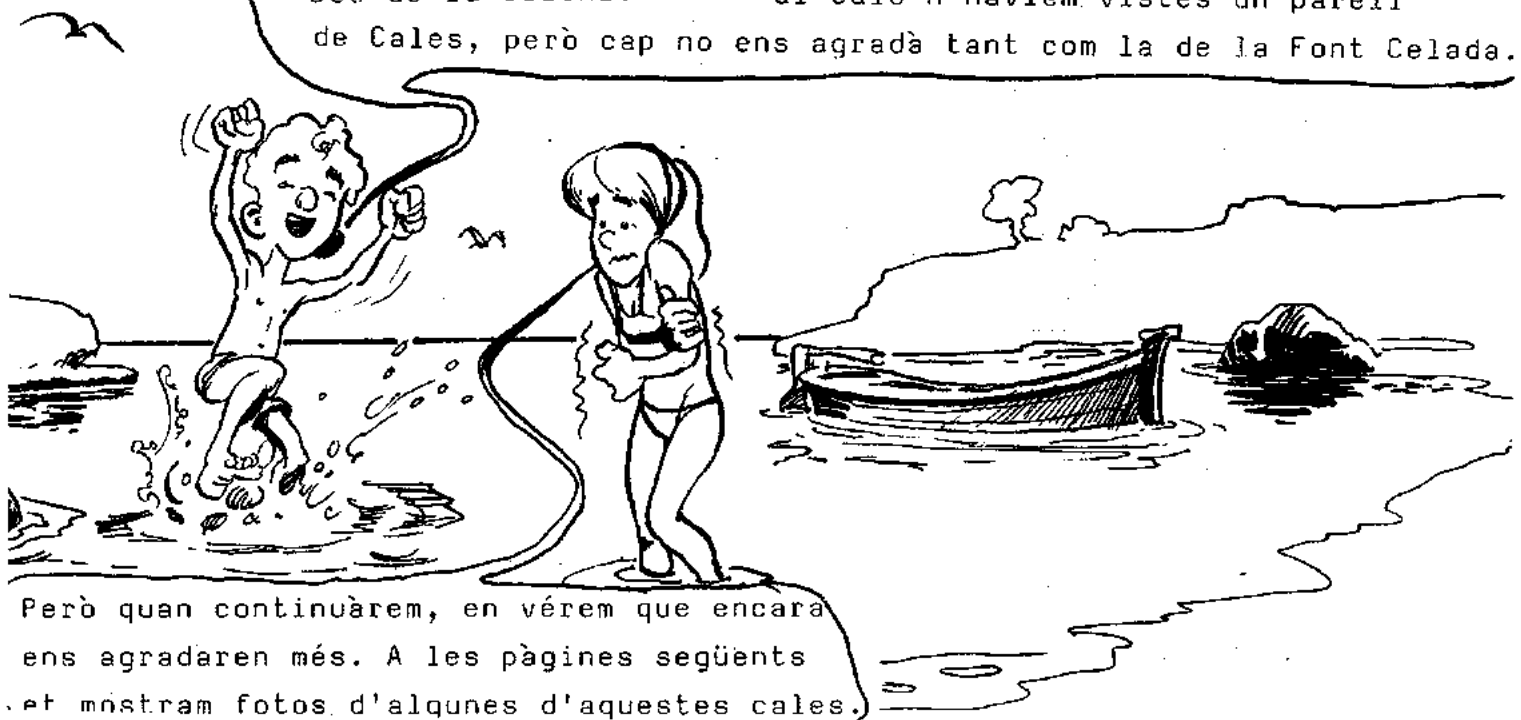
El dia de l'excursió feia molta calor i N'Antònia i jo teníem moltes ganes de banyar-nos.

Ja havíem donat la volta al Cap Ferrutx i la costa era acantilada i les aigües molt profundes. Ens feia un poc de por tirar-nos a la mar.

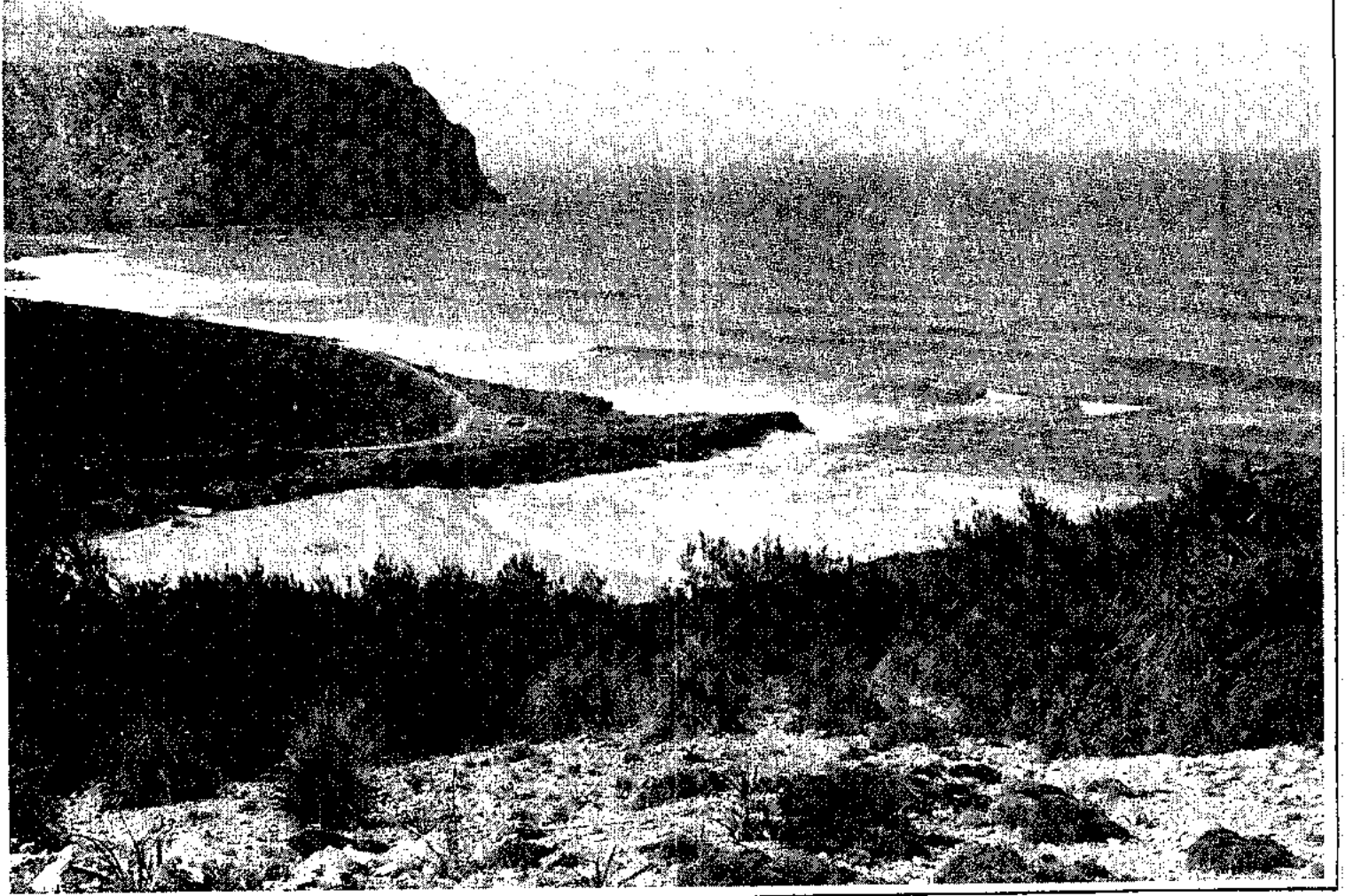
Però prest la costa va canviar de forma.....

Sobretot quan arribàrem a la Cala de Sa Font Celada.

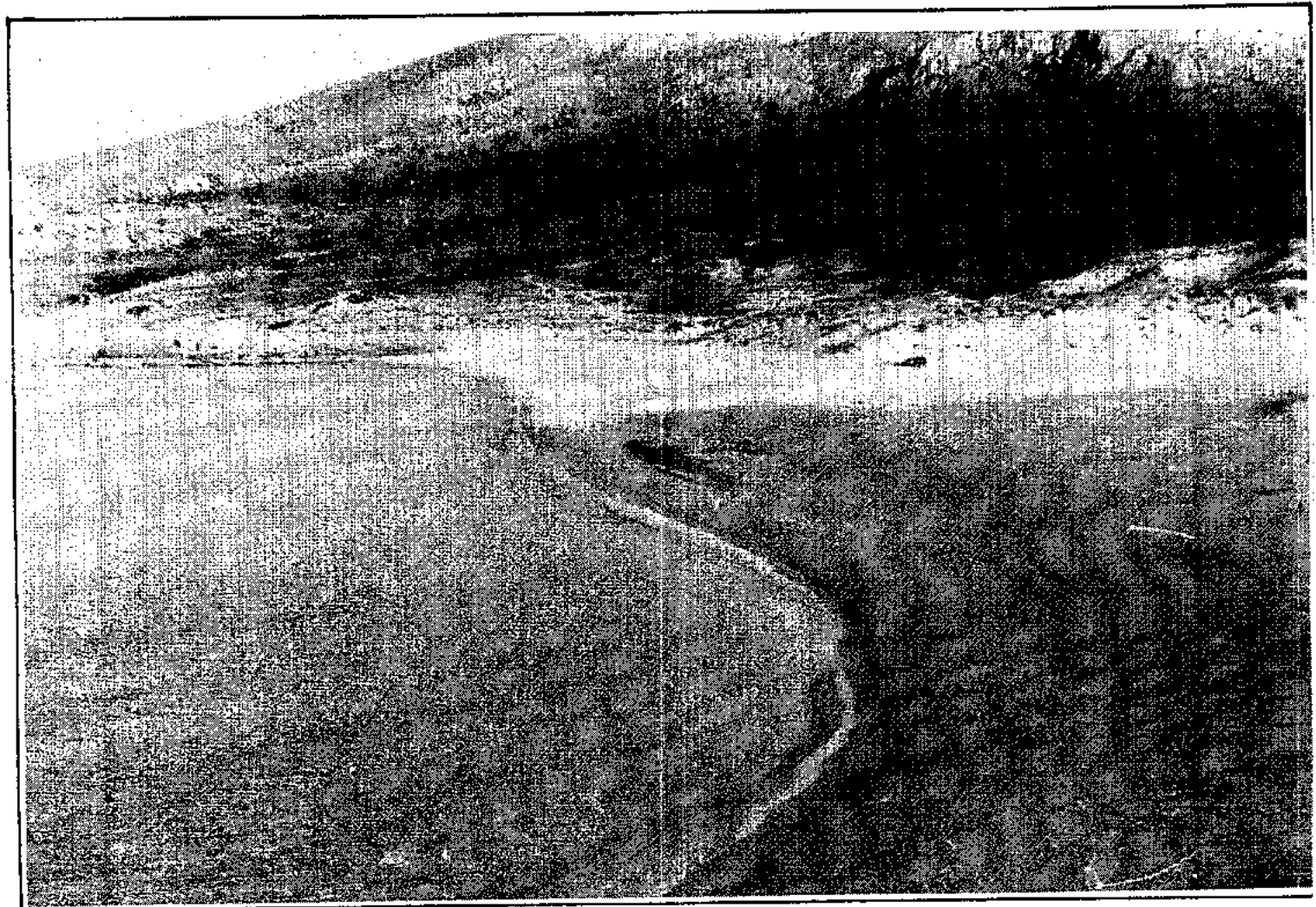
Quina banyera que feien les aigües d'aquella Cala!! Les Cales són entrades petites que la mar fa dins la terra, i a la majoria d'elles hi ha platges d'arena. Des de la Colònia fins al Caló n'havíem vistes un parell de Cales, però cap no ens agradà tant com la de la Font Celada.

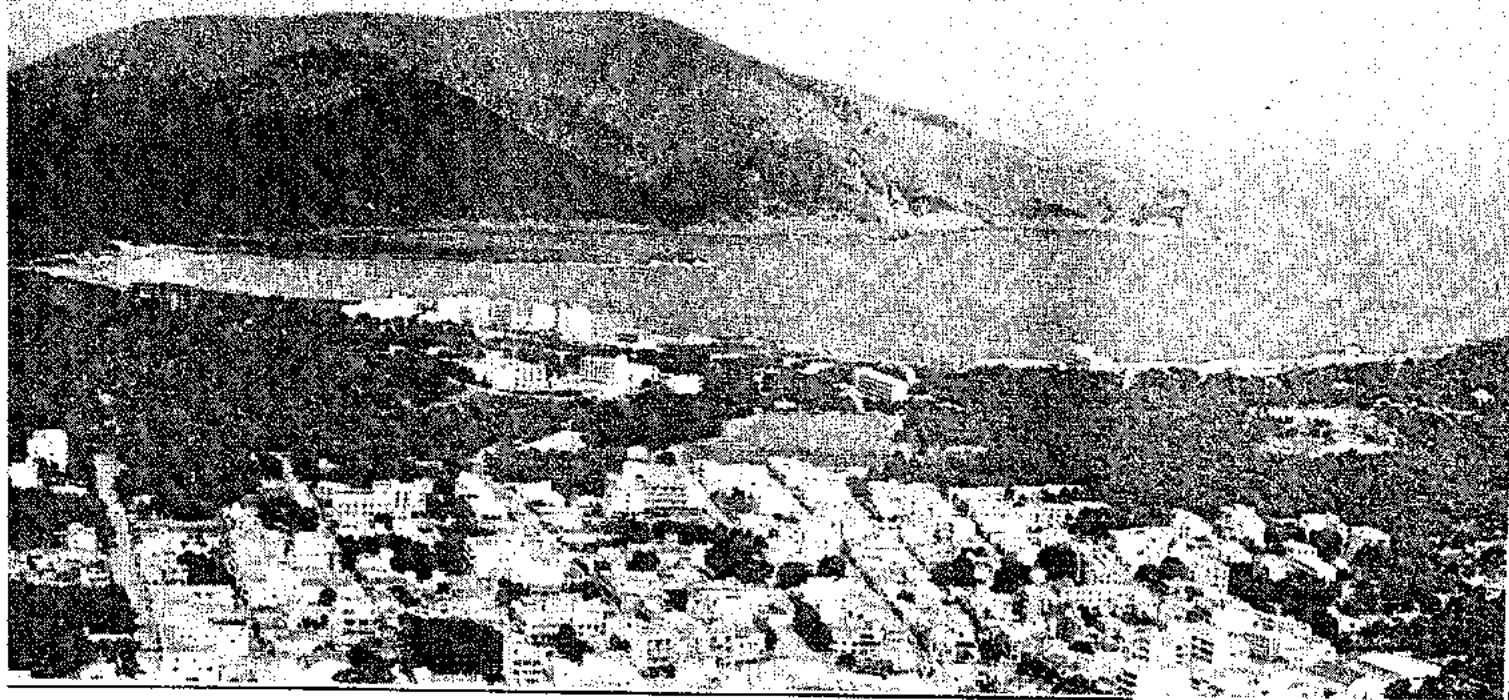
Però quan continuàrem, en vérem que encara ens agradaren més. A les pàgines següents et mostrem fotos d'algunes d'aquestes cales.

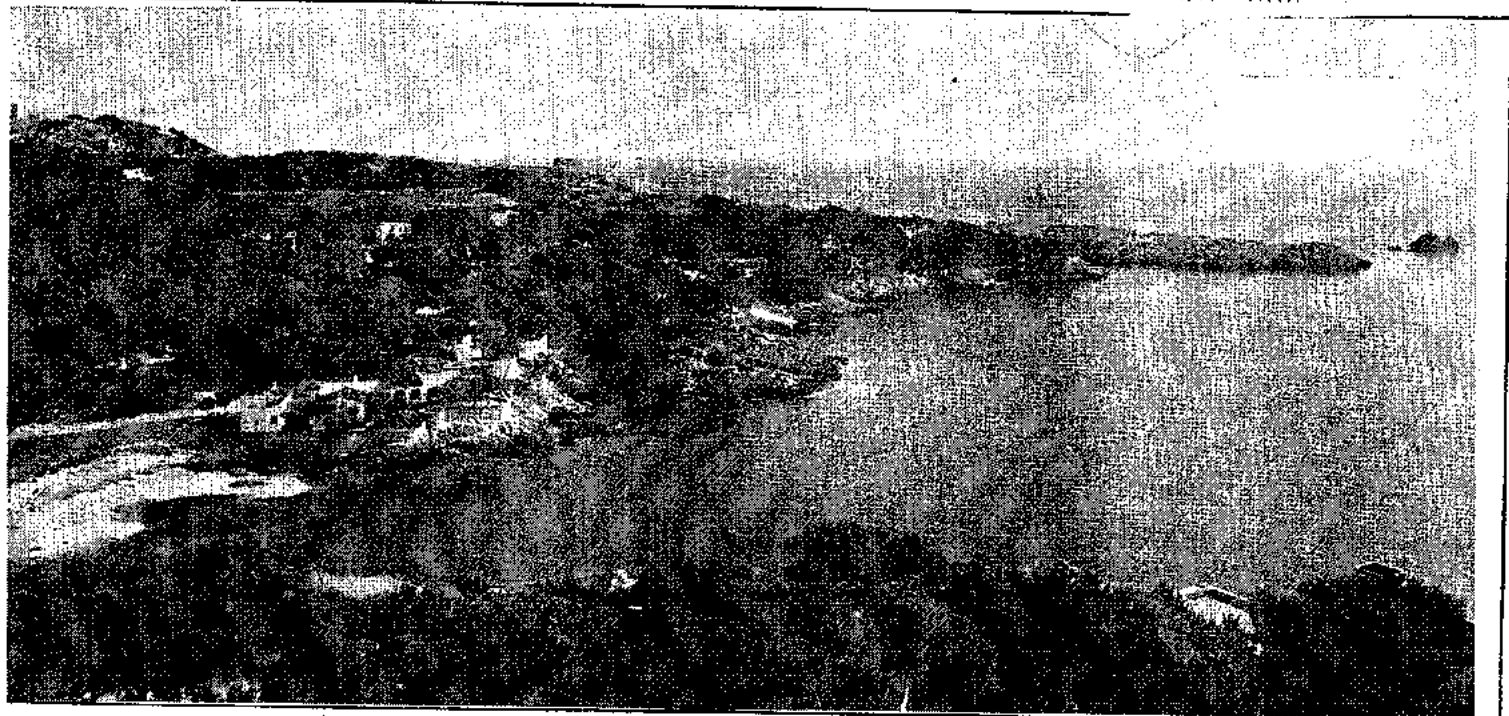
CALA DE SA FONT CELADA

CALA MESQUIDA

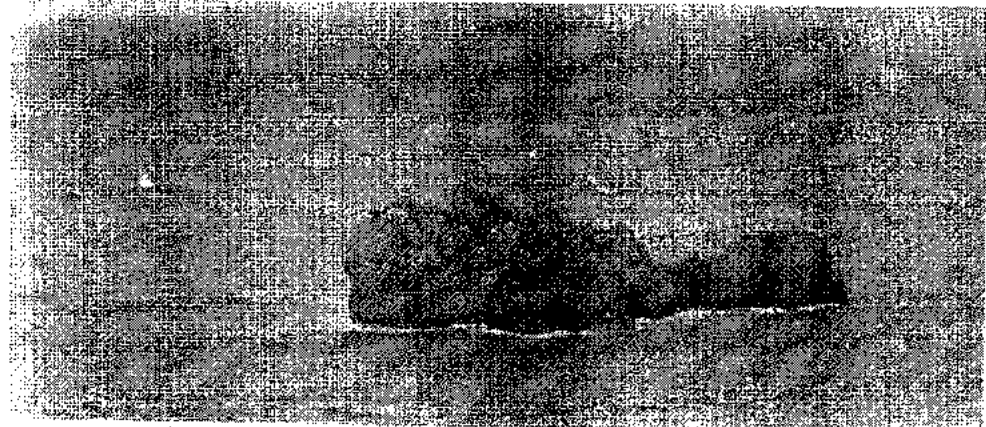

CALA VIGIL

CALA GAI

No pensàvem dir-te que prop de la Cala de La Font Celada, dins la mar, hi ha un illot. Encara en vérem un altre d'illot. Si observes el mapa sabràs el lloc on es troba.

ELS CORBS MARINS

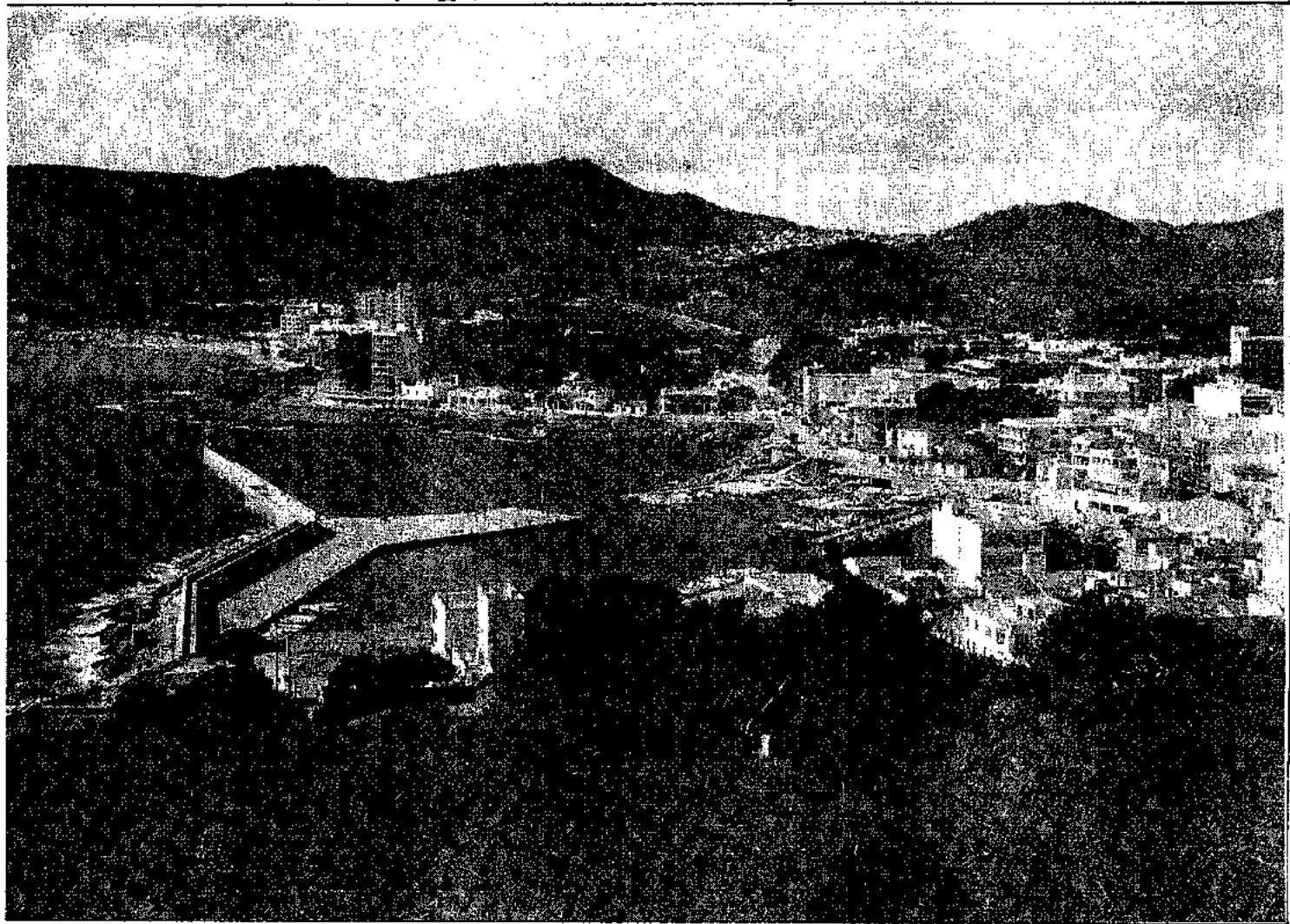
ELS COLOMS SALVATGES

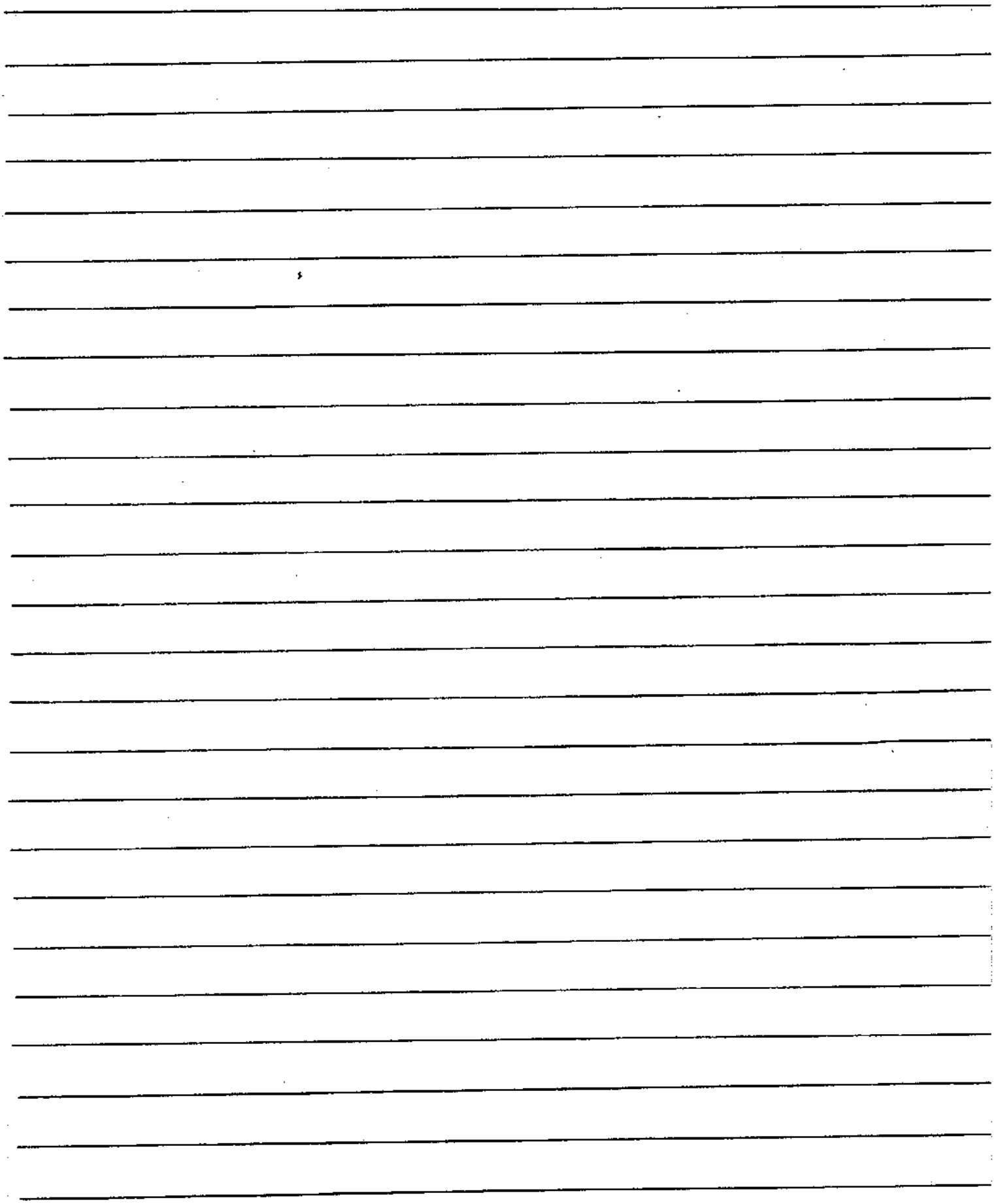
I arribarem al port de Cala Ratjada.

Hi havia moltes més barques que no al port de La Colònia.

També vérem moltes més coses diferents de les de La Colònia.

I és que Cala Ratjada és un centre turístic. Saps què és això?

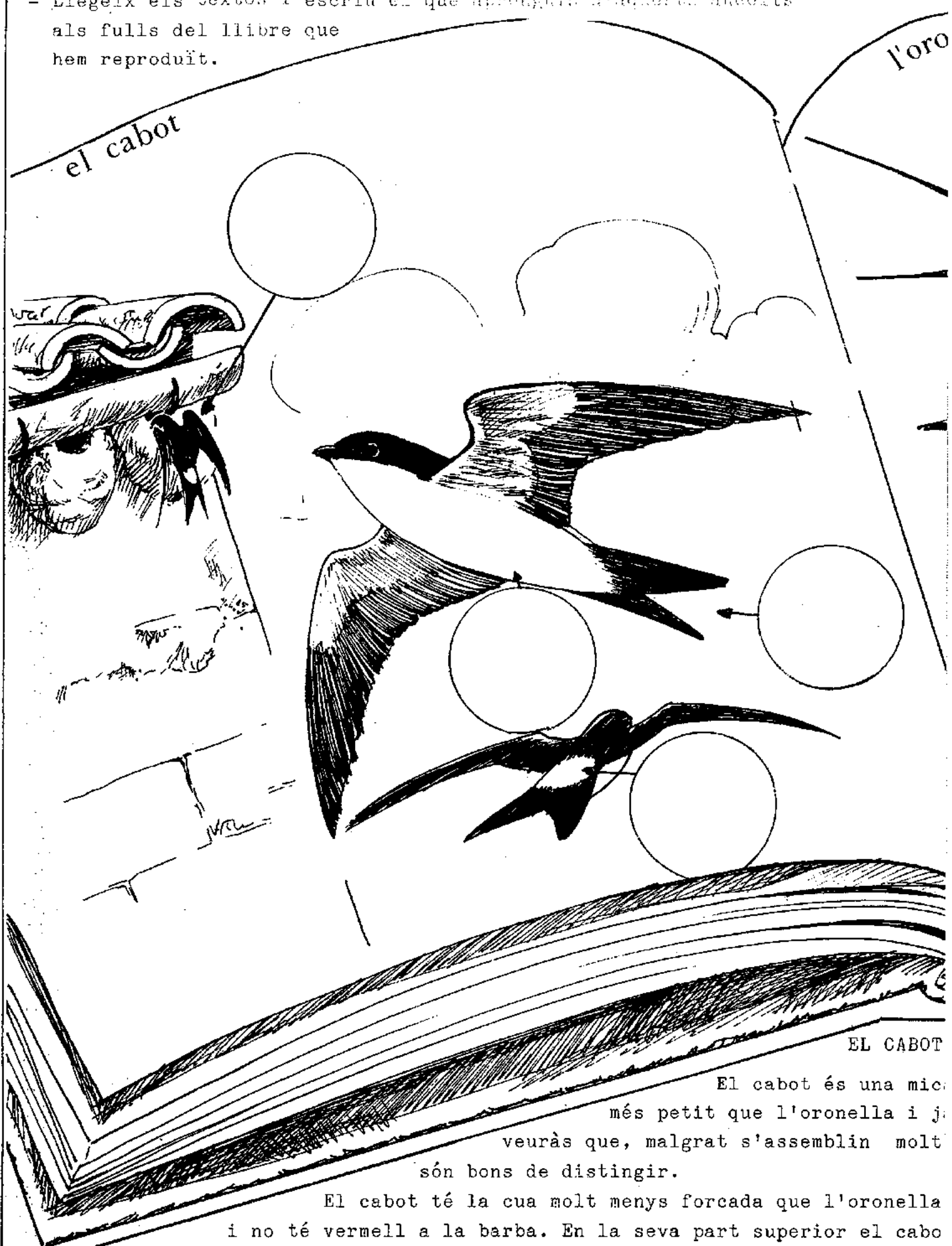
LES ORONELLES, LES FALCIES I ELS CABOTS

Prest, si és que encara no han arribat, les oronelles, els cabots i les falcies volaran pel cel del nostre poble. Els seus nius, situats als sostres, volades de teulades, sota les teules o a dins forats, es tornaran omplir de butzetes... Els carrerç del poble tornaran escoltar els cants d'aquests aucells que estaran amb nosaltres durant tot l'estiu.

- ¿Saps si ja han arribat les oronelles, les falcies i els cabots?

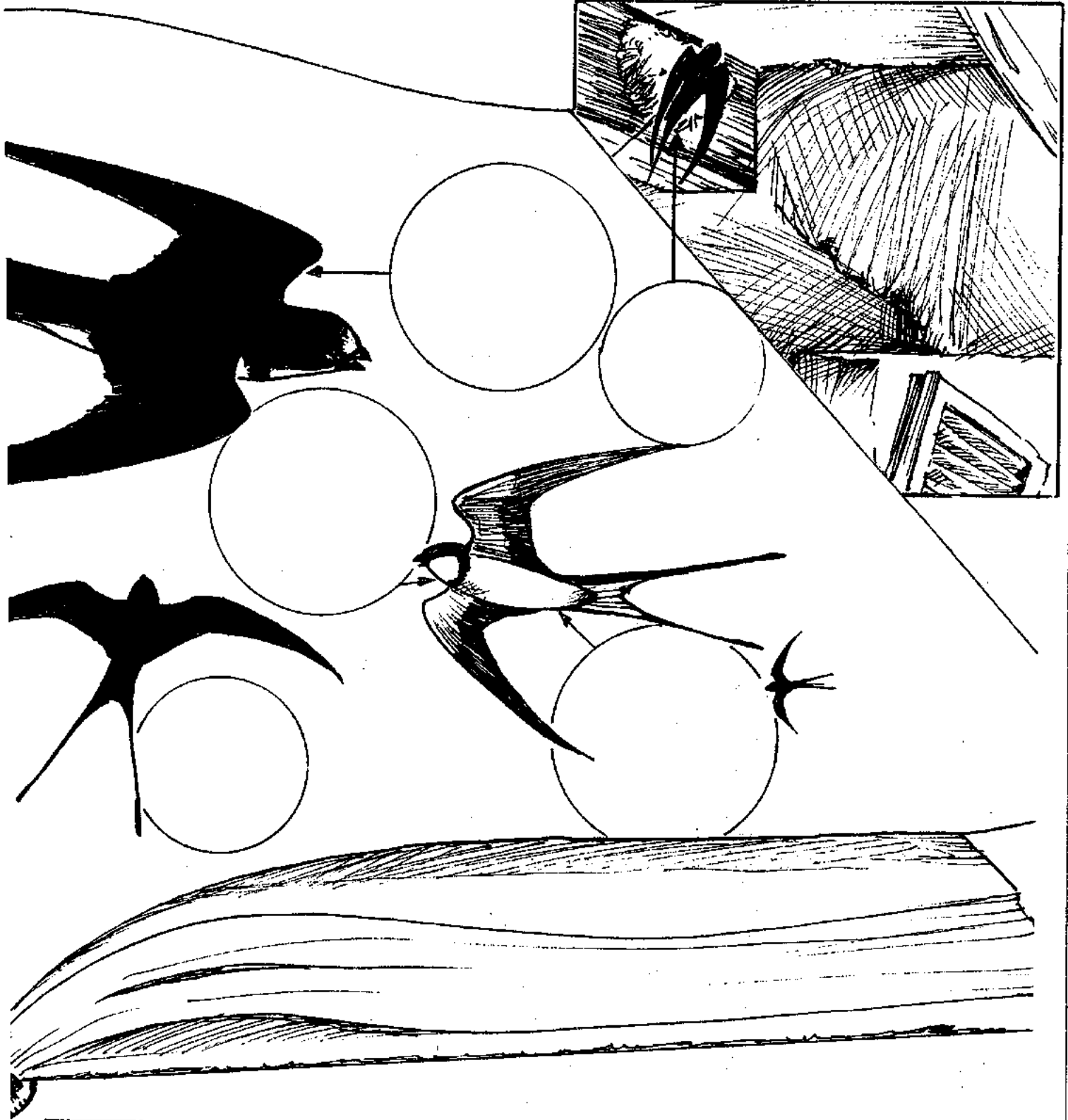
- Llegir els textos i escriu en que apropiada a aquells moments
als fulls del llibre que
hem reproduït.

EL CABOT

El cabot és una mica
més petit que l'oronella i ja
veuràs que, malgrat s'assemblin molt
són bons de distingir.

El cabot té la cua molt menys forçada que l'oronella
i no té vermell a la barba. En la seva part superior el cabot
és negre però té una taca blanca en el carpó. La part inferior és molt
blanca i les ales són negres. El niu del cabot, fet també de fang, està
gairebé tancat manco per un foradet petit. Els cabots són colonials
els nius se solen acaramullar a llocs exteriors, com les volades de te-
lades.

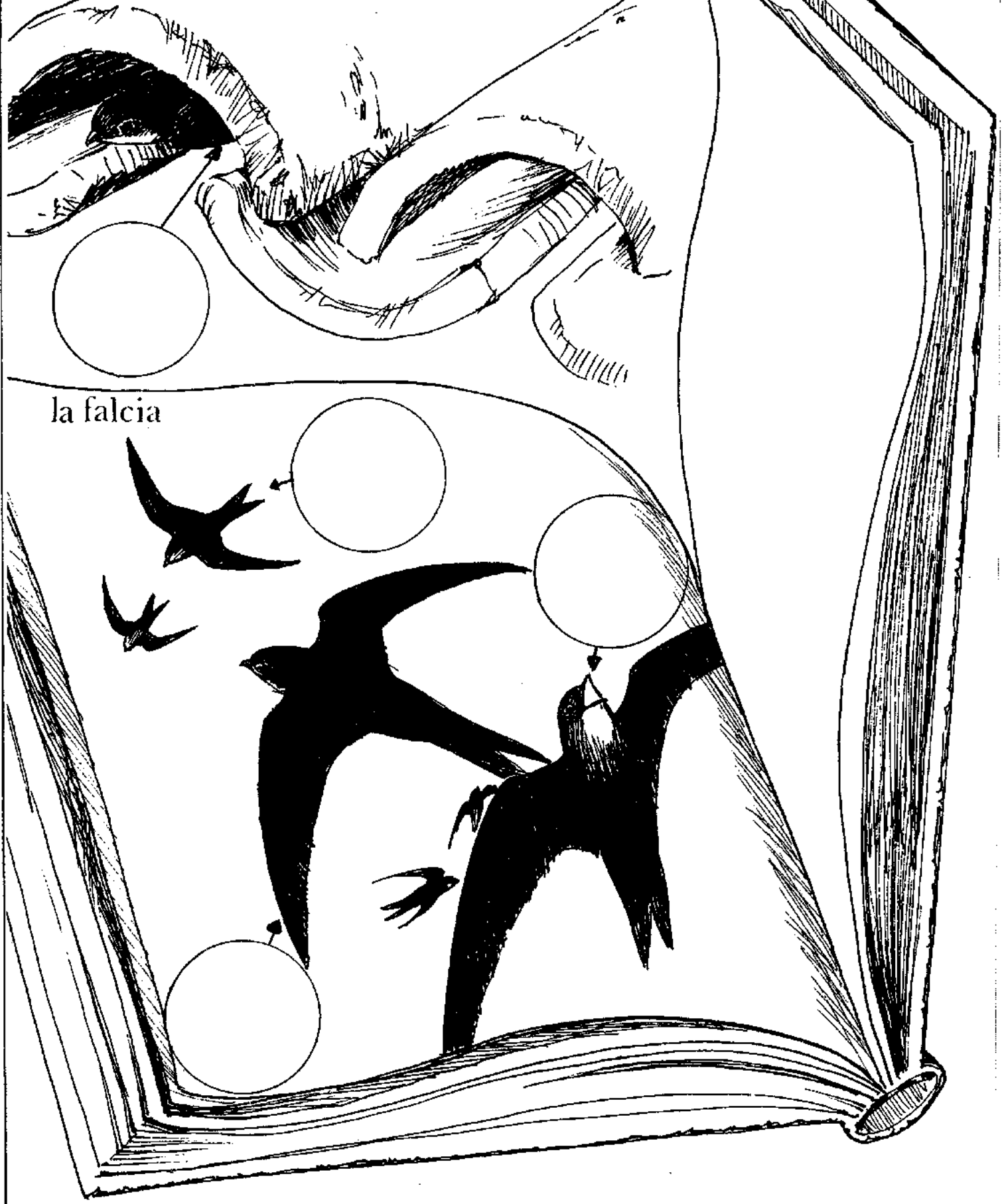

L'ORONELLA

L'oronella és negra, amb reflexes metàl·lics per damunt. Té com una barba vermella i les seves parts inferiors són blanques. Té la cua molt llarga i semblant a una forca.

El niu de l'oronella és de fang i està ben obert. Els solen fer, els nius, a llocs interiors; pallisses, estables etc.

Moltes vegades les oronelles volen molt prop d'enterra, caçant insectes. Les oronelles solen fer dues, fins i tot tres, postes cada any.

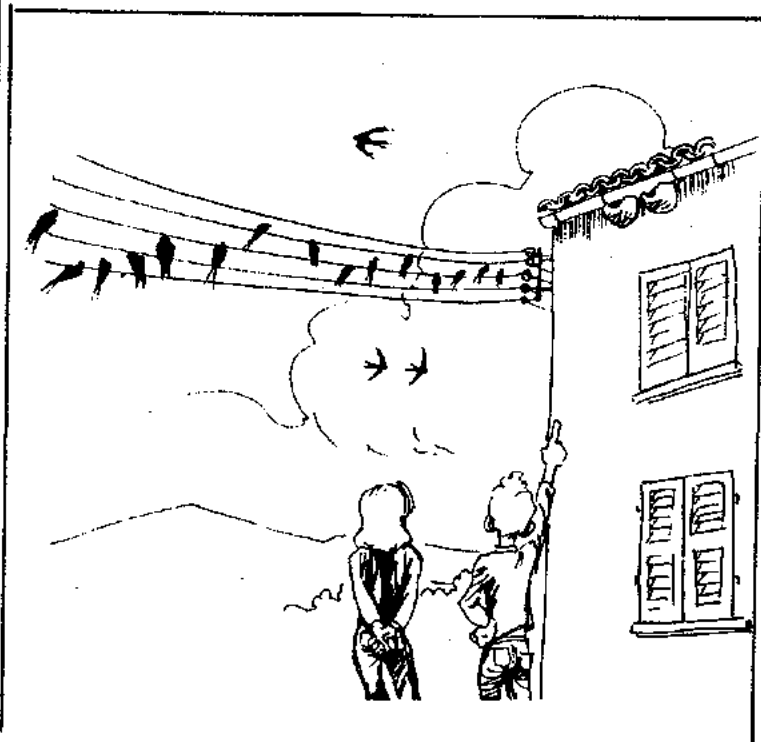
la falcia

Les falcies són les aus més bones voladores que es coneixen; arriben a volar a 200 km. per hora. La falcia és tota ella negra, manco una taqueta blanca a la barba; té la cua curta i les ales llargues i corbades, com una falç.

Les falcies fan el niu de palla, plomes etc. baix les taulades o dins forats. També s'alimenten d'insectes que cacen al vol. Per això, per poder-los caçar millor, com les oronelles i els cabots, disposen d'una

- Ara que ja coneixes com són les falcies, els cabots i les oronelles pots omplir aquest esquema.

	On fan el niu? Com és el niu?	De quins colons són?	De què s'alimenten?	Quan vénen i quan se'n van?
L'ORONELLA				
EL CABOT				
LA FALCIA				

- Potser les oronelles, les falcies i els cabots ja han arribat al nostre poble.

L'activitat que vos proposam consisteix a localitzar els carrers d'Artà on hi ha nius, observar de quins aucells són aquests nius i, després, assenyalar-ho en un plànol del nostre poble.

Les falcies, les oronelles i els cabots són uns aucells que només són amb nosaltres durant uns pocs mesos de l'any.

Els aucells que no passen tota la seva vida a un mateix lloc es diuen aucells migratoris.

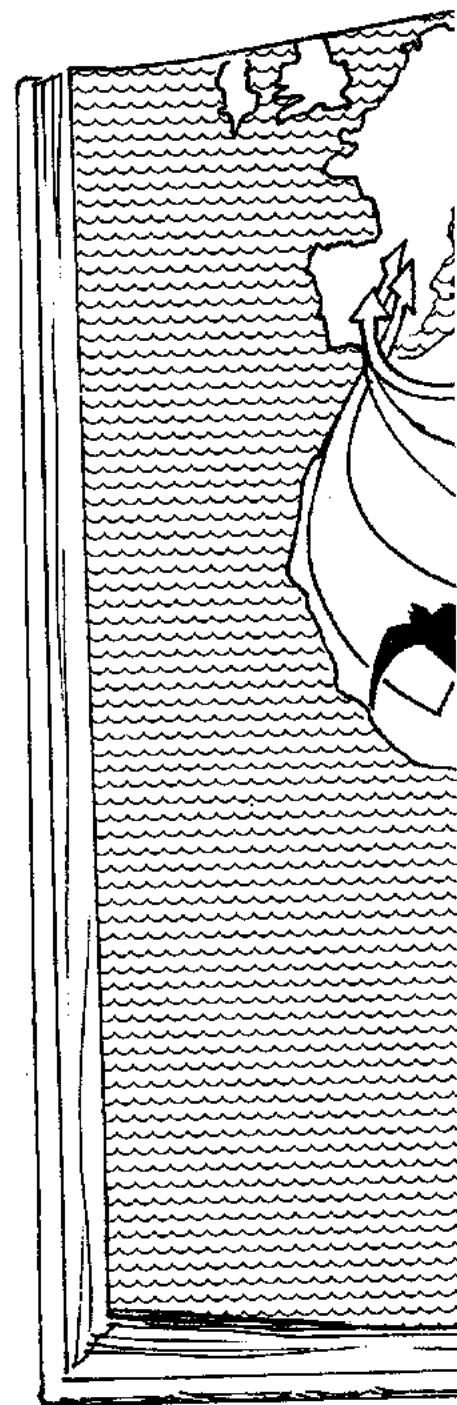
D'aucells migratoris n'hi ha que són a Mallorca durant la primavera i l'estiu; aquests es diuen migratoris estivals.

Altres aucells migratoris passen l'hivern amb nosaltres i quan comença a fer fred se'n van. Aquests aucells es diuen migratoris hivernals.

- Les falcies, les oronelles i els cabots són aucells migratoris. ¿Però què són, estivals o hivernals?

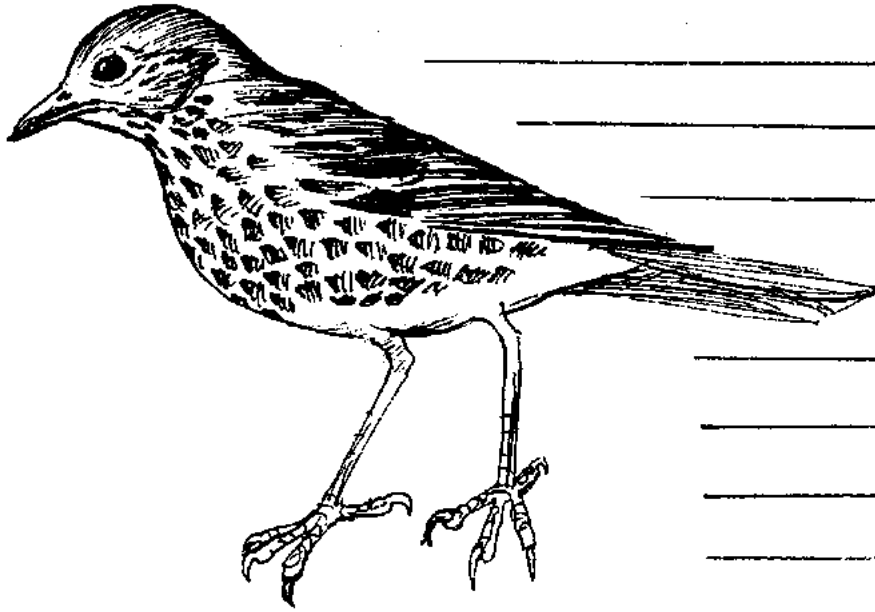
- Saps per què aquests aucells vénen a passar l'estiu amb nosaltres?. Saps d'on vénen?.

Llegeix el text de la pàgina següent, fes-ne un resum i després discuteix-ho amb els companys.

Les espècies estivals, com són les falcies, els cabots i les cronelles, vénen d'Àfrica. La primavera i principis d'estiu és l'època de reproducció de la majoria de les aus. En aquesta època ja no fa fred i les foraviles són plenes de llavors, fruits i multitud de petits insectes. Això assegura el menjar pels aucells i per les seves butzetes. A finals d'estiu les butzetes ja han crescut i tots, pares i fills, se'n van a llocs d'Àfrica, on hi trobaran aliments i unes temperatures més suaus que les que tendrien a Mallorca durant l'hivern.

Recorda que hem dit que els aucells migratoris poden ser estivals (això vol dir que passen la primavera i l'estiu amb nosaltres) o hivernals (que són els que només passen l'hivern amb nosaltres).

A les pàgines anteriors has pogut veure d'on vénen els aucells estivals. Ara aprendrem coses dels hivernals.

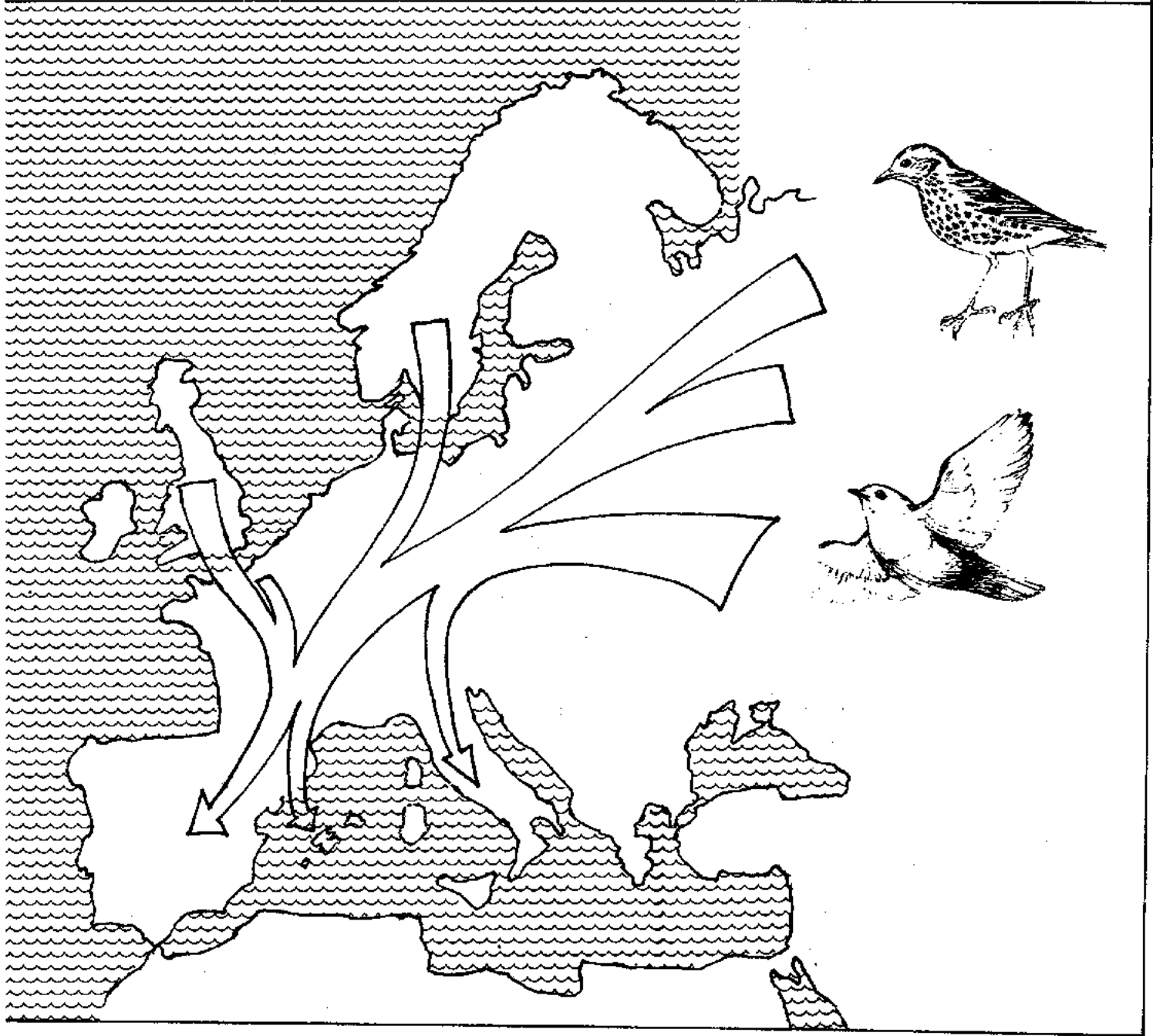
- ¿Coneixes cap classe d'aucell que només sigui a Mallorca durant els mesos d'hivern? Quins?

Els aucells hivernals (com el tord, el ropit etc.) es comporten justament al contrari que els estivals. Passen l'hivern amb nosaltres i quan comença a fer calor se'n van.

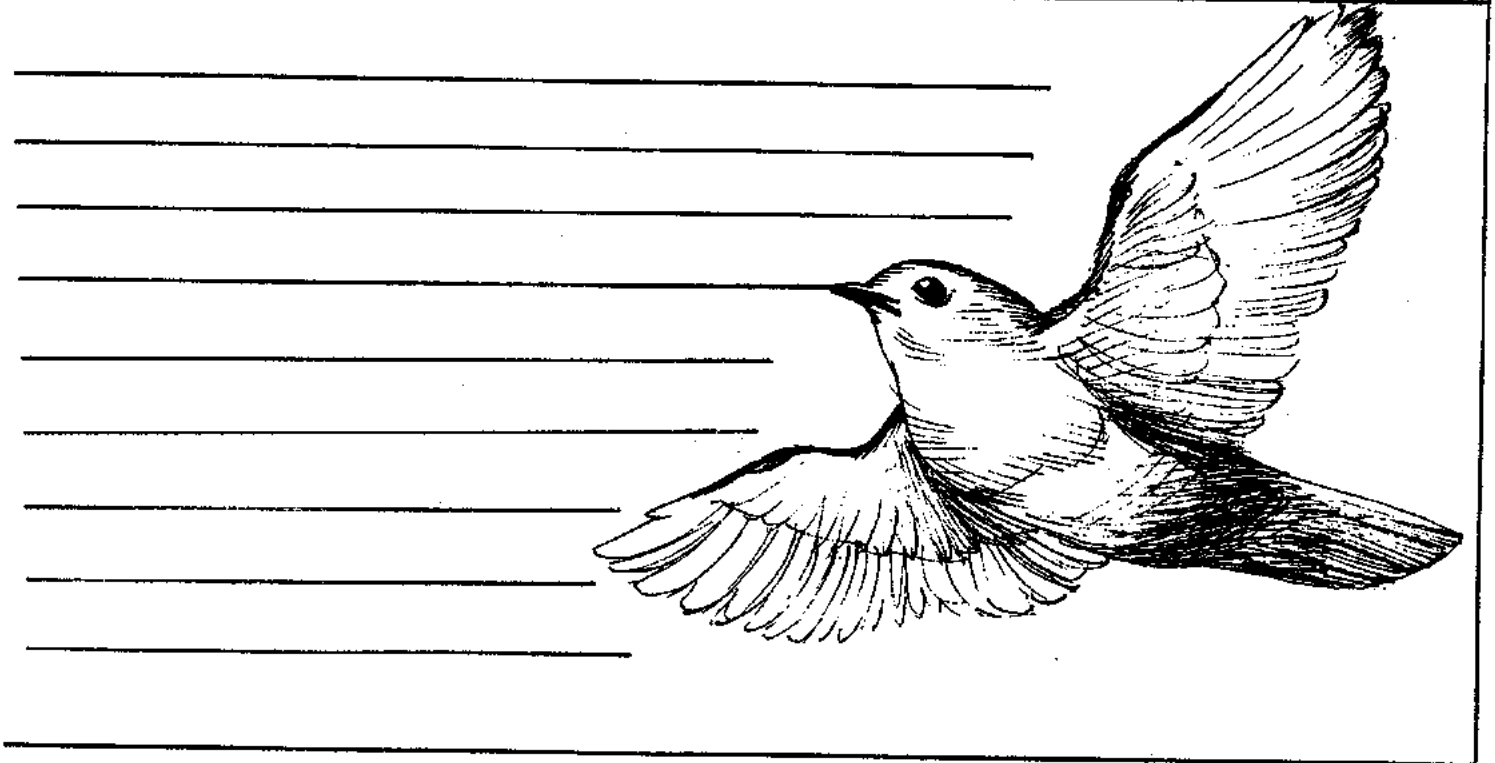
Les espècies hivernants procedeixen de les Illes Britàniques, dels països del centre i nord d'Europa i de Rússia. Tots aquests són llocs molt enfora de Mallorca.

Aquests aucells, quan s'atraca l'hivern, abandonen els seus territoris perquè les temperatures són molt baixes, hi ha molta neu i pocs aliments. En canvi aquí troben un temps millor.

La majoria d'aucells hivernals arriben devers setembre i novembre i se'n tornen dins el març.

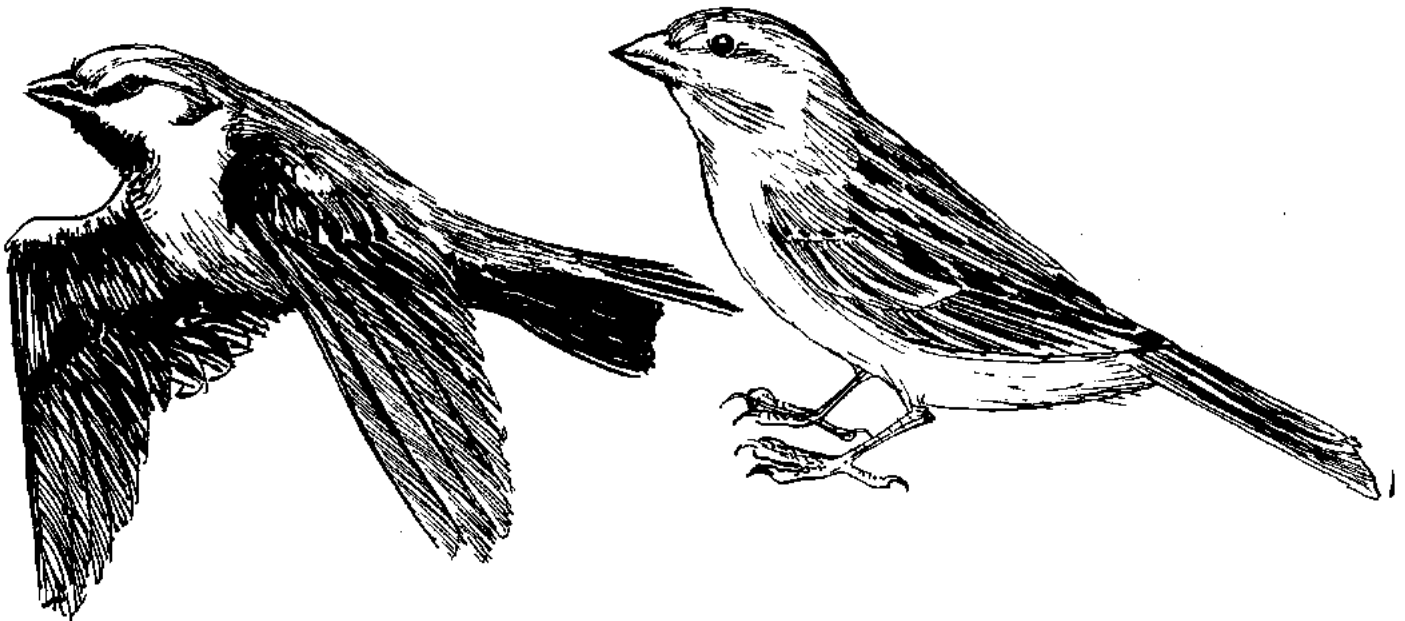
el ropit

No tots els aucells, quan arriba l'hivern o l'estiu se'n van, sinó que sempre viuen a unes mateixes zones. A aquests aucells els anomenam sedentaris.

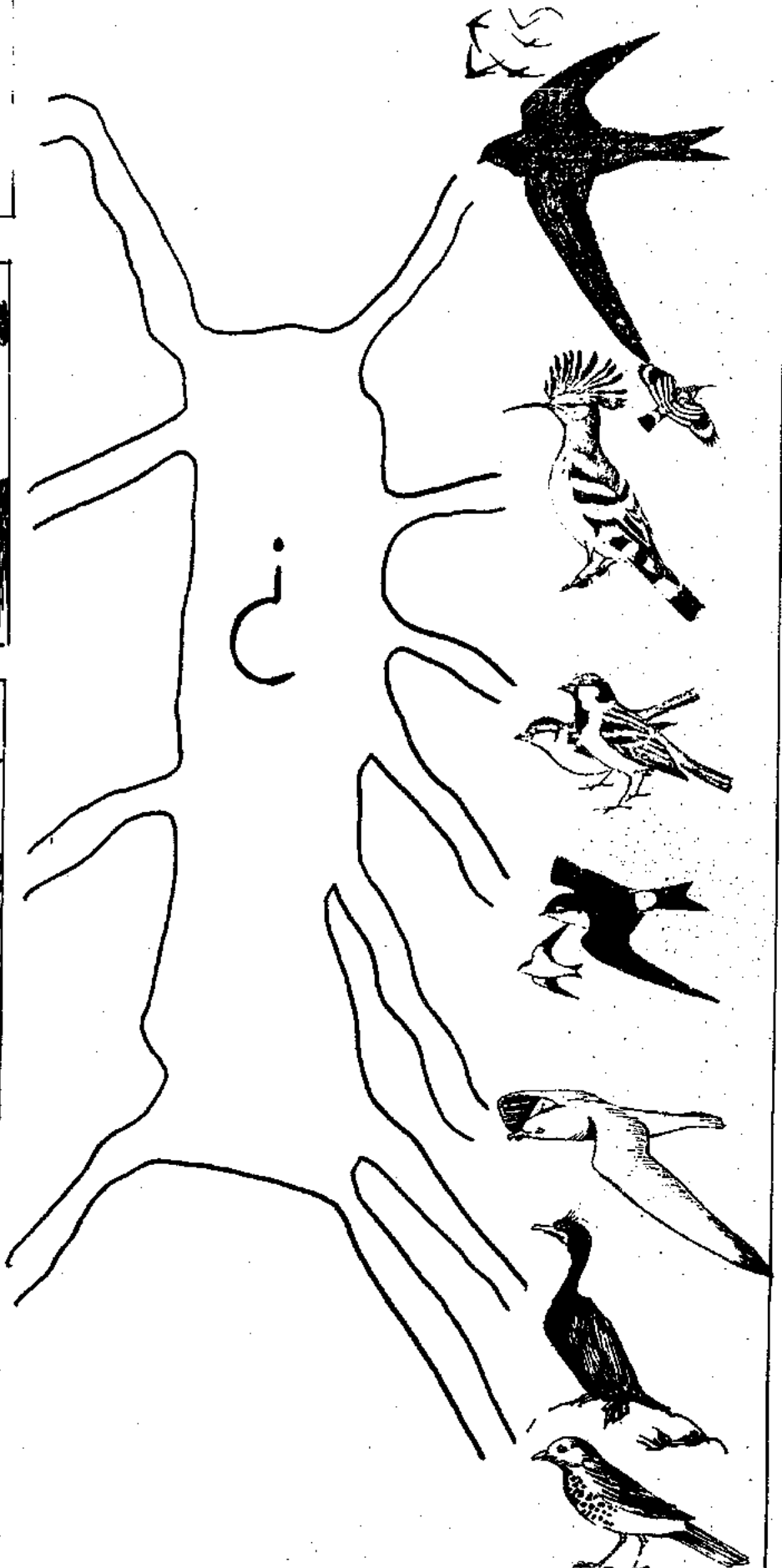
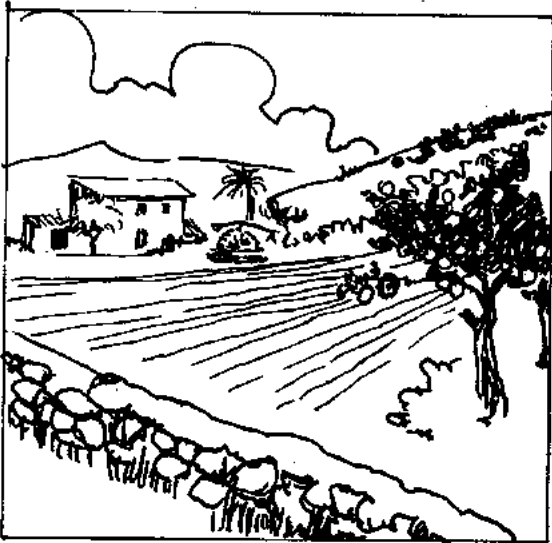
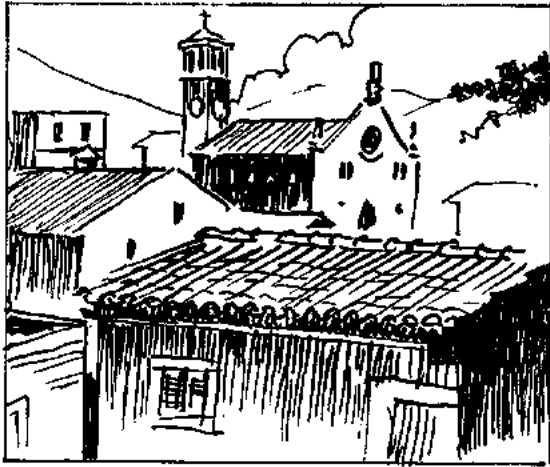
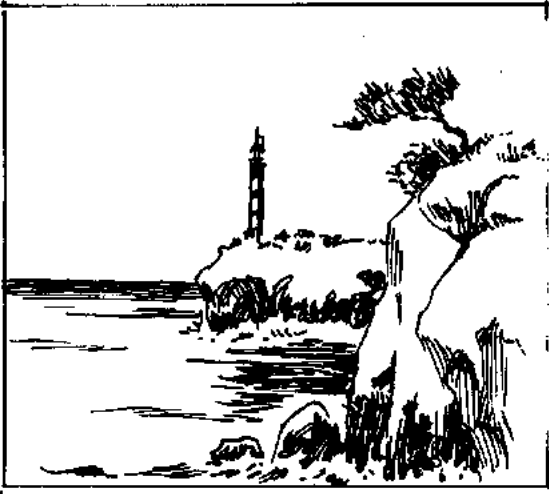
- Coneixes cap classe d'aucells que sempre estiguin amb nosaltres?. Discuteix-ho amb els companys.

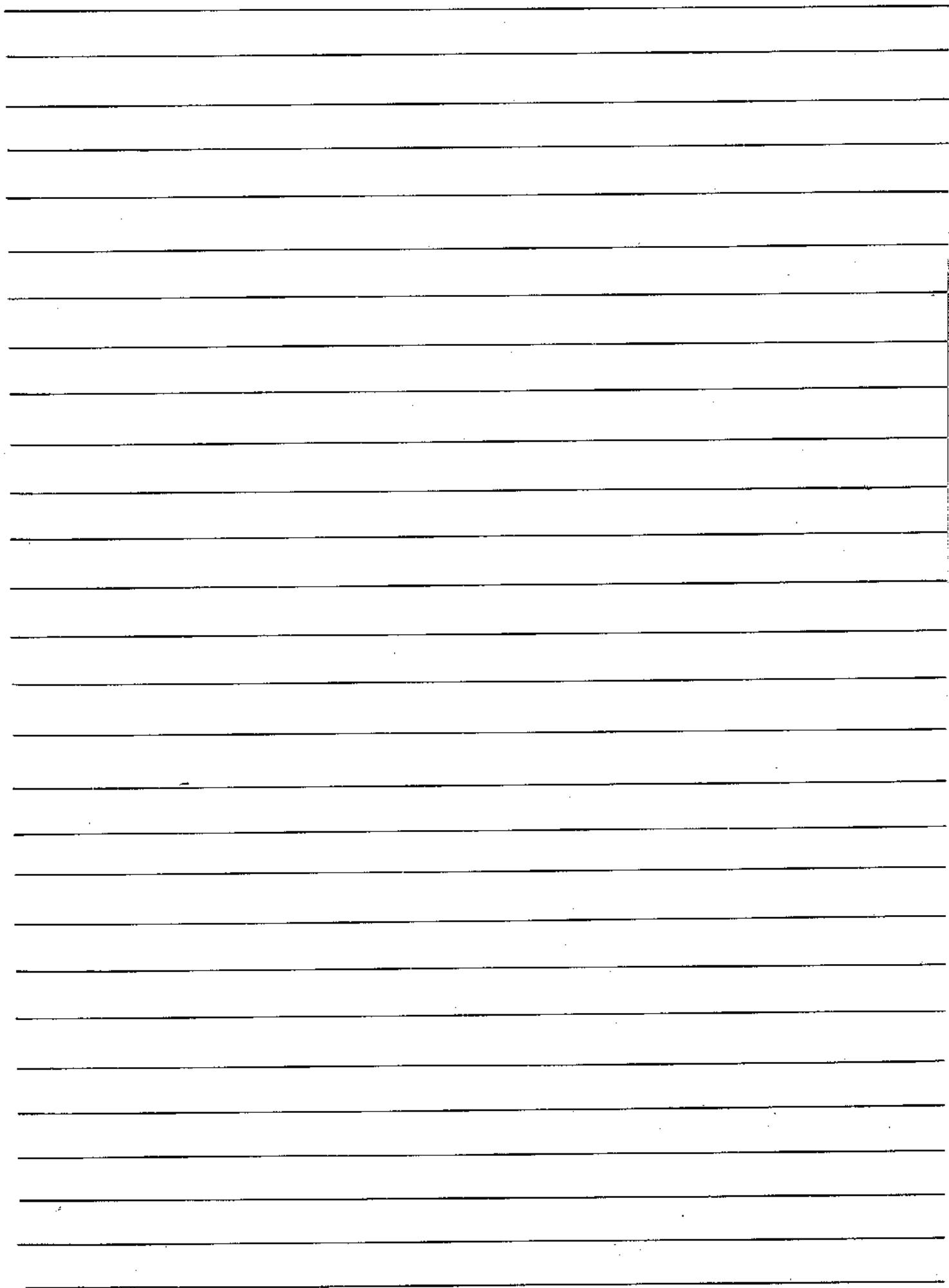
el gorrió

T'hauràs temut que no a tots els aucells els agrada viure a unes mateixes zones. Uns ho fan a la costa, altres al bosc etc.

-Observa aquests dibuixos. Uneix amb una línia cada un dels aucells amb el lloc on creus que viuen.

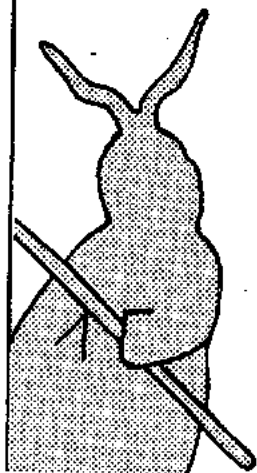
LES FESTES DEL NOSTRE POBLE

Sant Antoni Abat

Dins pocs dies celebrarem la festa més tradicional del nostre poble: Sant Antoni Abat. Els foguerons tornaran escalfar els carrers d'Artà; els al.lots corrareu davant els dimonis i tots, joves i vells, tornarem cantar aquelles cançons que, any darrera any, repetim fins acabar les forces.

La festa de Sant Antoni ja s'acosta!

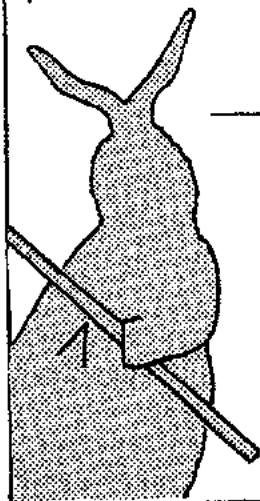
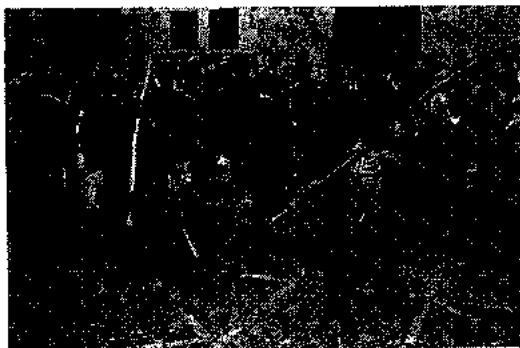
Sant Antoni ja s'acosta
ja comencen a cornar
ses dones de dins Artà
fan es pa sense crosta.

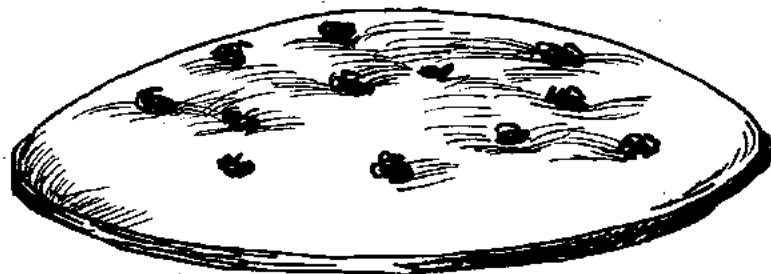
- Aquesta és una de les cançons que es canta per les festes de Sant Antoni. Coneixes la seva tonada?

- Segur que en saps altres, de cançons de Sant Antoni. Recorde la lletra d'elles i després, tots plegats, les cantarem.

- ¿Recordes que es fa a Artà per la festa de Sant Antoni? Ara veurem unes fotos que férem l'any passat. Observa i escolta amb molta atenció. Després has d'escriure què es fa el dissabte de Sant Antoni i el dia de Sant Antoni.

- Per aquestes festes es fan coques com les del dibuix. Investiga com es fan i amb quins ingredients.

- A tots els participants a la cavalcada els donen un numero per participar a un sorteig de premis. La llista d'aquests premis surt en el programa de festes.

Amb un programa de la festa, i amb l'ajuda del professor, classifica els premis de la cavalcada amb aquest esquema:

TOTAL

<u>Premis de doblers</u>	
<u>Coses de menjar o boure.</u>	
<u>Electrodomèstics.</u>	
<u>Altres coses</u>	

FESTA DE SANT ANTONI ABAT

Artà, gener de 1983

La festa de Sant Antoni Abat ja ha passat.

Imagina't que has de comptar a un nin d'un altre poble com és aquesta festa i les coses d'ella que més t'agraden. Fes-ho a una fulla del teu quadern.

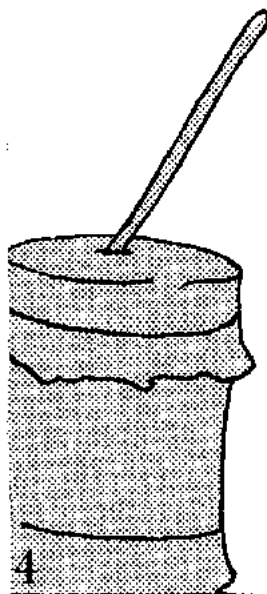
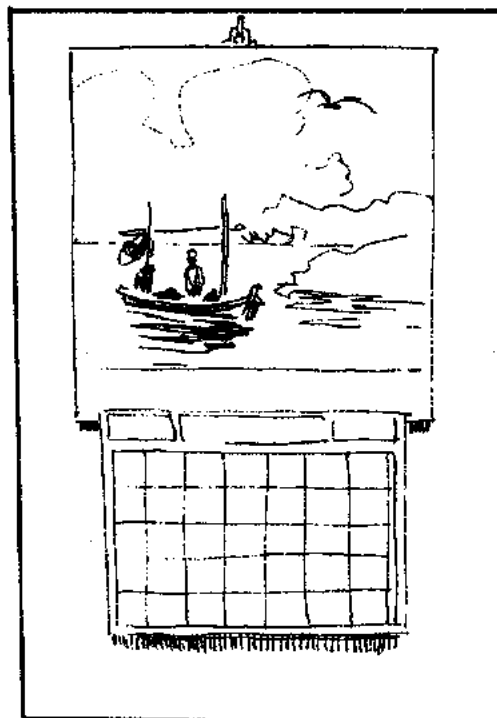
Els darrers dies

Durant els darrers dies la gent del nostre poble fa molta bulla; es disfressa, canta cançons, toca la ximbomba...

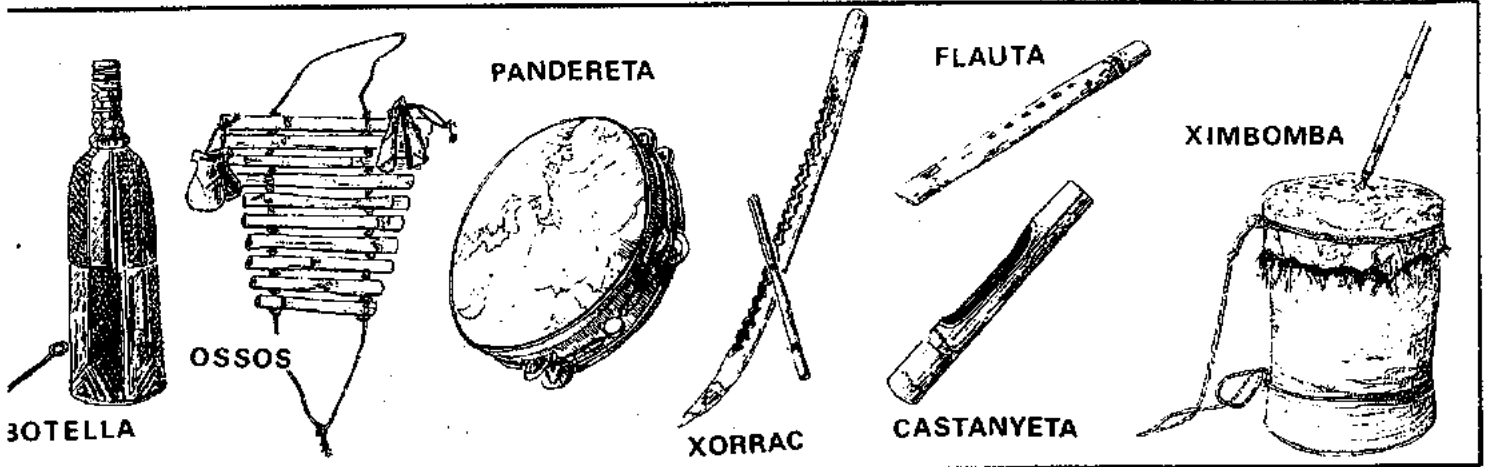
Nosaltres també hem de participar en la festa i per això aprendrem les cançons que es canten en aquests dies.

Els darrers dies fan bulla i també qualche desfressat. Si em voleu veure enfadat m'han casat amb Na Revulla.

- Completa el calendari que hem dibuixat, sanyalant-hi els darrers dies.

- Amb l'ajuda dels teus pares escriu la lletra de tres cançons dels darrers dies. Després aprendrem com es canten.

- Per cantar aquestes cançons podem fer una sèrie d'instruments musicals. Aquí hem escrit com es fa un xorrac...

Material

- Una canya que tengui uns 4 pams (més o manco 50 cm) de llargada i que sigui gruixada.
- Un tros de canya més prima, d'uns 2 pams (més o manco 25 cm)

Eines per fer-ho

- Una serra de dents petites o un guinavet.

Confecció

Al costat de la canya es fan uns talls amb la serra. Aquests talls o dents han de tenir poca distància l'un de l'altre. Un costat de la canya ha de quedar sense dents per poder esser agafada.

Utilització

El xorrac s'agafa amb la mà esquerra per la part que no te dents. L'altre canya més petita (que ha d'estar esquerdada) s'agafarà amb la mà dreta i s'amirà passant per damunt les dents del instreument. Amb el seu ritme s'acompanyen cançons.

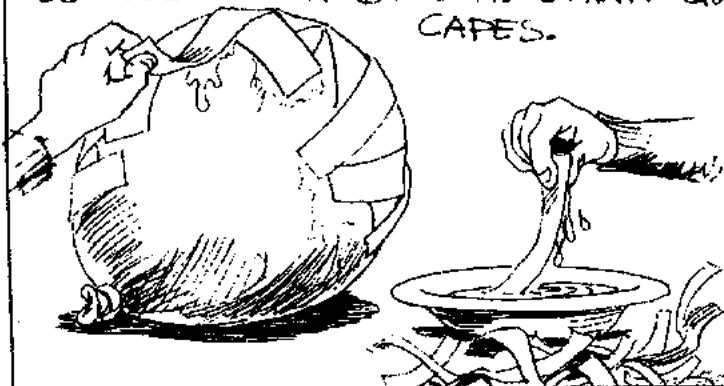

Tret de "Eines nº 18"

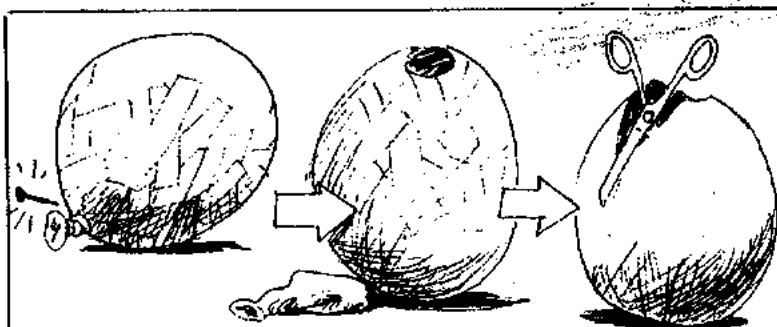
MATERIALS: FARINA, AIGUA, COLA RÀPIDA O AIGUA CUITA, UNA BUFETA, PAPER DE DIARI, PINTURES I PINZELL.

AMB TIRES DE PAPER DE DIARI I COLA, SE COBREIX LA BUFETA. DONAR QUATRE CAPES.

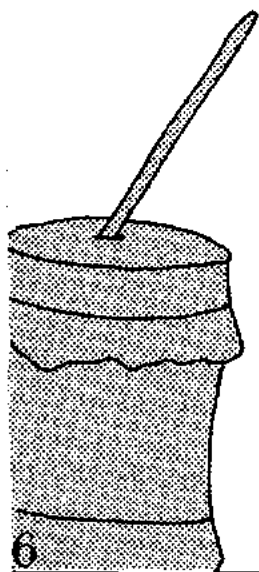
MENTRE, ES PREPARA UNA MESCLA D'AIGUA, FARINA, I BOCINETS DE PAPER.

AL CAP D'UN DIA, O QUAN HAGUI SECAT BÉ, TREURE LA BUFETA I XAPAR EL GLOBUS DE PAPER EN DUES MEITATS.

SE PASTA BEN PASTAT; CAL QUE DESPRÉS REPOSI UN DIA.

RETALLAR ELS FORATS PELS ULLS I LA BOCA. AMB LA PASTA, AFERRAR-HI UN NAS, ORELLES, ETZ. A GUST DE CADA UN. ESPERAR QUE SEQUI I PINTAR.

Sant Antoni de Padua

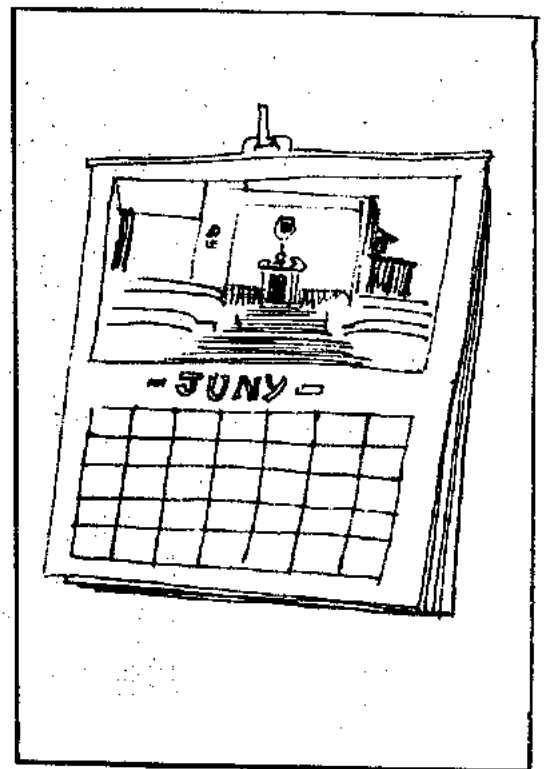

- Saps a què correspon aquesta fotografia?
¿Quina és la festa que s'atracca?

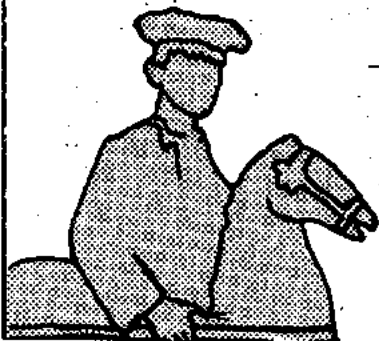
- Amb l'ajuda del mestre apren aquesta cançó.

Bons artanencs, alegres,
veniu tots, vells i joves,
a fer l'acompanyada
del sant més ben volgut.

Veniu a dar els molts d'anys
a Sant Antoni

- Cerca com acaba aquesta cançó.

- Omple aquest calendari i senyala-hi el dia de Sant Antoni de Padua.

- Cerca a un programa de la festa quan surten els cavallets.

- Conta que es fa a Artà per Sant Antoni de Juny.

FIESTA DE SAN ANTONIO ARTÀ

Días 10, 11, 12 y 13 de Junio de 1983

Cavallets:

Recorrerán las calles del Pueblo el día 10 desde las 6 de la tarde y presidirán todos los actos de FIESTAS.

Exposición de Regalos:

Permanecerá abierta al público desde el día 10 a las 8 de la tarde y los días 11, 12 y 13 a horas convenientes.

Canta Populares:

El Coro del Colegio de San Buenaventura, nos alegrará el día 10 a las 9 de la noche en el Claustro del Convento

Conta:

Actuará con su variado repertorio, el día 11 a las 10'30 de la noche en la Plaza del Convento.

Carrozas:

Desfilarán por las ya tradicionales calles el día 12

Sant Salvador

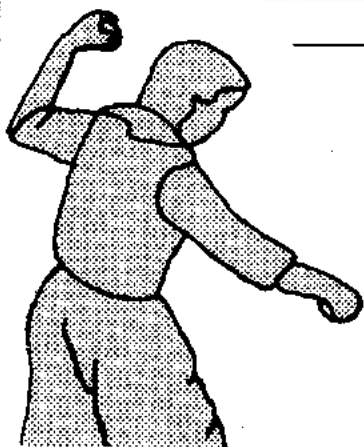

L'escola ja s'acaba. Prest començarà l'estiu i amb ell tornaran les festes que, a Artà i altres pobles, se celebren durant els mesos de més calor.

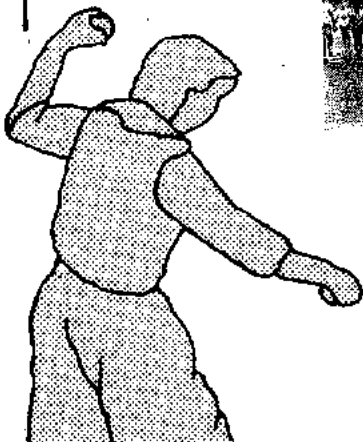
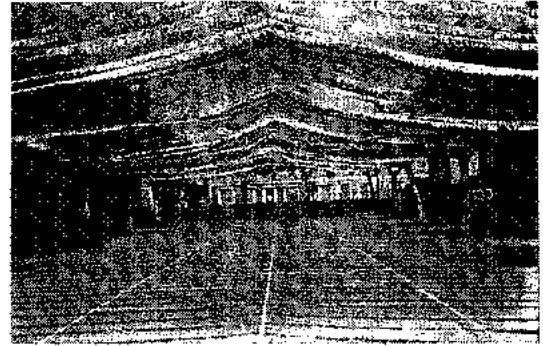
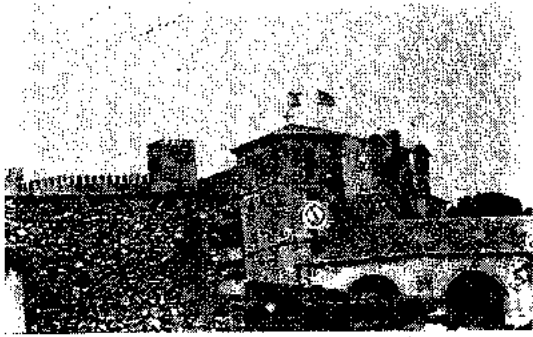
- ¿Recordes quines són les festes més importants que se celebren a Artà durant els mesos d'hivern? Quina t'agrada més? Per què?.

- Quines festes coneixes que es celebrin durant l'estiu?

- Observa la foto. A quina festa correspon?

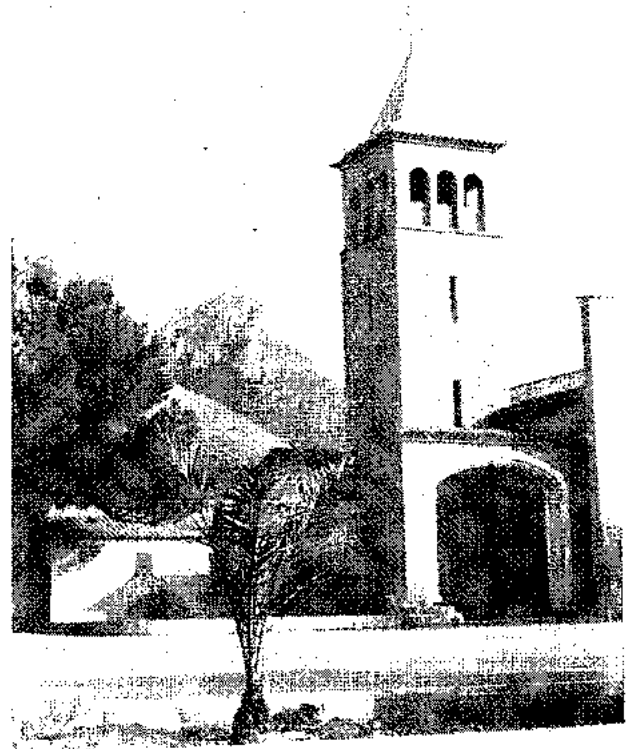

- Amb l'ajuda d'aquestes fotos recorda què es fa per Sant Salvador.

- Investiga quan se celebren les festes patronals dels pobles de la nostra comarca.

Colònia de Sant Pere

Festes Patronals
juny 1982

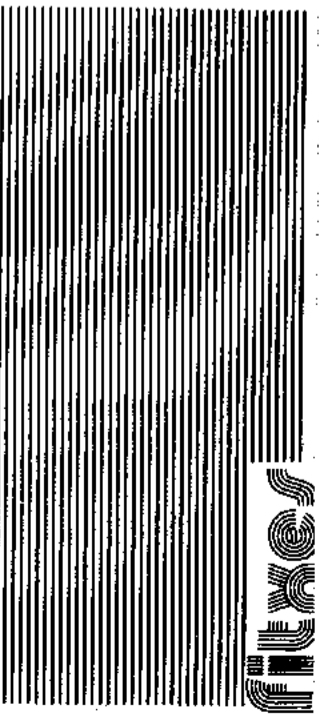
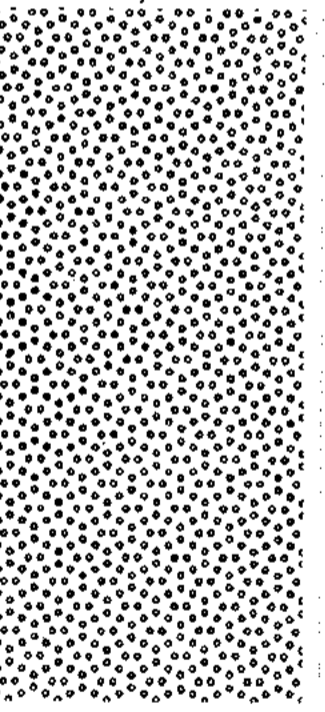
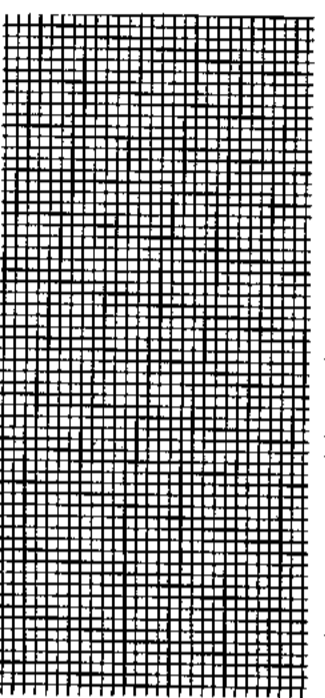
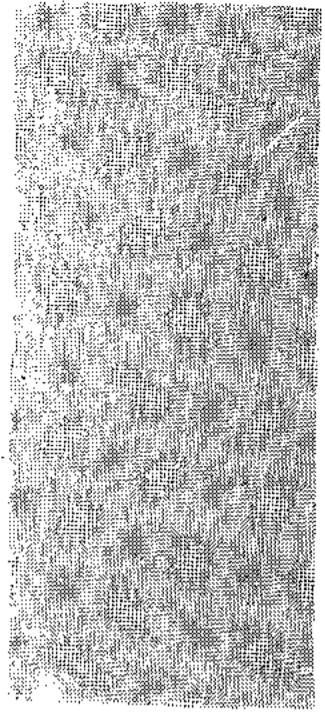
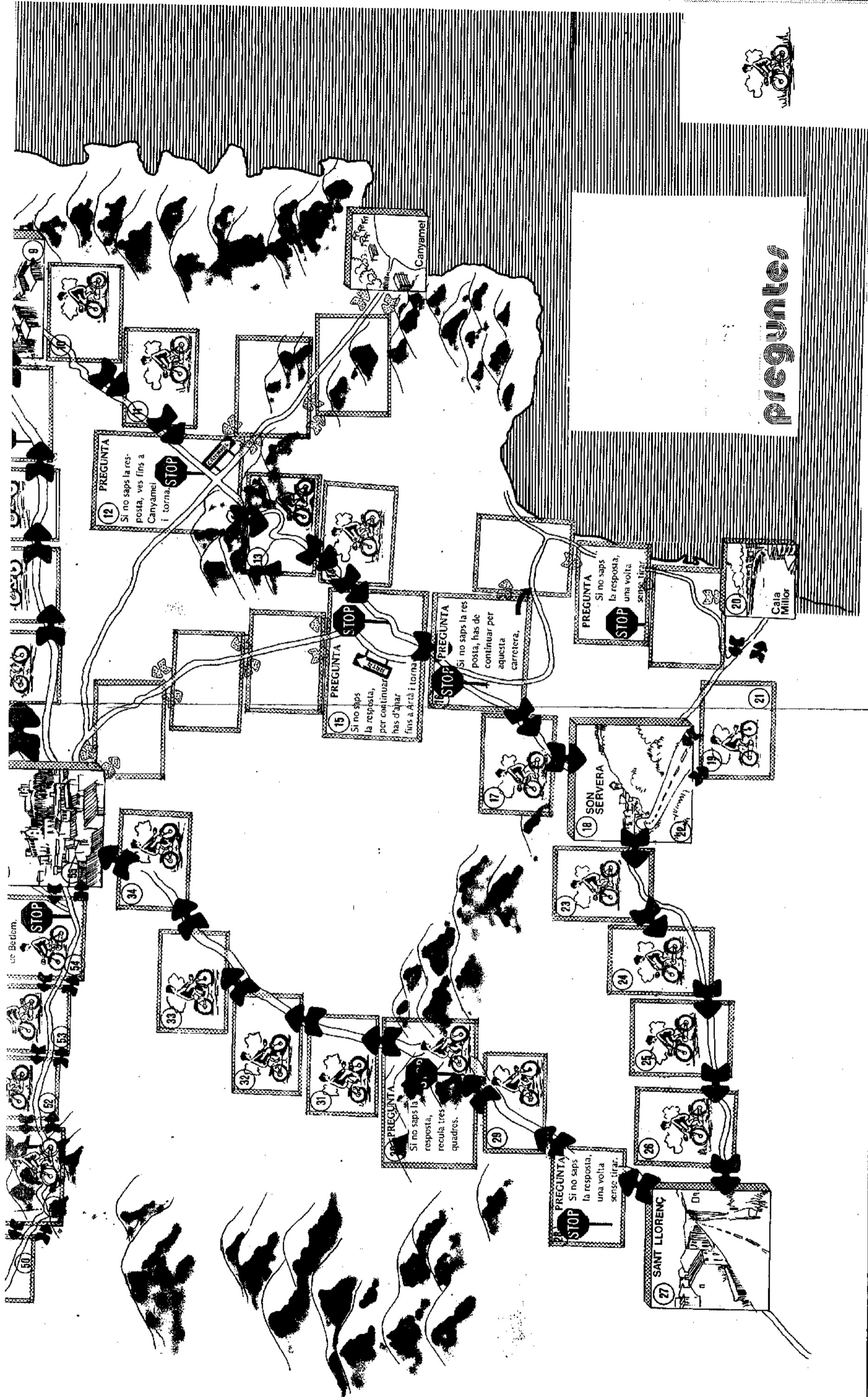
El juego "Una excursió en bicicleta" forma parte de la unidad "La Colònia de Sant Pere

i els altres pobles veïnats".

No lo presento encuadernado para que así se pueda montar. Las páginas del juego tampoco están paginadas siguiendo el orden del resto del trabajo.

Preguntes

ve Be tiem

STOP

STOP

STOP

STOP

STOP

STOP

STOP

STOP

STOP

STOP

STOP

STOP

STOP

STOP

STOP

STOP

12 PREGUNTA

Si no saps la res-
posta, ves fins a
Canyamel
i torna.

15 PREGUNTA

Si no saps
la resposta,
per continuar
has d'apar
fins a Artà i torna.

STOP PREGUNTA

Si no saps la res-
posta, has de
continuar per
aquesta
carretera.

PREGUNTA

Si no saps
la resposta,
una volta
sense tirar.

20

Cala
Mallor

18 SON
SERVERA

Si no saps la res-
posta, has de
continuar per
aquesta
carretera.

21

SANT LLORENG

30 PREGUNTA

Si no saps la
resposta,
recula tres
quadros.

27 PREGUNTA

Si no saps
la resposta,
una volta
sense tirar.

27

SANT LLORENG

UNA EXCURSIÓ EN BICICLETA

Betlem:

48) Colònia de Sant Pere

41) PREGUNTA
Si no saps la resposta, ves fins a Betlem.

42) Camí de Betlem

39) PREGUNTA
Si no saps la resposta, reculla dos quadres.

36) PREGUNTA
Si no saps la resposta, ves fins a ARTA.

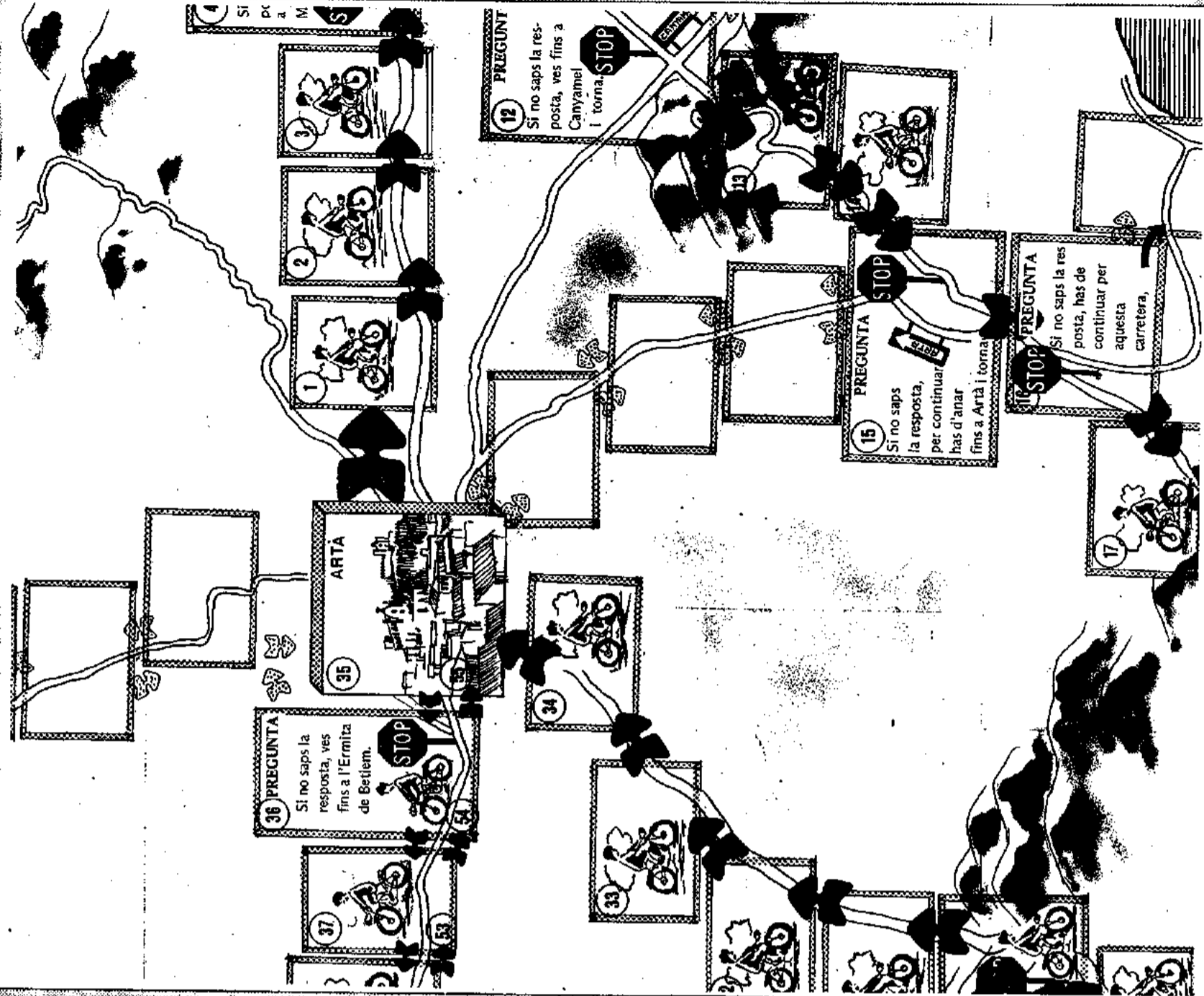
4) PREGUNTA
Si no saps la resposta, ves fins a Cala Mesquida.

5) CAPDEPERA

7) Cala Mesquida

En aquest espai que queda en blanc, hi heu d'afegir l'altre tros de mapa.

UNA EXCURSIÓ EN BICICLETA

vois jugar-hi?

Prepara el joc

1.- Primer de tot, heu d'aferrar els dos fulls on hi ha el mapa de la nostra comarca.

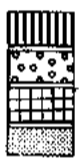
2.- Heu de retallar i aferrar el dau i les fitxes que trobareu a la pàgina tres. Guardau el dau i posau les fitxes en el lloc del mapa on diu FITXES , tenint esment de col·locar-les bé, segons el dibuix.

3.- Retallau les preguntes que hi ha a les pàgines 5 i 7, fei-ne un caramull i posau-lo en el quadre del mapa on diu PREGUNTES

regles del joc

El joc consisteix en anar a sis pobles de la nostra comarca: Artà, d'on partiu, Capdepera, Cala Rajada, Cala Millor, Son Servera, Sant Llorenç, la Colònia de Sant Pere, per tornar una altra vegada a Artà. Per anar-hi s'ha de seguir l'ordre dels quadres.

Hi poden jugar dues, tres o quatre persones. Cada jugador ha de triar un dels dibuixos de les fitxes.

Col·locau totes les fitxes com aquesta en el lloc de partida, és a dir, Artà. Cada jugador avançarà un nombre de quadres igual al que marqui la cara del dau que quedi a dalt després d'haver-lo llançat.

4.- Quan un jugador aconseguixi arribar a un dels pobles assenyalats hi ha de deixar la fitxa que pertoca.

5.- Hi ha quadres amb aquest senyal: si un jugador hi cau ha de contestar una de les preguntes que hi ha en el caramull. Si la sap contestar, podrà continuar sense interrupció. Si no la sap respondre bé, haurà de fer el que se senyala en el quadre.

6.- Guanya el joc aquell dels jugadors que, després d'haver passat per tots els pobles de la comarca, sigui el primer a tornar a Artà.

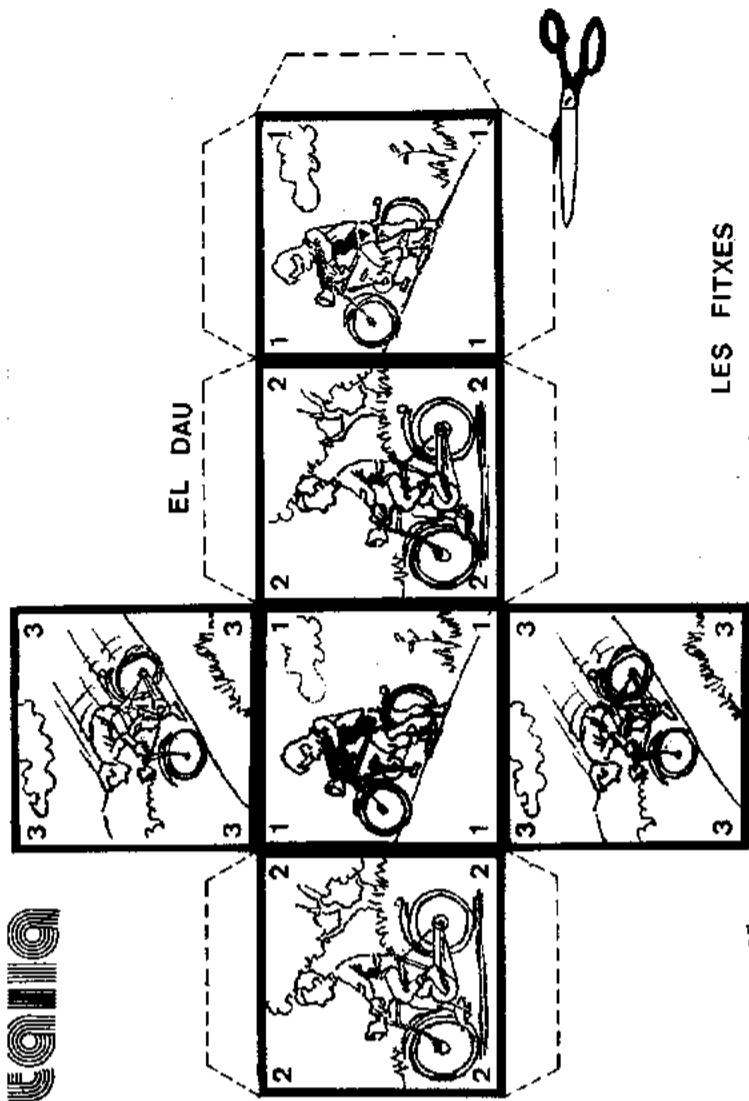
7.- La fitxa d'Artà només es pot col·locar quan s'hagi passat per tots els altres pobles.

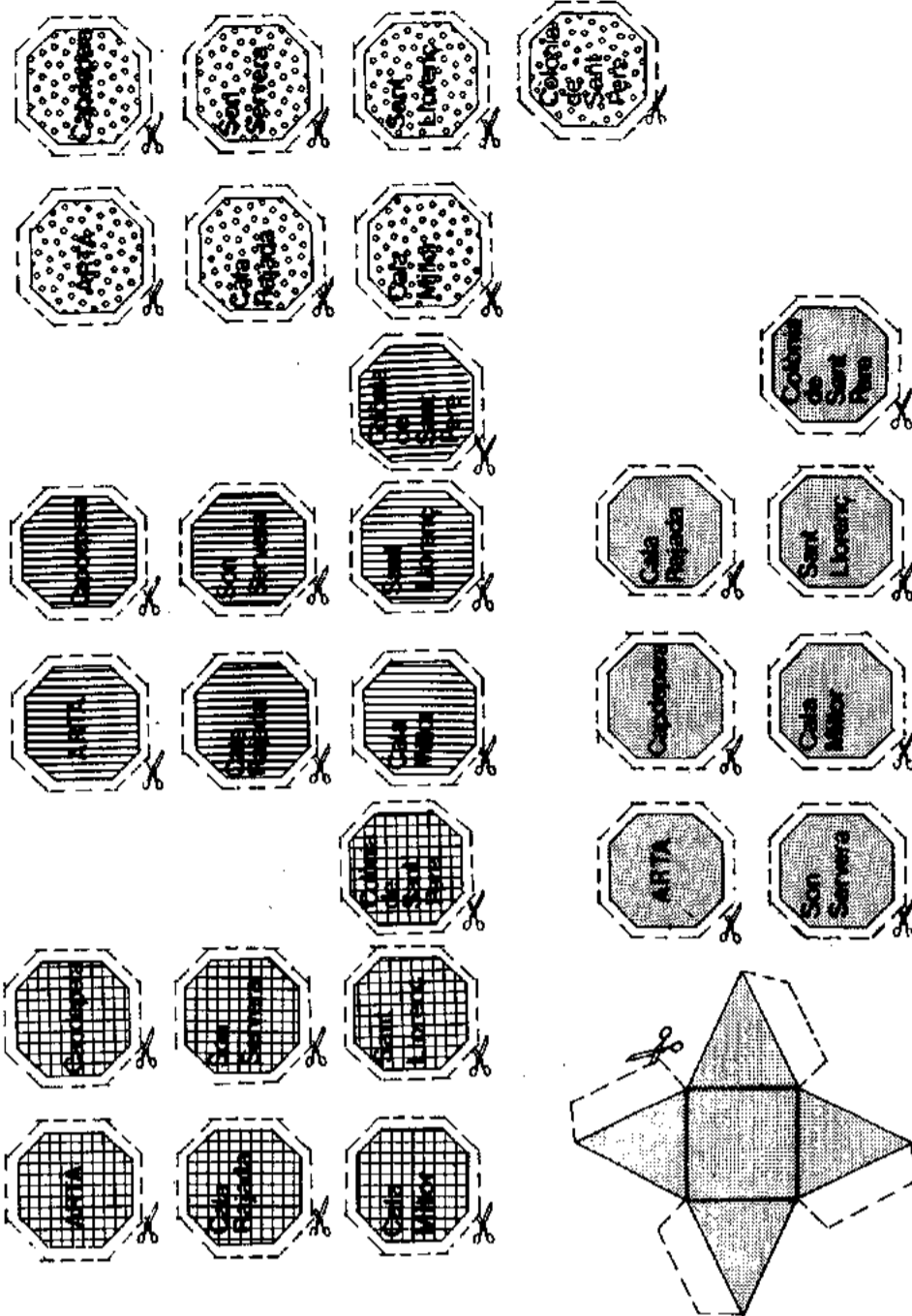
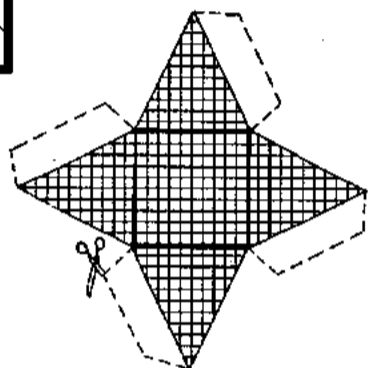
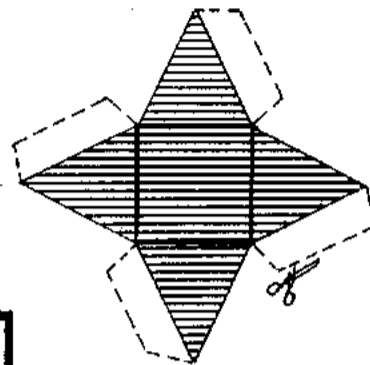
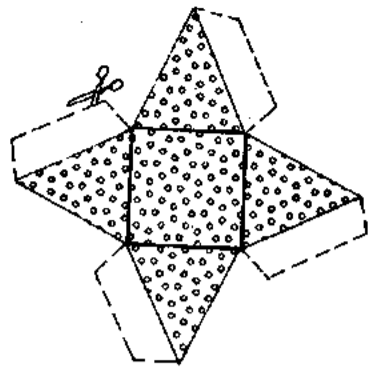
<p>Cala Millor, però, forma part de dos municipis. Quins?</p> <p>Mallorca.</p> <p>portants no només de la nostra comarca, sinó de tota</p> <p>els pobles turístics més importants, és un</p> <p>Una endevinalla: una cosa que no és cosa i que per tot lo món se posa.</p> <p>Què és?</p>	<p>Els autocars que uneixen els pobles de la nostra comarca tenen l'estació d'arribada i sortida al carrer...</p> <p>Cala Mitjana i Cala Torta són dues cales que estan en el terme municipal d'Artà.</p> <p>Si hi volguessis anar des d'Artà, hauries de passar per cap altre poble?</p>	<p>Per qui està format l'Ajuntament?</p> <p>Com saps, l'Ajuntament és l'encarregat d'organitzar els serveis públics.</p>	<p>Quan plou, l'aigua dels núvols cau en forma de gotes; però no sempre l'aigua dels núvols cau d'aquesta forma, sinó que, a vegades, cau en forma de ... i de ..., perquè ...</p> <p>Digues el nom de tres places del poble d'Artà.</p>
<p>La nostra comarca es diu comarca de Llevant i està formada per quatre municipis.</p> <p>Quins són?</p>	<p>Digues el nom de dos pobles de la nostra comarca que estiguin situats a la costa, és a dir, a la vorera de la mar.</p>	<p>En el terme municipal de Capdepera hi ha dos pobles. Quins?</p>	<p>Sabries dir el nom de tres monuments d'Artà?</p>
<p>Dos pobles de la nostra comarca tenen un castell.</p> <p>Quins són aquests dos pobles?</p>	<p>La platja de Cala Agulla és una de les més belles de la nostra comarca.</p> <p>Saps quin és el poble que està més prop de Cala Agulla?</p>	<p>Digues el nom de dues urbanitzacions del municipi de Capdepera.</p>	<p>El Batle i els Regidors han jancant una votació.</p> <p>Saps, però, quines condicions han de reunir les persones que poden votar?</p>
<p>En el municipi de Sant Llorenç hi ha dos pobles. Quins són aquests dos pobles?</p>	<p>Sense mirar el mapa, si hauries d'anar d'Artà a Cala Rajada, per quin altre poble hauries de passar?</p>	<p>Sabries explicar com es formen els núvols?</p>	<p>Sabries explicar que són les aigües subterrànies?</p>

EL DAU

LES FITXES

Digueu el nom de tres pobles de la nostra comarca que no estiguin situats a la costa, sinó a l'interior.

A ca teva, quan obris una aixeta, surt aigua bona per beure.

Explica que ha de passar perquè això sigui possible.

Com saps l'Ajuntament és l'encarregat d'organitzar els serveis públics.

Sabres anomenar-me tres d'aquests serveis públics dels quals se n'encarrega l'Ajuntament?

Com saps, Betlem és una urbanització que està prop de la Colònia.

Sabres dir el nom de tres urbanitzacions més de la nostra comarca?

Tens una espelma encesa. La tapes amb una campana de vidre.

Què passarà? Per què?

Com saps, si encalentim molt l'aigua en estat líquid, es transformarà en vapor.

Sabres com es diu el fenomen pel qual un líquid passa a vapor?

En el terme municipal d'Arta, o municipi d'Arta, hi ha dos pobles.

Quins són aquests dos pobles?

Com saps, els pobles de la nostra comarca només estan units per un únic servei públic de transport, l'autobus.

Saps altres mitjans de transport públic?

Malgrat el seu nom, les Coves d'Arta no estan situades dins el terme municipal d'Arta.

¿Saps a quin terme municipal pertanyen les Coves d'Arta?

El Coll d'Arta el trobam a la carretera que va d'Arta a...

¿Sabres dir tres coses que diferencien un poble d'una ciutat?

A la nostra comarca hi ha diversos pobles turístics. N'hi ha dos, però, que són molt importants.

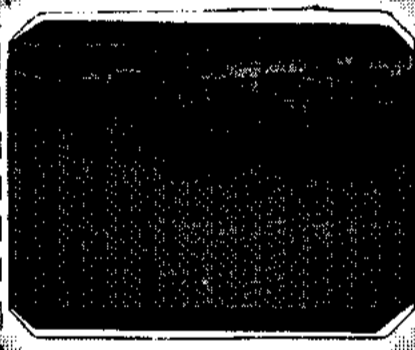
¿Quins són aquests dos pobles turístics tan importants?

A la nostra comarca hi ha l'Ermida de Betlem, però, dins quin terme municipal?

¿Quins són aquests dos pobles turístics tan importants?

Si vas d'Arta a la urbanització Betlem passaràs molt prop d'un poblet.

¿Quin és aquest poblet?

1.3.3.- Implementación

El proyecto ACM 3 está programado para realizarse en dos fases:

a) PRIMERA FASE

La primera fase consta de dos partes, la primera de las cuales se inició el curso 1982-83 y ha concluido al finalizar el curso 1983-84 con la consecución de los siguientes objetivos:

- 1.- Programar de forma integrada los objetivos de las áreas de ciencias sociales y de la naturaleza a partir de los principios del estilo ambiental de educación.
- 2.- Elaborar los recursos didácticos para experimentar los programas integrados.
- 3.- Experimentar los programas y recursos didácticos realizados.
- 4.- Iniciar la evaluación del proyecto con el único referencial de las opiniones de los profesores que intervienen en el proyecto.

La segunda parte de la primera fase abarca el curso escolar 1984-85, y en ésta se pretenden los siguientes objetivos:

- 1.- Iniciar la evaluación sistemática de las unidades desarrolladas.
- 2.- Elaborar nuevos recursos didácticos (videos y audiovisuales).
- 3.- Extender la experiencia a otras localidades de la comarca y de la isla.

b) SEGUNDA FASE

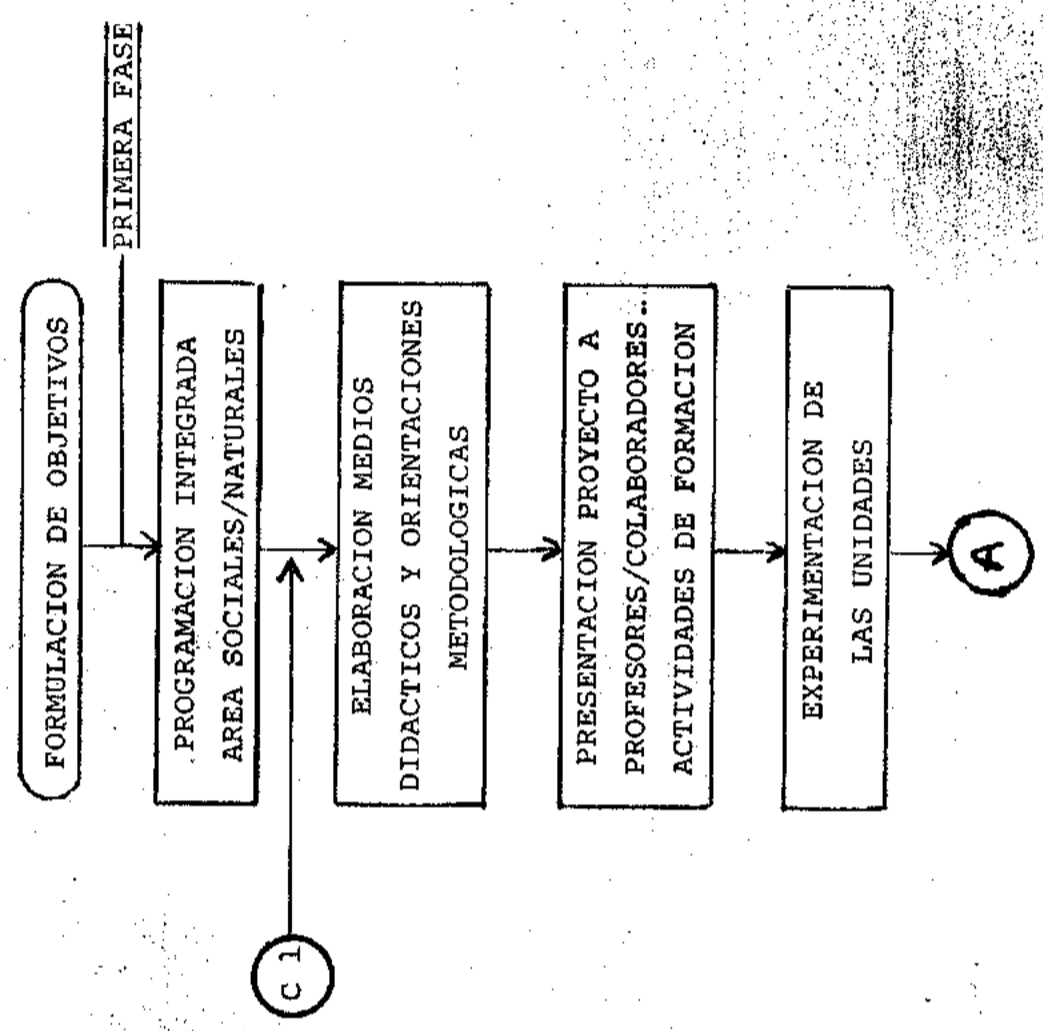
La segunda fase se iniciará el próximo curso escolar 1985-86, con los siguientes objetivos:

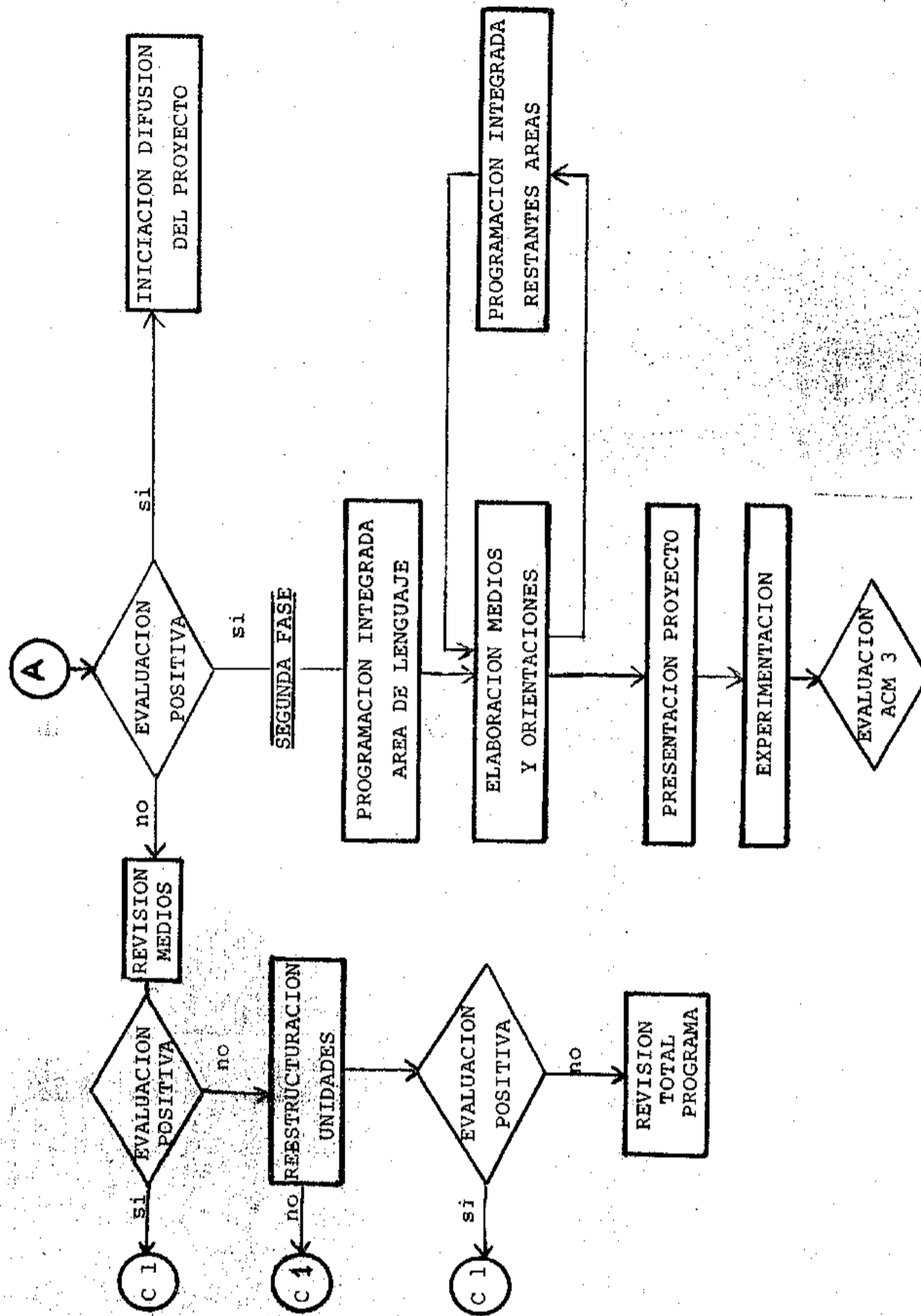
- 1.- Evaluar los medios y recursos didácticos y las orientaciones metodológicas, una vez finalizada la evaluación sistemática de las unidades desarrolladas.
- 2.- Realizar la programación integrada de los objetivos y contenidos del área de lenguaje.
- 3.- Elaborar los medios y recursos y las orientaciones metodológicas necesarios para experimentar los programas integrados (con el área de lenguaje).
- 4.- Realizar la programación integrada de los objetivos y contenidos del resto de áreas de aprendizaje.
- 5.- Elaborar los medios y recursos y las orientaciones metodológicas pertinentes.
- 6.- Experimentar los programas y recursos didácticos realizados.
- 7.- Iniciar la evaluación sistemática de las unidades desarrolladas.

El período de realización de esta segunda fase es de dos a tres cursos escolares.

En las páginas siguientes se muestra el diagrama de la implementación del proyecto ACM 3.

DIAGRAMA DE LAS FASES DE LA IMPLEMENTACION DEL PROYECTO ACM 3

c) CONCLUSIONES

El proyecto ACM 3 se está desarrollando según la implementación prevista, hallándose en los momentos actuales en la segunda parte de la primera fase, en la cual se están llevando a cabo las siguientes actuaciones:

1.- Inicio de la evaluación sistemática de las unidades desarrolladas.

Se han evaluado ya las primeras unidades, estando previsto que al finalizar el curso se hayan evaluado las restantes.

2.- Elaboración de nuevos recursos didácticos.

Se han elaborado los videos y audiovisuales descritos a lo largo de estas páginas y se están editando los restantes, previstos también y ya descritos.

3.- Extensión de la experiencia a otras localidades.

La experiencia se está llevando a cabo en la localidad de Sant Llorenç.

La segunda fase comenzará a desarrollarse en el próximo curso escolar 1985-86, según los objetivos previstos.

En las páginas siguientes se reproducen dos de los cuadernillos utilizados para la evaluación del material.

Como he señalado, la evaluación sistemática de las unidades está en los objetivos de la segunda parte de la primera fase del proyecto ACM3, fase actualmente en desarrollo.

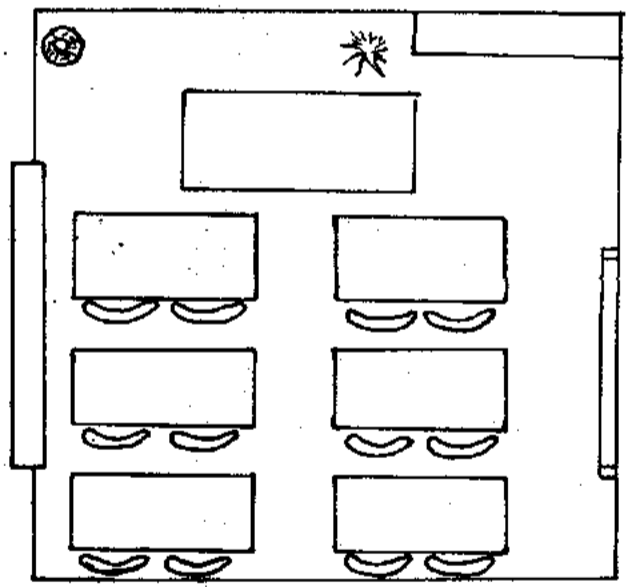
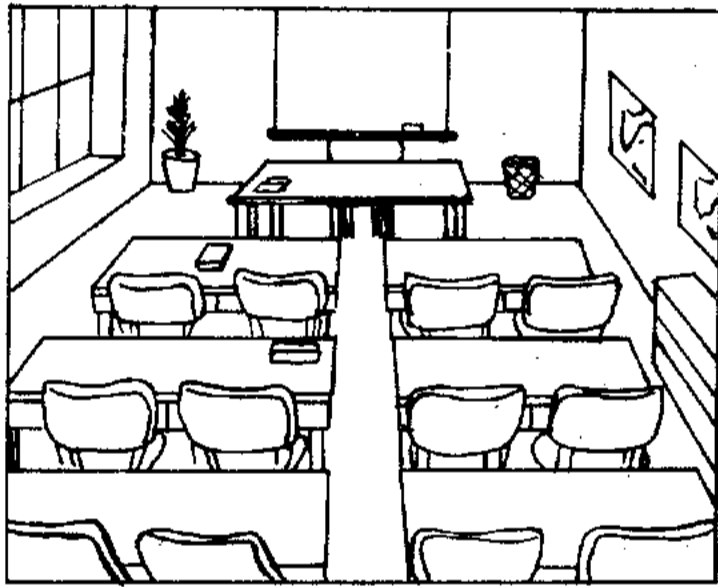
1 Com saps les persones viuen en comunitat perquè així poden satisfer més fàcilment una sèrie de necessitats. ¿Sabries assenyalar tres de les necessitats que l'home satisfà vivint en comunitat?

.....
.....
.....
.....

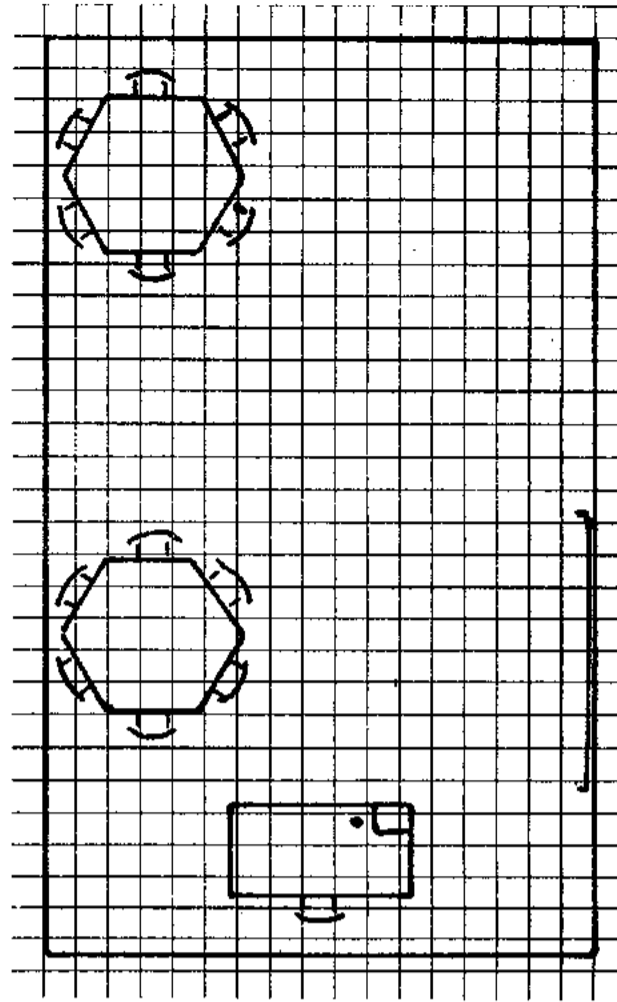
2 Acaba aquestes frases:

- Les localitats petites es diuen.....
- Les localitats grosses es diuen.....
- La meva localitat és..... i és un.....

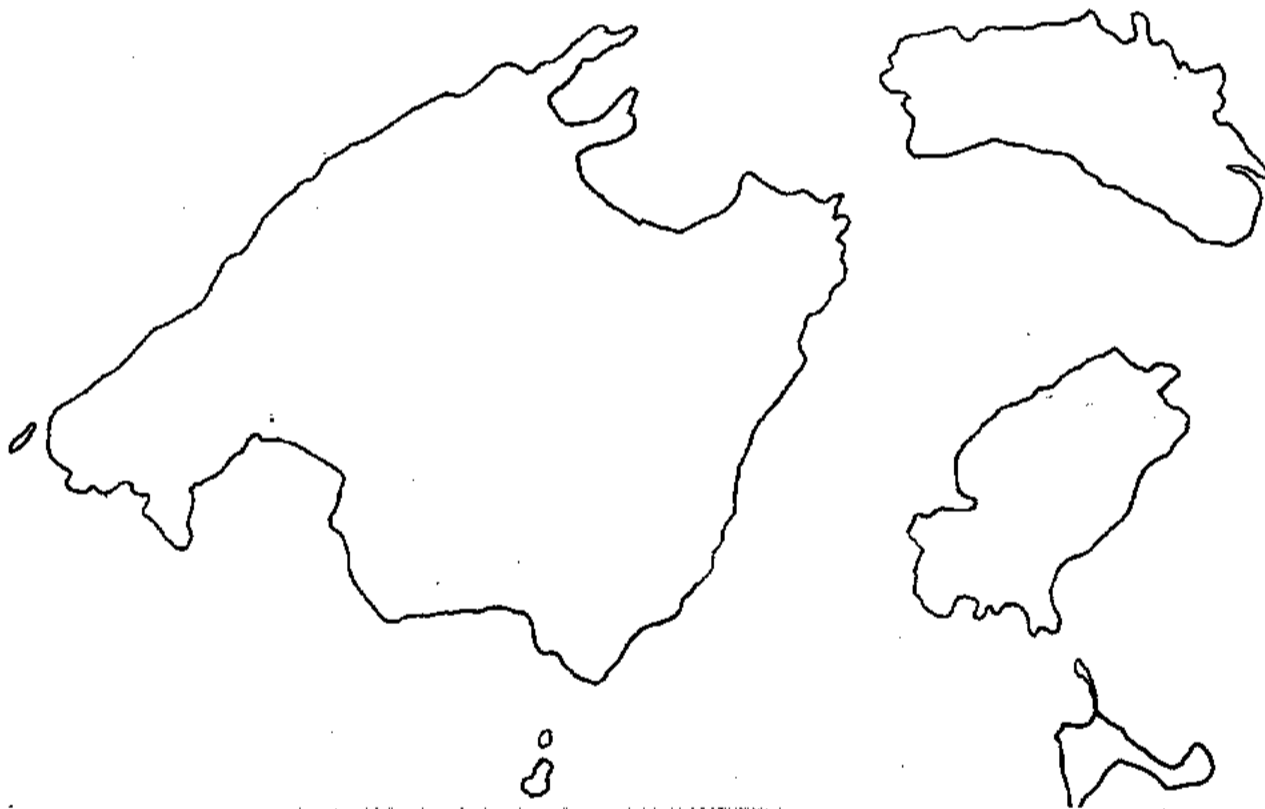
3 Observa aquests dos dibuixos. Un dels dos és un plànol i l'altre no. Amb dues retxes tatxa el dibuix que no sigui un plànol.

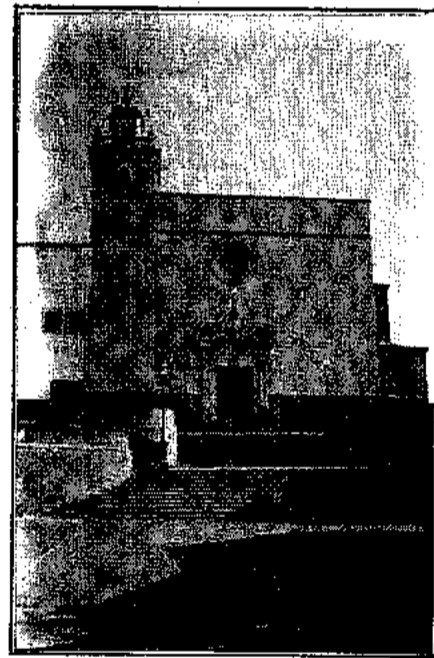
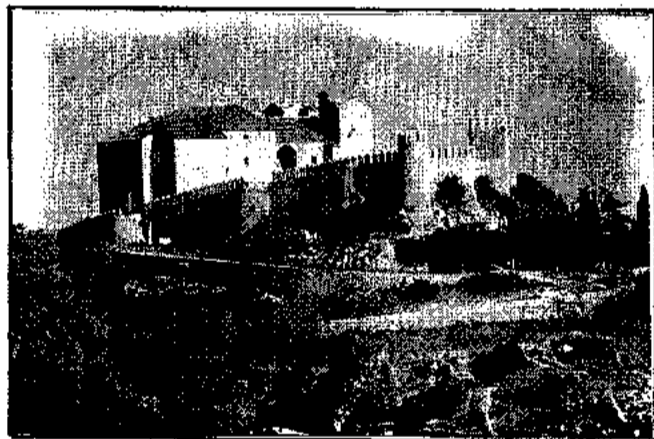
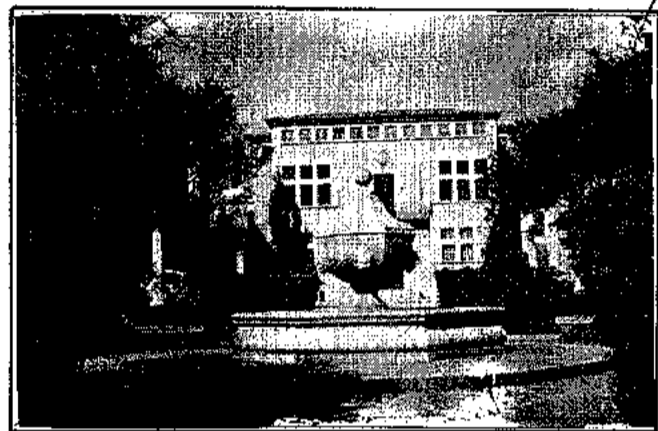
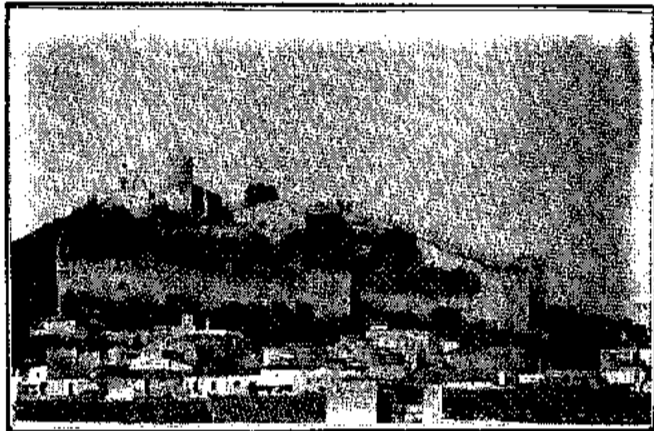
4 Observa la foto d'aquesta classe i acaba el plànol.

5 D'aquests mapes que hem dibuixat n'hi ha un que és el de Mallorca. Tatxa amb dues retxes els que no siguin de Mallorca.

6 Observa aquestes fotos. N'hi ha una que no és del nostre poble. Cerca la foto que no és d'Artà i tatxa-la amb dues retxes.
Devall de cada foto hi ha una retxa. Hi has d'escriure el nom del que hi ha fotografiat.

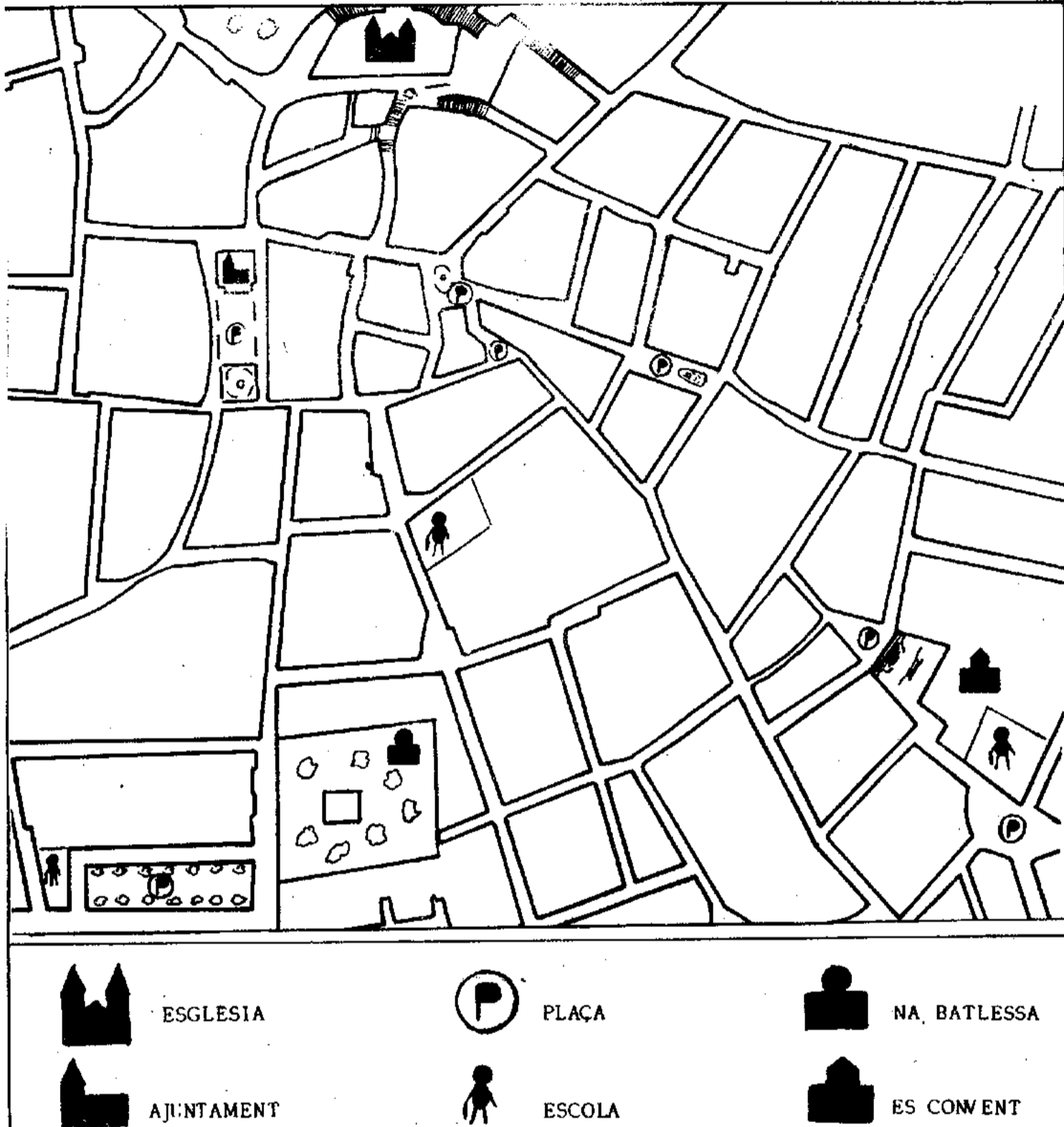

7 Observa aquest plànol i realitza les coses següents:

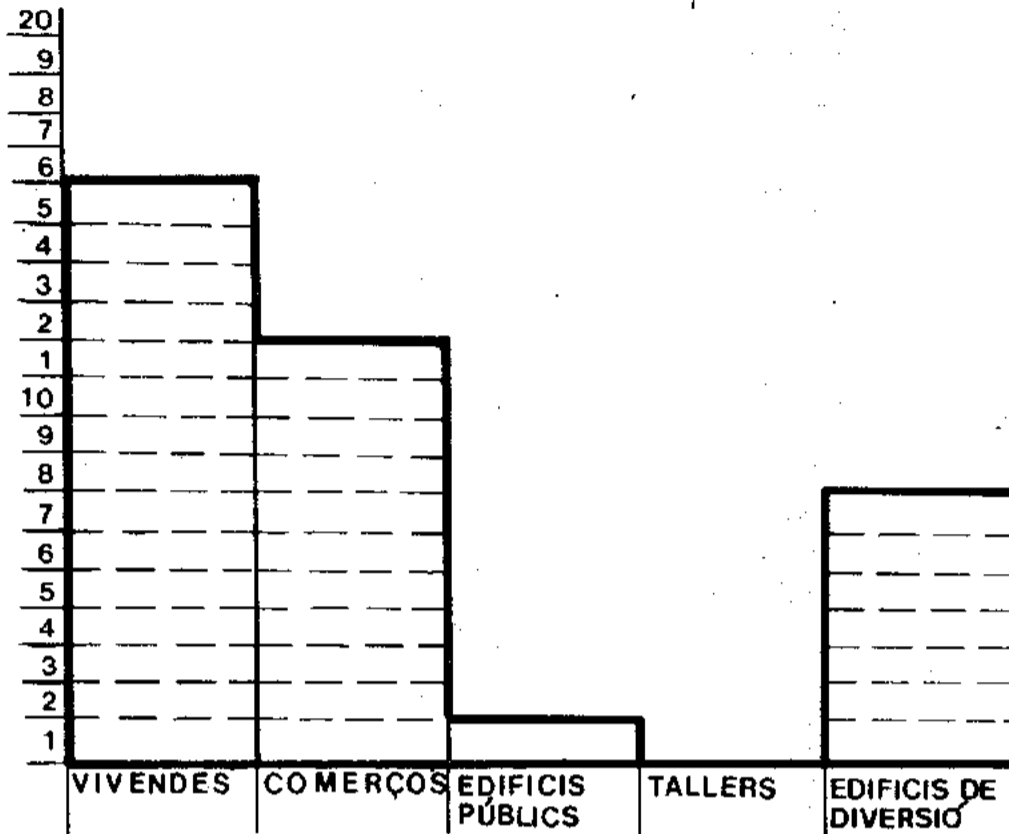
1.- Pinta de color verd la Plaça Conquistador.

2.- Pinta de color vermell l'Ajuntament, l'Església i el Convent.

3.- Amb un llapis marca sobre el plànol el camí que seguiries per anar del Convent a l'Església passant per davant Na Batlessa.

1 Aquesta gràfica representa el número i tipus d'edificis que hi ha a un carrer.
 Observa bé la gràfica i contesta a les preguntes.

- ¿Quantes vivendes hi ha en aquest carrer? _____
- ¿Quants comerços hi ha en aquest carrer? _____
- ¿Quants edificis públics hi ha en aquest carrer? _____

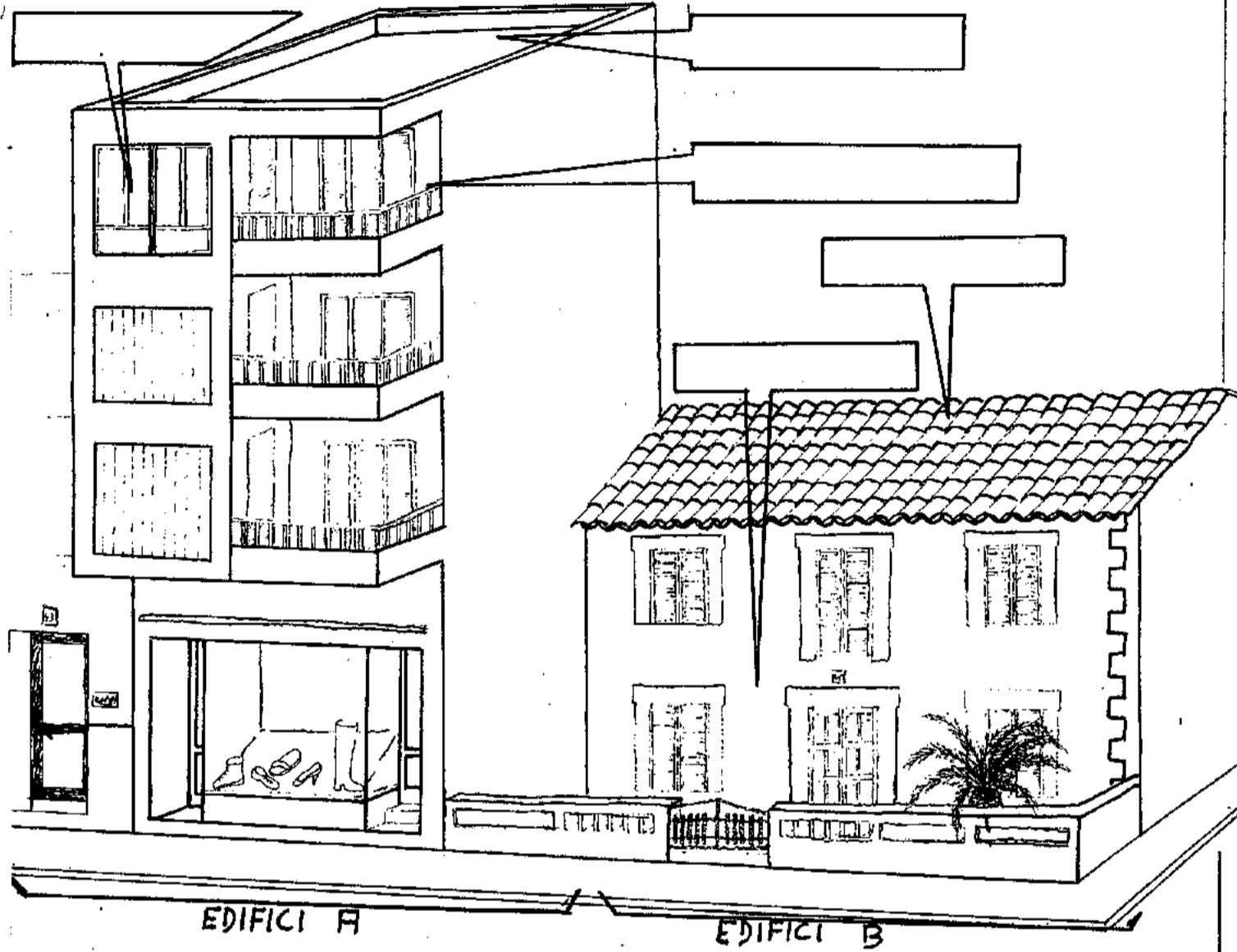
2 Llegeix aquesta llista i tatxa els edificis que no siguin comerços.

- Carnisseria	- Residència
- Correus	- Fusteria
- Ajuntament	- Supermercat
- Drogueria	- Botiga

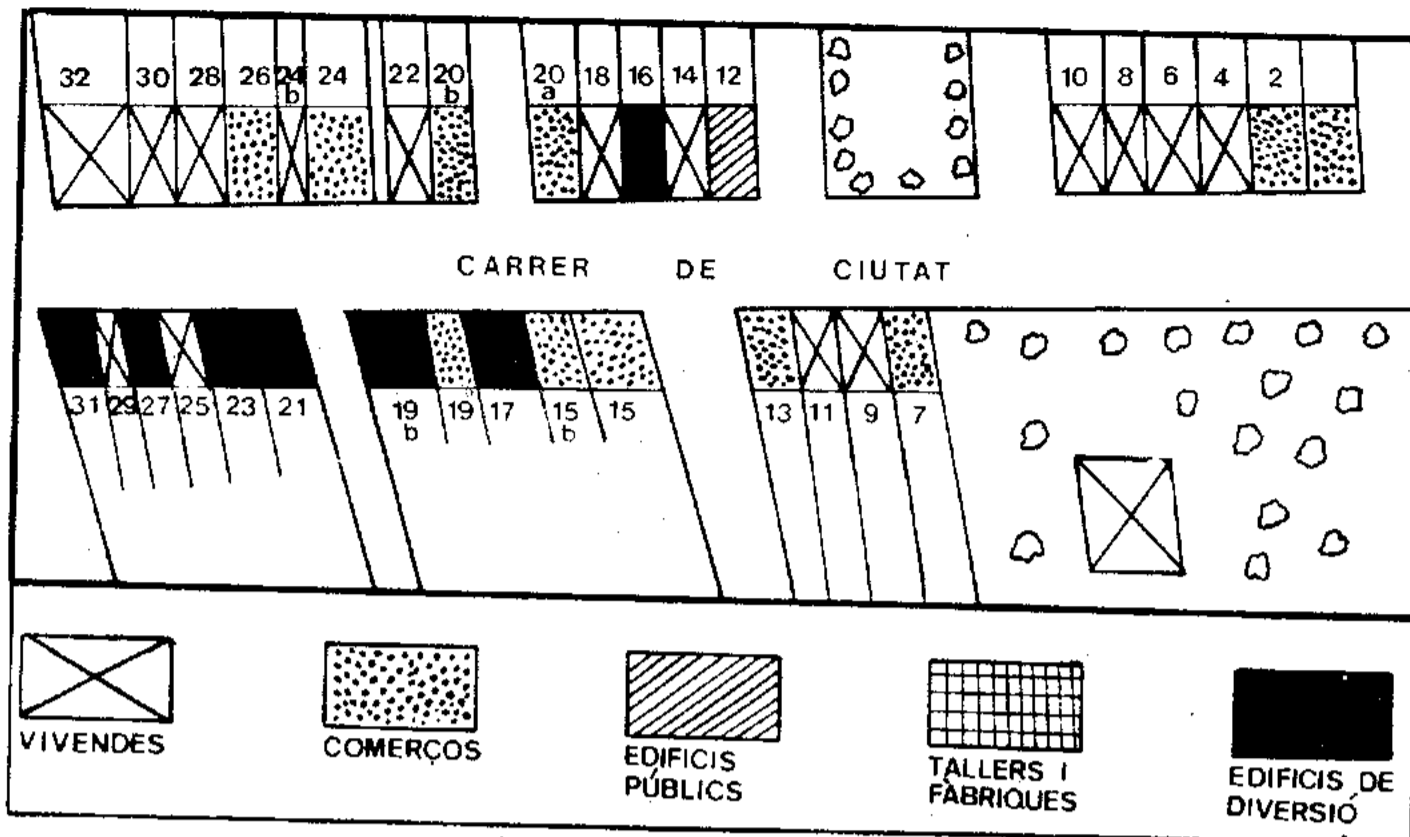
3 Observa el dibuix i realitza les coses següents:

- Coloca a la casella que pertoqui els elements següents:
façana, terrat, teulada, balcó, portal, finestra.
- Observa el dibuix i compara el dos edificis. Omple aquest esquema:

	<u>EDIFICI A</u>	<u>EDIFICI B</u>
Número de plantes		
Utilització de la planta baixa.		

4 - Assenjala els edificis públics del nostre poble que coneguis.

Contesta a les preguntes següents:

- ¿Per a què es fa servir l'edifici número 20 d'aquest carrer? _____
- ¿Per a què es fa servir l'edifici número 30 d'aquest carrer? _____
- El número 12 està situat devora la Plaça del Conquistador, i sabem que és un edifici públic. ¿Saps quin edifici és aquest? _____
- ¿Quants comerços hi ha en aquest carrer? _____
- ¿Quantes vivendes hi ha en aquest carrer? _____

2.- LA EDUCACION ECOLOGICO-AMBIENTAL EN EL AMBITO COMUNITA-
RIO. DISEÑO DE PROGRAMAS.

2.- LA EDUCACION ECOLOGICO-AMBIENTAL EN EL AMBITO COMUNITARIO.

2.1.- INTRODUCCION Y OBJETIVOS

2.2.- ESQUEMA DEL MODELO

2.3.- DELIMITACION DEL PROBLEMA Y ESPECIFICACION DE FINALIDADES

2.4.- DELIMITACION DEL GRUPO OBJETIVO

2.5.- DEFINIR MENSAJES

2.6.- SELECCION DE ACTIVIDADES

2.7.- EJECUCION Y VERIFICACION

2.8.- ESQUEMA DEL MODELO PARA DISEÑAR PROGRAMAS

2.1.- INTRODUCCION Y OBJETIVOS

Las prácticas de Educación Ambiental no se limitan, evidentemente, a la escuela; en no pocas ocasiones, por exigencias de la propia problemática ambiental, debe implicarse a toda la comunidad utilizando los diversos medios de relación y comunicación que ésta nos ofrece.

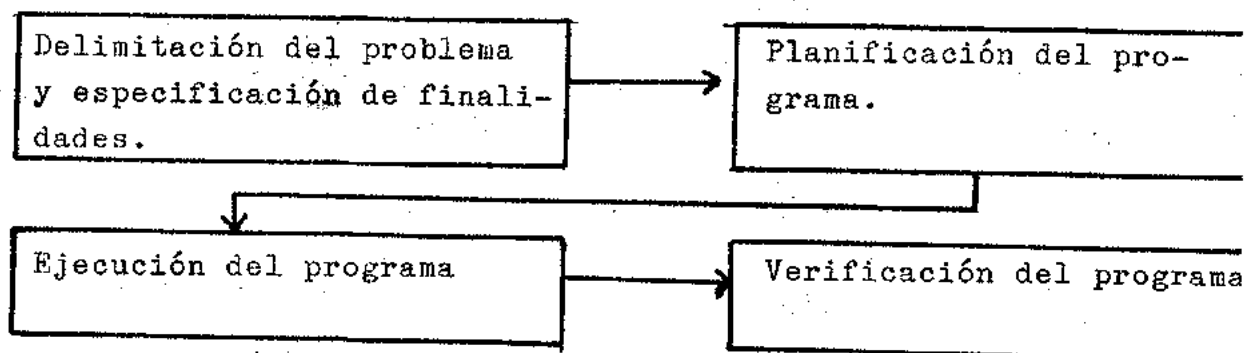
En este capítulo pretendo diseñar un modelo para la puesta en práctica de programas de Educación Ambiental en el marco comunitario, partiendo de un ejemplo concreto. Así los

objetivos de este apartado pueden resumirse en los siguientes enunciados:

- 1.- Mostrar un programa de Educación Ambiental realizado en el marco comunitario.
- 2.- Diseñar un modelo que facilite la puesta en práctica de programas de EA en el ámbito comunitario.

2.2.- ESQUEMA DEL MODELO

El diseño que propongo en este capítulo se fundamenta en un programa que vengo coordinando desde hace ya dos años y cuyo modelo consta de tres momentos fundamentales, que pueden esquematizarse de la forma siguiente:

En las páginas que siguen desarrollo cada uno de estos momentos finalizando con un esquema de las operaciones a realizar en cada uno de ellos.

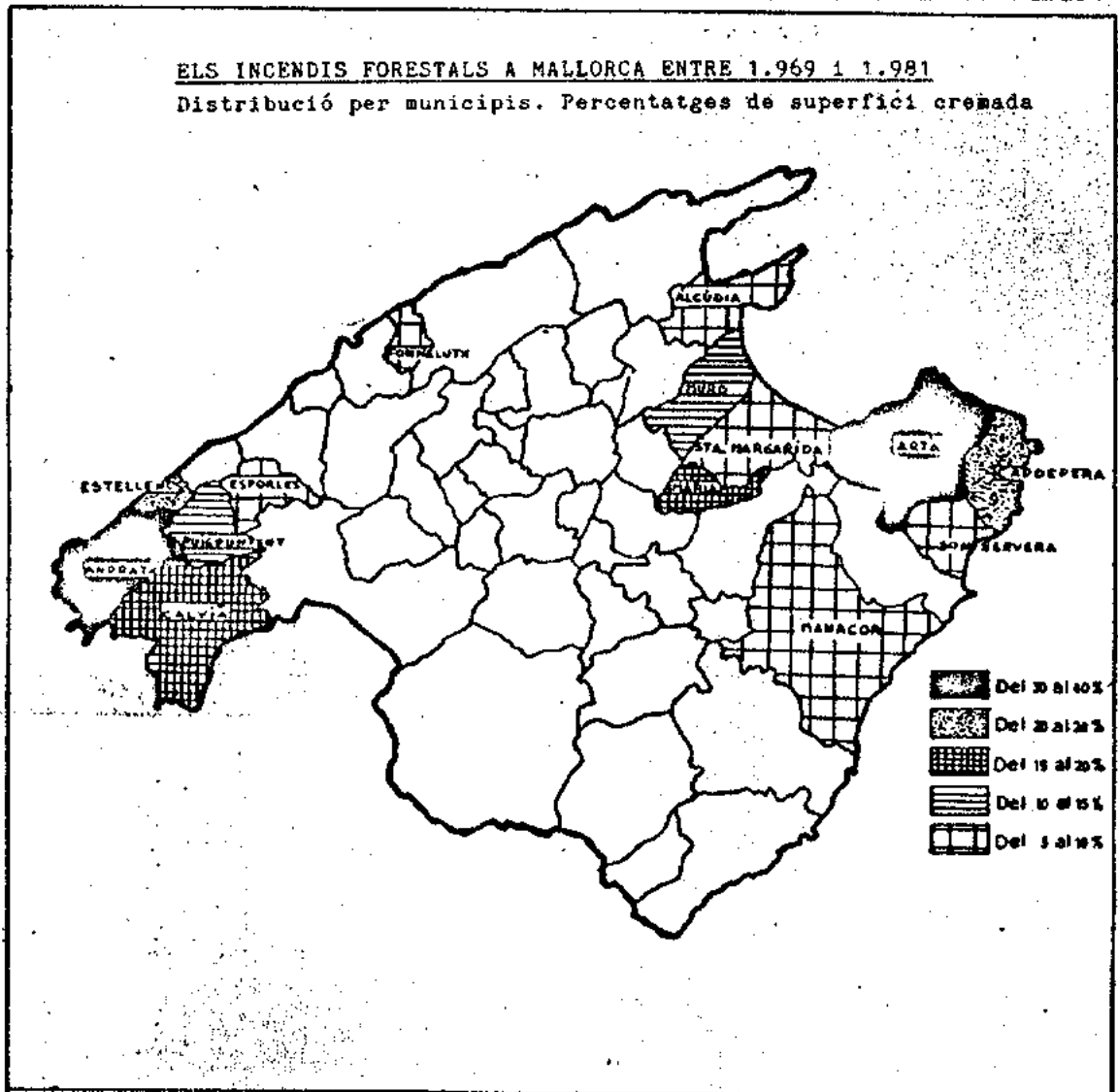
2.3.- DELIMITACION DEL PROBLEMA Y ESPECIFICACION DE LA FINALIDAD.

La delimitación del problema y la especificación de finalidades de todo programa de EA comunitario exige una profunda documentación sobre las características de la problemática a la que se quiere hacer frente; documentación que servirá para que el planificador se introduzca en el tema. En este sentido, y a pesar de la diversidad que cada situación educativa pueda presentar, señalaría algunas fuentes básicas de documentación: documentos de organismos oficiales; bibliografías; contactos con profesionales; prensa local; fuentes orales. En todo caso es conveniente que el planificador realice una memoria que le ayude a delimitar claramente el problema con el que se enfrenta, señalando causas y posibles vías de solución, en especial aquellas que puedan depender de la población sobre la que se incidirá. En este sentido es básico que en el curso de la elaboración de la memoria el planificador investigue aquellos aspectos y/o situaciones del problema en los cuales la población a la que se dirigirá el programa pueda estar de una u otra forma implicada. Quiero con ello decir que en todo programa debe darse información por tal de que la población pueda responder a la siguiente cuestión:

"¿De qué forma puedo contribuir a solucionar el problema?".

El problema ambiental del programa que presento como ejemplo lo constituyen los incendios forestales, problema derivado, en gran medida, de una falta de conciencia de la comunidad, tradicional y mayoritariamente indiferente ante este tipo de fenómenos. El ámbito territorial del programa queda delimitado

por el municipio de Artà que, como se puede observar en el mapa del informe previo presenta el mayor índice de Mallorca de este tipo de siniestros.

La evaluación de causas mostró que la población se caracterizaba por: a) Desconocimiento de la importancia del bosque.
b) Prácticas tradicionales de quema de zonas de monte bajo, sin la más mínima conciencia de las consecuencias que pueden acarrear.

c) Actitudes de indiferencia ante los incendios en amplios sectores de la población.

En resumen y generalizando: en la delimitación del problema y especificación de finalidades se deben realizar las siguientes operaciones:

Delimitación del problema y especificación finalidades:

- o Seleccionar el problema ambiental objeto del programa. Problema que sea "próximo" al grupo objetivo.
- o Documentarse sobre el problema objeto del programa.
 - Consultar fuentes documentales que permitan:
 - a) Especificar las causas del problema ambiental objeto de los esfuerzos del programa.
 - b) Diseñar soluciones.
 - c) Centrarse en aquellas soluciones en las que pueda participar el grupo objetivo del programa.

2.9.- DELIMITACION DEL GRUPO OBJETIVO

La memoria a la que hacía referencia en el anterior apartado ayudará a seleccionar el grupo objetivo, puesto que serán las características del problema así como las finalidades propuestas las que determinen esta selección. En todo caso creo conveniente que a la hora de delimitar el grupo se tengan en cuenta una serie de observaciones:

- a) En aquellas situaciones que se crea conveniente una delimitación, pueden ser útiles las segmentaciones por edades, profesiones, localizaciones geográficas y otros grupos específicos.
- b) La segmentación de la población puede estar motivada no sólo por las características del problema sino también, en algunas ocasiones, por la temporalización del programa educativo; de esta forma se diversifica la relación mensaje-grupo.
- c) En no pocas ocasiones, para llegar al grupo objetivo puede ser conveniente hacerlo de forma indirecta. Efectivamente: incidir en el dominio afectivo, intentar cambiar actitudes que, quizás, se tienen fuertemente personalizadas, no puede hacerse si nuestro mensaje es susceptible de interpretarse como una agresión. Así, en algunas ocasiones, puede ser conveniente llegar a este grupo de forma indirecta o escalonada.

En el caso del programa que utilizo como ejemplo se reflejan algunas de estas situaciones. Efectivamente, de la documentación recogida para la elaboración de la memoria se desprendía que el segmento de la población formado por los agricultores era el que, por una parte, mostraba actitudes más negativas en relación al tema de los incendios forestales y, por otra parte, sus prácticas eran la causa de no pocos incendios. Estas actitudes y estas prácticas iban acompañadas de un profundo desconocimiento de las consecuencias de sus actos. Ante esta situación

se decidió que el programa se escalonase en cuanto al grupo objetivo: en sus primeras fases se centraría en toda la población en general y sólo posteriormente la haría en segmentos específicos. El motivo de tal medida no es otro que el evitar un posible rechazo por parte del grupo que presenta un mayor índice de actitudes negativas.

En resumen: en la delimitación del grupo objetivo se operará como represento en el esquema siguiente:

Delimitación del problema y especificación de finalidades.

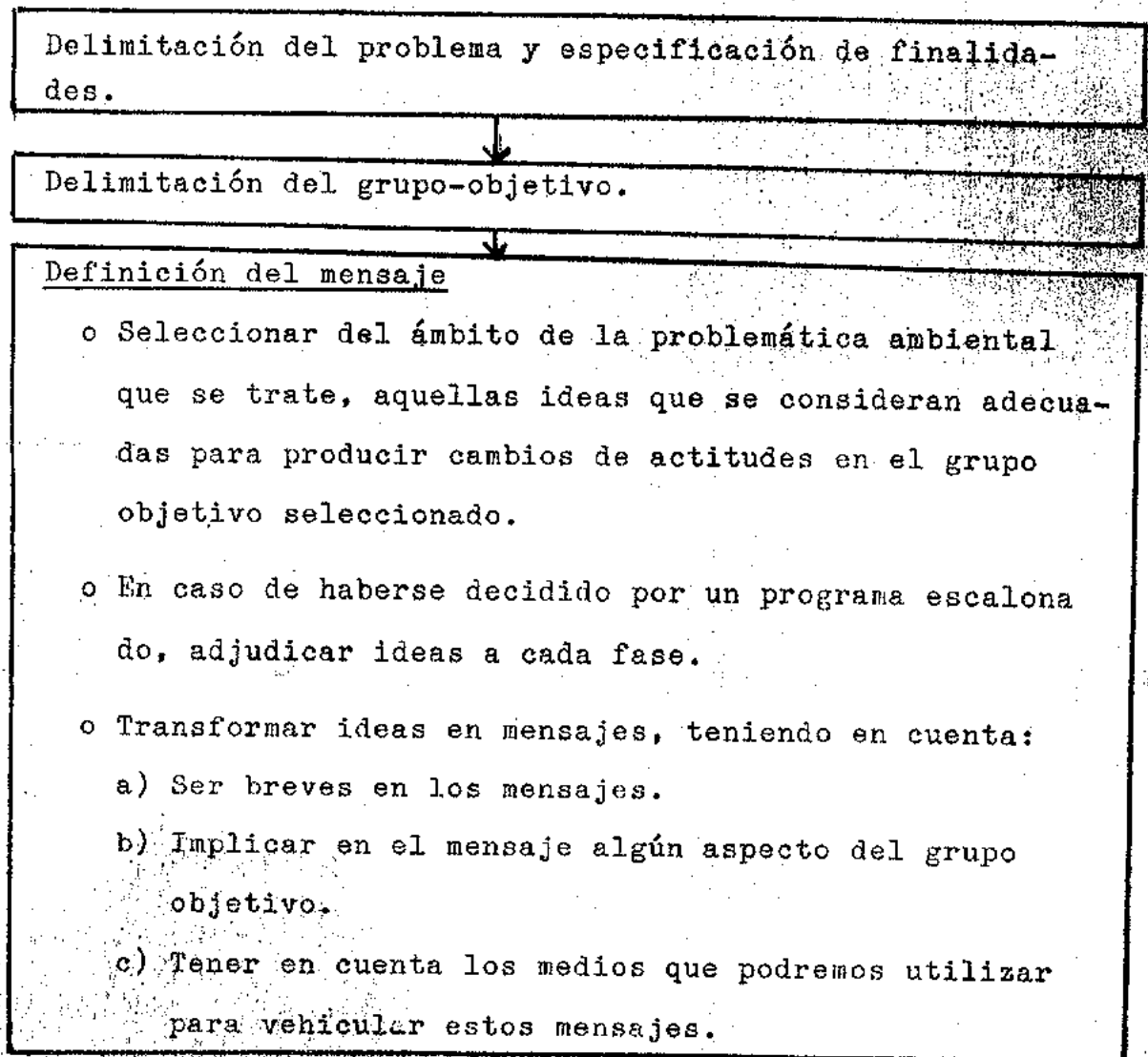

Delimitación del grupo objetivo

- o Determinar si el programa, según sean las características del problema, debe afectar a toda la población o a segmentos específicos. Determinar los grupos.
- o En caso de que se determine dirigirse a segmentos específicos:
 - a) Evaluar conveniencia de escalonar el programa.
 - b) Determinar fases y grupos prioritarios para cada una de ellas.
 - c) Asegurar continuidad del programa diseñando las líneas básicas de cada fase.

2.4.- DEFINIR MENSAJES

El siguiente esquema representa las actuaciones básicas para la elaboración de los mensajes de un programa de EA comunitario.

Veamos como obramos en dos momentos del programa que presento como ejemplo.

Ya he señalado que se trata de un programa escalonado:

presenta fases diferentes y en las dos primeras se tiene como grupo objetivo a toda la población en general, teniendo en cuenta que en un tercer momento se centrará en un segmento específico.

Primera fase (invierno de 1984)

Delimitación del problema y especificación de finalidades

De acuerdo con la memoria en la que se analiza el problema de los incendios forestales, la finalidad de este programa consiste en cambiar las actitudes de la población en relación a este tema. Se trata de conseguir que se tome conciencia de las graves consecuencias que puede acarrear la pérdida de los bosques del término municipal en el que se realiza la campaña y, evidentemente, de otros lugares.

En esta fase, se hará hincapié en dos aspectos básicos:

- 1.- Mostrar los niveles de gravedad de los incendios en el municipio.
- 2.- Mostrar los efectos protectores del bosque.

Delimitación del grupo objetivo

Toda la población en general. Especial incidencia en población escolarizada en cuanto: a) fácil acceso al medio escolar. b) Importancia de crear actitudes ambientales en población juvenil.

Definición mensajes

o Ambito de la problemática: señalados en el apartado de

objetivos: a) gravedad incendios en el municipio.

b) efectos protectores del bosque

o Mensajes seleccionados:

a) "Sembrem arbres. Artà els necessita".

b) "En 10 anys s'han cremat més de la meitat dels boscos i garrigues del nostre poble".

En ambos casos se implica directamente al grupo objetivo. Mensaje secundario: "Efectes protectors del bosc i garrigue: l'aigua de pluja; les aigües subterrànies; la seguera; l'oxigen".

Segunda fase (invierno de 1985)

Delimitación del problema y especificación finalidades

Son los mismos de la primera fase. En esta etapa se hará especial hincapié en los siguientes aspectos: a) Depende de nuestra conducta el que los bosques se transformen en desiertos. 2) Sólo se puede provocar un incendio forestal por ignorancia o mala fe.

Delimitación del grupo objetivo

Igual que en la primera fase.

Definición mensajes

o Ambito de la problemática: señalado en objetivos

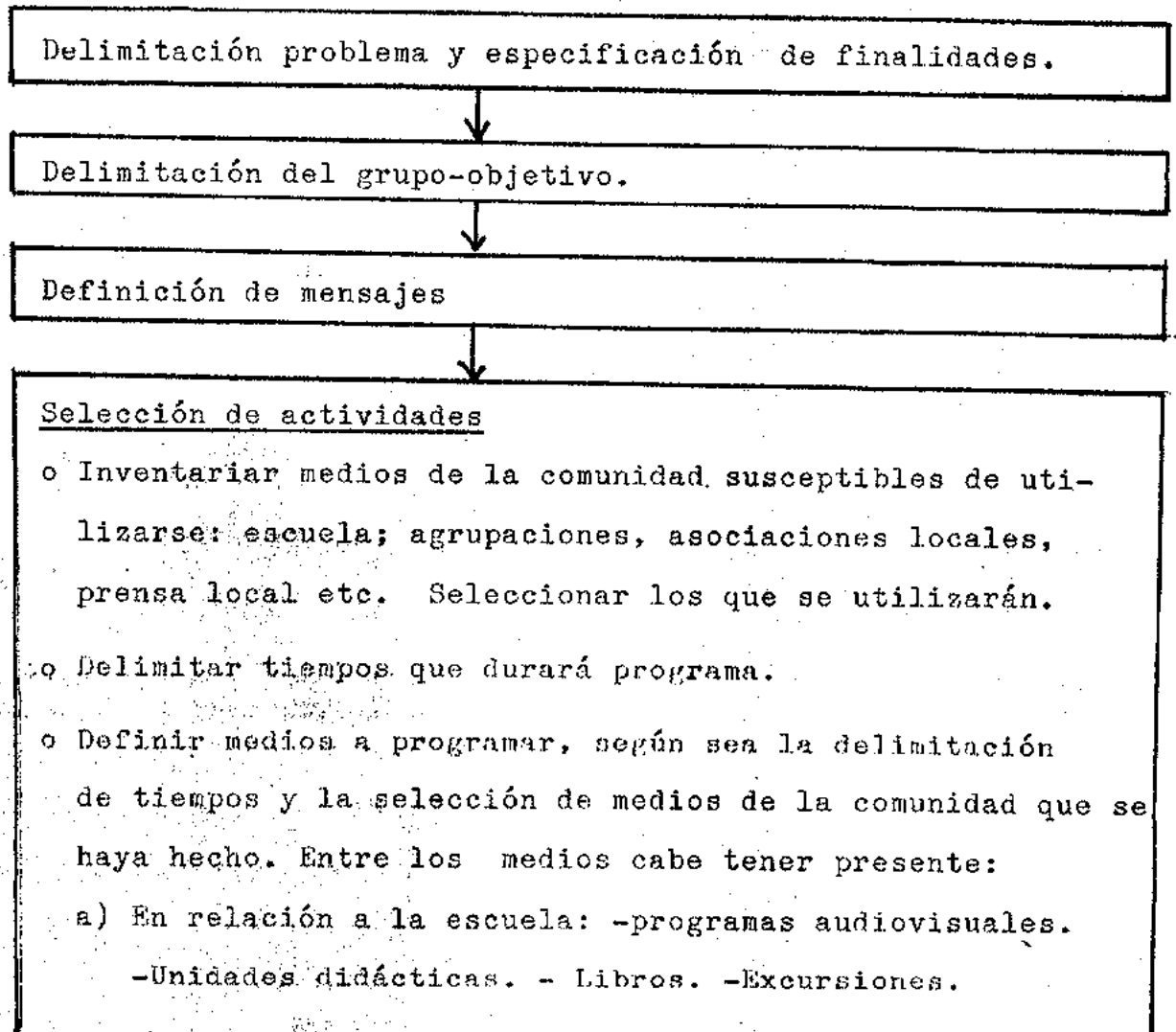
o Mensajes seleccionados:

a) "Si no volem que el nostre municipi sigui prest un desert hem de pendre mesures contre els incendis forestals; avui encara hi som a temps, demà potser sigui tard!"

b) "Qui pega foc a les muntanyes és un delinquent".

2.6.- SELECCION DE ACTIVIDADES

En la selección de actividades se puede operar tal como señalo en el siguiente esquema:

- Material informativo para profesores. -Itinerarios de naturaleza. -Material diverso para alumnos...
- b) En relación a medios de comunicación: -Anuncios. -Artículos. -Programas de radio y TV.
- c) Otros medios: -Folletos. -Excursiones. - Paneles. -Mesas Redondas. -Conferencias. -Exposiciones etc. - *Centros de información*

En relación al programa-ejemplo seleccionamos las siguientes actividades:

Primera fase

- En relación escuela: programas ya elaborados como audiovisuales del ICONA. Excursiones y repoblaciones forestales.
- En relación medios de comunicación: artículos en la prensa local.
- Otros: edición de folletos (Vid. páginas siguientes) .Edición de carteles (Vid. páginas siguientes). Repoblación .

Segunda fase

- En relación escuela: edición de dos itinerarios de naturaleza (Vid. páginas siguientes). Edición de folletos para recabar la colaboración de la población escolarizada. Concurso de carteles. Exposición de carteles. Repoblación. Edición de pegatinas.
- En relación medios de comunicación: artículos en la prensa local.
- Otros: Edición folletos para vehicular ideas básicas. Edición de carteles (Vid. páginas siguientes). Repoblación.

Reproducción reducida de algunas páginas de los folletos editados como medios para cumplir los objetivos de la primera fase.
(Vid. páginas anteriores)

sembrem arbres artà els necessita

ajuntament d'artà
amb la col·laboració
de l'oons

CAMPANYA MUNICIPAL DE REPOBLACIÓ FORESTAL
ARTÀ 1984

Si no vols veure el nostre terme municipal sec i pelat vine a sembrar arbres a les nostres muntanyes. Artà ho necessita.

El nostre municipi té una extensió aproximada de 14.061 hectàrees.

De les 14.061 hectàrees n'hi ha una 5.732 que són de terra cultivada i una 8.050 cobertes de garriga, alzinars o pinars.

En poc més de deu anys els incendis forestals han cremat quasi quatre mil hectàrees; gairebé la meitat del nostre paisatge natural.

Si aquest ritme no és aturat, en deu anys més no quedarà ni un sol pi ni alzina al nostre terme municipal. El desert d'Artà serà una realitat.

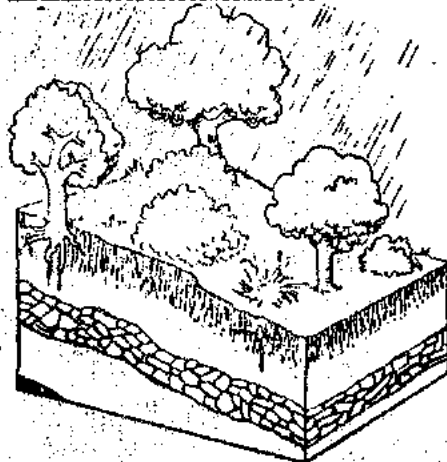
ELS EFECTES PROTECTORIS DELS BOSCS I LES GARRIGUES.

*Els boscs i l'aigua de pluja.

Els boscs i les garrigues proporcionen a l'home molta beneficència. Per exemple la conservació del sòl i l'evitació de inundacions i corriments de terra.

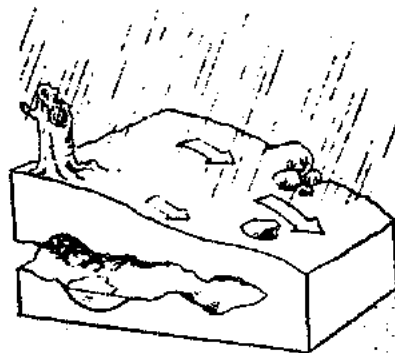
Les aigües de pluja actuen de manera molt diferent al caure a un lloc amb cobertura vegetal o sense.

Quan plou a un bosc o garriga.

Quan plou a un bosc l'aigua és frenada per les fulles dels arbres i altres plantes. Aleshores

a poc es va filtrant, formant-se així bosses d'aigua retingudes per les capes impermeables.

A les zones cremades i despoïlades de vegetació disminueix dràsticament la quantitat d'aigua que s'infiltra augmentant la d'escorrentia. La conseqüència no és altra que la disminució d'aigua al terreny.

Ja hem notat els efectes d'una disminució de nivells d'aigua en els nostres pous. També moltes fonts que mai no havien vist seques ara ho són. És cert que plou molt poc, però també és cert havent tingut els boscs intactes no es notaria tanta falta d'aigua.

Reproducció de algunes pàgines del itinerari al que se
hace referencia en pàgines anteriors.

L'arista ("Similia aspera") també
pertany a la subfamília de les esparagi-
nics.

Localitza una arista. Com és
en esta zona?

.....
.....

Com són les fulles?

.....
.....

L'arista és una planta enfiladissa.

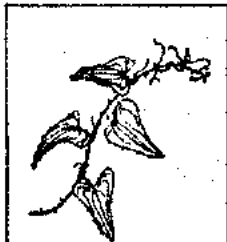
Saps què significa això?

.....
.....

Les plantes enfiladisses es poden
arrapar a d'altres per mitja de cirrells.

És veritat?

.....
.....

ARISTA
"Similia aspera"

ITINERARI
SOS SANXOS-ALZINAR GUIOT

Recorda que la matèria orgànica és molt importanta per mantenir la
fertilitat del sòl. També ajuda a retenir aigua. Quan plou o aigua, evita la
desseccació excessiva i ajuda amb la qual cosa les plantes poden apro-
fitar més quantitat d'aigua. En hivern poden germinar més fàcilment.

Per altra part, cal sempre mantenir orgànica la vegetació. Està molt
exposat a l'erosió. Les zones de les plantes baixes són particulars de terra. A
sense vegetació "protecció" aquestes particulars són arrossegades pel vent
i l'aigua.

¿Pots veure algun animal d'aquí disposat de matèria orgànica, restes
d'aigua, protecció, etc.?

.....
.....

Hi ha moltes plantes a la zona?

Intenta ara dibuixar alguns dels animals que hauries observat amb aquestes.

Quins pots observar?

.....
.....

Quins altres crucs amb temps hi poden viure?

.....
.....

Hi ha molts ocells a la zona?

Quins animals que viuen al bosc no podríem veure a la zona d'aquí?

.....
.....

Reproducción de algunas páginas de los dos folletos realizados para conseguir los objetivos de la segunda fase. (Vid. páginas anteriores)

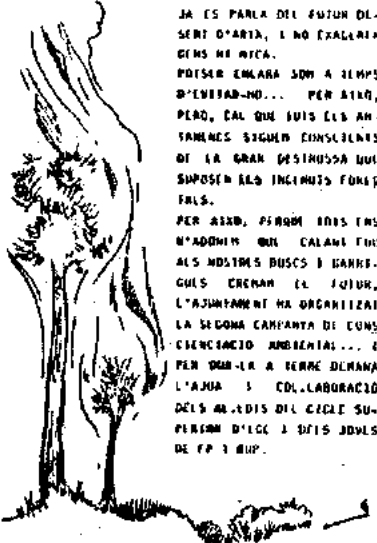

AQUEST HOME JA HA TRIAT EL FUTUR DEL NOSTRE MUNICIPI PER DESCUIT, IGNORÀNCIA O MALA FE CONTRIBUEIX QUE PREST ARTÀ SIGUI COM UN DESERT...

ajuntament d'artà

El Campeny municipal de concientització ambiental
(Lluita contra els incendis forestals)

LES INCENDIS FORESTALS UN DIA ANY DESTRUEIXEN LES NOSTRES BOSC I LES NOSTRES GANEGUES I AN QUE ANTE L'ORNI EL PERILL DE CONVERTIR-SE EN UNA ZONA DE BOSC PELADIS... ALS DEBATS

JA ES PARLA DEL FUTUR DESERT D'ARTÀ, I NO EXALLEM DENS NI MICA. POTSER ENLARA SÓN A TEMPS D'ENFERMAR-NO... PER AIXO, PERO, CAL QUE SUIES LES ANIMANES SEGUIM ENSENYANT DE LA GRAN DESTRUCCió QUE SUPONEN ALS INCENDIS FORESTALS. PER AIXO, PERMÉS ENS N'ADONEM QUE CALAM FOM ALS NOSTRES BOSC I GANEGUES CREMAM EL FUTUR, L'AJUNTAMENT HA ORGANITZAT LA SEGONA CAMPANYA DE CONSCIENTIACIó AMBIENTAL... I PER DONAR-LA A TERRE DONAM L'AJUDA I COL·LABORACIó DELS ALUMNIS DEL CICLE SUPERIOR D'EGC I DITS JUVES DE FP I BUP.

ajuntament d'artà

El Campeny municipal de concientització ambiental
(Lluita contra els incendis forestals)

En tercer lloc, hi pots col·laborar fent cartells i mitjans. Els explicarem: aquesta campanya té 25 dies fent, la primera de la que ara se deu a terme i durarà tres setmanes. La segona fase es farà durant el mes de juny... i aquí és la teua feina. Ho aprens més tard en una exposició de cartells i col·locarem el que més agradi. L'afortunat guanyador en farà una còpia al municipi, però sempre costa carra... Ja ho sapem per experiència, cal que sigui per fer saber a tothom. Fes-te que de cada 100 a la quantitat.

COM HI POTS COL·LABORAR?

Primer de tot, assistint als actes que es celebren durant els dies que dura la campanya i que anunciem a la pagina següent. No deixis d'anar

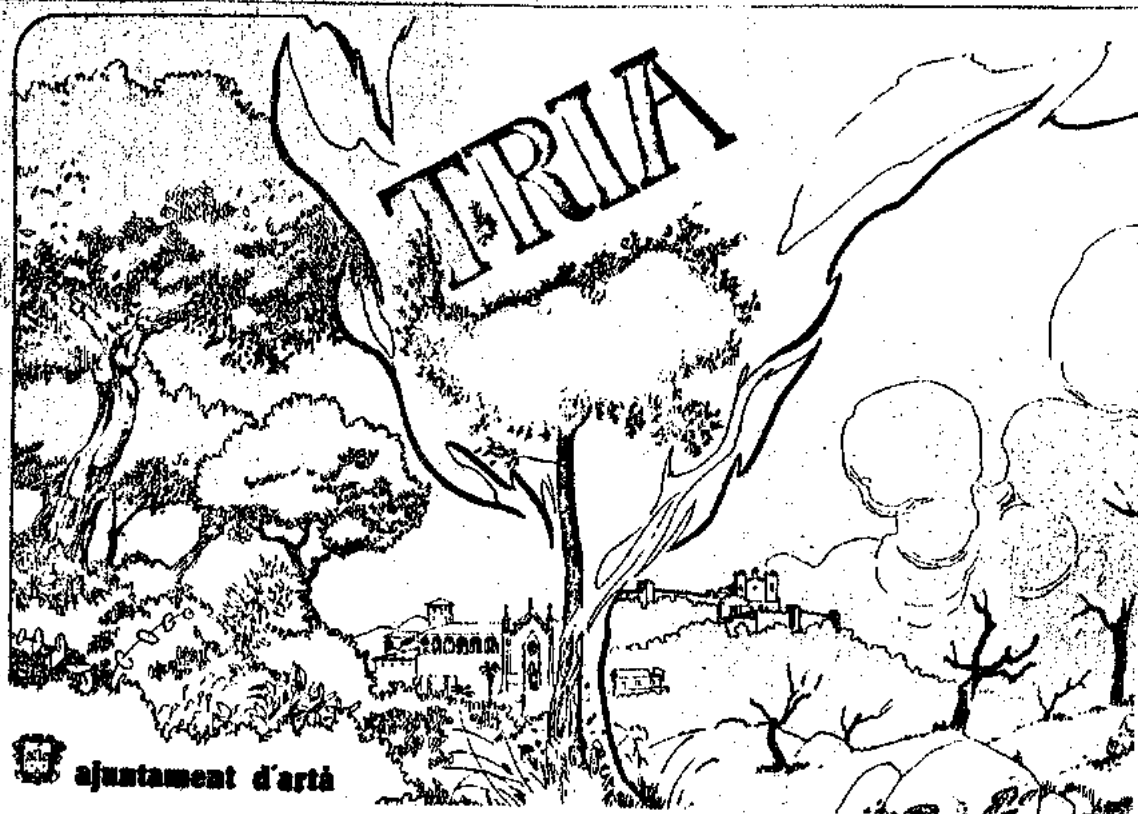

a les repeticions que es fan?!! Ho sabem nos,

hi pots col·laborar fent-ho a casa o tot hom, que ets d'ambients de la campanya perquè ho trobem més fàcil, i'ntegram amb aquets de-
sant un punt d'informació.

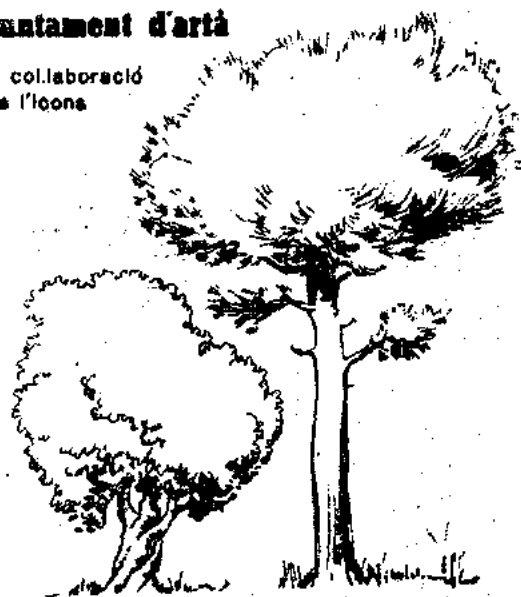
Reproducción reducida de los dos carteles editados.

sembrem arbres artà els necessita

 ajuntament d'artà

amb la col·laboració
de l'Icona

2.7.- EJECUCION Y VERIFICACION

La planificación de los elementos que he señalado en los anteriores apartados termina con la puesta en práctica del programa. Si bien este momento no plantea especiales problemas más complicado es el tema de la verificación. ¿De qué forma podemos cerciorarnos de que se han conseguido los objetivos propuestos? Cuando nuestro ámbito de trabajo se circunscribe al entorno escolar contamos con una relativa facilidad para evaluar los resultados de la labor educativa: una diversidad de instrumentos se utilizan para medir los cambios de actitudes y avances cognoscitivos. Cuando el ámbito de actuación se amplía y la población objeto de evaluación no es una clase ni un centro sino una determinada comunidad la verificación plantea problemas que obligan a enfoques diferentes, a menudo discutibles, por la sencilla razón de que una evaluación profunda, con las mismas técnicas utilizadas en el marco escolar, haría más costosa la evaluación que la ejecución del programa. Teniendo esto en cuenta, creo que no es tan importante recurrir a instrumentos que han demostrado su eficacia (encuestas con respuestas abiertas; pruebas de asociación; escalas de actitudes etc.) como usar técnicas más elementales que, sin embargo, pueden proporcionar una valoración más o menos objetiva. Así, por ejemplo, señalaría como indicadores: asistencias a

actos, ésto es: respuesta ante las convocatorias;
opinión de especialistas....

En síntesis, el esquema del modelo para diseñar programas de EA en un marco comunitario puede representarse con el gráfico de la página siguiente.

Delimitación del problema y especificación de finalidades

- o Definir problema ambiental objeto del programa
- o Documentarse sobre el problema para poder:
 - Especificar causas problema ambiental objeto del programa
 - Diseñar soluciones
 - Centrarse en aquellas soluciones en las que pueda participar el grupo objeto del programa.

Delimitación del grupo objetivo

- o Evaluar relaciones problema/grupo: determinar grupo objetivo.
- o Determinar aspectos temporales del programa
 - Evaluar conveniencia de escalonar programa
 - Determinar fases y grupos para cada etapa, asegurando continuidad programa.

Definir mensajes

- o Seleccionar ideas y transformar ideas en mensajes.
- o Determinar posibles medios comunicativos a utilizar.

Seleccionar actividades

- o Inventariar medios de la comunidad susceptibles de utilizarse: agrupaciones; escuelas; prensa; centros de interpretación ambiental; radio etc.
- o Evaluar posibilidades de crear medios propios: determinar aquellos que se crearán.
- o Especificar medios propios y comunitarios a utilizar. Relacionar medios y tiempos del programa.

Ejecución del programa

Verificación del programa

3.- LOS CENTROS EDUCATIVOS Y DE RECURSOS AMBIENTALES.

EL EJEMPLO DE "SES SITGES".

3.- LOS CENTROS EDUCATIVOS Y DE RECURSOS AMBIENTALES.

EL EJEMPLO DE SES SITGES

3.1.- INTRODUCCION

3.2.- PRESENTACION DEL CENTRO

3.3.- DESCRIPCION DEL CENTRO

3.4.- SES SITGES COMO CENTRO EDUCATIVO Y DE RECURSOS
AMBIENTALES.

3.5.- "UN DIA A SES SITGES": UN PROGRAMA YA EN MARCHA.

3.1.- INTRODUCCION

Durante el curso 1984/85 se ha puesto en funcionamiento Ses Sitges. Centre Educatiu i de Recursos Ambientals, iniciándose así una experiencia que todos los que estamos implicados en ella esperamos y deseamos ver consolidada. Se trata de un trabajo fundamentado en la Pedagogía Ambiental y cuyas características detalladas a continuación, tal como han sido redactadas para su presentación al profesorado. (1)

1.- Vid. SUREDA, J./ PONT, G. Projecte del Centre Educatiu

3.2.- PRESENTACION DEL CENTRO

"Curiosament, quan s'aconsegueix generalitzar l'escolarització, l'escola cau en una crisi profunda. Aquest fenomen, iniciat a finals de la dècada dels 60, s'ha reproduït a gairebé tots els països occidentals, i les solucions suggerides són diverses, moltes vegades contradictòries; la qual cosa no és gens d'estranyar si considerem que la crisi dels sistemes escolars pot ésser contemplada desde diverses perspectives: tantes com expectatives o esperances dipositades en ells...

Així, per exemple, la investigació sociopedagògica manifestà com l'escola actua de reproductor de desigualtats socials, limitant o destruint pensaments que creien en la capacitat alliberadora de l'escola. Les solucions, els justificants per mantenir l'esperança, es trobaren en intervencions de tipus divers però que responen al nom de pedagogia compensatòria.

Altres treballs descobriren, també, la de cada dia menor influència de l'escola en l'adquisició de coneixament per part dels alumnes. Altres mostraren el caràcter autoritari i repressiu dels anomenats currículums ocults. Altres denunciaren l'alarmant aïllament del sistema, condemnat a convertir-se progressivament en generador, solament d'entropia...

i de Recursos Ambientals de Sos Sitges Separata de Flor de Card, Sant Lorenc 1984

Cal pensar en el sistema escolar del futur. Cal pensar en aquesta regió que es troba dins el temps però no dins l'espai, que s'anomena Utopia.

I efectivament, s'ha pensat en l'Educació a Utopia; s'han plantejat característiques, dissenys de com por ésser la relació educativa en aquest lloc que no és gens irreal sinó, simplement, futur.

D'aquestes característiques la que més impacte ens ha produït, la que més significació té pel nostre pensament, és la que ens parla d'una generalització de l'espai educatiu. La que, amb noms diferents ("Ciutat educativa", "educació incident", "desescolarització", "escola del carrer" etc.) exigeix accions encaminades a redescobrir, inventar, allargaments de l'espai escolar.

La nostra proposta, pensant en l'educació a Utopia, és la creació de centres educatius de recursos ambientals. Uns centres que plantejam com a prolongació de l'espai escolar i que, creim, poden contribuir a renovar pràctiques escolars en un sentit fortament positiu.

A les pàgines següents es presenta el projecte de creació d'un d'aquests centres: Ses Sitges. Abans de que comenceu, però, la lectura potser convé clarificar els punts següents:

- Ses Sitges no es contempla com un centre aïllat: en un futur no molt llunyà, s'hauria de veure acompanyat d'al-

tres centres de recursos ambientals. En la nostra opinió -i això s'hauria d'estudiar més detingudament- en seria convenient un a cada contrada natural de Mallorca, i un pel medi urbà de Ciutat.

- Ses Sitges, com es podrà veure, estarà particularment especialitzat en l'agricultura de secà i en la vida dels animals domèstics. Complirà fonamentalment, idò, funcions que a altres indrets fan les anomenades "granja-escoles". Aspecte a considerar a l'hora de projectar altres centres, on es podran cercar altres especialitzacions; així, per exemple, el medi natural podria ésser tema bàsic d'un centre a la Serra de Tramuntana!

3.3.- DESCRIPCION DEL CENTRO

"Des d'una altura aproximada de 125 mts., les cases de Ses Sitges -que ja figuren en el mapa del Cardenal Despuig (1784)- dominen visualment gairebé tota la vall que, llaurada pel torrent de Ses Planes -que pren el nom de Riuet quan desemboca a Cala Moreia, està voltada pels puigs de Ses Telaies, Es Corp, S'Esquerda, Es Telegrafo, Calicant; i el puig de Na Mancada a la banda de

xaloc.

Volten les cases sis quarterades (uns 42.000 mts²) de terra argilosa i "ferrissa", del Traàsic; on amb una temperatura mitjana de 16-17°, i amb precipitacions de 600-700 mm., sobre una vegetació potencial de garriga d'ullastre i garballó (Oleo-ceratonion) actualment s'hi desenvolupen els cultius típics del Plà de Mallorca: és a dir, els cereals, forratges i llegums comparteixen la força de la terra, suaument inclinada, amb els ametlers, figueres i garrofers; i tot voltat per marges i paret seca.

Res, idò, llevat l'espaiosa vista, no singularitza físicament Ses Sitges. La singularitat s'esdevé, en tot cas, pels trets humans: allà hi va nèixer Mn. Salvador Galmés i Sanxo, figura cabdal de les lletres de la cultura catalana. I, avui, amara Ses Sitges el desig d'adaptació d'una petita finca i cases de pagès en un Centre educatiu i de recursos ambientals.

Adaptació iniciada amb la preparació d'uns 3000 mts² per a la plantació d'una ampla varietat d'arbres fruiters i hortalisses. I amb la restauració d'una part de la casa, entorn físic que enmarcà el primer despertar del capellà ruralista i lul·lista.

Adaptació que haurà de continuar a la resta de l'edifici, fins a constituir un habitatge capaç d'albergar, en bones condicions, una quarentena de nins/es. Amb la construcció d'un bassol que permeti l'estudi de la seva flora i

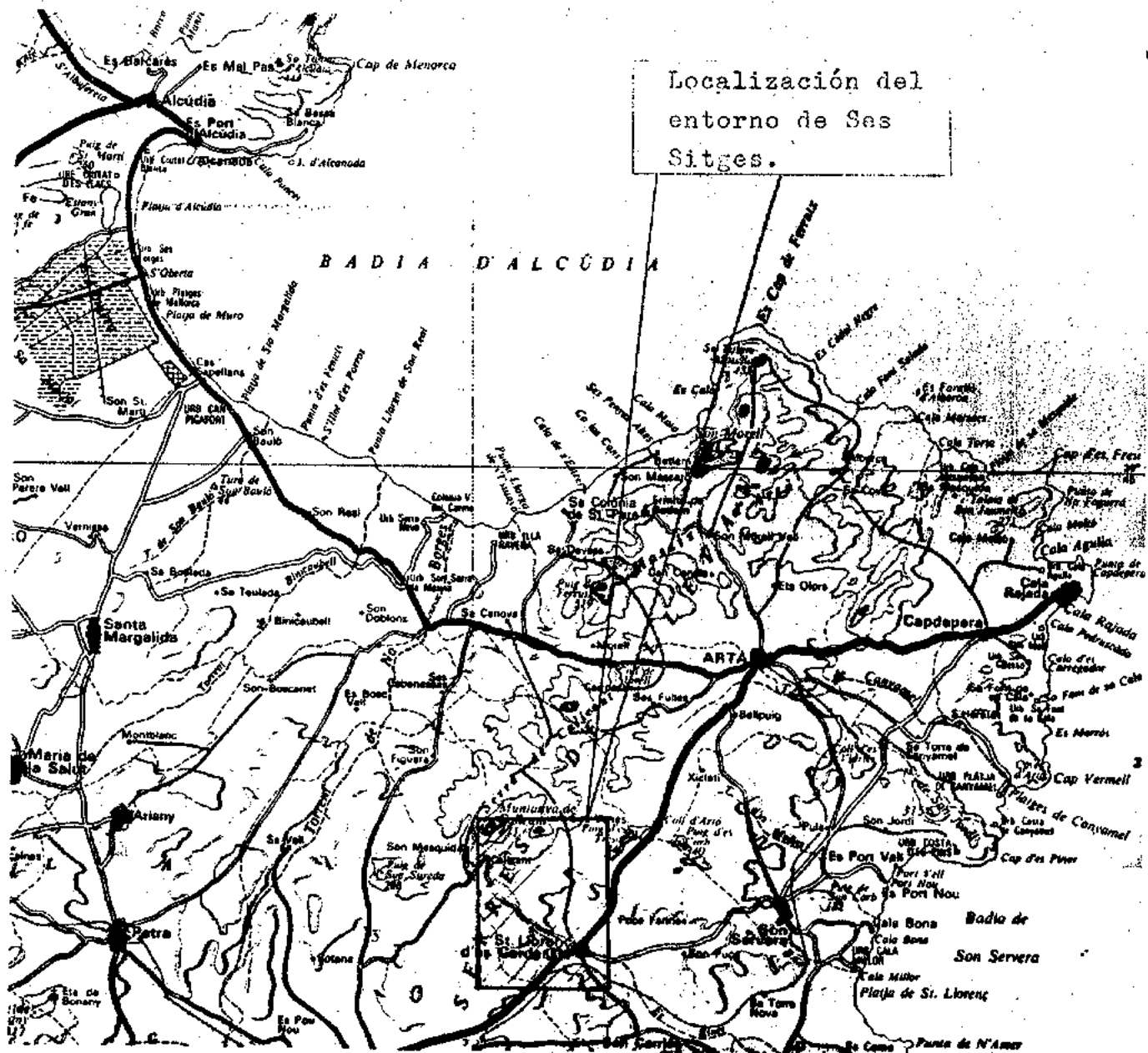
fauna característiques; d'una piscina que permeti el seu aprofitament com a Casal de Colònies...

I també la necessària adaptació (avui ja feta) dels habitatges dels animals, per tal de posar-los a l'abast d'una utilització didàctica: observació i manipulació.

Parlant d'aspectes físics, i amb una perspectiva superadora del concepte "granja-escola" hem de parlar també dels voltants de Ses Sitges: de les plantes de camí, del peculiar aprofitament de l'aigua, i d'ella mateixa, en els horts de Balafi, de la garriga de Sa Coma de Ses Planes, del microsistema del Gorg, amb el bosc de ribera i la corresponent flora i fauna que s'hi desenvolupa...

I també de les canteres de Son Ribot, possibilitadores d'estudis geo-morfològics, de les coves prehistòriques de S'Homonet i dels talaiots circumdants. I del centre urbà de Sant Llorenç, i dels altres una mica més llunyans: Artà, Son Servera, Manacor...i la mar.

Es a dir, Ses Sitges i el seu entorn físic ofereixen tot un munt de possibilitats didàctiques que, òbviament, es podran desenvolupar i/o compartir amb centres de característiques semblants.

3.4.- SES SITGES COMO CENTRO EDUCATIVO Y DE RECURSOS AMBIENTALES.

"Com ja s'ha dit, l'objectiu és destinar cases i finca a usos educatius. De fet existeixen, sobre tot des de la dè-

cada dels 70, instal·lacions d'aquest tipus que s'utilitzen per posar els infants en contacte directe amb la natura i la vida agrícola que la civilització que ens ha tocat viure els hi nega.

El plantejament que es fa de Ses Sitges com a Centre Educatiu i de Recursos Ambientals és fruit d'una sèrie de corrents i/o tendències de caire pedagògic que cal explicitar:

- En primer lloc som especialment sensibles a tots aquells corrents educatius que accentuen la importància d'un ensenyament basat en l'experiència i en la investigació del medi. Aquests corrents tenen una llarga tradició històrica i s'han anat fonamentant en justificacions de caire psicològic i també sociològic.
- En segon lloc ens hem de referir a l'anomenada Educació Ambiental. Corrent pedagògic establert des de la dècada dels 70 i que insisteix en la importància de proporcionar noves actituds a l'home en relació al medi.
- En tercer terme ens ha influït de forma decisiva el concepte de l'aprenentatge innovador desenvolupat pel Club de Roma i presentat a l'any 1979.

D'aquestes tres grans línies rebem suport teòric que fonamenta les finalitats que perseguim amb la transformació d'una finca en centre pedagògic. Aquestes finalitats es poden resumir de la forma que segueix:

- 1.- Perseguiu un ensenyament escolar que tingui en el medi un referencial bàsic tant a nivell metodològic com contingudinal.
- 2.- Perseguiu que l'escola possibiliti als escolars l'adquisició d'aptituts i actituts que els capacitin per actuar de forma més conscient i solidària en relació al medi físic i social.
- 3.- Perseguiu que l'ensenyament escolar desenvolupi un pensament sistèmic-integrador, fomentant també el respecte als valors dels altres.

Es evident que caminar envers aquestes metes suposa l'adopció de gran quantitat d'estretègies susceptibles de canviar vicis fortament arrelats a les nostres escoles. Com també és evident que amb la creació de Ses Sitges no farem més que una petita i modesta aportació envers aquesta tasca. però, malgrat tot, potser val la pena d'intentar-ho.

D'acord amb les idees anteriorment assenyalades, entenem que Ses Sitges només pot tenir sentit si es considera prolongació de l'espai escolar; ampliant així l'entorn de l'escola i permetent un enriquiment de les possibilitats perquè l'alumna pugui investigar i descobrir el medi on viu. Conseqüentment, el Centre de Ses Sitges seguirà les pautes d'actuació que tot seguit assenyalam, classificant-les per a una millor clarificació, en relació a l'escola, a l'al.lot, i a la comunitat.

A.- En relació a l'escola

Ha d'oferir uns recursos que facilitin un ensenyament arrelat a l'entorn i basat en la investigació directa; especialment en relació a aquells temes o àrees que difícilment poden enfocar-se des de l'escola amb aquesta perspectiva.

Aquests recursos haurien de ser:

a.- Les pròpies instal·lacions. On els al.lots -grup classe- hi passarien uns dies en els quals podrien desenvolupar diversos programes educatius relacionats amb el medi.

b.- Els programes educatius. Ja hem dit que entenem Ses Sitges en tant prolongació de la classe. Aleshores tot el que s'hi faci ha de formar part del currículum escolar. I perquè així sigui, s'ha de realitzar:

1.- Determinació dels programes a realitzar a l'escola.

2.- Anàlisi de les possibilitats de Ses Sitges per poder fer que, alguns dels temes dels programes, es puguin investigar de forma directa.

3.- Elaboració de recursos didàctics:

a) Programacions

b) Mitjans didàctics: -per treballar-se a classe.

-per treballar-se a Ses Sitges.

B.- En relació als al.lots.

Ses Sitges ha de resultar possibilitador de:

- a.- Una investigació de l'entorn de forma directa, a partir de l'observació o de l'experimentació.
- b.- Uns dies de convivència, fomentant les relacions humanes i la responsabilitat enfront de tasques concretes.
- c.- La participació d'una sèrie d'activitats manuals que de cap manera podrien fer-se a l'escola.
- d.- Un contacte amb una forma de vida (la Mallorca agrícola) per ells desconeguda.

C.- En relació a la comunitat

Obviament tot el que s'ha indicat té una projecció de caire social o comunitari. Hi ha, però, una altra perspectiva que considerem important, i a la qual ja hem fet referència implícitament en la presentació.

Pensam que ajudar a conèixer la pròpia realitat, i a interpretar crítica i solidariament els aconteixaments, constitueix una de les funcions primordials de l'escola. Però també és necessari que aquest coneixament no sigui exclusivament llibresc; cal posar l'al·lot en contacte directe amb el seu entorn. Per aquest motiu es necessari:

- a.- Que el coneixament de les Illes Balears, impregni la totalitat del currículum escolar, com a fórmula supe-

radora de l'actual estudi que se'n fa en el cicle mitjà.

b.- Que l'estudi de les Illes es faci de manera experimental i directa; superant així la fórmula llibresca. Conseqüentment els Centres Educatius de Recursos Ambientals, haurien de:

- 1.- Muntar-se estratègicament per poder facilitar el contacte directe a totes les comarques.
- 2.- Proporcionar programes per tal de conèixer l'entorn on està establert cadascun dels centres. Així, Ses Sitges, hauria de proporcionar recursos pel coneixement del Llevant de Mallorca. Recursos onteos com a:
 - Instal.lacions: possibilitadores d'estàncies de varis dies per desenvolupar programes interdisciplinars.
 - Mitjans didàctics.

3.5.- "UN DIA A SES SITGES": UN PROGRAMA YA EN MARCHA.

Uno de los programas intensamente experimentado en el Centro Educativo y de Recursos Ambientales Ses Sitges es el titulado "Un día a Ses Sitges", cuyas características principales señalo a continuación, tal como las presentamos al profesorado. (2)

2.- Vid. SUREDA, J./PONT, G. Un día a Ses Sitges. Programa Educatiu Separata de "Flor de Crad". Sant Llorenç 1984.

"El programa Un dia a Ses Sitges" està pensat pels nins/es del cicle mitjà de l'EGB i es pot fer extensible al Cicle Superior. Els objectius bàsics d'aquest programa són:

- a.- Oferir a les escoles uns recursos didàctics que ajudin a proporcionar un ensenyament arrelat a l'entorn.
- b.- Posar els al.lots en contacte amb un medi agrícola, intentant que descobreixin i visquin una relació amb la natura, de la qual la nostra societat els decanta.

El programa consta de tres moments bàsics:

- 1.- Preparació de l'activitat
- 2.- Realització de l'experiència
- 3.- Seguiment

Analitzem cada un d'aquests moments:

- 1.- Preparació de l'activitat.

Preparar adequadament l'anada a Ses Sitges, és la millor manera de garantir l'èxit. És per això que considerem aquesta preparació com a cosa fonamental. La contemplam a dos nivells:

- a.- El relació al mestre: considerem la impossibilitat que un grup classe realitzi correctament el programa si el seu mestre no assumeix l'activitat a manera de prolongació de la seva tasca quotidiana amb els seus alumnes. per això el mestre interessat s'haurà de posar prèviament en contacte amb l'organització per tal de:

- Esser informat en profunditat del que és Ses Sitges i de les possibilitats didàctiques que ofereix.
- Seleccionar, d'entre les disponibles, les activitats que realitzaran els seus alumnes.

b.- En relació als al.lots:

Una vegada seleccionat el programa pel mestre, cal que aquest comenci la seva acció motivadora, que prepari la sortida i que informi els alumnes del que faran.

2.- Realització de l'experiència.

En arribar a Ses Sitges es fa una distribució del grup classe en grups mitjançant un joc. Cada grup, de manera rotatòria, i amb un monitor que orienta les activitats dels al.lots, realitzarà els diferents tallers i activitats que, prèviament, haurà triat el seu professor.

3.- Seguiment

Potser tan important com la realització és el seguiment que es faci de les activitats realitzades, car no es pot deixar de banda que es planteja Ses Sitges com un allargament de l'aula. Per això està programat un seguiment constant mitjançant la tramesa d'informes, filmines, fotografies i altres possibles materials, sempre d'acord amb:

- les exigències del grup
- l'evolució que se'n derivi de l'activitat realitzada.

En definitiva, el que s'intenta és que "Un dia a Ses Sitges" no sigui una experiència aïllada sinó un punt

de referència que ajudi l'ensenyament arrelat a l'entorn."

En relación al "Centre Educatiu i de Recursos Ambientals Ses Sitges" presento un programa en vídeo que ilustra sobre el programa actualment en pràctica. Abans de su visionado vid. capítulo 4 de esta tercera parte de la tesis (Apéndice. Observaciones para el visionado de los programas video que se adjuntan)

4.- APENDICE. OBSERVACIONES PARA EL VISIONADO
DE LOS PROGRAMAS VIDEO QUE SE ADJUNTAN.

4.1.- APENDICE. OBSERVACIONES PARA EL VISIONADO DE
LOS PROGRAMAS VIDEO QUE SE ADJUNTAN.

4.1.- INTRODUCCION

4.2.- VIDEOS DEL PROGRAMA ACM3

4.2.1.- Guiones literarios de los programas

- Programa "L'ovella" (tres unidades
informativas y una de evaluación)
- Programa "La costa" (una unidad
informativa)

4.3.- EL PROGRAMA "SES SITGES: UN CENTRE PER A
L'EDUCACIO AMBIENTAL"

4.3.1.- Guión literario del programa

4.1.- INTRODUCCION

Como casos prácticos desarrollados en el marco de la Pedagogía Ambiental presento una serie de programas en video sobre los que es conveniente hacer una serie de observaciones que ayuden a interpretar adecuadamente su visioando.

Los programas que presento son dos:

- 1.- Videos realizados como medios didácticos para el programa ACM3.
- 2.- Video realizado para ilustrar sobre el funcionamiento del Centro de Recursos Ambientales Ses Sitges.

4.2.- VIDEOS DEL PROGRAMA ACM3

Estos videos presentan una serie de características que se pueden sintetizar en los siguientes puntos:

- a) Se trata de un material didáctico en proceso de ex-

ploración e investigación que ha de informar sobre el modelo utilizado para su elaboración. Las características básicas de este modelo son:

- b) Cada programa abarca una unidad didáctica y esta dividido, según la estructura del contenido, en pequeños temas de una duración de 3-6 minutos.
- c) Cada tema tiene una estructura cerrada, esto es: puede visionarse independientemente de que se utilice o no todo el programa.
- d) Cada programa incluye un apartado de evaluación y/o recordatorio de todos los temas.
- e) Los programas son adecuados para ser visionados en grupo o individualmente. Es en vistas a esta última alternativa que se incluye una unidad de evaluación/recordatorio.
- f) Los programas no son de estructura lineal sino interactivos. En el caso de los temas que adjunto, y según los niveles de interactividad que proponen Diane M. Gayeski y David V. Williams (1), sólo he utilizado el primer nivel, es decir: se habla directamente al espectador y se le hacen preguntas que deberá contestar "in mente". En palabras de Gayeski y Williams:

1. GAYESKI, D.M./WILLIAMS, D.V. "Interactive Video in Higher Education" en ZUBER-SKERRITT, Ortun Video in Higher Education, Kogan Page, London 1984.

"The first level is "direct address". Rather than specialized technology, the technologically simple but instructionally powerful technique of scripting that "speaks" directly to the viewer, is employed. This can involve asking questions for the viewers to answer "in their heads" or pointing out significant aspects of the scene. Direct address also requires a thorough understanding of audience characteristics so that the program relates its content to their styles"(2)

De acuerdo con estas características, en la cinta que se adjunta hay registrado:

1.- Un programa completo, formado por tres unidades y un aparato de evaluación.

El nombre de este programa es L'ovella y el de cada unidad: Què es l'ovella?,

2.- Una unidad del tema La costa que lleva por título La gavina

4.2.1.- Guiones literarios de los programas.

4.2.1.1.- Programa " L'ovella"

- Unidad I: "Què és una ovella?"

Sí. Aquest animal que hem fotografiat és una... ; es diu... és una ovella... Sí, aquest animal és una ovella.

I el mascle... saps com es diu el mascle de l'ovella? Mira'l, fixat-hi, es diu... Xot. El mascle de l'ovella es diu xot.

I aquest tan petit és un... aquets tan petits es diuen mens.

L'ovella és la mare; el xot el pare i els mens els fills.

Les ovelles són uns animals que no els agrada estar tot sols; sinó que volen viure en companyia. Es per això que el pastor els cria en guardes o ramats.

En aquesta guarda hi ha ovelles, hi ha un xot i hi ha mens que pasturen per la muntanya. Però ha arribat l'horabaixa i el pastor se n'ha de dur el bestiar a cobro; a dormir en els sestadors, per això En Joan -que aquest és el nom del pastor- arreplega les ovelles i fixa't com En Tom li ajuda... En Ton és un bon cà de bastiar.

Les ovelles són animals herbívors; això vol dir que s'alimenten només de plantes. Menjen herbes que creixen pels prats i per les muntanyes i del farratge que els hi ha sembrat el pastor.

També els hi agrada molt menjar fulles d'arbres; sobretot dels ametlers i garrovers... I fixa't que són capaços de fer per aconseguir aquest aliment.

Les ovelles, quan mengen, s'envien els aliments gairebé sense rosegat-los. Quan descansen, però, fan que aquests aliments tornin a la boca i aleshores els roseguen fins que els han triturat de tot. Llavors sí que els s'envien ben enviats dins el seu estómac...

Observa aquestes ovelles... ja fa una bona estona que estan tancades dins el corral sense menjar i mira com remuguen...

Les ovelles es comuniquen entre elles ¿saps com? Escolta... Efectivament; les ovelles belen i amb els bels es comuniquen; el menet crida la seva mare; l'ovella avisa les altres si hi ha qualque perill... Les ovelles fan servir els bels com nosaltres feim servir els crits.

Els menets neixen del ventre de la seva mare; i quan són petits mamen... Generalment només en sol néixer un de menet, però hi ha ovelles que de vegades en tenen dos, i fins i tot tres, en una mateixa ventrada.

Les ovelles tenen el cos cobert d'un pèl que es diu..., es diu... llana. La llana és blanca o negra... a totes les guardes hi sol haver una ovella negra.

De la llana l'home en treu fil que després servirà per fabricar roba. L'ovella proporciona molts altres beneficis a l'home; li dona cran, que és molt bona; li dona llet, de la que se'n fa un formatge molt gustós; li dona la pell de la que se'n fan sabates, bolsos i altres objectes... Les ovelles són uns animals que ens proporcionen molts beneficis.

- Unidad II: "L'el.laboració del formatge d'ovella"

Les ovelles són animals mamífers; això vol dir que neixen del... que neixen del... d'on neixen els mens? Els mens neixen del ventre de la seva mare i, quan són petits, mamen.

Quan els mens tenen dos o tres mesos ja s'han fet grossos i el pastor els lleva de la guarda; quan tenen aquesta edat és quan la seva carn és més bona.

Llavors En Joan, una vegada cada dia, muny les ovelles que menaven aquells mens que ja s'han venut... Sabeu que vol dir munyir?...

Efectivament, munyir és treure la llet exprimint la mamella de l'animal.

Amb aquesta llet Na Francisca, la dona del pastor, en fa un formatge molt bo; ella mateixa ens contarà com fa el formatge.

"Primer de tot col sa llet; perquè no hi hagi gens de brutor... Com que per realitzar aquesta operació es necessiten 4 brassos En Joan me sol ajudar. Sa llet s'escalfa dins un calderò. Quan és teba li pos es quall. Antigament el feia jo en es quall però ara compr uns polvos a s'apotecaria que mescl amb aigo i és lo que hi pos.

Quan hi he posat es quall deix sa llet en repòs posant s'olla aprop des foc perquè no perdi sa calor. La deix reposar. Des cap d'una estona, devers una hora, sa llet ja s'ha presa: es líquid ha tornat com una massa blanca i esponjosa, ben igual que es ioguts. Sa massa de

llet presa s'ha d'esflorar ben esflorada.

Llavonses se posa dins es foguesser que és un pedaç blanc i molt porós. Se remena ben remenat perquè se separi sa llet coagulada des serigot; es suc que queda es diu es serigot, i quan hàgim acabat de fer es formatge en farem brossat amb aquest suc. Encara pitx ben pitjat es foguesser. Llavonses pos es foguesser dins un motlo i amb un pes l'estrenc ben estret. Així perd tot es serigot que li queda i agafa sa forma. Llevam es foguesser i sa peça de formatge ja està feta. Però encara li don dues passades de sal perquè es conservi millor i agafi un poc de més gust...

I ja està fet es formatge...

Amb so serigot que ha quedat llevonses en faig brossat. Pos s'olla en so serigot en es for. I quan ha fet un parell de bullides el torn passar pes foguesser. Lo que queda és brossat, i es suc el tir. Així feim a ca nostra es formatge i es brossat de sa llet d'ovella."

- Unidad III.- "La llana"

¿Recordau com es diu el pèl que cobreix el cos de les ovelles?

Efectivament; es diu llana.

¿I totes les ovelles tenen la llana del matiex color? Recorda que a totes les guardes hi sol haver un parell d'ovelles negres...

Quan s'arraca l'estiu, a finals de maig i principis de juny, En Joan, el pastor, arreplega les seves ovelles per tondre-les. Es a dir: per treure'n la llana. Tondre és tallar la llana fins a ran del cos.

De bon matí compareixen a les cases un grupat d'amics seus, pastors de les finques de més aprop, que ajudaran En Joan a realitzar aquesta feina.

Fixa't quin instrument s'utilitza per tondre les ovelles. Són unes tisores ben esmolades però que no tenen puntes al seu cap, per així no fer gens de mal a l'ovella quan la tonen...

Cada ovella dona devers dos kilos de llana pels quals el pastor

obtindrà devers tres-centes pessetes.

A mitjan capvespre la tosa ja s'acaba; els pastors tenen l'esquena que els fa mal de tant d'estar acostats però estan contents perquè han aconseguit un bon caramull de llana...

Les ovelles encara estan un poc espantades però així, amb la llana tallada, podran resistir millor la calor de l'estiu.

Amb la llana se'n fa un fil que després servirà per fer roba.

Antigament gairebé a totes les cases filaven, és a dir; treien fil de la llana. Avui es queden poques de cases on encara filin; ja gairebé tot el fil i tota la roba es fan a fàbriques.

Però encara trobarem una at.lota -Na Bàrbara- que sap filar. Per trobar-la varem haver de cercar molt; Na Bàrbara viu a una possessió i cap allà ens anàrem perquè ens mostràs com fila. Quan la seva mare i la seva padrina la ens haguessin fet conèixer Na Bàrbara ya filar perquè voltros ho poguessiu veure...

"Lo primer que faig és banyar un poc sa llana i escarpir-la si està embuiada... Bé, la bany si es temps és sec, perquè si és humit no és necessari.

Llavonses pos sa llana an es cap de sa filova i amb ses mans en vaig estirant i enrevoltillant fins fer-ne un fil... es fil passa an es fus, que penja i el té estirat... quan tenc dos fusos plens, amb sos dos caps de fil en faig un de més gruixat que és es que després faré servir per teixir.

Sa filova i es fusos és sa manera antiga. Jo ara faig servir una màquina de pedal i sa feina me ret més.

Amb so fil més gruixat i ajudant-me de s'aspia faig una troca. Llavonses rentaré sa troca. Es molt bona de fer neta, però quan s'eixuga s'ha de tenir esment d'espolar-la cada estona, perquè no s'apiloti. Quan s'ha eixugada, pas sa troca a una debanadera i prenc es cap i l'embolic per fer-ne un cabdell. Després agafaré es cabdell per teixir a mà o amb sos telessos, segons hagi de fer per exemple una jaqueta o tela grossa.

- Unidad de evaluación: "Recordes?"

1.- Com es diu el mascle de l'ovella?

El mascle de l'ovella és el xot.

2.- Com es diuen les ovelles quan són petites?

Les ovelles, quan són petites són mens.

3.- Les ovelles són animals herbívors. Què vol dir això?

Herbívors vol dir que s'alimenten de plantes.

4.- Les ovelles són animals remugants. Què vol dir animals remugants?

Els animals remugants, s'empassen els aliments, i després els tornen pujar a la boca i els acaben de triturar bé.

5.- Els cans lladren; les gallines esqueinen; els ases bramen, els cavalls eguinen, els porcs grunyen, els moixos miulen i les ovelles; què fan les ovelles?

Les ovelles belen

6.- Les ovelles són animals mamífers: això vol dir que neixen del...

D'on neixen els animals mamífers?

Les ovelles, com tots els mamífers, neixen del ventre de la seva mare i, quan són petits mamen.

7.- Les ovelles tenen el cos cobert d'un pèl que es diu llana.

L'operació de llevar la llana a les ovelles es diu...

L'operació de tallar la llana a les ovelles es diu tondre.

8.- Recordes a quina època es fa la tosa i perquè?

Tonen a la primavera, quan s'atraca l'estiu. Es fa durant aquesta època perquè així les ovelles no patiran tant la calor de l'estiu.

9.- Què se'n fa amb la llana?

Amb la llana se'n fa fil per fer roba.

10.- Treure la llet a les ovelles estrenyent les mamelles és diu?

Es diu muntar l'ovella.

11.- A més de formatge ¿Què se'n fa amb la llet de l'ovella?

A més de formatge se'n pot fer brossat i llet formatjada.

12.- Per fer formatge, a més de llet necessitam un altre producte, ¿saps quin és, aquest producte?

A més de llet, per fer formatge necessitam el quall.

13.- De les ovelles l'home en treu molt de profit: la seva llet, la seva pell, la seva llana... ¿i què més?

La seva carn.

14.- La filosa és un instrument que, temps enrera, es feia servir per fer... per fer què?

per fer fil.

4.2.1.2.- Programa "La costa" . Unidad "Les gavines"

Segur que has reconegut aquest aucell... es tracta, efectivament, d'una gavina: una de les aus més típiques de la zona costera.

Observar gavines és fàcil. Generalment van en grup i se'ls pot veure seguint els veixells, esperant que els hi tirin alguna cosa per menjar, ... sobrevolant els molls dels ports o les costes baixes... a la recerca del que els pescadors tirin o del que la mar tregui i, també, a les zones de l'interior, en aquells indrets on es possible trobar-hi alguna cosa per menjar, per exemple els abocadors de fems.

El que no és tan fàcil es poder veure els polls d'aquestes aus: és a dir; les gavines més joves... Aquesta dificultat es deguda a que les gavines crien a illots o a penyals de molt difícil accés...

Nosaltres anarem a un illot on sabem que hi cria una colònia de gavines... ens va costar decidir-nos a anar-hi, perquè no tenim cap dret a molestar els aucells, però perquè vosaltres ho poguessiu veure, i amb el propòsit de tenir molt esment, decidirem partir...

Feia una mitja hora que havíem sortit del port i encara navegavem: desde la barca havíem pogut observar costes altes i rocoses...

El nostre objectiu -un illot, és a dir, una illa molt petita- ja es veia prop...

Quan hi varem esser ens assustarem una mica perquè hi havia moltes roques que dificultaven l'atracament i perquè verem que per arribar als nius hauríem de pujar un penya-segat molt accentuat...

Quan arribarem a dalt -amb la llengua defora i una bona suada- l'ebert aixecà ràpidament el vol i començà a donar voltes damunt nosaltres, sense perdre-nos de vista...

No alçar el cap i contemplar la dança que ens oferien aquelles gavines era rebutjar un espectacle que només de tard en tard és possible observar... Quin vol més majestuós el de les gavines... Primer bateguen amb totes les seves forces les ales i, després, com si volguessin descansar per l'esforç realitzat, queden inmovilitzades, deixant-se dur dina l'aire...

Les gavines cridaven estrepitosament, protestant així per la nostra presència a casa seva...

Es devien pensar que hi anavem amb males intencions i que fariem mal be els seus nius... N'hi havia una de gavina que no es conformava protestant amb els seus crits sinó que quan ens atracavem pel lloc on ella te el seu niu ens atacava... Volava, amb totes les seves forces, fins fer-se ben amunt, llavors s'amollava caiguent en picat fins passar ben a prop del nostre cap...

Les gavines saben que, llastimosament, no se'n poden fiar molt dels homes...

La famella de cada colla de gavines pon tres ous que covarà, estones ella i estones el mascle, durant , més o manco, un mes.

Quan nosaltres anarem a veure les gavines era principi de juny i gairebé tots els polla ja havien nascut. Hi havia, però, qualche niu on encara quedava algún ou que, segurament, s'havia fet mal bé i del qual ja no en sortiria cap de poll...

Les gavines joves, els polla, que també s'havien entemut de la nostra presència, s'amagaven dins forats o devall les herbes, amb intenció de

passar despercebuts... Qualcun , quan creia que l'haviem descobert començava a correr cercant refugi a altres llocs...

I ara fixau-vos com una colla de gavines salven el seu pollet que, assustat per la nostra presència, es va mollar pel precipici...

Els seus pares observaren l'escena i ràpidament es tiraren damunt ell perquè sabien que si el poll anava enfora no sabia tornar i moriria. Per això els seus pares, amb el seu atac, feren que el poll, agoserat i assustat, perdés l'equilibri i caigués prop de la colònia,,

Era hora de tornar a port... Allà dalt deixarem a les gavines joves encara amaguades i assustades.

Ah'' Encara ens faltava anar a ajudar a aquell poll que s'havia amollat pel precipici ...

I, definitivament, diguerem adeu a aquella colònia de gavines que viuen a un illot del nostre arxipèlag.

4.3.- EL PROGRAMA "SES SITGES: UN CENTRE PER A L'EDUCACIÓ AMBIENTAL"

Este programa tiene una duración aproximada de 20 minutos y su grupo objetivo está formado por profesores en ejercicio y en formación interesados por la Educación Ambiental. La finalidad que se persigue es informar sobre el funcionamiento de un programa que se ofrece desde el centro Ses Sitges y para ello el contenido está estructurado en torno a los puntos siguientes:

- a) Una introducción que sitúa geográficamente Ses Sitges.
- b) Una exposición de los principales puntos teóricos de Ses Sitges.
- c) Una descripción del funcionamiento del programa "Un día a foravila".
- d) Un relato de la experiencia por parte de un maestro cuyos alumnos han realizado el programa.
- e) Un relato de un alumno que ha realizado el programa.

Como puede deducirse se trata de una utilización pedagógica del video muy elemental: sirve como medio de información para dar a conocer una experiencia educativa con la pretensión de motivar al espectador.

4.3.1.- Guió literari del programa "Ses Sitges. Un centre per a l'Educació Ambiental"

- Introducció-presentació

En el llevant de Mallorca, en el municipi de Sant Llorenç, des d'una altura aproximada de 125 mts., les cases de Ses Sitges, dominen visualment tota la vall que, llaurada pel torrent de Ses Planes -que pren el nom de "Es Riuet" quan desemboca a Cala Moreia-, està voltada pels puigs de Ses Telaies, Es Corp, S'Esquerda, Calicant i El puig de Na Mancada a la banda de xaloc.

Volent les cases de pagès, sis quarterades de terra argilosa, on amb una temperatura mitjana de 16-17 graus, i amb precipitacions de 600-700 mm., sobre una vegetació potencial de garriga d'ullastres i garballó, actualment s'hi cultiven els productes típics de l'agricultura de secà de Mallorca: cereals, farratges i llegums comper-teixen la força de la terra amb els ametlers, figueres i garrofers. i tot voltat per marges i paret seca.

Si d'alguna manera s'hagués de singularitzar Ses Sitges hauriem de recórrer als trets humans: hi va néixer Mn. Salvador Galmés, figura cabdal de les lletres de la cultura catalana i, desde finals de 1983, es destina a usos educatius.....

(Aparició de credits)

- Fonamentació teòrica del funcionament de Ses Sitges.

(S'ha de fer directament davant la càmera...)

- Funció

El Centre Educatiu i de Recursos Ambientals Ses Sitges es concep com una prolongació o allargament de l'espai escolar: una possibilitat d'obertura de les aules al medi; un centre de recolzament, ajuda i punt de referència per a la tasca diària dels educadors. Ses Sitges és un lloc on es poden realitzar tot un munt d'activitats educatives basant-se amb el contacte directe amb la realitat agrícola i ramadera, sense mediatitzacions de llibres o explicacions acadèmiques...

- Importància relació centre-escoles
(S'ha de fer directament davant la camara)

- Equip

Un equip de nou persones -dibuixant, mestres i pedagogs- atenen les activitats de Ses Sitges sota dues perspectives:

- En l'elaboració de material didàctic
- En l'orientació, motivació i atenció dels alumnes en el transcurs de l'estada.

Evidentment, hi ha altra gent -pagesos, biòlegs, botànics, etc. - que ajuden a dur a terme les tasques assignades.

- Possibilitats

Les possibilitats didàctiques de Ses Sitges són nombroses. A trets generals poden agrupar-se en tres nivells:

- Treballar i observar la terra: (explicar més específicament)
- La ramaderia (explicar)
- Transformació de matèries primeres. (Explicar)

Per dur a terme aquestes activitats hi ha, però, una limitació temporal: evidentment cal adequar-se al calendari: tot l'any es pot fer tarró o teixits de llana, però no a totes les èpoques es poden tondre les ovelles o collir ametlles.

- Introducció programa "Un dia a Ses Sitges"

Un dels programes ja intensament experimentat a Ses Sitges es l'anomenat Un dia a Ses Sitges. Programa destinat a al.lots petits: de 8 a 10 anys. Aquest programa consta de tres moments bàsics:

- Preparar la visita
- Realitzar la visita
- Seguiment

(Explicació directa sobre cada un d'aquests moments)

- Opinió d'un mestre que hagi fet el programa
(Veu directe)

- Opinió d'un nin/nina que hagi fet el programa